Załącznik
do Uchwały nr 1517/19
Zarządu Województwa Łódzkiego
z dnia 19 listopada 2019 r.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA LATA 2014-2020

WERSJA 4.0

Łódź, 19 listopada 2019 r.

Opracowanie:

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

SPIS TREŚCI

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ 6

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej 6

Sekcja 1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej 31

SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE 45

Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna 45

Oś priorytetowa I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy 45

Oś priorytetowa II – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka 57

Oś priorytetowa III – Transport 75

Oś priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna 99

Oś priorytetowa V – Ochrona środowiska 122

Oś priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu 144

Oś priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych 163

Oś priorytetowa VIII – Zatrudnienie 187

Oś priorytetowa IX – Włączenie społeczne 202

Oś priorytetowa X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie 223

Oś priorytetowa XI – Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności 243

Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej 268

Oś Priorytetowa XII – Pomoc techniczna 268

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY 273

Sekcja 3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania 273

Sekcja 3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR) 276

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO 281

Sekcja 4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (w stosownych przypadkach) 282

Sekcja 4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w stosownych przypadkach) 282

Sekcja 4.3 Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) (w stosownych przypadkach) 284

Sekcja 4.4 Rozwiązania na rzecz przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach danego programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach) 284

Sekcja 4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach) 284

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH) 287

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym 288

Sekcja 5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem / grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład do zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa 288

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH) 295

SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW 296

Sekcja 7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty 296

Sekcja 7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów 300

7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego 300

7.2.2 Granty globalne (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach) 303

7.2.3 Alokowanie zasobów przeznaczonych na budowanie potencjału (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach) 303

SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI 305

SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE 309

Sekcja 9.1 Warunki wstępne 309

Sekcja 9.2 Opis przedsięwzięć służących spełnieniu warunków wstępnych, odpowiedzialne podmioty i harmonogram takich przedsięwzięć 353

SEKCJA 10. ZMNIEJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW 354

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE 355

Sekcja 11.1 Zrównoważony rozwój 355

Sekcja 11.2 Równość szans i niedyskryminacja 356

Sekcja 11.3 Równouprawnienie płci 357

SEKCJA 12. ODRĘBNE ELEMENTY 360

Sekcja 12.1 Duże projekty, których wdrożenie zaplanowano w okresie programowania 360
Sekcja 12.2 Ramy wykonania programu operacyjnego 360
Sekcja 12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu 363
ZAŁĄCZNIKI W RAMACH PROGRAMU 364
Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5 364
Załącznik 2. Powiązanie pomiędzy RPO WŁ na lata 2014 – 2020, Umową Partnerstwa, Strategią Europa 2020, Krajowym Programem Reform i dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego i krajowego (Sekcja 1)..... 377
Załącznik 3. Koordynacja między funduszami polityki spójności, EFRROW, EFMR oraz innymi unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania oraz EBI w RPO WŁ na lata 2014-2020 (Sekcja 8) 404
Załącznik 4. Wykaz skrótów 465
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014 JAKO ODDZIELNE PLIKI 469

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

Zakres Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, które zostały określone w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. W tym kontekście, analiza społeczno-ekonomiczna – uaktualniana corocznie i przedstawiana Komisji Europejskiej – uwzględniająca uaktualnianą rocznie listę elementów zestawu diagnostycznego uzgodnionego z Komisją Europejską (w zależności od dostępności danych), zostanie wzięta pod uwagę.

Zestaw diagnostyczny uzgodniony z Komisją Europejską nie stanowi przedmiotu sprawozdawczości w rozumieniu właściwych przepisów dotyczących sprawozdawczości rocznej

1. BADANIA, ROZWÓJ I KOMERCJALIZACJA WIEDZY

Program w ramach I osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki".

Dla województwa łódzkiego głównym wyzwaniem najbliższych lat w zakresie badań, rozwoju i komercjalizacji wiedzy jest modernizacja i postęp technologiczny gospodarki, szczególnie w branżach uznanych za specjalizacje regionalne.

Region dysponuje znaczącym oraz wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym w zakresie nowoczesnych technologii oraz w dziedzinach: medycyna i farmacja, włókiennictwo, branża chemiczna i ogrodnictwo. Sektorem mającym duże znaczenie dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w regionie jest sektor TIK.

W 2011r. w województwie funkcjonowało 131 jednostek prowadzących działalność B+R (5,9% jednostek naukowo-badawczych w Polsce), w tym 105 należących do sektora przedsiębiorstw. Jednak wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony. Kluczowym problemem jest niewystarczająca komercjalizacja wiedzy naukowej oraz niewielki zakres współpracy między sektorem naukowym i badawczo-rozwojowym a gospodarką i w konsekwencji ograniczony stopień tworzenia oraz dyfuzji innowacji. Do przyczyn niewielkiego zakresu współpracy między sferą B+R a gospodarką należy zaliczyć: brak środków finansowych po stronie przedsiębiorstw na zlecenie badań w sektorze naukowo-badawczym, brak odpowiedniego systemu zachęt dla szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych do podejmowania współpracy z przedsiębiorstwami, niewystarczająca znajomość przez sektor nauki zapotrzebowania przedsiębiorstw na badania, brak wiedzy przedsiębiorców na temat badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w sferze B+R. Brak jest również zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych specjalizacji regionalnych, a w strukturze finansowania sfery B+R zbyt mały udział ma sektor przedsiębiorstw (11%, przy ok. 49% przypadających na sektor szkolnictwa wyższego oraz 40% na jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe). Sferę badawczo-rozwojową charakteryzują niedostateczne

nakłady na maszyny i urządzenia techniczne. Naukowcy korzystają ze starej, zużytej aparatury (wskaźnik zużycia aparatury, będący stosunkiem procentowym wartości zużycia do wartości brutto środków trwałych wzrósł w województwie łódzkim w latach 2007-2010 z wartości 76,7% do 81,7%), co ogranicza możliwość prowadzenia badań naukowych na poziomie zbliżonym do naukowców z bardziej zaawansowanych technologicznie państw. Mimo problemów z wyposażeniem w nowoczesną aparaturę łódzkie ośrodki naukowe wyróżniają się w Polsce i są zauważalne na świecie ze względu na zaawansowane badania w zakresie m.in. biologii, chemii, fizyki i technologii polimerów oraz ich wykorzystania do produkcji tworzyw sztucznych i włókien syntetycznych.

Efektem interwencji w zakresie badań, rozwoju i komercjalizacji wiedzy będzie: zwiększenie poziomu urynkowienia działalności badawczo-rozwojowej oraz aktywności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw, służące rozwojowi specjalizacji regionalnych wskazanych na podstawie Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030 (RSI LORIS 2030)[1] i opartych na potencjałach endogenicznych regionu, wzrost potencjału innowacyjnego pozostałych gałęzi gospodarki, poprawa zarządzania innowacjami w województwie, zwiększenie współpracy między sferą naukowo-badawczą a sektorem przedsiębiorstw, zwiększenie wykorzystania B+R w przedsiębiorstwach, rozwój zaplecza B+R+I w firmach i integracja procesu innowacyjnego „od pomysłu do przemysłu", rozwój innowacji technologicznych, organizacyjnych, marketingowych, społecznych, ekoinnowacji w przedsiębiorstwach z sektora przemysłu i usług. Działania w tym obszarze przyczynią się do: modernizacji regionalnej gospodarki, podniesienia poziomu technologicznego przedsiębiorstw oraz wypracowania własnych, nowoczesnych technologii w branżach uznanych za specjalizacje regionalne oraz rozwoju wynalazczości w regionie. Szersze zastosowanie wyników prac B+R w branżach uznanych za specjalizacje regionalne zaowocuje szybszą transformacją przedsiębiorstw i współpracujących z nimi jednostek naukowych w podmioty kreujące innowacje. Efekty interwencji RPO WŁ na lata 2014-2020 będą podlegały systemowi monitoringu specjalizacji regionalnych w ramach RSI LORIS 2030 uwzgledniającemu mechanizm elastyczności oparty na procesie przedsiębiorczego odkrywania.

Energetyka zaliczana do inteligentnych specjalizacji regionalnych będzie wspierana w zakresie badań naukowych i innowacji poprzez transfer wyników B+R, inwestycje w technologie oraz nowoczesne rozwiązania energetyczne. Będzie to stanowiło wkład RPO do Europejskiego Strategicznego Planu w dziedzinie technologii energetycznych (SET-Plan).

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* (SRWŁ 2020) (rys. 22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach.

2. INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Program w ramach II osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki".

W regionie wyzwaniami w zakresie innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki są: rozwój przedsiębiorczości i poprawa konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej sektora MŚP, podniesienie innowacyjności firm należących do branż tradycyjnych oraz efektywne wsparcie MŚP przez instytucje otoczenia biznesu.

[1] Specjalizacje regionalne: branża medyczna, farmacja i kosmetyki, energetyka, nowoczesny przemysł włókienniczy i przemysł mody, zaawansowane materiały budowlane, innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno- spożywcze, informatyka i telekomunikacja.

Przedsiębiorstwa przemysłowe w regionie cechuje niski stopień innowacyjności o czym świadczą: jeden z najniższych w kraju odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wprowadzających innowacje produktowe i procesowe (11%) (rys.1, zał.1), wskaźnik komercjalizacji innowacji[2], który w latach 2006-2011 spadał z 9,0% do 4,3% oraz niewielki udział w sprzedaży ogółem wyrobów średniowysokiej i wysokiej techniki (województwo 22,9%, Polska 32,9%). W regionie przeważają przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie charakteryzujące się niskim potencjałem innowacyjnym i nieposiadające własnego zaplecza B+R. Innowacyjność przedsiębiorstw ogranicza się do zakupu nowoczesnych maszyn i urządzeń, a zakup wyników prac badawczo-naukowych (np. patenty, licencje) jest rzadko stosowany. Funkcjonujące w regionie instytucje otoczenia biznesu w niewielkim stopniu zajmują się wsparciem dyfuzji innowacji z sektora naukowego do przedsiębiorstw. Do 2005r. województwo wyróżniało się na tle kraju wysokim poziomem przedsiębiorczości mierzonym liczbą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON (6.)[3], a szczególnie liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (4.). Przedsiębiorczość w regionie gwałtownie spadła w 2009r. (o ok.10%, najwięcej w kraju), co przełożyło się na zmniejszenie dynamiki wzrostu regionalnego PKB. W latach 2010-2012 liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie ponownie wzrosła (rys.2,zał.1), ale nie osiągnęła już poziomu z 2005r. a poziom przedsiębiorczości pozostał poniżej średniej krajowej (10.). W latach 2009-2011 nastąpił także spadek nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, który przełożył się na wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw (6.). Przedsiębiorczość w regionie charakteryzuje: niska „przeżywalność" przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu", podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej, niechęć przedsiębiorców do kooperacji i współpracy. Pomimo, iż istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości odgrywa atrakcyjna oferta inwestycyjna odpowiadająca potrzebom potencjalnych inwestorów, w Łódzkiem obserwuje się niewystarczającą powierzchnię kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych. W działalności MŚP kluczowy jest dostęp do kapitału, który powinny zapewnić instytucje finansowe, oferujące instrumenty finansowe wspierające przedsięwzięcia m.in. wysokiego ryzyka. Pod względem konkurencyjności zewnętrznej w gospodarce regionu obserwuje się rosnącą rolę eksportu i wzrost poziomu eksportu wyrobów o wyższym stopniu przetworzenia (rys.3, zał.1). Udział województwa w eksporcie Polski wynosi jednak zaledwie 3,9%, co wymaga wzmocnienia proeksportowych orientacji przedsiębiorstw w regionie łódzkim.

W regionie występuje potrzeba wsparcia działań Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) zmierzających do rozwoju ośrodków oferujących wyspecjalizowane usługi m.in. w zakresie transferu technologii i inkubacji działalności gospodarczej, a także IOB zapewniających przedsiębiorcom kompleksowe usługi oraz służących wdrażaniu Regionalnej Strategii Innowacji (RIS3).

Interwencja w zakresie podnoszenia konkurencyjności MSP koncentrować się będzie na trzech głównych obszarach: dostępie do kapitału zewnętrznego oraz rynków finansowych, dostępie do know-how dotyczącego sytuacji rynkowej oraz zdolności do awansowania MŚP w łańcuchu wartości, dzięki którym firmy tego sektora będą w stanie utrzymać, bądź rozwijać swoją działalność gospodarczą w kierunku utrzymania lub powiększania przewag konkurencyjnych głównie w zakresie specjalizacji regionalnych zidentyfikowanych w RSI LORIS 2030. Rozwój firm w ramach specjalizacji regionalnych będzie monitorowany zgodnie z systemem przewidzianym w RSI LORIS 2030. Efektem interwencji w zakresie poprawy konkurencyjności MŚP będzie zwiększanie aktywności inwestycyjnej i zatrudnienia, wprowadzenie na rynek nowych wyrobów i usług, ograniczenie luki finansowej (szczególnie dotkliwej dla mikro i małych przedsiębiorstw), profesjonalizacja instytucji otoczenia biznesu. Ponadto nastąpi poprawa jakości i kompleksowości oferty inwestycyjnej (w tym dostępności do terenów inwestycyjnych), rozwój

[2] Wskaźnik komercjalizacji innowacji – liczony jako udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach ze sprzedaży wyrobów ogółem.
[3] Cyfra z kropką w nawiasie oznacza pozycję województwa łódzkiego na tle kraju.

systemu zachęt do inwestowania w regionie przez podmioty gospodarcze spoza regionu i kraju oraz wzmocnienie promocji gospodarczej zarówno w wymiarze krajowym jak i międzynarodowym.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* (SRWŁ 2020) (rys. 22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

3. TRANSPORT

Program w ramach III osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki" i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej".

Dla województwa budującego przewagi konkurencyjne na atrakcyjności położenia na przecięciu 2 korytarzy transportowych sieci bazowej TEN-T, głównymi wyzwaniami w zakresie transportu są wzmocnienie i rozwój powiązań drogowych układu regionalnego z krajowym i europejskim (z siecią TEN-T), poprawa jakości funkcjonowania transportu kolejowego, rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego oraz rozwój sektora usług logistycznych (rys.4, zał.1).

Komunikacja publiczna funkcjonuje w większości dużych miast regionu. Problem stanowi niewielki udział nowoczesnego ekologicznego taboru[4] dla połączeń wewnątrzmiejskich i w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych, w tym połączeń międzymiastowych. Barierą jest również stan infrastruktury transportu publicznego, w tym brak wykształconych węzłów przesiadkowych i systemów P&R oraz brak synchronizacji połączeń. Przekłada się to na niską atrakcyjność komunikacji publicznej, słabą integrację miast z ich otoczeniem, nadmierny indywidualny ruch zmotoryzowany i w efekcie nadmierne zanieczyszczenie środowiska. Wskazuje to na potrzebę udrożnienia ruchu oraz podejmowania dynamicznych działań na rzecz integracji transportu, wprowadzenia priorytetu dla transportu zbiorowego oraz wdrażania ITS[5]. W ostatnim okresie trwają intensywne działania zmierzające do utworzenia zintegrowanej taryfy biletowej, poprawie ulega funkcjonowanie systemu dróg rowerowych.

Jakość istniejącego układu drogowego, ograniczająca dostępność transportową, sukcesywnie poprawia się, ale w dalszym ciągu występują duże potrzeby inwestycyjne. Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w stanie złym i niezadowalającym. Złym stanem technicznym i niewystarczającymi parametrami charakteryzują się również drogi powiatowe i gminne. Duże obciążenie ruchem samochodowym dróg krajowych (3.) i wojewódzkich (4.) (rys.5, zał.1) wpływa na wzrost uciążliwości dla mieszkańców i stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu. Region charakteryzuje się wysoką liczbą wypadków drogowych – 3 905 (3.) i ofiar śmiertelnych – 296 (4.) (rys.6, zał.1).

Stopniowo dopełniający się strategiczny układ drogowy[6] województwa zwiększa dostępność zewnętrzną regionu i sprzyja działalności logistycznej. Zwiększa się powierzchnia magazynowa, która w 2013r. wynosiła 1013 tys. m^2 (4.). Z uwagi na dynamiczny rozwój usług logistycznych w regionie wzmocnienia wymaga infrastruktura i wyposażenie terminali przeładunkowych oraz systemy zarządzania i monitoringu.

Województwo łódzkie charakteryzuje się niekorzystnym położeniem na sieci kolejowej kraju. Sieć kolejowa w województwie jest słabo rozwinięta (rys.7, zał.1), a gęstość linii w 2012 r. wynosiła 5,8 km/100 km^2 (10.). Niezadawalający stan techniczny sieci wymaga przede wszystkim inwestycji modernizacyjnych oraz rewitalizacyjnych przywracających prędkości konstrukcyjne i eliminujących

[4] Tabor tramwajowy oraz niskoemisyjny tabor autobusowy.
[5] Inteligentne Systemy Transportowe.
[6] Autostrady A1, A2, droga ekspresowa S8.

„wąskie gardła”. W uzasadnionych przypadkach, szczególnie w celu poprawy przepustowości łódzkiego węzła kolejowego zasadne jest uzupełnienie sieci o nowe odcinki linii kolejowych. Z uwagi na niedostateczną jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów, niezbędne są działania poprawiające stan infrastruktury dworcowej oraz polegające na budowie i przebudowie stacji oraz przystanków w celu zwiększenia ich dostępności. Problem stanowi także zły stan techniczny taboru kolejowego, szczególnie wykorzystywanego do połączeń regionalnych. Realizacja działań w tym zakresie umożliwi wykorzystanie docelowych parametrów remontowanych linii.

Efektem interwencji będzie: rozwój wysokiej jakości infrastruktury drogowej wspierającej powiązania funkcjonalne regionu, poprawa bezpieczeństwa ruchu, utworzenie nowoczesnego, efektywnego systemu transportu kolejowego wykorzystującego nowoczesny tabor, rozwój sprawnego niskoemisyjnego systemu transportu zbiorowego. Prowadzone działania przyczynią się do uatrakcyjnienia transportu zbiorowego, co pozwoli ograniczyć wykorzystanie transportu indywidualnego i wpłynie na zmniejszenie negatywnych oddziaływań transportu na środowisko. Interwencja wpłynie także na rozwój sektora usług logistycznych i uwielomodalnienie transportu towarowego.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy: w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej, poprawy jakości kolejowego transportu zbiorowego, rozwoju sektora usług logistycznych – obszaru województwa, w zakresie rozwoju niskoemisyjnego systemu publicznego transportu zbiorowego – w szczególności miast i ich OF (rys. 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój zrównoważony, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

4. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Program w ramach IV osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”. Kluczowymi wyzwaniami województwa w zakresie gospodarki niskoemisyjnej są: efektywne wykorzystanie potencjału posiadanych zasobów i warunków do rozwoju energetyki niskoemisyjnej oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Elementami warunkującymi wykorzystanie OZE w województwie są: położenie regionu w strefie umiarkowanych wiatrów i nasłonecznienia, znaczny potencjał do produkcji biomasy, znaczne zasoby wód geotermalnych oraz niewielki spadek rzek. Województwo charakteryzuje się niskim stopniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W latach 2007-2013 moc zainstalowana urządzeń OZE wzrosła z 49 MW do 360 MW (4.), jednak pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE region lokuje się na 8. miejscu w kraju (rys.8,zał.1). W celu zapewnienia niezależności dostaw energii i bezpieczeństwa energetycznego należy dążyć do dywersyfikacji źródeł energii. Działania te są spójne z przewidywanymi działaniami zawartymi w Europejskim Strategicznym Planie w dziedzinie technologii energetycznych (SET-Plan).

Problemem jest niska efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynkach mieszkalnych. Wynika to ze złego stanu technicznego znacznej części zabudowy w miastach. Zapóźnienia inwestycyjne w powyższym zakresie oraz brak planów gospodarki niskoemisyjnej skutkują brakiem wsparcia dla nowych projektów w zakresie efektywności energetycznej, m.in. dotyczących zastosowania nowych technologii w budownictwie o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych oraz w zakresie głębokiej termomodernizacji budynków. Zużycie energii elektrycznej ogółem na 1mln zł PKB (energochłonność) w latach 2007-2010 utrzymywało się na stałym poziomie 0,13G Wh (w kraju 0,10 GWh).

Miasta poza ŁOM posiadają sieci ciepłownicze obsługiwane przez lokalne kotłownie. Według GUS w 2012r. w regionie działały 549 lokalne ciepłownie i kotłownie, a długość przesyłowej sieci ciepłowniczej wynosiła ~2 200 km. Kotłownie te w większości są przestarzałe i mało efektywne oraz nie posiadają filtrów

wyłapujących szkodliwe substancje emitowane ze spalania węgla kamiennego. Na obszarach wiejskich i obrzeżach miast nadal problemem pozostaje niska emisja, dlatego istotne jest podłączanie małych kotłowni oraz indywidualnych źródeł ciepła do sieci ciepłowniczej miast.

Według raportu o stanie środowiska w województwie łódzkim z 2015 roku przygotowanego przez WIOŚ w Łodzi problemem na obszarach wiejskich i w miastach jest palenie odpadów komunalnych w nieprzystosowanych do tego celu paleniskach domowych. Na skutek spalania odpadów w niskiej temperaturze, bez systemów oczyszczania gazów, do atmosfery dostają się substancje rakotwórcze, niebezpieczne dla zdrowia. W wielu gospodarstwach domowych w sezonie grzewczym jest to najtańszy sposób na ogrzanie domu. Podczas spalania odpadów, następuje największe zanieczyszczenie powietrza powstające na skutek uwalnianych do powietrza szkodliwych substancji pochodzących z lokalnych kotłowni i palenisk domowych. Z Programów Ochrony Powietrza wynika, że w województwie łódzkim przeważa emisja komunalna PM10, wynikająca ze złego sposobu ogrzewania indywidualnego budynków, polegająca głównie na ogrzewaniu piecowym. W 2012r. (wg WIOŚ) obszar przekroczeń średniej rocznej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM10 w aglomeracji łódzkiej objął swym zasięgiem powierzchnię 15,1 km^2 (w centrum Łodzi, Pabianic i Zgierza). Poza ŁOM standardy jakości powietrza przekroczone zostały w centrach miast powiatowych (Brzeziny, Opoczno, Piotrków Tryb., Radomsko, Rawa Maz., Tomaszów Maz., Zduńska Wola), obejmując łącznie powierzchnię 20,4 km^2. Stężenia pyłu w województwie łódzkim są od wielu lat na stabilnym poziomie, w wielu miejscach jest on na tyle wysoki, że staje się niebezpieczny dla zdrowia. Według GIOŚ w woj. łódzkim problemem jest także ozon, ponieważ na większości stacji dochodzi do przekroczeń wartości dopuszczalnej 120 µg/m3.

Efektem interwencji podjętych w obszarze gospodarki niskoemisyjnej będzie: wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej oraz racjonalizacja gospodarowania energią w budynkach użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynkach mieszkalnych. W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój zrównoważony, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

5. OCHRONA ŚRODOWISKA

Program w ramach V osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu głównego UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki". Kluczowymi wyzwaniami województwa w zakresie ochrony środowiska są: poprawa zdolności adaptacyjnych do zmian klimatu, racjonalizacja gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, ochrona stanu i poprawa jakości środowiska przyrodniczego. Nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe następujące wskutek zmian klimatycznych stanowią znaczne uwarunkowanie dla rozwoju regionu. W województwie zauważalny jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych (rys. 9, zał.1) i występowanie zjawiska stepowienia (w pn. i pn.-zach. części regionu), z drugiej zaś strony wzrost zagrożenia powodziowego (rys.10, zał.1) oraz problem z zagospodarowaniem wód opadowych na terenach miejskich. Znajdujące się w regionie 672 zbiorniki retencyjne (11.) o pojemności 19 014,6 dam^3 (9.) nie zapewniają poziomu magazynowania wód umożliwiającego przeciwdziałanie skutkom suszy. Okresowo występująca susza powoduje dużą liczbę (945 w 2012r.) pożarów lasów w porównaniu ze średnią dla Polski wynoszącą 579 zdarzeń.

Wzmocnienia wymaga wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, rozwój regionalnegosystemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania zagrożeń. Realizacja celów Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu 2020 umożliwi rozwiązanie problemów związanych ze skutkami zmian klimatycznych.

Województwo charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi, w tym azbestu, wymagającą rozbudowy i wprowadzenia nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Rozwijający się system selektywnego zbierania odpadów komunalnych[7] spowodował, że w 2012r. na składowiska trafiło 53% zebranych odpadów (Polska 83%)[8], których nie poddano odzyskowi. Wiele składowisk nie spełnia wymogów ekologicznych i wymaga zamknięcia (5) oraz rekultywacji (34) (rys.11, zał.1), rozwiązania wymaga również problem dzikich wysypisk.

W regionie występują dysproporcje sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, głównie na terenach wiejskich (rys.12, zał.1), co zwiększa możliwość zanieczyszczenia środowiska ściekami. W 2012r. odsetek ludności obsługiwanej siecią wodociągową w gminach wiejskich wzrósł do 81,8% (kraj 76,2%), jednocześnie obszary wiejskie charakteryzował nadal niski poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacji[9] (województwo 17,9%, kraj 29,4%). Wyznaczone w regionie 74 aglomeracje ściekowe, ujęte w KPOŚK (w tym 45 poniżej 10 tys. RLM), wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni (4), modernizacji technologii oczyszczania (3) oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej[10]. Wzrost ilości osadów pościekowych wymaga wzmożonych działań w zakresie uporządkowania gospodarki osadami w oczyszczalniach, w tym ich odzysku[11]. W celu ograniczenia strat wody ważne jest uszczelnienie systemów wodociągowych.

Województwo charakteryzuje się niewielką powierzchnią (15.) obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną[12] oraz brakiem spójnego systemu ekologicznego (rys.13, zał.1). Problemem jest niewielka liczba opracowanych planów ochrony. W 2012r. obowiązywały plany ochrony dla 42 z 96 rezerwatów i parków krajobrazowych. W odniesieniu do obszarów Natura 2000 dla 9 spośród 41 obszarów (o łącznej powierzchni 2 415 100 ha) trwały prace nad planami zadań ochronnych. Wobec silnej i narastającej antropopresji na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo szczególnie istotne jest utrzymanie i ochrona różnorodności biologicznej, przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (w tym zagrożonych), przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, wspieranie programów edukacyjnych i informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość ekologiczną. Ponadto istotne jest ukierunkowanie ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Efektem interwencji podjętych w obszarze ochrony środowiska będzie: poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i ograniczenie skutków suszy oraz zwiększenie efektywności funkcjonowania służb ratowniczych, oszczędność zasobów i ochrona czystości wód podziemnych i powierzchniowych oraz podniesienie standardów życia mieszkańców, poprawa stanu środowiska (szczególnie różnorodności biologicznej) oraz rozwój zróżnicowanej turystyki.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój zrównoważony, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

6. REWITALIZACJA I POTENCJAŁ ENDOGENICZNY REGIONU

[7] Odsetek odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w województwie, w ciągu ostatnich 5 lat wzrósł o 4 p.p. do poziomu 11,4% (śr.kraj.10,5%).
[8] Dane pochodzą z BDL na koniec 2012 r. oraz z dokumentu „Ochrona środowiska 2013".
[9] W 2004 r. w województwie odsetek ludności obsługiwanej siecią kanalizacyjną w gm. wiejskich wynosił 9,2%, tj. blisko dwukrotnie niższy niż średnia krajowa (17,3%)
[10] W kwestii wypełnienia Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) dostępne dane ulegną zmianie po jego aktualizacji.
[11] Obecnie jedynie Grupowa Oczyszczalnia Ścieków w Łodzi ma w pełni rozwiązany problem unieszkodliwiania osadów ściekowych i skratek metodą inną niż przez składowanie – wyposażona jest w nowoczesną instalację do termicznego ich przekształcania.
[12] Dane z BDL na 2012 r. Podana pozycja województwa na tle kraju nie uwzględnia powierzchni obszarów Natura 2000.

Program w ramach VI osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki"oraz „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej".

Kluczowymi wyzwaniami w zakresie rewitalizacji i potencjału endogenicznego będą: zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, rozwój instytucji kultury, efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i zrównoważonej turystyki oraz kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich.

Region pod względem kulturowym posiada duży potencjał związany z wielokulturowym dziedzictwem. Liczba zabytków wpisanych do rejestru (rys.15,16, zał.1) sukcesywnie się zwiększa (2 613 w 2012r.), najwięcej z nich zlokalizowanych jest w Łodzi (279). W Łodzi działają liczne instytucje kulturalne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (m.in. w dziedzinie kinematografii). Istotne dla efektywnego wykorzystania potencjału i dziedzictwa kulturowego jest funkcjonowanie wyższych szkół artystycznych (np. ASP, PWSTviT), które stanowią ok. 14% wyższych szkół w regionie. Problemami w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i funkcjonowania instytucji kultury są zbyt małe inwestycje na rewaloryzacje i wyposażenie. Skutkuje to brakiem dostępności do usług kultury w małych miastach i obszarach wiejskich. Obiekty zabytkowe są słabo wykorzystane na cele kulturalne. W regionie pomimo bogatego potencjału kulturowego zainteresowanie ofertą instytucji kultury wymaga dalszego rozwoju. Niski jest poziom poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców i ich świadomości na temat różnorodności kulturowej. Instytucje kultury i zabytki znajdujące się w miastach zlokalizowane są często na obszarach zdegradowanych i wymagają włączenia w kompleksowe procesy rewitalizacji.

Województwo jest w niedostatecznym stopniu postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie, mimo posiadania znacznych potencjałów endogenicznych: kulturowych i przyrodniczych[13] determinujących rozwój gospodarki turystycznej.

Efektywne wykorzystanie tych potencjałów przyczyni się do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw oraz do tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi gospodarki turystycznej w woj. łódzkim, w tym powstawania nowych miejsc pracy. Ograniczeniem dla rozwoju turystyki w regionie jest niewystarczająca infrastruktura turystyczna (w tym obiekty i urządzenia) oraz zły stan techniczny atrakcji turystycznych, w tym obiektów zabytkowych, zwłaszcza na obszarach wskazanych w SRWŁ 2020 jako terenów szczególnie predysponowanych do rozwoju różnych form turystyki. W regionie w niewystarczającym stopniu wykorzystywane są walory przyrodnicze do rozwoju produktów regionalnych, stanowiących specjalność regionalną.

Poważnymi problemami dużych ośrodków miejskich są: zanikające funkcje społeczno-gospodarcze i depopulacja, częściowo związana z postępującym procesem suburbanizacji. Skutkuje to wieloaspektową degradacją terenów mieszkaniowych, przede wszystkim na obszarach śródmiejskich, poprzemysłowych, powojskowych i pokolejowych; przestrzenną (zanieczyszczenie powietrza i hałas komunikacyjny, niska jakość przestrzeni publicznych, chaos przestrzenny); techniczną (dekapitalizacja zabudowy, brak zaopatrzenia w media); gospodarczą (utrata funkcji gospodarczych, słaba koncentracja podmiotów gospodarczych) i społeczną (bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne, przestępczość). Tereny zdegradowane są wyłączone z użytkowania, co utrudnia efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych miast. Większość ośrodków ma rozpoznane problemy w zakresie degradacji tkanki miejskiej i sprecyzowane koncepcje działań rewitalizacyjnych. Wszystkie miasta liczące powyżej 40 tys. mieszkańców charakteryzuje degradacja śródmieść. Największą skalę problemów rewitalizacyjnych obserwuje się w Łodzi, gdzie rewitalizacji wymaga strefa wielkomiejska z przenikającą się zabudową poprzemysłową i mieszkaniową[14] (rys.14, zał.1). Doświadczenia z lat 2009-2011 w zakresie

[13] Potencjały kulturowe i przyrodnicze zostały zdiagnozowane w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* oraz w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego*.

[14] W Łodzi od 2013 r. realizowany jest projekt „Mieszkania dla młodych", dzięki któremu udostępniane są mieszkania dla „młodych zdolnych" w zrewitalizowanych obiektach zabytkowych. Projekt ten jest zgodny z założeniami projektu Narodowy Plan Rewitalizacji.

przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych (głównie na pojedynczych obiektach) wskazują na konieczność kompleksowego podejścia do procesów rewitalizacji.

Problem zdegradowanych terenów dotyczy również obszarów wiejskich, na których występują zaniedbane tereny mieszkaniowo-usługowe. Rewitalizacja i aktywizacja tych terenów powinna być związana z kompleksowymi działaniami dot. rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich poprzez aktywizację zawodową mieszkańców terenów zrewitalizowanych. W zakresie potencjału kulturowego interwencja przyczyni się do ochrony dziedzictwa kulturowego oraz efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarczego, poprawy dostępu do kultury, wzmocnienia funkcji edukacyjnej, a także zwiększenia poziomu identyfikacji mieszkańców z regionem. W zakresie rewitalizacji nastąpi przywrócenie funkcji gospodarczych i społecznych na obszarach zdegradowanych, integracja przestrzenna oraz poprawa jakości przestrzeni publicznych, co przyczyni się do ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz wpłynie na jakość życia mieszkańców.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dot. obszaru całego województwa (wyłączenia: w zakresie aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów zdegradowanych, pod warunkiem wpisywania się danego obszaru w cele lokalnego programu rewitalizacji; wsparciem objęte zostaną tereny miejskie), w tym w szczególności Łodzi i ŁOM, ośrodków subregionalnych i ich obszarów funkcjonalnych, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obszarów wiejskich, a w zakresie wspierania rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych – obszaru całego województwa, a w szczególności obszary wskazane w SRWŁ 2020, jako predysponowane do rozwoju gospodarki turystycznej (rys. 22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, Rozwój zrównoważony, opierający się na wspieraniu gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i konkurencyjnej oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

7. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG SPOŁECZNYCH

Program w ramach VII osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia głównych celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki", „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej" oraz „Podniesienie sprawności i efektywności państwa".

Wyzwaniami w zakresie usług dla społeczeństwa w regionie są: poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym e-usług, oraz ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego.

W dobie XXI w. utrudniony dostęp do usług cyfrowych w sektorze publicznym stanowi istotną barierę cywilizacyjną. Mimo zauważalnego wzrostu wykorzystania TIK w sektorze publicznym, jedynie 25% (13.) urzędów w regionie udostępniało e-usługi w 2012r., co wskazuje na potrzebę zwiększenia dynamiki zjawiska. Wskaźnik posiadania użytecznej strony www był relatywnie wysoki i wynosił 13% (2.), co przełożyło się na największą w kraju liczbę kontaktów mieszkańców z urzędem przez Internet (średnio 9 kontaktów/1mieszkańca/1rok w 2012r.). Zgodnie z Europejską Agendą Cyfrową poszerzenia wymaga zakres usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami (m.in. e-administracja, e-zdrowie). Wsparcia wymaga również rozwój w instytucjach publicznych infrastruktury informatycznej i wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w zakresie zarządzania. Z kolei brak pełnej digitalizacji zasobów sektora publicznego, w tym kultury i nauki, ogranicza w znacznym stopniu ich dostępność.

Województwo charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną (rys.17, zał.1). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi 20% (1.) (rys.18, zał.1), a prognozy GUS szacują wzrost powyższego wskaźnika. Taka struktura demograficzna ma istotny wpływ na kształtowanie się zachorowalności, w szczególności na choroby przewlekłe, takie jak choroby układu krążenia, układu oddechowego,

pokarmowego, nowotwory i schorzenia narządu ruchu. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet i mężczyzn wynosi odpowiednio 79,8 i 70,6 lat (16.) (rys.19, zał.1). Wysoki jest poziom zachorowalności i umieralności na choroby cywilizacyjne (2.) (choroby układu krążenia i nowotwory). Niska jest ponadto wyleczalność chorób nowotworowych. Na skutek wysokiego odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym obserwuje się wysoką zapadalność na choroby otępienne. Najwyższy w kraju jest również przyrost zachorowań na choroby psychiczne (ponad 57% w latach 2007-2011). Spośród innych chorób stanowiących problem społeczny obserwuje się duży przyrost przypadków cukrzycy (1.) w 2013r. i wzrost zapadalności na choroby zakaźne[15] w latach 2010-2012. Problemem w regionie są długie terminy oczekiwania na przyjęcie przez lekarzy specjalistów oraz na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne.

Niewystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami jest l. miejsc opieki paliatywnej i geriatrycznej oraz l. miejsc w domach dziennego pobytu i środowiskowych domach samopomocy[16]. Niedostateczna jest także l. placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (87 w 2012 r.). Zbyt mała jest również l. ośrodków interwencji kryzysowej (14), a potrzeby wskazują na lokalizację w każdym powiecie (24). L. miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społ. na 1 000 osób jest niższa niż średnia krajowa (9.). Niewystarczająca jest l. łóżek w hospicjach, ZOL, ZPO[17] (56/100 tys. mieszk., śr. kraj. 75,9). Dodatkowo słabością regionu jest strukturalne niedopasowanie sieci podmiotów opieki nad dziećmi do 3 r.ż. do lokalnych potrzeb, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Ponieważ zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym w dużej mierze skorelowane jest ze stanem zdrowia i dostępem do opieki zdrowotnej i społecznej, konieczne jest zapewnienie wsparcia w zakresie zidentyfikowanych deficytów w powyższym obszarze. Niski poziom usług zdrowotnych i społecznych i utrudniony do nich dostęp wpływa na ograniczenie aktywności zawodowej z powodu choroby i niepełnosprawności, a tym samym zwiększa zagrożenie ubóstwem. Wiąże się to również z osłabieniem kapitału ludzkiego, co ma bezpośredni wpływ na sytuację gospodarczą regionu. Z kolei niski status społeczno-ekonomiczny ludności skutkuje wykluczeniem społecznym przejawiającym się m.in. ograniczonym dostępem do usług, w tym świadczeń zdrowotnych. W związku z powyższym niezbędne jest wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia (w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, chorób psychicznych oraz specyficznych potrzeb regionalnych), obiektów służących świadczeniu usług społecznych oraz interwencja dotycząca rozbudowy bazy instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, stosownie do zidentyfikowanych deficytów i potrzeb. Wsparcie powinno dotyczyć działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezdomnych poprzez tworzenie mieszkań chronionych i socjalnych w oparciu o istniejącą infrastrukturę oraz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin podejmujących się pieczy zastępczej, a także uzyskania mieszkań przez pełnoletnich wychowanków rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej (w 2011r. pomoc uzyskało 10,2% wychowanków).

Wsparcia w regionie wymagają również instytucje edukacyjne i szkoleniowe. Pod względem liczby przedszkoli województwo plasuje się poniżej średniej krajowej (9.). Problemem jest również zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży (10.) i dorosłych (7.) oraz liczba uczniów w tych szkołach i niedopasowanie infrastruktury edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy. W związku z powyższym niezbędne są inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i sprzęt dydaktyczny, co powinno prowadzić do zwiększenia jakości i atrakcyjności procesu kształcenia oraz rozwoju kapitału ludzkiego.

Efektem interwencji w zakresie rozwoju usług dla społeczeństwa będzie: poprawa jakości i dostępności usług medycznych, społecznych i pieczy zastępczej, edukacji oraz wzrost wykorzystania e-usług publicznych w regionie. Efektem podjętych interwencji będzie także aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców oraz ograniczenie skali ubóstwa.

[15] Zapalenie wątroby typu B (2.), krztusiec (3.).
[16] Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 71, 142.
[17] ZOL – Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, ZPO - Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

8. ZATRUDNIENIE

Program w ramach VIII osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki".

Wyzwaniami najbliższych lat w zakresie zatrudnienia będą: podniesienie poziomu aktywności zawodowej, w tym wzrost zatrudnienia i samozatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.

Analiza podstawowych miar rynku pracy pokazuje, iż w Łódzkiem w szczególnie trudnej sytuacji znajdują się osoby w wieku 50 lat i więcej, kobiety, osoby długotrwale bezrobotne, z niepełnosprawnościami i o niskich kwalifikacjach.

Według danych z Narodowego Spisu Ludności 2011r.[18] wskaźnik aktywności zawodowej dla osób w wieku 55-64 lata wyniósł 38,3% wobec 54,2% dla całego województwa oraz 38,9% dla danych ogólnopolskich dla tej grupy wiekowej. Wskaźnik zatrudnienia ukształtował się na poziomie 34,3% i również był niższy w porównaniu do danych dla Polski (35,3%) oraz ogólnego wskaźnika dla województwa – 47,7%. Wartości obu opisanych wskaźników sytuują Łódzkie w środku grupy wszystkich województw. Natomiast wartość stopy bezrobocia (10,4% w grupie 55-64 lata, 11,9% województwo łódzkie) wskazuje, iż województwo łódzkie należy do grupy 6 województw o najwyższej jego wartości. Średnia dla Polski w tym przedziale wiekowym wynosi 9,4%. Wskaźnik udziału w rejestrach bezrobocia osób w wieku 50 lat i więcej, wg danych WUP w Łodzi, w połowie 2013r. wynosił 26,54% . Zauważyć należy, że niski wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 50 i więcej powoduje, że potencjał tych osób, ich wiedza i umiejętności nie są wykorzystywane przez pracodawców[19]. Nadal znaczna część osób w wieku 50 lat i więcej znajduje się poza rynkiem pracy, korzystając ze środków z systemu pomocy i zabezpieczenia społecznego[20] [21].

Problemem jest także wysoki poziom długotrwale bezrobotnych w grupie bezrobotnych ogółem wynoszący 37,0% (11.) (rys. 20. zał.1). Osoby, które tracą zatrudnienie, szczególnie te z najniższymi kwalifikacjami oraz w wieku 50 lat i więcej, są szczególnie zagrożone długotrwałym bezrobociem, które stanowi jedną z głównych przyczyn wykluczenia społecznego. Długotrwałe bezrobocie, oprócz skutków społecznych i psychologicznych rodzi również problemy ekonomiczne oraz powoduje wzrost obciążeń finansowych sektora publicznego z tytułu konieczności zapewnienia opieki socjalnej[22].

Kolejną grupą znajdującą się w trudnej sytuacji na rynku pracy są kobiety. Według danych WUP w Łodzi, kobiety stanowiły 48,8% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w końcu grudnia 2013r. Jednak współczynnik aktywności zawodowej kobiet, wynoszący 50,1% jest wyraźnie niższy niż współczynnik aktywności mężczyzn – 66,4%[23]. Ma to związek ze specyficznym charakterem ról społecznych pełnionych zwykle przez kobiety oraz różnicami w postrzeganiu kobiet i mężczyzn na rynku pracy i w rodzinie.

[18] www.stat.gov.pl

[19] *Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce*, Publikacja dobrych praktyk w ramach Konkursu „Zysk z dojrzałości 2011", Warszawa 2011.

[20] J. Nawrocki, *Bezrobotni i pracownicy 50+: sami o sobie*, w: K. Bondyra, H. Dolata, W. Jagodziński, D. Postaremczak (red), Radość z pracy. Innowacyjne metody wspierania aktywności zawodowej osób 50+, M-Druk, Poznań 2013.

[21] *Stare czy nowe kwalifikacje – rynek pracy w Łódzkiem wobec osób po 50 roku życia*; Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, rozdział 2.1: „osoby 50+ jako kategoria w szczególnej sytuacji na rynku pracy"; marzec 2014 r.

[22] Raport z badań Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi: *Społeczne i przestrzenne zróżnicowanie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie łódzkim*, tabela 18; wnioski i rekomendacje; marzec 2014 r.

[23] *Aktywność ekonomiczna ludności Polski*, I kw 2014. GUS 2014.

Poświęcenie życiu rodzinnemu, konieczność opieki nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i brak kontaktu z rutyną związaną ze świadczeniem pracy, a w konsekwencji wykluczenie z rynku pracy utrudniają kobietom powrót do aktywności zawodowej oraz powodują dezaktualizację kwalifikacji i doświadczenia zawodowego.

Osoby z niepełnosprawnościami stanowiące 6% ogółu bezrobotnych w 2012r. także wymagają szczególnego wsparcia na rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wyniósł 26,5. Osoby z niepełnosprawnościami cierpią często z powodu izolacji, braku więzi społecznych, a co za tym idzie wykluczenia z rynku pracy. Dlatego też wskaźniki badające poziom aktywności zawodowej w tej grupie, mimo wzrostowej tendencji, są niskie. Ogólnie, w latach 2005, 2008 i 2012 odsetek osób z niepełnosprawnościami aktywnych zawodowo był wyższy w województwie łódzkim niż w całym kraju. Zarówno w Polsce, jak i w Łódzkiem odsetek ten wzrastał stopniowo w analizowanym okresie (w 2005r. były to odsetki odpowiednio 17,7% dla kraju oraz 19% dla województwa łódzkiego, natomiast w 2012r. wartości tego wskaźnika plasowały się na poziomie odpowiednio 21,4% dla Polski oraz 26,7% dla województwa łódzkiego). Dla porównania współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym wyniósł w Polsce w 2012r. 72%, a w województwie łódzkim 75%[24].

Istotnym problemem na rynku pracy w regionie jest również wysoki udział w statystykach bezrobocia rejestrowanego osób o niskich kwalifikacjach (region plasuje się na 3 pozycji wśród województw w kraju). Zdecydowana większość bezrobotnych o niskich kwalifikacjach legitymuje się wykształceniem gimnazjalnym i niższym, drugim z kolei licznie reprezentowanym typem wykształcenia jest w omawianej kategorii wykształcenie średnie ogólne[25].

Ponadto niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, a także „lokalne przywiązanie" do rynku pracy, a co za tym idzie niska mobilność przestrzenna mieszkańców terenów wiejskich stanowi główny problem aktywności zawodowej ludności wiejskiej w regionie. Poza rolnictwem pracuje jedynie 35 % mieszkańców wsi województwa łódzkiego, w szczególności w sektorze usług. [26] .

W 2012r. na 10 tys. ludności przypadało 86 nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych (8.). W latach 2005-2012 wartość tego wskaźnika wzrosła o 22 podmioty. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynoszący 11,3 jest jednak niższy niż średnia w kraju (8.), co wskazuje na niewykorzystany potencjał przedsiębiorczości mieszkańców. Podmioty komercyjne nie są zainteresowane finansowaniem indywidualnej działalności gospodarczej, w związku z tym, głównym źródłem finansowania są środki własne, z których finansowane jest 82% kosztów związanych z podejmowaniem działalności gospodarczej[27]. Odsetek przedsiębiorców indywidualnych korzystających z kredytów wynosi tylko 6,9%[28]. Osoby fizyczne planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej muszą pokonywać bariery w dostępie do kapitału. Należy również wskazać problem niskiego poziomu przedsiębiorczości osób z niepełnosprawnościami (tylko 5% aktywnych zawodowo osób z tej grupy prowadzi działalność gospodarczą), szczególnie wobec faktu, że rynek nie generuje dla nich dostatecznej liczby miejsc pracy[29].

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat w województwie łódzkim wynosił w 2013 roku 66,3% i wartość ta była nieznacznie wyższa od wartości krajowej wynoszącej 64,9%. Na podstawie analiz

---

[24] Raport z badań Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, rozdział 2.3.3, „Niepełnosprawni"; marzec 2014 r.
[25] Statystyki MPiPS z baz danych PUP – stan na koniec 2013 r.
[26] Raport z badania ewaluacyjnego przeprowadzonego dla WUP w Łodzi *Wzory aktywności zawodowej ludności wiejskiej województwa łódzkiego oraz ich społeczne i ekonomiczne uwarunkowania*, Łódź 2012 r.
[27] Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w lata 2008-2012, GUS, Warszawa 2014.
[28] źródło: Paweł Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim – ocena dotychczasowego stanu, bariery i perspektywy*.
[29] źródło: *Aktywność Zawodowa Osób Niepełnosprawnych w Województwie Łódzkim 2011r.*

społeczno-gospodarczych szacuje się, iż w latach realizacji RPO wskaźnik ten będzie systematycznie wzrastał osiągając wartość 70,8%, 72,2% i 74,3% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023.

Należy podkreślić, iż wskaźnik ten służy jedynie wskazywaniu ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie i ewentualnym decyzjom w zakresie wdrażania RPO. Nie jest to wskaźnik rezultatu interwencji RPO i nie może być przedmiotem odpowiedzialności RPO. UP wskazuje, iż wpływ interwencji EFSI na jego osiąganie jest bardzo ograniczony (do rzędu 4-8%), a jego zmienność zależna jest od ogólnych czynników natury społeczno-gospodarczej oraz zmian legislacyjnych pozostających zasadniczo poza sferą oddziaływania RPO.

Efektem interwencji w obszarze zatrudnienia będzie wzrost zatrudnienia i kompetencji zawodowych oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia. Jedną z dróg przyrostu liczby miejsc pracy będzie rozwój przedsiębiorczości.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu Strategii Europa 2020: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

9. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Program w ramach IX osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej".

Wyzwaniami w zakresie włączenia społecznego będą: podniesienie poziomu aktywności zawodowej, w tym wzrost zatrudnienia, przeciwdziałanie ubóstwu, wspieranie rozwoju przedsiębiorstw społecznych, a także zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.

Strategia Europa 2020 wskazuje na konieczność walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Według analizy *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS* (2013) najważniejszymi czynnikami zwiększającymi ryzyko ubóstwa są: niski poziom wykształcenia i związany z tym niski status zawodowy głowy gospodarstwa domowego, bezrobocie oraz niepełnosprawność. Z kolei ubóstwo ma znaczący wpływ na wzrost poziomu wykluczenia społecznego. Choć województwo łódzkie charakteryzują niższe niż średnia krajowa wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem, zaznaczyć należy, że w latach 2010-2012 nastąpił ich wzrost[30]. W 2012r. grupami najbardziej zagrożonymi wykluczeniem społecznym w Polsce wg badań EU-SILK były gospodarstwa rencistów (63,3%), samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (45,7%) oraz rodziny wielodzietne (43,4%). W województwie na 196 581 osób korzystających z pomocy społecznej w 2012r., 97 224 osoby korzystały z tej pomocy trwale, przy czym wartości te wykazują tendencje wzrostowe. W 2012r. udzielono wsparcia 47 708 rodzinom z powodu ubóstwa, 47 735 rodzinom z powodu bezrobocia, 28 077 rodzinom z powodu niepełnosprawności. Problemy tych grup są wieloaspektowe i wymagają długotrwałego wsparcia.

Do ograniczenia poziomu wykluczenia społecznego i wzrostu aktywności zawodowej mogą przyczynić się m.in. specjalistyczne usługi społeczne. Ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa w ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się w regionie popyt na usługi opiekuńcze

[30] W analizie *Ubóstwo w Polsce* w świetle badań GUS (2013) przedstawiono 3 wskaźniki obrazujące poziom ubóstwa:
1) wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (pokazujący procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych), który w województwie łódzkim wzrósł z poziomu 12,5% w 2010r. do 13,4% w 2012r.;
2) wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym (pokazującym odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego, tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) – wzrost z 5,2% w 2010 r. do 5,7 w 2012r.;
3) wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym (uwzględniającego progi interwencji socjalnej przyjmowane za granicę ubóstwa ustawowego) – wzrost z 3,9% w 2010 do 5,7% w 2012r,

i specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowiskowych domach samopomocy oraz w dziennych domach pomocy. Około 30% gmin, głównie wiejskich, nie świadczyło w 2011r. usług opiekuńczych, natomiast z 1 491 miejsc w 30 DDP korzystało 1 828 mieszkańców.

W 2012r. w województwie żyło 274 756 osób z niepełnosprawnościami[31]. Procentowy udział tej grupy w stosunku do wszystkich mieszkańców w województwie w latach 2008-2012 kształtował się na wyrównanym poziomie i wynosił ok. 11%. Odsetek osób z niepełnosprawnościami w niższych kategoriach wiekowych osiągał wartości od 4 do 7%, podczas gdy co czwarta osoba w wieku 50-69 lat i niemal co druga w wieku 70 lat i więcej należała do grupy osób z niepełnosprawnościami. Skala usług rehabilitacji społecznej i społeczno-zawodowej oferowana osobom z niepełnosprawnościami przez podmioty reintegracji jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb.

Ważny i potrzebny jest dalszy rozwój usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. W województwie łódzkim w 2011r. funkcjonowało 2 946 rodzin zastępczych, w których przebywało 4 112 dzieci. Na obszarze województwa w niewystarczającym zakresie realizowane są specjalistyczne formy pomocy dziecku i rodzinie – w 2012r. funkcjonowało 87 placówek wsparcia dziennego (60 opiekuńczych, 25 specjalistycznych, 2 w formie pracy podwórkowej)[32].

Szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest rozwój ekonomii społecznej, co wymaga wsparcia finansowego, doradczego i szkoleniowego. Rozwój ten stanowi istotny element polityki wzrostu zatrudnienia, przejawiający się w umożliwieniu zatrudnienia osób w najtrudniejszej sytuacji społeczno-zawodowej. Dzięki utworzeniu miejsc pracy w tym sektorze rosną ich szansę na usamodzielnienie, trwałą aktywizację oraz integrację społeczną i zawodową. Odnosząc się do doświadczeń z perspektyw finansowej 2007-2013 PO KL, w przedsiębiorstwach społecznych utworzono ponad 330 nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ta forma aktywizacji zawodowej powinna być nadal stosowana. Ponadto, z informacji zamieszczonej w *Wieloletnim planie działań na rzecz rozwoju i upowszechniania ekonomii społecznej w województwie łódzkim na lata 2013 – 2020* wynika, że w regionie pod koniec 2012r. zarejestrowanych było około 3 tys. podmiotów ekonomii społecznej. Jednak nie wszystkie z nich faktycznie funkcjonują (część pozostaje jedynie w rejestrze). Główną przyczyną takiej sytuacji jest brak środków na rozwój działalności gospodarczej oraz niewystarczające kompetencje ich kadry zarządzającej. W kontekście powyższego istotne jest więc skierowanie do nich działań wspierających o charakterze kompleksowym, w tym również mających na celu ich ekonomizację.

W regionie dostrzegalne jest wyraźne zapotrzebowanie na usługi w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci. W 2012r. zdiagnozowano schorzenia u 179 411 osób w wieku 0-18, co stanowi blisko 41% przebadanej populacji. W wyniku badań u blisko 12% zdiagnozowano zniekształcenia kręgosłupa, u blisko 15% alergie, u ponad 7% wady wzroku, zaś u ok. 2,3% wady rozwoju[33]. Potrzebę prowadzenia diagnostyki i profilaktyki potwierdzają także dane dotyczące niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży. Jedynie w 2012r. Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydały 5 616 orzeczeń o niepełnosprawności osobom poniżej 16 roku życia, w tym z powodu: chorób układu oddechowego i krążeniowego – 1 371 osób, chorób neurologicznych – 738, upośledzeń narządu ruchu – 589, całościowych zaburzeń rozwojowych – 370, chorób narządu wzroku – 315, zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu 293 osoby[34].

Cel krajowy ustalony dla Polski w obszarze redukcji liczby osób pozostających w ubóstwie jako 1,5 mln osób został osiągnięty w 2012 r. Należy jednak kontynuować działania mające na celu dalsze

[31] Na podstawie danych z Wojewódzkiego Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na lata 2014- 2020.
[32] Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2014-2020.
[33] Informator statystyczny ochrony zdrowia województwa łódzkiego 2012.
[34] Na podstawie danych z Wojewódzkiego Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na lata 2014- 2020.

ograniczanie skali ubóstwa oraz utrwalanie osiągniętego dotychczas efektu w tym zakresie. Dla określenia pozycji województwa względem wartości krajowych stosowany jest wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym. W przypadku województwa łódzkiego wynosił on w 2013r. 12,5% i wartość ta była znacznie niższa od wartości krajowej 16,2%. Przewiduje się dalszy spadek wartości tego wskaźnika w województwie łódzkim w latach realizacji RPO oraz jego wartości 10,5%, 9,8% i 8,6% odpowiednio w latach 2018, 2020 i 2023.

Należy podkreślić, iż wskaźnik ten służy jedynie wskazywaniu ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie i ewentualnym decyzjom w zakresie wdrażania RPO. Nie jest to wskaźnik rezultatu interwencji RPO i nie może być przedmiotem odpowiedzialności RPO. UP wskazuje, iż wpływ interwencji EFSI na jego osiąganie jest bardzo ograniczony (do rzędu 4-8%), a jego zmienność zależna jest od ogólnych czynników natury społeczno-gospodarczej oraz zmian legislacyjnych pozostających zasadniczo poza sferą oddziaływania RPO.

Efektem interwencji w obszarze włączenia społecznego będzie wzrost liczby osób, u których zostanie przywrócona zdolność do wypełniania ról społeczno-zawodowych, wzrost liczby trwałych miejsc świadczenia usług społecznych lub zdrowotnych, stworzenie warunków do deinstytucjonalizacji, funkcjonujących form wsparcia m.in. pomocy dziecku i rodzinie oraz rozwój przedsiębiorczości społecznej, co w konsekwencji przyczyni się do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego i ubóstwa.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu Strategii Europa 2020: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

10. ADAPTACYJNOŚĆ PRACOWNIKÓW I PRZEDSIĘBIORSTW W REGIONIE

Program w ramach X osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki" i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej".

Wyzwaniami w zakresie adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw będą: równouprawnienie płci, godzenie życia zawodowego i rodzinnego, wydłużenie okresu aktywności zawodowej, rozwój kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników dostosowanych do potrzeb rynku pracy oraz wspieranie aktywności zawodowej pracowników 50+.

Obserwacje rynku pracy wskazują na dyskryminację kobiet w zatrudnieniu i płacach. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 30-39 lat jest w regionie o 11% niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w tym samym wieku. Wśród biernych zawodowo ok. 8,7% (głównie kobiet) stanowią osoby m.in. opiekujące się dziećmi. Wpływa to na nieefektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego, obniżenie poziomu życia i niską stopę urodzeń. W latach 2004-2012 wzrosła (z 89,9 do 127,1) liczba miejsc w żłobkach na 100 tys. mieszkańców (6.), jednak nie zaspokaja to potrzeb w tym zakresie.

Obecny rynek pracy wymaga ciągłego inwestowania w kwalifikacje, co ma istotny wpływ na możliwość szybkiego przekwalifikowania się i podjęcia innej pracy. Brakuje działań skierowanych przede wszystkim do osób 50+ (nie można jednak pominąć młodszych grup wiekowych), które umożliwiłyby im rozwijanie umiejętności i wiedzy zawodowej, gdyż grupa ta od 2010r. systematycznie wzrasta. Prognozy demograficzne pokazują, że w 2035r. niemal co piąty Polak (19,9%) będzie w wieku 50-59/64 lat. Osoby te coraz częściej wycofują się z rynku pracy na 1-5 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego. W 2011r. w kraju współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn w wieku 50-64 lat wynosił 61,2%, natomiast kobiet w przedziale wiekowym 50-59 lat – 54,8%. Wśród zatrudnionych w IV kwartale 2009r., w przedziale wiekowym 50+ największą grupę stanowili pracownicy najemni zatrudnieni w sektorze prywatnym

(64,8%), a blisko co trzecia osoba (29,7%) pracowała na własny rachunek[35]. Przyczynami niechęci do kontynuowania aktywności zawodowej po 50 roku życia są m.in. zła kondycja finansowa przedsiębiorstw oraz stan zdrowia.

Wydłużeniu aktywności zawodowej nie sprzyja wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne (choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu kostno-stawowo-mięśniowego, choroby psychiczne), wynikający m.in. ze struktury wiekowej ludności oraz trudnych warunków pracy. Choroby nowotworowe i choroby układu krążenia są głównymi przyczynami orzekania o ponad 3 miesięcznej niezdolności do pracy. W 2012r. lekarze orzecznicy ZUS wydali mieszkańcom województwa 3 460 pierwszorazowych orzeczeń w sprawach rentowych. Całkowitą, częściową niezdolność do pracy lub konieczność przekwalifikowania zawodowego orzeczono u 2 255 mężczyzn i 1 205 kobiet. Aktywizacja zawodowa osób w wieku 50+ wymaga wdrożenia populacyjnych programów profilaktycznych oraz działań związanych z rehabilitacją ułatwiającą powrót na rynek pracy. Zapewnienie dobrego stanu zdrowia jest jednym z kluczowych aspektów wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Poprawa zdrowia społeczeństwa jest niezwykle ważną determinantą wzrostu gospodarczego, gdyż zwiększa produktywność, podaż zasobów rynku pracy, osiągnięcia edukacyjne oraz zmniejsza koszty utraconej produktywności.

W dobie kryzysu gospodarczego w latach 2009-2011 w województwie nastąpił znaczny spadek przeżywalności przedsiębiorstw. W regionie dominują mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, których w 2012r. funkcjonowało 233 818, tj. 99,88% wszystkich podmiotów w rejestrze REGON. Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru przewyższała liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych (w 2009r. o 21 004 a w 2011r. o 2 074). Konsekwencją kryzysu były również zwolnienia pracowników, które w latach 2011-2012 przewyższały liczbę przyjętych do pracy (odpowiednio o 2 231 i 5 279). W związku z powyższym konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej w zakresie doradztwa i opracowywania planu restrukturyzacji, a dla pracowników zagrożonych zwolnieniem wsparcia w zakresie szkoleń przekwalifikowujących oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego.

Efektem interwencji w obszarze adaptacyjności pracowników i przedsiębiorców będzie: zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców, zwiększenie kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników dostosowanych do potrzeb na rynku pracy, poprawa kompetencji pracowników, konkurencyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP, zmniejszenie poziomu bezrobocia, równouprawnienie płci na rynku pracy oraz godzenie życia rodzinnego i zawodowego. Efektem interwencji w obszarze aktywne i zdrowe starzenie się będzie aktywizacja zawodowa i społeczna osób w wieku okołoemerytalnym, poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa, postęp w zakresie wykrywalności chorób negatywnie wpływających na zasoby pracy.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

11. EDUKACJA, KWALIFIKACJE, UMIEJĘTNOŚCI

Program w ramach XI osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki" i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej".

Wyzwaniami w zakresie edukacji, kwalifikacji i umiejętności będą: wysoka jakość kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji, rozwój szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku pracy, podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej.

[35] Dane wg Raportu Zarządzanie pracownikami 50+. Teoria a praktyka, Łódź 2011r.

W latach 2004-2012 wzrosła liczba przedszkoli na 10 tys. mieszkańców (o 0,5 p.p.) (9.) oraz odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (5.), jednak nie zaspokaja to potrzeb w tym zakresie (rys.21, zał.1). Dostępność do placówek przedszkolnych w regionie jest nierównomierna, największy problem występuje na obszarach wiejskich oraz słabiej rozwiniętych obszarach miejskich. Edukacja przedszkolna w 2012r. najmniej upowszechniona była w powiatach: piotrkowskim, opoczyńskim, poddębickim i łęczyckim.

Wyniki egzaminów gimnazjalnych w części matematyczno-przyrodniczej w województwie były wyższe niż średnia w kraju (5.). W latach 2005-2011 różnica między wynikami tych egzaminów a średnią krajową była jednak coraz mniejsza, co może świadczyć o relatywnym obniżaniu się jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym. Poziom wykształcenia średniego w regionie, mierzony wynikami egzaminów maturalnych (4.), jest zbliżony do średniej krajowej.

Szkolnictwo ogólne jak i zawodowe ma niedostatecznie rozwiniętą bazę techno-dydaktyczną w szczególności w zakresie doposażenia w sprzęt TIK[36] oraz wyposażenia szkolnych laboratoriów i pracowni przedmiotowych, a także wyposażenia warsztatów i pracowni dla szkół zawodowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. Blisko 30% szkół ponadgimnazjalnych i ok. 15% gimnazjów nie jest wyposażonych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, przeznaczonych do użytku uczniów. Pod względem dostępu uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwo zajmuje 8.miejsce w kraju, a liczba uczniów przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu nieznacznie przekracza średnią krajową (odpowiednio 10,02 i 10,17). Podobną sytuację obserwuje się w szkołach ponadgimnazjalnych (6.); średnia krajowa 7,82. Brak takiego wyposażenia skutkuje niedostatecznym praktycznym przygotowaniem do wykonywanego zawodu zwłaszcza w wyspecjalizowanych i kluczowych branżach województwa wymagających znajomości m.in. TIK i nauk matematyczno-przyrodniczych. Poza interwencją w zakresie doposażenia szkół istotne jest również podniesienie jakości i efektywności szkolnictwa ogólnego i zawodowego. W powyższym zakresie ważnym elementem pracy szkoły i nauczycieli powinna być indywidualizacja kształcenia, oznaczająca zainteresowanie potrzebami każdego ucznia i umożliwiająca zapewnienie mu warunków wszechstronnego rozwoju, co doprowadzi do rozwoju kreatywności i innowacyjności.

Wizerunek szkolnictwa zawodowego, a zwłaszcza szkół zawodowych, nie jest zadowalający. Niezbędne są działania służące zwiększeniu jego atrakcyjności. Szkolnictwo zawodowe w województwie jest niedostatecznie dostosowane do potrzeb rynku pracy, co jest niekorzystne dla rozwoju gospodarczych specjalizacji regionu. Liczba szkół zawodowych dla młodzieży na 10 tys. mieszkańców (10.) zmniejszyła się w latach 2004-2012 o 0,4 a dynamika tego spadku była większa niż w Polsce. Zmniejszyła się także, podobnie jak w kraju, liczba uczniów w tych szkołach na 10 tys. mieszkańców (14.) o 48,0. W latach 2006-2012 zmniejszała się również liczba szkół zawodowych dla dorosłych oraz szkół policealnych na 10 tys. mieszkańców (6.) z 0,9 do 0,7.

Kompetencje i kwalifikacje osób dorosłych są niedostosowane do potrzeb gospodarki, co wynika m.in. z niskiej aktywności w podnoszeniu kompetencji przez osoby pracujące, bezrobotne, czy nieaktywne zawodowo. W latach 2004-2011, bardziej niż w Polsce, zmniejszył się odsetek dorosłych kształcących się ustawicznie (13.) (z 5,0% do 3,4%), a jedynie 3,9% bezrobotnych rozpoczęło w 2012r. szkolenia prowadzone przez Urzędy Pracy. Problem niskiej aktywności zawodowej i społecznej dotyka w szczególności osoby starsze (50+), które, posiadając rozległą wiedzę, często nie dostrzegają zasadności podnoszenia swoich kwalifikacji, co utrudnia ich aktywizację zawodową i przyczynia się do postrzegania ich jako obciążenia lub zagrożenia dla rozwoju, należy zatem umożliwić im wsparcie w zakresie m.in. szkoleń, kursów i doradztwa. Powyższe problemy utrudniają pracownikom i przedsiębiorcom, zwłaszcza w sektorze MŚP, adaptację do zmieniających się warunków gospodarowania. O konieczności rozwoju szkolnictwa zawodowego i kursów umożliwiających zmianę

[36] Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu wynosi 7,47 (8.), natomiast w szkołach gimnazjalnych wskaźnik ten osiągnął wartość 10,39 (8.).

kwalifikacji zawodowych świadczą m.in. wysoki (choć malejący) odsetek trwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (11.). W związku z powyższym niezbędne jest wzmocnienie działań na rzecz podnoszenia kompetencji osób dorosłych, w szczególności wśród osób, które są w najgorszej sytuacji w tym zakresie.

Efektem interwencji w obszarze edukacji, kwalifikacji i umiejętności będzie: poprawa dostępu do placówek oświaty, wzrost poziomu nauczania na wszystkich poziomach kształcenia, zapewnienie warunków dla prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży, doposażenie bazy dydaktyczno-naukowej, zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców,

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

DEINSTYTUCJONALIZACJA

W ramach wszystkich CT wykluczone jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę instytucji opiekuńczo-pobytowych (rozumianych zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków EFS i EFRR na lata 2014-2020, a w przypadku instytucji zdrowotnych – zgodnie z Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020) świadczących opiekę dla osób z niepełnosprawnościami, osób z problemami psychicznymi oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej chyba że rozpoczęty w nich został proces przechodzenia z opieki zinstytucjonalizowanej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej lub proces ten zostanie rozpoczęty w okresie realizacji projektu. Zasada ta obowiązuje dla naborów ogłoszonych po wejściu w życie zmienionego programu.

1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych, z uwzględnieniem umowy partnerstwa, w oparciu o identyfikację potrzeb regionalnych oraz, w stosownych przypadkach, potrzeb krajowych, w tym potrzeb w zakresie sprostania wyzwaniom wskazanym w stosownych zaleceniach dotyczących poszczególnych państw przyjętych zgodnie z art. 121 ust. 2 TFUE i w stosownych zaleceniach Rady przyjętych zgodnie z art. 148 ust. 4 TFUE, uwzględniając wyniki ewaluacji *ex ante*

Tabela 1: Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany do realizacji cel tematyczny	Wybrany do realizacji priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru w oparciu o diagnozę z punktu 1.1.1 oraz uwzględniając stosowne unijne, krajowe i/lub regionalne dokumenty strategiczne
1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	– Brak jest zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych specjalizacji regionalnych. – Sektor nauki charakteryzują niewystarczające nakłady na maszyny i urządzenia techniczne. Naukowcy korzystają ze starej, zużytej aparatury. – Wsparcie rozwoju infrastruktury badawczej w placówkach naukowych powinno dotyczyć aparatury badawczej służącej rozwojowi specjalizacji regionalnych wskazanych na podstawie RSI LORIS lub stanowiącej dopełnienie istniejących zasobów. – Wpływ sektora nauki na innowacyjność gospodarki jest ograniczony.
	1b promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz, wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	– Przedsiębiorstwa w województwie charakteryzuje niski potencjał innowacyjny i brak własnego zaplecza B+R. – Przyczynami trudności w zakresie współpracy między sferą B+R a gospodarką są: brak środków finansowych po stronie przedsiębiorstw do zlecenia badań, brak systemu zachęt dla szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych do podejmowania współpracy z przedsiębiorstwami, nieznajomość potrzeb przedsiębiorstw, brak wiedzy przedsiębiorców na temat badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w sferze B+R. – Wskaźnik komercjalizacji innowacji, w latach 2006-2011 spadał z 9,0% do 4,3%. – Niezbędne jest zwiększenie znaczenia konsorcjów naukowych, przedsiębiorstw posiadających status centrów badawczo-rozwojowych i rozwój innowacji technologicznych. – Wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony.
2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	– Mimo zauważalnego wzrostu wykorzystania TIK w sektorze publicznym, jedynie 25% urzędów w regionie udostępniało e-usługi w 2012 r. – Konieczne jest poszerzenie zakresu usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami (m.in. e-administracja, e-zdrowie).

		– Brak pełnej digitalizacji zasobów sektora publicznego, w tym kultury i nauki, ogranicza w znacznym stopniu ich dostępność. – Wsparcia wymaga rozwój w instytucjach publicznych infrastruktury informatycznej i wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w zakresie zarządzania.
3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3a promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	– Poziom przedsiębiorczości w regionie jest poniżej średniej krajowej. – Przedsiębiorczość w regionie charakteryzują: niska „przeżywalność" przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu", podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej.
	3b opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	– Udział województwa w eksporcie Polski wynosi zaledwie 3,96% w związku z czym należy podejmować działania mające na celu wzrost zewnętrznej konkurencyjności przedsiębiorstw i zdobywanie przez nie nowych rynków zbytu, również za granicą. – Wzmocnienia wymaga promocja gospodarcza zmierzająca do zwiększenia rangi gospodarczej regionu.
	3c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	– Spadek dynamiki wartości brutto środków trwałych w 2010 r., będący efektem wysokiego spadku nakładów inwestycyjnych w 2009 r. – Niski stopień innowacyjności przedsiębiorstw w regionie. – Niedostateczne możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego działalności gospodarczej przez MŚP.
4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	– Elementami warunkującymi wykorzystanie OZE w województwie są: położenie regionu w strefie umiarkowanych wiatrów i nasłonecznienia, znaczny potencjał do produkcji biomasy (wynikający z rolniczego charakteru regionu), znaczne zasoby wód geotermalnych oraz niewielki spadek rzek. – Województwo charakteryzuje się niskim stopniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii (pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE region zajmuje 8 miejsce w kraju). – Zwiększenie efektywności produkcji i przesyłu energii jest nadrzędną sprawą dla regionu.
	4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	– Istotnym problemem w zakresie objętym PI jest niska efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynkach mieszkalnych, co jest spowodowane złym stanem technicznym znacznej części zabudowy w miastach.
	4e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	– Niezbędne jest wsparcie dla nowych projektów w zakresie poprawy efektywności energetycznej, m.in. dotyczących zastosowania nowych technologii (budownictwo o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych). – Problemem jest niewielki udział nowoczesnego ekologicznego taboru, zły stan techniczny infrastruktury transportu publicznego oraz brak integracji systemów komunikacji zbiorowej. – Konieczna jest realizacja działań zmierzających do uatrakcyjnienia transportu zbiorowego, co pozwoli ograniczyć wykorzystanie transportu indywidualnego i wpłynie na zmniejszenie negatywnych oddziaływań transportu na środowisko.

5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5b wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijania systemów zarządzania klęskami żywiołowymi katastrofami	W województwie zauważalny jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych i występowanie zjawiska stepowienia (w pn. i pn.-zach. części regionu), z drugiej zaś strony wzrost zagrożenia powodziowego oraz problem z zagospodarowaniem wód opadowych na terenach miejskich. – Wzmocnienia wymaga wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, rozwój regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania zagrożeń.
6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6a inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	– Województwo charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi, w tym azbestu, wymagającą rozbudowy i wprowadzenia nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. – Wiele składowisk nie spełnia wymogów ekologicznych i wymaga zamknięcia oraz rekultywacji, rozwiązania wymaga również problem dzikich wysypisk.
	6b inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	– W regionie występują dysproporcje sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, co zwiększa możliwość zanieczyszczenia środowiska ściekami (niewystarczający jest poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacji na obszarze województwa, w szczególności na obszarach wiejskich). – Wyznaczone na terenie województwa aglomeracje ściekowe, wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni, modernizacji technologii oczyszczania oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej. – Wzrost ilości osadów pościekowych wymaga wzmożonych działań w zakresie uporządkowania gospodarki osadami w oczyszczalniach, w tym ich odzysku. – Ważne jest uszczelnienie systemów wodociągowych w celu ograniczenia strat wody.
	6c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	– Problemami w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i funkcjonowania instytucji kultury są zbyt małe inwestycje w zakresie infrastruktury oraz wyposażenia, co skutkuje brakiem dostępności do podstawowych usług kultury w małych miastach i obszarach wiejskich. – Obiekty zabytkowe są słabo wykorzystane na cele kulturalne. – Instytucje kultury i zabytki znajdujące się w miastach zlokalizowane są często na obszarach zdegradowanych i wymagają włączenia w kompleksowe procesy rewitalizacji. – Promocja potencjału kulturowego jest niewystarczająca. – Mieszkańcy wykazują niewielkie zainteresowanie ofertą kulturalną regionu. – Bogactwo zasobów wielokulturowego dziedzictwa regionu stanowi jego potencjał, zarówno w kontekście rozwoju turystyki, jak i szeroko pojętej jakości życia mieszkańców.
	6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	– Województwo charakteryzuje się niewielką powierzchnią obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną oraz brakiem spójnego systemu ekologicznego. – W związku z narastającą antropopresją na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo istotne jest utrzymanie i ochrona różnorodności biologicznej, przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, wspieranie programów edukacyjnych i informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość ekologiczną. – Konieczne jest ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz rozwój infrastruktury turystycznej, w celu wykorzystania turystycznych walorów środowiskowych województwa łódzkiego.
	6e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów	– Problemem na obszarach wiejskich i w miastachwojewództwa łódzkiego jest powszechne palenie odpadów komunalnych w nieprzystosowanych do tego celu paleniskach domowych, co powoduje, że do atmosfery dostają się substancje rakotwórcze, niebezpieczne dla zdrowia (w województwie przeważa emisja komunalna PM10.

	poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu	– Konieczne jest wsparcie inwestycji w zakresie wymiany idywidualnych źródeł ciepła, w celu zapewnienia bardziej ekologicznych systemów ogrzewania budynków, a co za tym idzie zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery.
7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7b zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi	– Jakość istniejącego układu drogowego, ograniczająca dostępność transportową, sukcesywnie poprawia się, ale w dalszym ciągu występują duże potrzeby inwestycyjne. Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w stanie złym i niezadowalającym. – Duże obciążenie ruchem samochodowym wpływa na wzrost uciążliwości dla mieszkańców i stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu. – Jednym z wyzwań regionu w zakresie transportu jest wzmocnienie i rozwój powiązań drogowych układu regionalnego z układem krajowym i europejskim (z siecią TEN-T).
	7c rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej	– Z uwagi na dynamiczny rozwój usług logistycznych w regionie i wzrost powierzchni magazynowych wzmocnienia wymaga infrastruktura terminali przeładunkowych, w tym połączenia drogowe z siecią transportową regionu oraz systemy zarządzania i monitoringu. – Potrzeba rozwoju infrastruktury multimodalnej
	7d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości, i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	– Zły stan techniczny sieci kolejowej wymaga inwestycji modernizacyjnych i rewitalizacyjnych (rehabilitacyjnych) przywracających prędkości konstrukcyjne i eliminujących „wąskie gardła". – Niezadowalający jest stan techniczny taboru kolejowego. – Niedostateczna jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów (w tym infrastruktury dworcowej).
8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8b wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	– Województwo jest w niedostatecznym stopniu postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie, mimo posiadania znacznych potencjałów endogenicznych: kulturowych i przyrodniczych. – Brak lub niska jakość infrastruktury turystycznej negatywnie wpływa na rozwój gospodarki turystycznej, w tym tworzenie nowych miejsc pracy. – Stopień rozwoju produktów regionalnych jest niewystarczający.
	8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz	– W regionie w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby w wieku 50 lat i więcej.Ich wskaźnik zatrudnienia jest niski,co powoduje,że ich potencjał,wiedza i umiejętności nie są wykorzystywane przez pracodawców. – Wysoki jest poziom długotrwale bezrobotnych w grupie bezrobotnych ogółem,co ma istotny wpływ na poziom wykluczenia społecznego. – W szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy są osoby z niepełnosprawnościami,które częściej niż osoby sprawne doświadczają trudności z uwagi na problemy zdrowotne.

	wspieranie mobilności pracowników	– Współczynnik aktywności zawodowej kobiet,ze względu na charakter ról społecznych jakie pełnią,jest niższy niż mężczyzn. – Niski wskaźnik mieszkańców wsi,pracujących poza rolnictwem oraz poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych ludności wiejskiej i ich mobilność zawodowa. – Problemem jest wysoki udział w statystyce bezrobocia osób o niskich kwalifikacjach. Sytuacja osób pozostających bez pracy wymaga zwiększenia poziomu aktywności zawodowej i kompetencji zawodowych.
	8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	– Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości – udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym jest niższy niż średnia w kraju, co wskazuje na niewykorzystany potencjał przedsiębiorczości mieszkańców. – Niski jest poziom przedsiębiorczości osób z niepełnosprawnościami, a rynek pracy nie generuje dla nich dostatecznej liczby miejsc pracy. – Podmioty komercyjne nie są zainteresowane finansowaniem indywidualnej działalności gospodarczej, dlatego głównym źródłem finansowania są środki własne..
	8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	– Obserwacje rynku pracy wskazują na dyskryminację kobiet w zatrudnieniu i płacach. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 30-39 lat jest w regionie o 11% niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w tym samym wieku. – Wśród biernych zawodowo ok. 8,7% (głównie kobiet) stanowią osoby m.in. opiekujące się dziećmi. Wpływa to na nieefektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego, obniżenie poziomu życia i niską stopę urodzeń. – W regionie niezadowalający jest dostęp do opieki żłobkowej – liczba miejsc w żłobkach nie zaspokaja potrzeb w tym zakresie.
	8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	– W dobie kryzysu gospodarczego w latach 2009-2011 w województwie nastąpił znaczny spadek przeżywalności przedsiębiorstw. – Konsekwencją kryzysu były zwolnienia pracowników, które w latach 2011-2012 przewyższały liczbę przyjętych do pracy. – Konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej w zakresie doradztwa i opracowywania planu restrukturyzacji, a dla pracowników zagrożonych zwolnieniem wsparcia w zakresie szkoleń przekwalifikowujących oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego. – Konieczne jest zwiększenie zainteresowania przedsiębiorców szkoleniem pracowników firm, w szczególności w przypadku mikro i małych firm. Wiedza i umiejętności pracowników stanowią ważny zasób firm mając bardzo istotne znaczenie dla ich rozwoju i konkurencyjności.
	8vi aktywne i zdrowe starzenie się	– Problemem jest niska aktywność zawodowa i społeczna osób starszych. – Osoby 50+ coraz częściej wycofują się z rynku pracy przed osiągnięciem wieku emerytalnego. – Wydłużeniu aktywności zawodowej nie sprzyja wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne, wynikający m.in. ze struktury wiekowej ludności oraz trudnych warunków pracy. Choroby nowotworowe i choroby układu krążenia są głównymi przyczynami orzekania o ponad 3 miesięcznej niezdolności do pracy. Jednym z kluczowych aspektów wydłużenia okresu aktywności zawodowej jest zapewnienie dobrego stanu zdrowia.
9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	– Województwo charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną, co wpływa na wysoki poziom zachorowalności na choroby przewlekłe i otępienne. – Niska jest wyleczalność chorób nowotworowych. – Problemem są długie terminy oczekiwania na przyjęcie przez lekarzy specjalistów i na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne. – Niewystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami jest liczba miejsc w zakresie opieki paliatywnej i geriatrycznej oraz liczba miejsc w domach dziennego pobytu i środowiskowych domach samopomocy. – Słabością regionu jest strukturalne niedopasowanie sieci podmiotów opieki nad dziećmi do 3 r.ż. do lokalnych potrzeb. – Konieczne jest wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia i usług społecznych, w tym tworzenie mieszkań chronionych i socjalnych, poprawa warunków mieszkaniowych rodzin podejmujących się pieczy zastępczej, uzyskanie mieszkań przez pełnoletnich wychowanków rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej.

	9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	– Poważnymi problemami dużych ośrodków miejskich są: zanikające funkcje społeczno-gospodarcze i depopulacja, częściowo związana z postępującym procesem suburbanizacji, co skutkuje wieloaspektową degradacją przede wszystkim w obszarach śródmiejskich. Postępująca degradacja ma charakter przestrzenny (zanieczyszczenie powietrza i hałas komunikacyjny, niska jakość przestrzeni publicznych, chaos przestrzenny), techniczny (dekapitalizacja zabudowy, brak zaopatrzenia w media), gospodarczy (utrata funkcji gospodarczych, słaba koncentracja podmiotów gospodarczych) i społeczny (bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne, przestępczość). – Problem zdegradowanych terenów dotyczy również obszarów wiejskich.. Rewitalizacja i aktywizacja tych terenów powinna być związana z kompleksowymi działaniami dotyczącymi rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich.
	9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	– W latach 2010-2012 w województwie łódzkim nastąpił wzrost wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem. – W województwie rośnie liczba osób korzystających z pomocy społecznej, w tym osób korzystających z tej pomocy trwale. – Problemy grup zagrożonych wykluczeniem społecznym są złożone i wymagają długotrwałego wsparcia na rzecz ich aktywizacji społeczno-zawodowej i aktywnej integracji.
	9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	– Do ograniczenia poziomu wykluczenia społecznego i wzrostu aktywności zawodowej przyczyniają się m.in. specjalistyczne usługi społeczne. – Potrzebny jest dalszy rozwój usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej – W ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się w regionie popyt na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowiskowych domach samopomocy oraz w dziennych domach pomocy ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. – Usługi rehabilitacji społecznej i społeczno-zawodowej są niewystarczające w stosunku do potrzeb. – Niewielka jest liczba specjalistycznych form pomocy dziecku i rodzinie. – W regionie dostrzegalne jest wyraźne zapotrzebowanie na usługi w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci.
	9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia	– Rozwój ekonomii społecznej jest szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym celu konieczne jest wsparcie finansowe, doradcze i szkoleniowe dla PES. – Tworzenie miejsc pracy w PES zwiększa szanse na usamodzielnienie, trwałą aktywizację oraz integrację osób znajdujących w najtrudniejszej sytuacji społeczno-zawodowej. – Istotnym problemem PES jest brak środków na rozwój działalności gospodarczej oraz niewystarczające kompetencje ich kadry zarządzającej. Istotne jest skierowanie do nich działań wspierających o charakterze kompleksowym, w tym również mających na celu ich ekonomizację.
10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	– Liczba miejsc przedszkolnych nie zaspokaja regionalnych potrzeb. Dostępność do placówek przedszkolnych w regionie jest nierównomierna, największy problem występuje na obszarach wiejskich oraz słabiej rozwiniętych obszarach miejskich. – W województwie postępuje relatywne obniżanie się jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym. – Szkolnictwo ogólne ma niedostatecznie rozwiniętą bazę techno-dydaktyczną w szczególności w zakresie doposażenia w sprzęt TIK oraz wyposażenia szkolnych laboratoriów i pracowni przedmiotowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. – Indywidualizacja kształcenia powinna być stałym elementem pracy szkoły i nauczycieli, oznaczającym zainteresowanie potrzebami każdego ucznia.

	10iii wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	– Kompetencje i kwalifikacje osób dorosłych są niedostosowane do potrzeb gospodarki. – Niezadowalająca aktywność w podnoszeniu kompetencji przez osoby dorosłe (w latach 2004-2011 w regionie, bardziej niż w Polsce, zmniejszył się odsetek dorosłych kształcących się ustawicznie). – Malejąca liczba osób uczestniczących w kształceniu ustawicznym stanowi barierę utrudniającą pracownikom i przedsiębiorcom adaptację do zmieniających się warunków gospodarowania. – O konieczności rozwoju kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych świadczą m.in. wysoki odsetek trwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem. – Niezbędne jest wzmocnienie działań na rzecz podnoszenia kompetencji wśród osób, które są w najgorszej sytuacji w tym zakresie. – Osoby starsze (50+), posiadając rozległą wiedzę, często nie dostrzegają zasadności podnoszenia swoich kwalifikacji, co utrudnia ich aktywizację zawodową i przyczynia się do postrzegania ich jako obciążenia lub zagrożenia dla rozwoju.
	10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	– Szkolnictwo zawodowe w województwie jest niedostatecznie dostosowane do potrzeb rynku pracy, co jest niekorzystne dla rozwoju gospodarczych specjalizacji regionu. – W regionie zmniejsza się liczba szkół zawodowych oraz liczba uczniów w tych szkołach. – Szkolnictwo zawodowe ma niewystarczająco rozwiniętą bazę techno-dydaktyczną w szczególności w zakresie doposażenia w sprzęt TIK oraz wyposażenia warsztatów i pracowni dla szkół zawodowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. Brak takiego wyposażenia skutkuje niedostatecznym praktycznym przygotowaniem do wykonywanego zawodu. – Niezbędne są działania służące zwiększeniu atrakcyjności szkolnictwa zawodowego.
	10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	– Pod względem liczby przedszkoli województwo plasuje się poniżej średniej krajowej. – Problemem w regionie jest zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży i dorosłych oraz liczba uczniów w tych szkołach, a także infrastruktura dydaktyczna, która wymaga stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. – Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i sprzęt dydaktyczny są niezbędne w celu zwiększenia jakości i atrakcyjności procesu kształcenia i rozwoju kapitału ludzkiego.

Sekcja 1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej

1.2.1 Uzasadnienie alokacji finansowej (wsparcia Unii) dla każdego celu tematycznego oraz, w stosownych przypadkach, priorytetu inwestycyjnego, zgodnie z wymogami koncentracji tematycznej, z uwzględnieniem wyników ewaluacji *ex ante*

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Składa się z dwunastu monofunduszowych osi priorytetowych (w tym osi dotyczącej pomocy technicznej).
Całkowita alokacja na RPO WŁ na lata 2014-2020 wyniesie 2 256 049 115 euro, z tego 1 621 433 387 euro (71,87%) to środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a 634 615 728 euro (28,13%) Europejskiego Funduszu Społecznego.
Zgodnie z zapisami rozporządzeń Komisji Europejskiej ustanawiających szczegółowe przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego minimum 50% środków EFRR musi zostać przeznaczone na cele tematyczne (CT) 1, 2, 3 i 4 w tym min. 15% na cel tematyczny 4 oraz minimum 20% środków EFS musi zostać przeznaczone na cel tematyczny 9. Postanowienia te zobowiązują do koncentracji interwencji w szczególnie ważnych z punktu widzenia unijnego obszarach m.in. innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, technologii informacyjno – komunikacyjnych, niskoemisyjnej gospodarki, czy też włączenia społecznego i zatrudnienia.
Projekt RPO WŁ na lata 2014-2020 spełnia określone przez KE poziomy koncentracji środków EFRR i EFS.
W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 planuje się przeznaczyć 54,10% środków EFRR na CT 1-4, uwzględnione w następujących osiach priorytetowych:
- CT1: Oś priorytetowa I *Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy* – 136 889 888 euro (8,44% alokacji EFRR)
- CT2: Oś priorytetowa VII *Infrastruktura dla usług społecznych* – 41 080 777 euro (2,53% alokacji EFRR)
- CT3: Oś priorytetowa II *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka* – 297 564 927 euro (18,35% alokacji EFRR)
- CT4: Oś priorytetowa III *Transport* – 154 079 710 euro (9,50% alokacji EFRR); Oś priorytetowa IV *Gospodarka niskoemisyjna* – 247 614 556 euro (15,27% alokacji EFRR). Łącznie 24,77% alokacji EFRR.

Powyższy podział wynika również z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego oraz sformułowanych na jej podstawie najważniejszych wyzwań stojących przed regionem. Doceniając znaczenie wsparcia sfery B+R, a także innowacyjności i konkurencyjności dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu na Oś priorytetową I i II zaplanowano w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 łącznie 434 454 815 euro, co stanowi prawie 26,79% alokacji na EFRR. Ponadto priorytety inwestycyjne 1a oraz 1b (CT1), a także priorytety inwestycyjne 3a, 3b, 3c (CT3) to obszary wpisujące się bezpośrednio w cel *Strategii Europa 2020* w zakresie inteligentnego rozwoju.

Na kształt budżetu RPO WŁ na lata 2014-2020 wpływa również *Stanowisko Służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w POLSCE na lata 2014-2020*, w którym zostały wskazane priorytety finansowania dla Polski. Determinują one ukierunkowanie wydatków m.in. na poprawę dostępności transportowej, rozwój e-gospodarki, ochronę środowiska, jak również integrację najsłabszych grup społecznych na rynku pracy oraz poprawę jakości edukacji.
W związku z tym zdecydowano o przeznaczeniu ponad 17% alokacji EFRR na Oś priorytetową III *Transport* w ramach celu tematycznego 7 (priorytety inwestycyjne 7b, 7c oraz 7d). Wynika to z niedostatecznie rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej w regionie. W obszarze tym, w porównaniu do perspektywy finansowej 2007–2013 ponad trzykrotnie więcej środków zaplanowano na wsparcie transportu kolejowego (modernizację linii kolejowych o znaczeniu regionalnym oraz zakup taboru do

przewozów w obrębie województwa), co ma doprowadzić do zwiększenia jego znaczenia w systemie transportu województwa łódzkiego.
Znaczne środki (ponad 20% alokacji EFRR) zostaną przeznaczone również na sektory związane z ochroną środowiska i gospodarką niskoemisyjną w ramach Osi priorytetowej IV *Gospodarka niskoemisyjna* i *V Ochrona środowiska,* które realizują cele tematyczne 4, 5 i 6. W tym zakresie najwięcej środków zaplanowano na priorytet inwestycyjny 4c w zakresie efektywności energetycznej (7,65% EFRR), a także 4a (3,39% EFRR), 4e (3,32% EFRR) oraz 6b (3,01% EFRR) w celu zwiększenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych i dostosowania do wymogów traktatowych w zakresie gospodarki odpadami.

W obszarze interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego rozkład środków finansowych w głównej mierze wynika z przyjętej koncentracji tematycznej w ramach CT9. Aktualnie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 koncentracja na CT9 wynosi 24,82% EFS. Zidentyfikowane na podstawie diagnozy sytuacji województwa łódzkiego kierunki wsparcia są powiązane z priorytetami wyznaczanymi przez *Strategię Europa 2020* – zdecydowana większość środków w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierać będzie obszar zatrudnienia i włączenia społecznego (w wysokości 47,71% alokacji EFS), w tym w sposób znaczący priorytet inwestycyjny 8.i dedykowany wsparciu osób bezrobotnych i biernych zawodowo w celu zwiększenia ich szans na znalezienie pracy (16,27% alokacji EFS).
Ponadto EFS współfinansować będzie kwestie dotyczące adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw, wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców regionu oraz godzenia życia zawodowego i prywatnego (18,42% EFS).
Powyższe obszary nie mogą funkcjonować sprawnie bez wysoko wykształconej kadry pracowniczej, stąd na wsparcie obszaru edukacji przeznaczono alokację na poziomie 20,94% środków EFS, w tym na obszar edukacji zawodowej 12,08% alokacji EFS.
Jako uzupełnienie działań finansowanych z EFS zaprogramowano również osobne osie priorytetowe finansowane z EFRR dotyczące rewitalizacji i potencjału endogenicznego regionu (OP VI – 17,16% alokacji EFRR) oraz wsparcia infrastruktury dla usług społecznych (OP VII – 8,49% alokacji EFRR).
Struktura podziału środków w ramach dostępnej alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO na lata WŁ 2014-2020 wynika także z przyjętego w *Umowie Partnerstwa* założenia finansowania pomocy technicznej w całości ze środków EFS. Mając na uwadze alokację Programu, jego finansowanie z EFRR i EFS oraz związaną z tym konieczność udźwignięcia ciężaru administracyjnego dotyczącego zarządzania i wdrażania Programu w województwie łódzkim, wartość pomocy technicznej RPO WŁ na lata 2014-2020 oszacowano na poziomie 82 017 241 euro, co stanowi 12,92% alokacji EFS oraz 3,64% całości alokacji RPO WŁ na lata 2014-2020).

W ramach RPO WŁ 2014-2020 nie wyklucza się możliwości wykorzystania wsparcia poprzez pomoc zwrotną.

1.2.2 Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 2. Przegląd strategii inwestycyjnej programu operacyjnego

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
Oś priorytetowa I **Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy**	EFRR	49 200 000	2,18%	1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.a udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększenie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Zwiększone urynkowienie działalności badawczo-rozwojowej	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB ogółem w regionie
	EFRR	87 689 888	3,89%		1.b promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw	Nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym w relacji do PKB Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
Oś priorytetowa II **Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka**	EFRR	42 917 644	1,90%	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.a promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Lepsze warunki do rozwoju MŚP	Udział powierzchni uzbrojonych terenów inwestycyjnych w powierzchni terenów inwestycyjnych ogółem Udział wyrejestrowanych rocznie przedsiębiorstw w liczbie przedsiębiorstw ogółem w województwie łódzkim Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB
	EFRR	43 723 535	1,94%		3.b opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP	Wartość eksportu w regionie
	EFRR	210 923 748	9,35%		3.c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP	Udział przedsiębiorstw przemysłowych które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw Udział przedsiębiorstw z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw
Oś priorytetowa III **Transport**	EFRR	154 079 710	6,83%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Zwiększone wykorzystanie transport publicznego	Przewozy pasażerów komunikacją miejską w przeliczeniu na jednego mieszkańca obszarów miejskich

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
	EFRR	160 000 000	7,09%	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.b zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu drogowym	WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności transportowej)
	EFRR	10 038 660	0,44 %		7.c rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej	Wzrost aktywności multimodalnych terminali przeładunkowych oraz centrów logistycznych w regionie	Wielkość ładunków obsłużonych w terminalach intermodalnych TEU
	EFRR	106 933 561	4,74%		7.d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego ora propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu kolejowych	WKDT II (wskaźnik kolejowej dostępności transportowej)
Oś priorytetowa IV **Gospodarka niskoemisyjna**	EFRR	71 215 917	3,16%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.a wspieranie i wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Zwiększona produkcja energii ze źródeł odnawialnych	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem
	EFRR	122 614 817	5,43%		4.c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Poprawiona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego	Sprzedaż energii cieplnej w na cele komunalno-bytowe

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
	EFRR	53 783 822	2,38%		4.e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Lepsza jakość powietrza	Średnie stężenie roczne PM 10 w aglomeracjach i miastach województwa
	EFRR	4 500 000	0,20%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu	Zmniejszone zanieczyszczenie powietrza w regionie	Średnie stężenie roczne PM 10 w aglomeracjach i miastach województwa
Oś priorytetowa V **Ochrona środowiska**	EFRR	14 608 702	0,65%	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.b wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Zwiększone bezpieczeństwo przeciwpowodziowe i przeciwpożarowe w regionie	Pojemność obiektów małej retencji
	EFRR	10 310 919	0,46%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.a inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenie wykraczających poza te zobowiązania potrzeb	Lepsza gospodarka odpadami w województwie łódzkim	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych wytworzonych

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
					inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie		
	EFRR	48 804 526	2,16%		6.b inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków
	EFRR	14 225 491	0,63%		6.d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemów, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	Wzmocnione mechanizmy ochrony bioróżnorodności w regionie	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony
Oś priorytetowa VI **Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu**	EFRR	39 851 735	1,77%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zwiększona partycypacja w kulturze na terenie województwa łódzkiego	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców
	EFRR	59 897 859	2,65%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcia mobilności pracowników	8.b wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenia dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Zwiększone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych województwa łódzkiego dla rozwoju gospodarki turystycznej	Nowo utworzone miejsca pracy w turystyce (według sekcji I PKD) Liczba pracujących w turystyce (według sekcji I PKD)

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
	EFRR	178 485 543	7,91%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.	Przywrócenie lub nadanie funkcji społecznych i gospodarczych na terenach zdegradowanych	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców
Oś priorytetowa VII **Infrastruktura dla usług społecznych**	EFRR	41 080 777	1,82%	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Zwiększone wykorzystanie e-usług publicznych, w tym informacji sektora publicznego, przez mieszkańców województwa łódzkiego.	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji
	EFRR	73 591 394	3,26%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	Zwiększona dostępność i jakość usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby regionalne Zwiększona dostępność i jakość usług społecznych ograniczających ubóstwo i wykluczenie społeczne	Śmiertelność szpitalna z powodu udaru mózgu Śmiertelność szpitalna z powodu zawału serca Średni czas pobytu w szpitalu Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej
	EFRR	22 955 139	1,02%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.a inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Wzrost jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego Wzrost dostępności edukacji przedszkolnej Poprawa jakości kształcenia ogólnego w zakresie wsparcia kompetencji kluczowych na	Zdawalność egzaminów zawodowych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną Zdawalność egzaminów zewnętrznych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska=100)

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
						rynku pracy oraz nauczania eksperymentalnego	
Oś priorytetowa VIII **Zatrudnienie**	EFS	103 222 494	4,58%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcia mobilności pracowników	8.i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zakresie zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Wzrost zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27) Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26) Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO29) Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej. Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
	EFS	42 078 107	1,87%		8.iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Zwiększenie liczby trwałych, nowopowstałych przedsiębiorstw (start-upów)	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
Oś priorytetowa IX **Włączenie społeczne**	EFS	67 718 406	3,00%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.i aktywne włącznie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Przywrócenie zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
							Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
	EFS	75 549 247	3,35%		9.iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Poprawa dostępu do usług społecznych ograniczających ubóstwo i wykluczenie społeczne realizowanych w regionie Poprawa dostępu do usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby w regionie	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu
	EFS	14 226 973	0,63%		9.v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Powstanie nowych i trwałych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
							Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami
Oś priorytetowa X **Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie**	EFS	34 653 157	1,54%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcia mobilności pracowników	8.iv równość mężczyzn i kobiet w wszystkich dziedzinach, w tym dostępie do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Wzrost poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS
	EFS	62 997 057	2,79%		8.v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Podniesienie kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców sektora MŚP i ich pracowników, w tym MŚP przechodzących procesy adaptacyjne, restrukturyzacyjne i modernizacyjne Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych	Liczba mikro małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
							lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu (CR07) Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
	EFS	19 259 356	0,85%		8.vi aktywne i zdrowe starzenie się	Wdrożenie programów zdrowotnych mających wpływ na utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, w tym szczególnie osób powyżej 50 roku życia	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badania profilaktyczne Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
Oś priorytetowa XI **Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności**	EFS	49 562 693	2,20%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenia oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i poza-formalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Zwiększenie uczestnictwa dzieci w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
							Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS
	EFS	6 698 764	0,30%		10.iii wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i poza-formalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	Podniesienie kompetencji kluczowych osób dorosłych znajdujących się szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w obszarze ICT i języków obcych	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
	EFS	76 632 233	3,40%		10.iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów ucznia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowana w ścisłej współpracy z pracodawcami	Wsparcie na rzecz podnoszenia u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy oraz poprawa zdolności do zatrudnienia absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego Dostosowanie kierunków kształcenia i szkolenia zawodowego do regionalnego rynku pracy we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS,EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
							kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu
Oś priorytetowa XII **Pomoc Techniczna**	EFS	82 017 2414	3,64%			Niezbędne zasoby ludzkie oraz warunki zapewniające sprawne działanie instytucji zaangażowanych w realizację RPO WŁ na lata 2014-2020 Sprawny system realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 Podniesienie kompetencji potencjalnych beneficjentów i beneficjentów oraz zagwarantowanie prawidłowej realizacji projektów w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 Zapewnienie społeczeństwu właściwej informacji o RPO WŁ na lata 2014-2020	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji sytemu wdrażania FE Średni czas zatwierdzenia projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)

SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE

Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

2.A.1 (I)

Oś priorytetowa I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**I**
Nazwa osi priorytetowej	**Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (I) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

2.A.3 (I) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (I-1a) Priorytet inwestycyjny 1a. Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.

2.A.5 (I-1a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększone urynkowienie działalności badawczo-rozwojowej.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Niska jakość infrastruktury badawczej oraz brak zorientowania sektora nauki na komercjalizację wyników badań i współpracę z przedsiębiorcami wskazuje na potrzebę wzrostu nakładów na infrastrukturę badawczą zmierzającą do zmiany struktury badań prowadzonych przez sektor nauki w kierunku ich dostosowania do warunków rynkowych.

Do stworzenia warunków dla rozwoju badań i innowacji niezbędne jest posiadanie zaawansowanej i wysokiej jakości infrastruktury badawczej, której zły stan techniczny lub deficyt został wskazany w diagnozie. Niedostateczne doposażenie zaplecza badawczego w znacznym stopniu utrudnia prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, co skutkuje ograniczeniem możliwości rozwojowych regionu, a ponadto niekorzystnie wpływa na wzrost konkurencyjności regionu oraz dalszy rozwój innowacji.

PI 1a realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych (priorytet: ulepszanie systemu transferu technologii i wiedzy - *rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej oraz integracja i konsolidacja potencjału naukowo-badawczego)*.

Tabela 3 (I-1a): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB ogółem w regionie	%	Region słabiej rozwinięty	0,79	2012	1,67	GUS/Strateg	rocznie

2.A.6 (I-1a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-1a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w zakresie PI 1a dotyczy strategicznej, publicznej infrastruktury badawczej, zgodnej z regionalnymi specjalizacjami określonymi na podstawie RSI LORIS 2030. Działania w zakresie inwestycji w publiczną infrastrukturę badawczą są koordynowane z poziomu krajowego, a mechanizm koordynacji zapewnia Kontrakt Terytorialny.

W ramach PI 1a przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania informacyjno-promocyjne i/lub szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 1a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1a:

- wsparcie infrastruktury badawczej.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki naukowe,
- uczelnie,
- konsorcja naukowe.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy,
- jednostki naukowe,
- uczelnie.

2.A.6.2 (I-1a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 1a przewiduje się wybór projektów do dofinansowania, spośród przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach KT.

Wybór projektów będzie prowadzony w trybie konkursowym, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające efektywną realizację celu szczegółowego PI 1a, osiągnięcie zakładanych rezultatów oraz wysoką wartość dodaną dla wkładu UE. Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego[37]). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne oraz służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju.

Realizacja przedsięwzięć związanych ze wsparciem infrastruktury badawczej jest możliwa pod warunkiem przedstawienia przez wnioskodawcę planu prac badawczych, przewidzianych do prowadzenia na wspieranej infrastrukturze, wykazującego że będzie ona używana przez i na rzecz przedsiębiorstw.

Interwencja w zakresie PI 1a jest możliwa wyłącznie, gdy realizuje działania wpisujące się w rozwój specjalizacji regionalnych określonych na podstawie RSI LORIS 2030, przygotowanej w procesie przedsiębiorczego odkrywania, uwzględniającej elastyczny system monitorowania specjalizacji regionalnych, pozwalający aktualizować RSI LORIS 2030 o informacje pochodzące ze sfery rynkowej.

[37] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. (…)

Wdrażanie PI 1a uwzględnia mechanizm koordynacji opracowany przez ministra właściwego ds. nauki i szkolnictwa wyższego i ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz KT w celu uniknięcia powielania inwestycji. Mechanizm ten wskazuje infrastrukturę badawczą o unikalnym charakterze w skali krajowej, która jest komplementarna do przedsięwzięć realizowanych w skali europejskiej (np. ESFRI) lub międzynarodowej.

W przypadku projektów realizowanych przez konsorcja naukowe, wspierane będą takie przedsięwzięcia, w których rolę wiodącą posiada jednostka naukowa.

W ramach PI 1a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Ponadto w procesie wyboru projektów do dofinansowania uwzględnione będą następujące kryteria:

- biznes plan / studium wykonalności zawierający analizę popytu sektora biznesu, sposoby ograniczenia ryzyka braku popytu, w tym określenie aktywnych działań dla przyciągnięcia nowych klientów, plan finansowy, który przewiduje wzrost udziału przychodów ze źródeł prywatnych, informację o dotychczasowych przychodach i liczbie umów w ramach współpracy z przedsiębiorstwami w zakresie prowadzenia prac badawczych,
- przedsięwzięcia objęte wsparciem w odniesieniu do infrastruktury badawczej powinien charakteryzować możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych,
- nowe przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury badawczej w jednostkach naukowych, uczelniach, konsorcjach naukowych może otrzymać wsparcie jedynie, gdy stanowi element dopełniający istniejące zasoby, w tym powstałe w ramach wsparcia udzielonego w ramach perspektywy 2007-2013,
- powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura badawcza będzie dostępna dla podmiotów/osób spoza jednostki otrzymującej wsparcie,
- finansowanie infrastruktury TIK w jednostkach naukowych, uczelniach, konsorcjach naukowych jest możliwe tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji przedsięwzięcia z zakresu wsparcia infrastruktury badawczej.

Z uwagi na powyższe kryteria wsparcie na realizację projektu z zakresu publicznej infrastruktury badawczej podlega proporcjonalnemu zmniejszeniu w przypadku, gdy założony przez beneficjenta wskaźnik poziomu przychodów z działalności komercyjnej prowadzonej na wspartej infrastrukturze badawczej nie zostanie osiągnięty w określonym terminie, nie później jednak niż na moment złożenia dokumentów zamknięcia programu.

IZ RPO WŁ będzie sprawozdawać na temat osiągnięcia wyników interwencji związanych z publiczną infrastrukturą badawczą w rocznych i końcowym sprawozdaniach z wdrażania Programu.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 1a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-1a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 1a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (I-1a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 1a nie zidentyfikowano dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-1a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-1a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	4	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej (CO25)	Ekwiwalent pełnego czasu pracy	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	129	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju (CO27)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty			8 900 000	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (I-1b) Priorytet inwestycyjny 1b. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.

2.A.5 (I-1b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększona aktywność badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja PI 1b przyczyni się do wzrostu aktywności przedsiębiorstw poprzez wsparcie tworzenia i rozwoju ich infrastruktury badawczo-rozwojowej, jak również poprzez realizację prac badawczo-rozwojowych, których wyniki zostaną wdrożone do działalności gospodarczej. W rezultacie wzrośnie odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw w gospodarce regionu oraz upowszechni się schemat komercyjnej współpracy sfery nauki i biznesu, co stanowi jedno z głównych wyzwań rozwojowych województwa łódzkiego wymienionych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* oraz wynika ze zobowiązań wskazanych w *Krajowym Programie Reform* (podniesienie nakładów na B+R do poziomu 1,7% PKB). Ponadto interwencja w ramach PI 1b przyczyni się do zwiększenia liczby podmiotów gospodarczych, tworzących i inwestujących w centra badawczo-rozwojowe, mające swe siedziby w regionie, bądź posiadających w strukturze własne działy badawczo-rozwojowe lub korzystających z zamawianych prac badawczych.

Zwiększenie zaangażowania kapitału sektora prywatnego w działalność innowacyjną oraz finansowanie sektora B+R wymaga wypracowania instrumentów wsparcia dla przedsiębiorstw w kierunku nawiązywania współpracy ze sferą B+R, otoczeniem biznesu oraz rozwoju sieci biznesowych. Konieczne jest zarówno podjęcie działań ułatwiających kreowanie innowacji, jak i podnoszenie kultury innowacyjnej przedsiębiorstw, dążących do trwałego zwiększania własnego potencjału badawczego i przewagi konkurencyjnej na rynku.

PI 1b realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych (priorytety: transfer wiedzy, innowacji oraz wyników prac B+R do gospodarki - *zwiększenie liczby przedsiębiorstw prowadzących prace B+R, zwiększenie liczby wspólnych przedsięwzięć B+R przedsiębiorstw i jednostek naukowych, zwiększenie liczby wdrożeń wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz innowacyjnych rozwiązań w gospodarce, zwiększenie skali wykorzystania usług B+R;* ulepszanie systemu transferu technologii i wiedzy - *rozwój współpracy MŚP z dużymi przedsiębiorstwami, w tym w ramach klastrów, rozwój potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R (np. infrastruktura B+R przedsiębiorstw), ulepszanie infrastruktury w zakresie badań i innowacji w przedsiębiorstwach*).

Tabela 3 (I-1b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym w relacji do PKB	%	Region słabiej rozwinięty	8,12	2011	9,40	GUS	rocznie
2.	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB	%	Region słabiej rozwinięty	0,2	2012	0,24	GUS/Strateg	rocznie

2.A.6 (I-1b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-1b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencja w ramach PI 1b przeznaczona jest na rozwój istniejącego lub stworzenie nowego zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstw oraz projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw.

Przedsiębiorstwa mogą realizować prace badawczo-rozwojowe samodzielnie, przy wykorzystaniu własnych zasobów lub we współpracy z innymi przedsiębiorstwami, w konsorcjum przemysłowym, bądź z jednostkami naukowymi, w zakresie całego procesu powstawania innowacji (od pomysłu do rynku) lub jego wybranych elementów. Wsparcie obejmuje fazę badań przemysłowych oraz prac rozwojowych, w tym opracowanie prototypów, demonstracje, opracowanie projektów pilotażowych, testowanie i walidację nowych lub ulepszonych produktów, procesów lub usług w otoczeniu stanowiącym model warunków rzeczywistego funkcjonowania, których głównym celem jest dalsze udoskonalenie techniczne produktów, procesów lub usług, a ostateczny kształt zasadniczo nie jest jeszcze określony. Zakup wyników prac badawczo-rozwojowych jest możliwy tylko w przypadku konieczności przeprowadzenia, uzupełniających/dostosowujących technologie do specyfiki przedsiębiorstwa, prac rozwojowych. W wyniku prowadzonych prac badawczo-rozwojowych osiągnięty zostanie etap zaawansowania innowacyjnego rozwiązania (produktu, usługi, procesu), pozwalający na jego urynkowienie. Wyłącznie w przypadku MŚP obok prac badawczo-rozwojowych elementem projektu może być wdrożenie wyników tych prac, przy czym komponent wdrożeniowy musi stanowić mniejszość całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu. Wsparcie obejmuje również, jako komponent projektu, uzyskanie ochrony własności przemysłowej przez przedsiębiorstwa w wyniku przeprowadzonych prac badawczo-rozwojowych (z wyłączeniem kosztów procesowych związanych z ochroną uzyskanych praw).

W ramach PI 1b istnieje możliwość zastosowania instrumentu „bon na innowacje" (w odniesieniu do projektów o małej skali), mającego na celu zainicjowanie kontaktów MŚP z jednostkami naukowymi lub uczelniami poprzez zakup lub wdrożenie usługi, która bezpośrednio dotyczy rozwoju produktu lub technologii przedsiębiorstwa.

W ramach PI 1b przewiduje się możliwość udzielenia wsparcia na utworzenie lub funkcjonowanie podmiotu, który będzie pełnił funkcję brokera innowacji prowadzącego transfer wyników prac B+R z jednostek naukowych do przedsiębiorstw oraz inicjującego współpracę pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi. Alternatywnie wsparcie może zostać udzielone na wzmocnienie sprawności i efektywności już istniejących centrów transferu technologii. Wybór opcji poprzedzony zostanie analizą potrzeb i potencjału województwa łódzkiego w zakresie sposobów wzmacniania mechanizmów transferu technologii w regionie.

W ramach PI 1b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania informacyjno-promocyjne i/lub szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 1b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1b:

- rozwój istniejącego lub stworzenie nowego zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa,
- projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw.

Główne typy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- konsorcja przemysłowe,
- jednostki naukowe oraz ich spółki celowe,
- jednostki samorządu terytorialnego.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-1b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 1b będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 1b i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Tryb pozakonkursowy może mieć zastosowanie do projektów dotyczących transferu wyników prac B+R z jednostek naukowch do przedsiębiorstw oraz inicjowania współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej „Lagging Regions". Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju.

Kryteria uwzględniać będą wysoki poziom ryzyka inwestycyjnego projektów innowacyjnych. Promowane będą przedsiębiorstwa zdecydowane na podnoszenie konkurencyjności poprzez realizację innowacyjnych projektów. Dodatkowo preferowane będą projekty uwzględniające działania pozytywnie wpływające na środowisko, w tym nowoczesne rozwiązania energetyczne, zmiany klimatyczne.

Interwencja w zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest możliwa, gdy realizuje działania wpisujące się w rozwój specjalizacji regionalnych określonych na podstawie RSI LORIS 2030, przygotowanej w procesie przedsiębiorczego odkrywania, uwzględniającej elastyczny system monitorowania specjalizacji regionalnych, pozwalający aktualizować RSI LORIS 2030 o informacje pochodzące ze sfery rynkowej. Realizowane mogą być także w określonym zakresie projekty mające na celu m.in. wyłonienie nowych inteligentnych specjalizacji, jako element procesu eksperymentowania i poszukiwania nisz rozwojowych.

Realizacja przez wnioskodawcę przedsięwzięć związanych z tworzeniem, bądź rozwojem istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego jest możliwa pod warunkiem przedstawienia planu prac badawczo-rozwojowych przewidzianych do prowadzenia na wspieranej infrastrukturze.

Wsparcie w PI 1b jest skoncentrowane na MŚP. Inwestycje dużych przedsiębiorstw mogą być współfinansowane pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów dyfuzji działalności B+R+I do polskiej gospodarki. W przypadku dużych firm preferencją objęte będą projekty podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidujące współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi. Wsparcie dla dużych przedsiębiorstw ogranicza się do obszarów charakteryzujących się wysoką wartością dodaną dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu (B+R oraz gospodarka niskoemisyjna) i skupia się na przedsięwzięciach o wysokim ryzyku / niskiej rentowności, bądź projektach o unikalnym charakterze, które nie mogą zostać zrealizowane przez MŚP.

Ponadto na potrzeby realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, rozumianej jako dążenie do wzrostu gospodarczego i równomiernego podziału korzyści, którego celem jest osiągnięcie odpowiedzialnego, długookresowego wzrostu, który stanie się udziałem różnych społeczności, służyć będzie zobowiązanie dużego przedsiębiorcy, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznej utraty miejsc pracy w istniejących lokalizacjach tego przedsiębiorcy na terytorium Unii Europejskiej, w związku z realizacją dofinansowywanego projektu.

W ramach PI 1b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych, z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 1b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-1b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (I-1b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 1b nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-1b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-1b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	105	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CO02)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	105	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CO06)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	54 883 732,40	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi(CO26)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty			94	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (I) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (I) Ramy wykonania

Tabela 6 (I): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	wskaźnik produktu #1	CO01	*Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie(CO01)*	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	*16*	-	-	*105*	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 64,06% alokacji osi priorytetowej
I. Badania, rozwój i	KEW powiązany z WP#1		Szacowana z umów wartość wskaźnika Liczba przedsiębiorstw	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	*32*	-	-	--	System Informatyczny SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu Liczba przedsiębiorstw

komercjalizacja wiedzy			otrzymujących wsparcie											otrzymujących wsparcie (CO01)
I. - Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	27157848	-	-	161 046 928	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (I) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (I): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	056	18 807 914
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	057	7 068 941
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	058	45 224 442
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	059	3 875 558
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	062	13 663 110
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	064	40 049 623
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	065	5 500 300
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	101	2 700 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**

I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	01	136 889 888

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	01	109 511 910
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	02	13 688 989
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	03	13 688 989

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	07	136 889 888

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (I) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (II)

Oś priorytetowa II – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**II**
Nazwa osi priorytetowej	**Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (II) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

2.A.3 (II) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (II-3a) Priorytet inwestycyjny 3a. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.

2.A.5 (II-3a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Lepsze warunki do rozwoju MŚP.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja PI 3a ma na celu ułatwienie przedsiębiorstwom dostępu do wiedzy na temat rynku, innowacyjności oraz prowadzenia działalności gospodarczej, jak również stworzenie warunków dla ich rozwoju w łańcuchu wartości oraz korzystnego lokowania swojej działalności gospodarczej. Wskazane wyżej działania doprowadzą do zwiększenia dynamiki rozwoju przedsiębiorstw poprzez poprawę warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, w kontekście niskiej adaptacyjności przedsiębiorstw do zmiennej sytuacji rynkowej, braku skłonności do podejmowania ryzyka inwestycyjnego, rozproszenia instytucji otoczenia biznesu w zakresie oferty dla przedsiębiorstw oraz konieczności wykorzystania wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

W związku z powyższym zakres wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3a obejmuje rozwój otoczenia biznesu, poprzez budowę regionalnego systemu innowacji stymulującego dostęp przedsiębiorstw do informacji, doradztwa i zaplecza technicznego w celu realizacji komercyjnych pomysłów, jak również dostosowanie otoczenia gospodarczego do potrzeb potencjalnych inwestorów poprzez przygotowanie oraz dostosowanie terenów inwestycyjnych do potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 3a przyczynią się do zwiększenia możliwości komercyjnego wykorzystania koncepcji biznesowych przez przedsiębiorców, również znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju (start-up, do 24 miesięcy), prowadzących działalność w różnych sektorach gospodarki, w tym rynkowo zorientowanych gospodarstw rolnych. Wsparcie w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest przeznaczone głównie dla MŚP, a uzyskane efekty przełożą się na zwiększenie stopy inwestycji w sektorze prywatnym.

PI 3a realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego - *zwiększenie oferty wsparcia początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstwa, stworzenie lub poprawa warunków dla rozpoczęcia, prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw, zwiększenie dostępności terenów oferujących warunki do prowadzenia działalności gospodarczej*).

Tabela 3 (II-3a): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru

1.	Udział powierzchni uzbrojonych terenów inwestycyjnych w powierzchni terenów inwestycyjnych ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	52,74	2014	54,91	IZ/ROT	co 3 lata
2.	Udział wyrejestrowanych rocznie przedsiębiorstw w liczbie przedsiębiorstw ogółem w województwie łódzkim	%	Region słabiej rozwinięty	7,33	2013	6,63	GUS/ BDL	rocznie
3.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB	%	Region słabiej rozwinięty	8,40	2012	5,36	GUS/ BDL	rocznie

2.A.6 (II-3a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-3a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 3a wsparcie przeznaczone jest na rozwój istniejącej lub stworzenie nowej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego. Wsparciem objęte zostaną zadania dotyczące uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych (w szczególności prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, kompleksowe wyposażenie w media, modernizacja wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych). W ramach inwestycji w zakresie terenów inwestycyjnych dopuszczalne są (jako uzupełniający element projektu dotyczącego kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego) wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną, pod warunkiem, że stanowią jedynie mniejszą część budżetu projektu. Realizacja projektów dotyczących kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego uwarunkowana jest zapewnieniem właściwego dostępu do terenów inwestycyjnych finansowanego ze środków własnych beneficjenta lub w ramach projektu komplementarnego ze środków EFSI w ramach CT4, CT7 lub CT9. Preferencje uzyskają projekty realizowane na nieużytkach, terenach zlokalizowanych w pobliżu inwestycji transportowych (autostrady, drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe), terenach zdegradowanych, wymagających rewitalizacji, w związku ze zintensyfikowanym i udokumentowanym zapotrzebowaniem firm poszukujących lokalizacji dla prowadzenia działalności. Projekty mające na celu przygotowanie terenów inwestycyjnych, stref aktywności gospodarczej są realizowane pod warunkiem nie powielania dostępnej infrastruktury, z wyjątkiem przypadków, gdy limit dostępnej powierzchni został już wyczerpany. Wsparcie przyznane na realizację projektu dotyczącego terenów inwestycyjnych podlega proporcjonalnemu zmniejszeniu w przypadku, gdy teren objęty projektem nie zostanie w pełni wykorzystany przez MŚP[38] w określonym terminie, nie później jednak niż na moment złożenia dokumentów zamknięcia programu. W celu efektywnego wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych przewidziane jest również wsparcie działań informacyjno-promocyjnych pod warunkiem,

[38] Na potrzeby wskaźnika uwzględniany jest status przedsiębiorcy na moment lokowania przedsiębiorcy na danym terenie.

że stanowią element szerszego przedsięwzięcia dotyczącego uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych, realizującego cel szczegółowy PI 3a.

Ponadto w ramach PI 3a wsparcie przeznaczone będzie na profesjonalizację oraz rozwój specjalistycznych usług świadczonych przez podmioty działające na rzecz wsparcia przedsiębiorczości, tj.: instytucje otoczenia biznesu (IOB), w tym inkubatory przedsiębiorczości, uczelnie oraz specjalne strefy ekonomiczne (SSE). Profesjonalizacja usług świadczonych przez ww. podmioty nastąpi poprzez budowę systemu wsparcia komunikacji oraz doradztwa, który doprowadzi do standaryzacji usług oraz zapewni wypracowanie kompleksowej oferty wysokiej jakości usług, a także jej dopasowanie do potrzeb przedsiębiorców. Większość wsparcia zostanie przekazana przez zastosowanie mechanizmów popytowych. Wprowadzenie popytowego mechanizmu dystrybucji środków wpłynie na wsparcie profesjonalizacji usług, dzięki ich dopasowaniu do realnych potrzeb rynkowych, wynikających z popytu na określone usługi. Przy realizacji specjalistycznych usług wykorzystane zostaną dostępne standardy świadczenia usług. Przedsiębiorstwa chcące skorzystać z dofinansowania świadczenia usług będą informowane o konieczności zapewnienia udziału własnego zgodnego z przepisami pomocy publicznej. W ramach PI 3a dopuszcza się również wdrożenie rezultatów prorozwojowych usług doradczych o specjalistycznym charakterze, na które otrzymano dofinansowanie w ramach PI 3a.

Wsparcie przekazywane inkubatorom przedsiębiorczości, w tym działającym w środowisku akademickim ma prowadzić do zapewnienia trwałej i kompleksowej oferty dla podmiotów gospodarczych znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju (start-up, do 24 miesięcy, komplementarnej do interwencji na rzecz rozpoczynania działalności gospodarczej przez osoby fizyczne realizowanej w ramach celu tematycznego 8). Dofinansowanie inkubatorów przedsiębiorczości skierowane jest na wsparcie świadczenia proprzedsiębiorczych i rozwojowych usług na rzecz rozwijania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Dla typu przedsięwzięcia dotyczącego uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych nie przewiduje się stosowania mechanizmu cross-financing.
Dla typu przedsięwzięcia dotyczącego profesjonalizacji działalności oraz zwiększenia potencjału podmiotów działających na rzecz wsparcia przedsiębiorczości przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu w formie działań informacyjno-promocyjnych i/lub szkoleniowych w przypadku gdy stanowią one integralną część projektu oraz gdy zastosowanie cross-financingu jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów.

Wsparciem w ramach PI 3a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3a:

- uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych oraz uzbrojenie terenów inwestycyjnych,
- profesjonalizacja działalności oraz zwiększenie potencjału podmiotów działających na rzecz wsparcia przedsiębiorczości, niezbędnego do świadczenia wyspecjalizowanych usług na rzecz MŚP.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- MŚP,
- instytucje otoczenia biznesu,
- uczelnie,
- specjalne strefy ekonomiczne.

Główne grupy docelowe:

- MŚP.

2.A.6.2 (II-3a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 3a będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3a i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju.

Preferencją objęte zostanie wsparcie dla projektów wynikających ze specjalizacji regionalnych określonych na podstawie Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030.

Dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych, w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, oraz uzbrojenia terenów inwestycyjnych przeznaczone będzie tylko i wyłącznie pod działalność MŚP i zostanie przyznane w przypadku zobowiązania się beneficjenta do zastosowania i monitorowania wskaźników w zakresie:
- liczby inwestycji MŚP zlokalizowanych na uzbrojonych terenach,
- pełnego stopnia wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych,
- liczby miejsc pracy utworzonych przez MŚP w inwestycjach zlokalizowanych na uzbrojonych terenach.
Zakres sankcji, dotyczący dostosowania poziomu wsparcia z EFRR, dla beneficjentów niespełniających, zakładanych w projekcie, wartości wskaźników mających na celu monitorowanie liczby MŚP zlokalizowanych na terenach inwestycyjnych oraz pełnego stopnia wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych określony zostanie w dokumentach wdrożeniowych.
IZ RPO WŁ będzie sprawozdawać na temat osiągnięcia wyników interwencji związanych z terenami inwestycyjnymi w rocznych i końcowym sprawozdaniach z wdrażania Programu.

Bezpośrednie wsparcie profesjonalizacji oraz zwiększenia potencjału podmiotów działających na rzecz wparcia przedsiębiorczości niezbędnego do wdrożenia wyspecjalizowanych usług na rzecz MŚP będzie przyznane tym podmiotom, które spełnią poniższe kryteria:
- posiadają strategię biznesową wskazującą ich różne źródła przychodów i potwierdzającą zdolność do działania w warunkach rynkowych oraz prowadzenia działalności samodzielnej finansowo (lub staną się stopniowo samowystarczalni do końca okresu kwalifikowalności),
- posiadają roczny plan pracy zawierający indykatywną listę projektów / usług, które mają być wdrożone / świadczone, dostępnych zasobów, niezbędnych szkoleń, wymaganego budżetu i źródeł finansowania (w szczególności powinny zostać wskazane projekty, na które zostanie pozyskane wsparcie z EFRR),
- wykażą, że świadczone usługi są przygotowane zgodnie ze standardami obowiązującymi na poziomie krajowym / europejskim / międzynarodowym,
- przedstawią dotychczasowe doświadczenie w zakresie doradztwa / wspierania przedsiębiorców w rozwoju biznesu (jeśli dotyczy),
- prowadzą monitoring oraz ocenę satysfakcji działalności w celu poprawy jakości świadczonych usług.

Ponadto w ramach PI 3a infrastruktura podmiotów działających na rzecz wsparcia przedsiębiorczości będzie wspierana, jedynie w incydentalnych i uzasadnionych przypadkach, jako element szerszego projektu polegającego na profesjonalizacji oraz rozwoju specjalistycznych usług realizowanych na rzecz MŚP przy spełnieniu następujących warunków:

- działalność ww. podmiotu wpisuje się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji,

- ww. podmiot dysponuje strategią / planem wykorzystania infrastruktury planowanej do sfinansowania w ramach przedsięwzięcia,
- przedsięwzięcie jest współfinansowane ze źródeł prywatnych,
- przedsięwzięcie nie powiela dostępnej infrastruktury o podobnym profilu, będącej własnością podmiotów działających na rzecz wsparcia przedsiębiorczości, zlokalizowanej w danym lub sąsiadującym regionie, chyba, że limit dostępnej oferty został wyczerpany;
- ww. podmiot dążyć będzie do prowadzenia działalności na zasadach rynkowych, w oparciu o otwartą konkurencję.

W ramach PI 3a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-3a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 3a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (II-3a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3a nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-3a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-3a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023) O			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	95	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	16	System Informatyczny SL 2014	rocznie

3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie(CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	324	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CO02)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	324	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5..	Liczba nowych i ulepszonych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	20	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (II-3b) Priorytet inwestycyjny 3b. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia

2.A.5 (II-3b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększony poziom handlu zagranicznego sektora MŚP.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 3b ma na celu przeciwdziałanie niskiej adaptacyjności przedsiębiorstw do sytuacji rynkowej w aspekcie gospodarczej działalności międzynarodowej, zwiększenie skłonności przedsiębiorstw do podejmowania ryzyka w zakresie internacjonalizacji działalności gospodarczej oraz zwiększenie rangi gospodarczej regionu.

Podejmowane w ramach PI 3b działania przyczynią się do umiędzynarodowienia działalności gospodarczej, tworzenia nowych modeli biznesowych oraz nawiązania większej liczby kontaktów biznesowych przez przedsiębiorców z terenu województwa łódzkiego, co wpłynie na poprawę ich przewag konkurencyjnych na rynkach krajowych i międzynarodowych. Zwiększenie międzynarodowej ekspansji polskich przedsiębiorstw przyczyni się do wzrostu obrotów w handlu zagranicznym, a wzrost kooperacji, zarówno pomiędzy przedsiębiorstwami krajowymi, jak i z udziałem partnerów zagranicznych (w tym w skali makroregionalnej), pozwoli lepiej wykorzystać istniejący potencjał rozwoju, szczególnie w obszarze innowacyjnych MŚP oraz przedsiębiorstw, mających potencjał wzrostu w obszarach wysokich i średniowysokich technologii.

PI 3b realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe - *wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw, w szczególności wzrost eksportu towarów i usług*).

Tabela 3 (II-3b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wartość eksportu w regionie	PLN	Region słabiej rozwinięty	5 706 603 100	2013	8 726 553 908	Izba Celna w Łodzi	rocznie

***obejmuje również wymianę handlową z krajami UE**

2.A.6 (II-3b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-3b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 3b przeznaczone będzie na wsparcie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw, mające na celu w szczególności opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych w celu wsparcia ekspansji na nowe rynki zbytu (np. badania rynku krajów spoza UE, dostosowanie strategii produktu/usługi do danego rynku, demonstrowanie technologii, przygotowanie i rozwój strategii internacjonalizacji, otwieranie nowych kanałów biznesowych dla ułatwienia sprzedaży zagranicznej, uczestnictwo w targach, dywersyfikacja geograficzna i sektorowa, strategia wejścia na rynki globalne).

Powyższe działania mają na celu wsparcie przedsiębiorstw, poszukujących nowych rynków zbytu (w szczególności za granicą) w zakresie dostosowania do docelowych rynków swojej oferty, bądź wypracowanie i wdrożenie nowego modelu biznesowego, umożliwiającego internacjonalizację działalności gospodarczej.

Dla realizacji zadań związanych z promocją gospodarczą niezbędne jest wypracowanie wspólnie z partnerami gospodarczymi, spójnej polityki inwestycyjnej regionu, co sprzyjać będzie wzrostowi liczby bezpośrednich inwestycji zagranicznych, które staną się elementem podnoszącym poziom regionalnej gospodarki poprzez tworzenie łańcuchów wartości z realnym udziałem przedsiębiorstw z terenu województwa łódzkiego. Wsparcie internacjonalizacji działalności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu województwa łódzkiego, polegać będzie na tworzeniu kompleksowej oferty promocji gospodarczej, zmierzającej do wzrostu eksportu i zdobywania nowych rynków zbytu, nawiązywania kontaktów z partnerami zagranicznymi i pozyskiwania informacji na temat rynków zagranicznych, w szczególności w zakresie rynków obejmujących regionalne specjalizacje. Współfinansowanie działań promocyjnych przewidziane jest, gdy wynikają one z planu promocji oraz stanowią element szerszego przedsięwzięcia, dotyczącego promocji gospodarczej regionu wpisującego się w realizację celu szczegółowego PI 3b.

Nie przewiduje się stosowania mechanizmu cross-financinguw ramach PI 3b.

Wsparciem w ramach PI 3b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3b:

- opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych w celu wsparcia ekspansji na nowe rynki zbytu,
- opracowanie i wdrożenie kompleksowej oferty promocji gospodarczej.

Główne typy beneficjentów:

- MŚP,
- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- izby gospodarcze,
- jednostki naukowe,
- uczelnie,
- instytucje otoczenia biznesu.

Główne grupy docelowe:

- MŚP

2.A.6.2 (II-3b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 3b będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3b i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady

ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju.

Wsparcie w zakresie ekspansji na nowe rynki zbytu jest przeznaczone dla MŚP pod warunkiem opracowania i wdrożenia strategii biznesowej w zakresie internacjonalizacji.

Preferencją objęte zostanie wsparcie dla projektów wynikających ze specjalizacji regionalnych określonych na podstawie Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030.

W ramach PI 3b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-3b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 3b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (II-3b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3b nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-3b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-3b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	149	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CO02)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	149	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CO06)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	10 619 200,94	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba kontraktów handlowych zagranicznych podpisanych przez przedsiębiorstwa wsparte w zakresie internacjonalizacji	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	447	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5.	Liczba przedsiębiorstw, kóre wprowadziły zmiany organizacyjno-procesowe	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	149	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (II-3c) Priorytet inwestycyjny 3c. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

2.A.5 (II-3c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększone zastosowanie innowacji w przedsiębiorstwach sektora MŚP.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Interwencja w ramach PI 3c ukierunkowana jest na mobilizację środków prywatnych w celu realizacji innowacyjnych inwestycji przez MŚP, które przyczynią się do podwyższenia konkurencyjności oraz rozwoju przedsiębiorstw w województwie łódzkim. W kontekście wyzwań rozwojowych płynących m.in. z globalizacji oraz silniejszej konkurencji rynkowej, jak również w celu przeciwdziałania niskiej innowacyjności przemysłu, niskim nakładom przedsiębiorstw na działalność innowacyjną i niskiemu popytowi rynku lokalnego na produkty innowacyjne, konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw w zakresie rozszerzenia skali działalności, w tym podnoszenia produktywności i efektywności pracy, poziomu technologicznego i/lub organizacyjnego oraz współpracy z innymi przedsiębiorstwami. PI 3c powinien przyczynić się do wzrostu wykorzystania innowacji, w tym innowacji procesowych i produktowych, jak również wzrostu wydajności pracy i efektywności produkcji.

PI 3c realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw - *wzrost wykorzystania innowacji, w tym innowacji procesowych i produktowych, wzrost wydajności pracy i efektywności produkcji;* rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego - *zwiększenie dostępności finansowania zwrotnego inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw*).

Tabela 3 (II-3c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział przedsiębiorstw przemysłowych które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw	%	Region słabiej rozwinięty	10,92	2012	14,36	GUS	rocznie
2.	Udział przedsiębiorstw z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw	%	Region słabiej rozwinięty	10,89	2012	20,19	GUS	rocznie

2.A.6 (II-3c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-3c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 3c wsparcie przeznaczone jest na rozwój przedsiębiorstw w regionie łódzkim, poprzez zwiększanie aktywności inwestycyjnej, w tym również zatrudnienia, które będzie skutkować trwałym rozwojem firm. Interwencja jest ukierunkowana przede wszystkim na inwestycje, które prowadzą do wzmocnienia zdolności prorozwojowych firm oraz wprowadzania na rynek wysokiej jakości produktów i usług. Wsparciem objęte są inwestycje związane z rozbudową MŚP, zmianą procesu produkcyjnego, zmianą sposobu świadczenia usług lub przemian organizacyjnych. W celu podniesienia konkurencyjności MŚP przewiduje się finansowanie wdrożenia technologii rozumianej jako zakup maszyn i urządzeń, w tym wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych do działalności gospodarczej. Ponadto w celu kompleksowego rozwoju MŚP konieczne jest większe zastosowanie w działalności gospodarczej technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), w związku z czym wsparcie przeznaczone jest również na realizację takich działań jak: wsparcie rozwoju współpracy między przedsiębiorstwami w oparciu o nowoczesne rozwiązania teleinformatyczne (B2B), rozwój e-handlu, rozwój procesów informatyzacji wewnętrznej oraz wykorzystania najnowszych osiągnięć technologicznych i organizacyjnych dla wprowadzania procesów modernizacyjnych w MŚP (B2E) oraz wykorzystanie TIK w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem końcowym (B2C).

Interwencja w ramach PI 3c jest również ukierunkowana na wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych (funduszy pożyczkowych i poręczeniowych).

Wsparcie uzyskają także ekoinnowacje zmierzające do zwiększenia wydajności pracy oraz redukcji kosztów działalności związanych ze zużyciem surowców i energii, co powinno sprzyjać obniżeniu zużycia energii, bardziej efektywnemu wykorzystaniu surowców oraz zapobieganiu powstawania lub ograniczaniu emisji do środowiska. Ponadto w zakresie efektywności energetycznej wspierane będą inwestycje przedsiębiorstw, m.in. w obszarze zmniejszenia strat energii, ciepła i wody w stosowanych procesach technologicznych, pod warunkiem, że stanowią one element szerszego przedsięwzięcia. Identyfikacja optymalnego zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym przedsiębiorstwie, czy budynku, dokonywana będzie na podstawie audytu energetycznego.

W ramach PI 3c przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania informacyjno-promocyjne i/lub szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 3c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla przedsiębiorstw zlokalizowanych na obszarach wiejskich i obszarach o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego oraz preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3c:

- inwestycje w MŚP na rzecz nowych lub ulepszonych produktów i usług,
- wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego, poprzez rozwój instrumentów finansowych w zakresie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych.

Główne typy beneficjentów:

- MŚP,

- podmiot, który wdraża instrumenty finansowe.

Główne grupy docelowe:

- MŚP.

2.A.6.2 (II-3c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 3c będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3c, osiągnięcie zakładanych rezultatów oraz wysoką wartość dodaną dla wkładu UE. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego bezpośrednim odbiorcą wsparcia będą MŚP.

W zakresie przedsięwzięć dotyczących inwestycji MŚP na rzecz nowych lub ulepszonych produktów i usług preferencją objęte zostanie wsparcie przeznaczone dla:
- projektów wynikających ze specjalizacji regionalnych określonych na podstawie Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030,
- projektów polegających na wdrożeniu wyników prac badawczo-rozwojowych do działalności gospodarczej realizujących założenia wskazane w RSI LORIS 2030, w tym powstałych w ramach przedsięwzięć zrealizowanych w ramach PI 1b,
- projektów realizowanych z uwzględnieniem zapisów Sekcji 11.1 Zrównoważony rozwój RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach PI 3c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3c muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-3c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 3c przewiduje się wykorzystanie instrumentów finansowych.

2.A.6.4. (II-3c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3c nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-3c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-3c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 400	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CO02)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	102	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CO03)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 298	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) (CO06)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	145 120 572,39	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje) (CO07)	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	116 976 111	System Informatyczny SL 2014	rocznie
6.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla rynku (CO28)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	62	System Informatyczny SL 2014	rocznie
7.	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy (CO29)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	88	System Informatyczny SL 2014	rocznie
8.	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CO08)	ekwiwalent pełnego czasu pracy	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	408	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (II) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (II) Ramy wykonania

Tabela 6 (II): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe –	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
II.Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	wskaźnik produktu #1	CO01	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie(CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	204	-	-	1 400	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 70,88% alokacji osi priorytetowej
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	99 682 578	-	-	350 076 386	System Informatyczny SL 2014	

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu, zostały oszacowane w oparciu o ostateczne wyniki oceny ex-ante przeprowadzonej zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.

2.A.9 (II) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (II): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	001	93 189 737
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	066	36 794 056
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	067	130 776 303,00

II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	068	3 931 410
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	069	8 804 310
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	072	21 034 500
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	101	3 034 611

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	01	194 748 026
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	04	95 774 648
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	05	7 042 253

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	01	155 626 457
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	02	90 459 738
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	03	51 478 732

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	07	297 564 927

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (II) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (III)

Oś priorytetowa III – Transport

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**III**
Nazwa osi priorytetowej	**Transport**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (III) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa III *Transport,* finansowana w całości z EFRR łączy w sobie zakres interwencji celu tematycznego 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* określony w PI 4e oraz celu tematycznego 7 *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej* w ramach PI 7b, 7c, 7d.
Zagadnienia związane ze zwiększeniem dostępności transportowej oraz promocją proekologicznych rozwiązań transportowych są ściśle powiązane z interwencjami na rzecz gospodarki niskoemisyjnej, co uzasadnia potrzebę skoncentrowania w ramach jednej osi priorytetowej wsparcia skierowanego na rzecz infrastruktury transportowej przewidzianego w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych ujętych w ww. celach tematycznych. Zapewni to spójność w planowaniu i realizacji powiązanych ze sobą działań w tym obszarze i przyczyni się do lepszego osiągania założonych celów.
Sprawny, efektywny oraz bezpieczny system transportu, zgodny z normami unijnymi w zakresie ochrony środowiska (niskoemisyjny), zapewniający połączenia komunikacyjne poprawiające dostępność transportową regionu jest niezbędny do dynamicznego rozwoju społeczno – gospodarczego województwa łódzkiego. Dobrze rozwinięte połączenia transportowe wzmocnią spójność przestrzenną regionu, zwiększając jego atrakcyjność inwestycyjną oraz stwarzając podmiotom gospodarczym i wszystkim mieszkańcom odpowiednie możliwości rozwojowe. Interwencja w tym obszarze będzie koncentrować się na budowie zintegrowanego systemu transportowego, łączącego główne gałęzie transportu, przede wszystkim drogowego, kolejowego, publicznego transportu zbiorowego oraz multimodalnego. Przyczyni się to do bardziej efektywnego osiągnięcia założonych celów interwencji w ramach Osi priorytetowej III.
Planowana alokacja na oś priorytetową III wynosi ok. 431,1 mln Euro, z czego na sektor kolejowy (PI 7d) zostanie przeznaczone nie mniej niż 106 mln Euro. Zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa, inwestycje w drogi lokalne w ramach CT7 nie mogą stanowić więcej niż 15% alokacji programu przeznaczonej na transport drogowy (PI 7b).

Działania realizowane w Osi priorytetowej III są spójne z Priorytetem II *Strategii Europa 2020* tj. *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej* oraz przyczynią się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:
- Zmniejszenie emisyjności gospodarki (priorytet: Obniżenie emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich),
- Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym (priorytety: Zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności transportowej, Podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu transportowego, Rozwój alternatywnych form transportu).

2.A.3 (III) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (III-4e) Priorytet inwestycyjny 4e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

2.A.5 (III-4e) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększone wykorzystanie transportu publicznego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Przedsięwzięcia planowane w ramach PI 4e poprawiające warunki ruchu dla transportu publicznego stanowią odpowiedź na zidentyfikowane w sekcji 1.1 problemy związane ze złym stanem technicznym infrastruktury transportu publicznego, niewielkim udziałem nowoczesnego ekologicznego taboru oraz brakiem integracji systemów komunikacji zbiorowej, co wpływa na ograniczone wykorzystanie transportu publicznego przez mieszkańców regionu. Realizacja PI przyczyni się do stworzenia w województwie łódzkim sprawnego i bezpiecznego systemu publicznego transportu zbiorowego na obszarach miejskich, o wysokiej jakości świadczonych usług, spełniającego normy unijne w zakresie ochrony środowiska, konkurencyjnego względem transportu indywidualnego. Inwestycje zmierzać będą do dostosowania infrastruktury publicznego transportu zbiorowego do potrzeb mieszkańców województwa oraz zintegrowania jej z pozostałymi gałęziami transportu, co korzystnie wpłynie na wzrost spójności wewnętrznej regionu. Interwencja wpłynie także na integrację wewnętrzną i dostępność komunikacyjną miast i ich obszarów funkcjonalnych, co przyczyni się do zwiększenia mobilności zawodowej i przestrzennej mieszkańców oraz poprawy dostępu do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Powiązanie transportu publicznego z głównymi przestrzeniami publicznymi i usługami w mieście zachęci mieszkańców do korzystania z oferty przewozowej komunikacji miejskiej. Efektem realizowanych działań będzie poprawa atrakcyjności tego środka transportu i wzrost liczby osób korzystających z jego usług.

Działania towarzyszące inwestycjom w transport publiczny służące ograniczeniu ruchu samochodowego (m.in. w centrach miast) i poprawiające warunki ruchu dla transportu niezmotoryzowanego przyczynią się do poprawy jakości życia na obszarach miejskich oraz atrakcyjności przestrzeni miejskiej. Zmiana schematów mobilności miejskiej w kierunku mobilności bardziej zrównoważonej, zakładającej większy udział transportu niezmotoryzowanego i publicznego pozwoli na obniżenie emisji CO_2 oraz innych zanieczyszczeń powietrza uciążliwych dla środowiska i mieszkańców obszarów miejskich.

Interwencja w ramach PI 4e jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Zmniejszenie emisyjności gospodarki.

Tabela 3 (III-4e): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Przewozy pasażerów komunikacją miejską w przeliczeniu na jednego mieszkańca obszarów miejskich	osoby	Region słabiej rozwinięty	157	2013	169,2	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (III-4e) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-4e) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Fundamentem zrównoważonej mobilności miejskiej jest zapewnienie pasażerom sprawnie funkcjonującego i atrakcyjnego publicznego transportu zbiorowego. Dlatego też wsparcie w ramach PI 4e będzie dotyczyć przedsięwzięć o charakterze zarówno infrastrukturalnym (w tym budowy lub przebudowy infrastruktury publicznego transportu zbiorowego oraz węzłów integrujących jego podsystemy), jak i taborowym (w tym zakupu lub modernizacji niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru publicznego transportu zbiorowego).

Inwestycjom w infrastrukturę lub tabor publicznego transportu zbiorowego będą towarzyszyć działania dające przewagę transportowi zbiorowemu i niezmotoryzowanemu w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych. Będą to działania dotyczące m.in. przebudowy infrastruktury miejskiej wyprowadzającej z centrów miast indywidualny ruch samochodowy, infrastruktury niezbędnej do korzystania z komplementarnych form transportu tj. transportu bezemisyjnego komplementarnego w stosunku do autobusowego transportu publicznego (np. bikesharing) oraz inwestycji z zakresu dróg dla rowerów, zapewniających, że publiczny transport zbiorowy oraz niezmotoryzowany będzie wybierany częściej niż samochód jako podstawowy środek przemieszczania się w obrębie miejskiego obszaru funkcjonalnego. Ponadto wspierane będą działania wspomagające integrację przestrzenną i funkcjonalną poszczególnych podsystemów transportowych. Interwencja dotyczyć będzie przedsięwzięć z zakresu integracji publicznego transportu zbiorowego w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym także z liniami komunikacyjnymi lub siecią komunikacyjną funkcjonującą w ramach powiatowych i wojewódzkich przewozów pasażerskich, m.in. poprzez inwestycje z zakresu zintegrowanych węzłów przesiadkowych czy też infrastruktury ułatwiającej podróże multimodalne (Park&Ride, Bike&Ride). Dodatkowo, dofinansowywane będą przedsięwzięcia dotyczące inteligentnych systemów transportowych, pozwalających na optymalne wykorzystanie infrastruktury publicznego transportu zbiorowego.

W PI 4e inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie, jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej, na zasadach

uzgodnionych z Komisją Europejską we wspólnej interpretacji[39]. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w ramach PI 4e. Zgodnie z UP, w ramach inwestycji w zakresie mobilności miejskiej, wydatki na drogi lokalne powinny stanowić mniejszość wydatków w PI 4e.

W ramach PI 4e przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i dotyczą m.in. promowania korzystania z publicznego transportu zbiorowego jako zachowania proekologicznego, a także działań szkoleniowych w projektach z zakresu inteligentnych systemów transportowych i projektach dotyczących zakupu lub modernizacji taboru.

Wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego zostaną objęte miasta z terenu województwa łódzkiego i ich obszary funkcjonalne (w szczególności Łódź i jej obszar funkcjonalny, ośrodki subregionalne – miasta powiatowe liczące ponad 20 tys. mieszkańców i ich obszary funkcjonalne, miasta powiatowe tracące funkcje społeczno-gospodarcze i ich obszary funkcjonalne), a także obszary wiejskie o słabej dostępności do usług publicznych, stanowiące OSI, w powiązaniu z obszarami miejskimi określonymi wyżej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4e. Planowane działania wpłyną na poprawę jakości i efektywności systemu transportu publicznego oraz lepsze dostosowanie go do potrzeb mieszkańców. Sprawnie działający system transportu publicznego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego, co spowoduje wzrost mobilności mieszkańców województwa, a dzięki temu poprawę dostępu do miejsc pracy, edukacji i usług publicznych. Usprawnienie połączeń między obszarami miejskimi i wiejskimi poprawi dostęp do zatrudnienia i usług także mieszkańcom z obszarów wiejskich. Efektem wsparcia transportu publicznego będzie wzrost liczby osób korzystających z publicznego transportu zbiorowego, co wpłynie na zmniejszenie zatłoczenia motoryzacyjnego w miastach, poprawę płynności ruchu oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza i poprawę stanu środowiska naturalnego.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4e:

W ramach PI 4e wspierana będzie budowa lub przebudowa infrastruktury publicznego transportu zbiorowego, w tym m.in. węzłów przesiadkowych, a także systemów Park&Ride i Bike&Ride oraz inwestycje z zakresu inteligentnych systemów transportowych. Możliwy jest także zakup lub modernizacja niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru dla publicznego transportu zbiorowego, w tym budowa lub przebudowa infrastruktury niezbędnej do jego obsługi i ładowania paliwem alternatywnym. Ponadto wsparcie dotyczyć będzie także innych przedsięwzięć z zakresu mobilności miejskiej obejmujących m.in. budowę lub przebudowę dróg dla rowerów. Finansowane będą ponadto działania na rzecz przygotowania dokumentacji przedprojektowej i projektowej dla inwestycji dotyczących infrastruktury miejskiego transportu szynowego, które będą realizowane ze środków RPO WŁ 2014-2020 lub programów operacyjnych polityki spójności w okresie programowania następującym bezpośrednio po roku 2020 (projekty przygotowawcze)[40].

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy.

[39] „Zrównoważona intermodalna mobilność miejska (PI 4e). Postanowienia Umowy Partnerstwa. Wspólna interpretacja"

[40] Do dokumentów zamknięcia RPO WŁ 2014-2020 zostanie dołączona lista wszystkich dofinansowanych projektów przygotowawczych wraz z listą odpowiadających im inwestycji przeznaczonych do realizacji w ramach tego programu lub programów operacyjnych polityki spójności następujących po roku 2020.

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy publicznego transportu zbiorowego.

2.A.6.2 (III-4e) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W PI 4e przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym będzie tryb konkursowy. Zastosowanie trybu pozakonkursowego będzie ograniczone wyłącznie do projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym lub realizowanych w formule ZIT, zidentyfikowanych w Strategii ZIT, co jednocześnie nie wyklucza możliwości wyboru w jej ramach projektów w trybie konkursowym. Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami UP oraz Sekcji 4 programu.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020. Kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z p. widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 4e i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozp. ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji UE i krajowych.

Inwestycje w transport miejski będą przyczyniać się do osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności w miastach. Muszą one wynikać z przygotowanych przez jst planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcję takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej lub Strategie ZIT lub plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i uwzględniać takie kwestie jak: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, intermodalność, transport drogowy, zarządzanie mobilnością, wykorzystanie ITS, logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, wdrażanie nowych wzorców użytkowania czy promocja ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów (czyste paliwa i pojazdy)[41].

Inwestycje dotyczące transportu miejskiego powinny ponadto spełniać poniższe warunki:

- Inwestycje w ramach programu będą komplementarne z inwestycjami realizowanymi w ramach właściwych krajowych PO. W przypadku miasta wojewódzkiego i powiązanego z nim funkcjonalnie obszaru instrumentem koordynacji jest Strategia ZIT, która określa całościową koncepcję rozwoju transportu miejskiego na terenie objętym ZIT.
- Inwestycje w drogi lokalne lub regionalne mogą być finansowane jedynie, jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej, na zasadach uzgodnionych z KE we wspólnej interpretacji. Samodzielne projekty dotyczące wyłącznie infrastruktury drogowej nie będą akceptowane w PI 4e.
- W miastach posiadających transport szynowy (tramwaje) preferowany będzie rozwój tej gałęzi transportu zbiorowego poprzez inwestycje w infrastrukturę szynową i tabor. Jeżeli z planów lub dokumentów strategicznych albo z analizy kosztów i korzyści odnoszących się do zrównoważonej mobilności miejskiej wynika potrzeba zakupu autobusów, dozwolony jest co do zasady zakup pojazdów nisko- i bezemisyjnych zasilanych paliwem alternatywnym w rozumieniu przedstawionym w krajowych ramach polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (dot. dyrektywy 2014/94/UE). Analogiczne zasady stosowane będą w przypadku projektów

[41] Komunikat COM(2013) 913 final dotyczący koncepcji planów zrównoważonej mobilności miejskiej

dotyczących modernizacji autobusów. Preferencyjnie traktowane będą projekty związane z zakupem pojazdów bezemisyjnych . Z chwilą wejścia w życie zmienionego w tym zakresie programu nie jest możliwe ogłaszanie nowych naborów wniosków dopuszczających pojazdy zasilane wyłącznie dieslem EURO-6.

- Zakupowi nisko- i bezemisyjnego taboru powinny towarzyszyć inwestycje w niezbędną dla właściwego funkcjonowania zrównoważonej mobilności infrastrukturę.
- Przedsięwzięcia w obszarze publicznego transportu zbiorowego powinny zapewniać dostosowanie infrastruktury transportu lub taboru do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

Do dofinansowania będą wybierane projekty wpływające na redukcję emisji gazów cieplarnianych (szczególnie CO_2), poprawę stanu środowiska, ograniczenie zatłoczenia na obszarach miejskich, poprawę ich dostępności oraz mobilności mieszkańców, także poprzez zwiększenie liczby osób korzystających z transportu publicznego. Ponadto, wsparciem objęte będą w szczególności przedsięwzięcia cechujące się największymi korzyściami społ. – ekon. przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

W PI 4e nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z prawa polskiego i UE.

Wszystkie przedsięwzięcia w PI 4e muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-4e) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 4e nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-4e) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4e nie zidentyfikowano dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-4e) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-4e): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	134	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	4	System Informatyczny SL 2014	rocznie

3	Długość ścieżek rowerowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	22	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (III-7b) Priorytet inwestycyjny 7b. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

2.A.5 (III-7b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu drogowym.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Interwencje z zakresu budowy, przebudowy lub modernizacji infrastruktury drogowej, podejmowane z poziomu regionalnego będą koncentrować się na zapewnieniu połączenia regionalnej sieci transportowej z siecią dróg krajowych i Transeuropejską Siecią Transportową (TEN-T) oraz stworzenia spójnego systemu drogowego w wymiarze regionalnym, a także krajowym i europejskim. Zidentyfikowana w sekcji 1.1 niska jakość istniejącego układu drogowego oraz zły stan techniczny i niewystarczające parametry dróg wojewódzkich i lokalnych ograniczają wewnętrzną dostępność transportową. Bez inwestycji w sieci drugorzędne doprowadzające ruch do sieci podstawowej, system transportowy regionu nie będzie stanowił spójnej sieci transportowej pozwalającej na zwiększenie konkurencyjności gospodarki i polepszenie jakości życia mieszkańców. Dlatego też w PI 7b będą realizowane inwestycje na drogach poza TEN-T, dołączające do sieci pozostałe obszary nie znajdujące się w obszarze dostępu podstawowej sieci transportowej (miasta pozawojewódzkie/regionalne i subregionalne, obszary o najniższej dostępności transportowej), co skutkować będzie szybszymi i bezpieczniejszymi połączeniami głównych ośrodków rozwoju w województwie. Poprawi to dostępność transportową województwa i umożliwi rozwój powiązań społeczno – gospodarczych w regionie, wpłynie korzystnie na poprawę dostępu do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Podniesienie standardów połączeń drogowych przyczyni się do zwiększenia mobilności mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej województwa łódzkiego. Dzięki działaniom na rzecz poprawy jakości dróg, zwiększy się również bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego.

Interwencja w ramach PI 7b jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym.

Tabela 3 (III-7b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	WDDT II (wskaźnik drogowej dostępności transportowej)	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	41,4757	2013	50,6435	MIR	Od 2013 roku/ co 2-3 lata

2.A.6 (III-7b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-7b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego koncentrować się będzie na drogach wojewódzkich - na wybranych odcinkach pozwalających na włączenie do systemu dróg krajowych lub sieci TEN-T, wypełniających luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województw (regionalnymi i subregionalnymi), zgodnie z przeprowadzoną diagnozą, wskazującą na problem dostępności transportowej tych miast, pełniących ważne funkcje w lokalnych rynkach pracy.

Ograniczone wsparcie będą mogły także uzyskać inwestycje dotyczące dróg lokalnych pod warunkiem, że zapewniają konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi, lub zapewniają konieczne bezpośrednie połączenia z istniejącymi lub nowymi terenami inwestycyjnymi[42].

W zakresie dróg wojewódzkich i lokalnych, wsparciem objęta będzie także infrastruktura łącząca węzły miejskie w sieci TEN-T (w rozumieniu Rozporządzenia PE i Rady nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylającego decyzję nr 661/2010/UE).

Realizacji inwestycji drogowych towarzyszyć będą ponadto przedsięwzięcia z zakresu poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu drogowego (BRD, ITS).

Realizowane inwestycje drogowe będą umożliwiały ruch pojazdów o dopuszczalnym nacisku osi napędowej do 11,5 t. Powyższy wymóg dotyczy wszystkich projektów obejmujących inwestycje drogowe, również tych realizowanych w innych osiach priorytetowych RPO WŁ 2014-2020.

W ramach PI 7b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne dotyczące kwestii bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz szkoleniowe w projektach z zakresu inteligentnych systemów transportowych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 7b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7b. Wspierane projekty wzmocnią integrację sieci drogowej regionu z układem drogowym transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T). Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7b wpłynie na stworzenie spójnej sieci dróg w regionie, łączących ośrodki regionalne, subregionalne i lokalne oraz do rozwoju społeczno – gospodarczego regionu i poprawy jego atrakcyjności inwestycyjnej. Poprawie ulegnie, w szczególności dostępność wewnątrzregionalna i przepustowość dróg województwa łódzkiego. Sprawny i efektywny system transportowy pozwoli także na spełnienie wymogów ograniczania uciążliwości transportu dla środowiska.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7b:

W ramach PI 7b wspierana będzie budowa, przebudowa lub modernizacja dróg wojewódzkich lub lokalnych (w tym m.in. obiektów inżynierskich w ich ciągach), w tym także inwestycje z zakresu inteligentnych systemów transportowych oraz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.

[42] Warunek zapewnienia bezpośredniego połączenia należy interpretować zgodnie z postanowieniami UP i dokumentem „Drogi wojewódzkie i lokalne w ramach CT7. Postanowienia Umowy Partnerstwa. Wspólna interpretacja".

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe lub nadzorowane.

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy infrastruktury drogowej.

2.A.6.2 (III-7b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 7b przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Tryb pozakonkursowy może mieć zastosowanie dla projektów dotyczących dróg wojewódzkich, zidentyfikowanych w dokumencie strategicznym przygotowanym na potrzeby warunkowości ex-ante lub projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym.

W pozostałym zakresie stosowany będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7b i osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 7b i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Do dofinansowania będą wybierane projekty przyczyniające się w największym stopniu do połączenia regionalnej sieci drogowej z siecią TEN-T, charakteryzujące się największą efektywnością w zakresie wpływu na poprawę stanu środowiska i bezpieczeństwa na drogach, wpływające na ograniczenie zatłoczenia na drogach i likwidację „wąskich gardeł" w sieci transportowej regionu oraz umożliwiające integrację systemów transportowych.

Ponadto, wsparciem objęte będą w szczególności projekty cechujące się największymi korzyściami społeczno – ekonomicznymi przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

Wszystkie przedsięwzięcia dotyczące infrastruktury drogowej realizowane w ramach PI 7b powinny uwzględniać na etapie planowania, realizacji i funkcjonowania wykorzystanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo w ruchu drogowym.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-7b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-7b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7b nie zidentyfikowano dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-7b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-7b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR).

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CO14)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	87	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Całkowita długość nowych dróg (CO13)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	23	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (III-7c) Priorytet inwestycyjny 7c. Rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej

2.A.5 (III-7c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost aktywności multimodalnych terminali przeładunkowych oraz centrów logistycznych w regionie.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Z uwagi na położenie na skrzyżowaniu głównych europejskich korytarzy transportowych, w województwie łódzkim istnieją warunki do intensywnego rozwoju transportu multimodalnego. Rozwój ten uzależniony jest od szeregu czynników. Jednym z nich jest jakość obsługi ładunków, która uwarunkowana jest m.in. stanem infrastruktury transportu multimodalnego, w tym terminali przeładunkowych oraz centrów logistycznych. Wzmocnienie ich infrastruktury zostało zidentyfikowane w sekcji 1.1 jako działanie wymagane dla rozwoju usług logistycznych w regionie. Wpływ na rozwój tej gałęzi transportu ma także sprawna, kompleksowa obsługa podmiotów uczestniczących w procesie transportowym.

Planowane do realizacji w ramach PI 7c przedsięwzięcia przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności transportu multimodalnego w systemie transportowym województwa łódzkiego, co przełoży się na zwiększenie ilości towarów przyjmowanych, rozdzielanych i wydawanych w obiektach, w których realizowane są usługi logistyczne. Pozwoli to na zwiększenie liczby miejsc pracy w sektorze logistyki, co odpowiada potrzebom społecznym regionu i pozwoli na zdyskontowanie korzystnego położenia województwa w systemie transportowym kraju. Przy coraz większym zapotrzebowaniu na usługi transportowe, duże znaczenie ma czas przewozu i przeładunku, dlatego też działania w PI 7c wpłyną także na skrócenie czasu dostawy towarów oraz zmniejszenie jego negatywnego oddziaływania na środowisko. Upowszechnienie przewozów wykonywanych z zastosowaniem technik transportu multimodalnego jest jednym z narzędzi zapewnienia zrównoważonego rozwoju systemu transportowego, w tym integracji różnych jego form i systemów.

Interwencja w ramach PI 7c jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym.

Tabela 3 (III-7c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wielkość ładunków obsłużonych w terminalach intermodalnych TEU	TEU	Region słabiej rozwinięty	50 208	2011	118 338	IZ/ROT	rocznie

2.A.6 (III-7c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-7c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparciem w ramach PI 7c objęte zostaną działania z zakresu rozwoju transportu multimodalnego, związane z tworzeniem nowych oraz modernizacją i przebudową istniejących terminali służących do przeładunku towarów między co najmniej dwoma rodzajami transportu, wraz z dedykowaną tym przewozom infrastrukturą kolejową. Wspierane będą także przedsięwzięcia dotyczące wyposażenia terminali, służącego obsłudze działalności logistycznej. Jako element projektów dotyczących infrastruktury lub wyposażenia terminali przeładunkowych, wdrażane będą także działania dotyczące rozwiązań i technik zarządzania i monitorowania ruchu w terminalach przeładunkowych.
Wsparcie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 dotyczyć będzie terminali przeładunkowych, w szczególności nie należących do sieci TEN-T.

Wsparciem w ramach PI 7c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego (w tym obszary wiejskie).

Działania skierowane na infrastrukturę terminali przeładunkowych, a także inwestycje w rozwiązania i techniki zarządzania i monitorowania ruchu wpłyną na zwiększenie atrakcyjności transportu multimodalnego poprzez poprawę jakości świadczonych usług logistycznych (w tym zwiększenie szybkości obsługi klientów) i rozszerzenie ich zakresu. Budowa nowych obiektów przyczyni się do poprawy dostępności sektora logistycznego dla podmiotów zainteresowanych ich usługami. W ten sposób realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7c:

W ramach PI 7c wspierana będzie budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury multimodalnych terminali przeładunkowych wraz z zakupem lub modernizacją wyposażenia oraz systemami telematycznymi i sterowania ruchem.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury.

2.A.6.2 (III-7c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 7c przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Tryb pozakonkursowy może mieć zastosowanie dla projektów zidentyfikowanych w dokumencie strategicznym przygotowanym na potrzeby warunkowości ex-ante lub projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym.

W pozostałym zakresie stosowany będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7c i osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wsparciem w ramach PI 7c objęte będą w szczególności projekty cechujące się największymi korzyściami społeczno – ekonomicznymi przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

W ramach PI 7c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7c muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-7c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 7c nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-7c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7c nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-7c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-7c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych intermodalnych terminali przeładunkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (III-7d) Priorytet inwestycyjny 7d. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

2.A.5 (III-7d) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Lepsza dostępność transportowa województwa w ruchu kolejowym.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Planowane przedsięwzięcia infrastrukturalne dotyczące linii kolejowych, a także inwestycje w tabor kolejowy stanowią odpowiedź na zidentyfikowane w sekcji 1.1 problemy transportu kolejowego w regionie: zły stan techniczny sieci, niedostateczna jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów oraz niezadowalający stan techniczny taboru. Działania realizowane w ramach PI 7d przyczynią się do poprawy stanu technicznego infrastruktury, podniesienia jakości usług, przystosowania infrastruktury kolejowej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i osób z ograniczoną możliwością poruszania się oraz poprawy bezpieczeństwa i komfortu podróżowania, co wpłynie na poprawę dostępności transportowej województwa w ruchu kolejowym.

Dostosowanie infrastruktury transportu kolejowego do potrzeb mieszkańców województwa i powiązanie jej z innymi gałęziami transportu, zwiększy konkurencyjność transportu kolejowego i spowoduje wzrost jego wykorzystania względem transportu indywidualnego. Wpłynie to korzystnie na środowisko naturalne oraz poprawi mobilność zawodową i przestrzenną mieszkańców regionu łódzkiego i dostępność do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7d pozwoli na połączenie sieci kolejowej o znaczeniu regionalnym z magistralnymi liniami kolejowymi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, co wpłynie na poprawę wewnętrznej spójności regionu i dostępności województwa w ruchu kolejowym.

Interwencja w ramach PI 7d jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym.

Tabela 3 (III-7d): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	WKDT II (wskaźnik kolejowej dostępności transportowej)	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	35,5703	2013	52,4047	MIR	Od 2013 roku/ co 2-3 lata

2.A.6 (III-7d) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-7d) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 7d wsparciem objęte zostaną inwestycje poza siecią TEN-T, dotyczące modernizacji, rewitalizacji, a w uzasadnionych przypadkach również budowy sieci kolejowej oraz infrastruktury dworcowej o znaczeniu regionalnym. Przewidziane do realizacji w ramach rewitalizacji działania będą kompleksowe, skutkujące długotrwałą poprawą stanu technicznego oraz dostosowujące infrastrukturę do potrzeb rynku przewoźników (np. wzrost dopuszczalnych nacisków na oś, modernizacje peronów) oraz pasażerów (dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).

W ramach PI 7d będą mogły być także realizowane inwestycje na sieci TEN-T, w przypadku gdy mają one znaczenie regionalne. Interwencje w tym zakresie realizowane będą poprzez prace o charakterze modernizacyjnym i rehabilitacyjnym, a także w uzasadnionych przypadkach poprzez budowę nowych linii.

W ramach PI 7d finansowane będą również istotne w skali regionalnego systemu transportu kolejowego inwestycje punktowe przeznaczone do obsługi transportu pasażerskiego i towarowego, w tym zapewniające wzrost efektywności zarządzania przewozami kolejowymi oraz podnoszące standard obsługi klientów korzystających z usług kolejowych.

Ponadto możliwe będzie finansowanie przygotowania dokumentacji niezbędnej do realizacji inwestycji dotyczących infrastruktury kolejowej.

Zgodnie z Umową Partnerstwa, inwestycje w zakresie infrastruktury kolejowej nie będą obejmowały prac remontowych, jak również nie będą dotyczyły bieżącego utrzymania infrastruktury.

W ramach PI 7d możliwe będą ponadto inwestycje z zakresu zakupu lub modernizacji taboru kolejowego dla obsługi połączeń wojewódzkich.

Wsparciem w ramach PI 7d zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego (w tym obszary wiejskie).

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7d przyczyni się do poprawy sprawności i efektywności systemu transportu kolejowego, zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu podróżowania oraz poprawy wewnętrznej spójności regionu. Sprawnie działający system transportu kolejowego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7d.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7d:

W ramach PI 7d wspierana będzie modernizacja, rewitalizacja lub rehabilitacja, a w uzasadnionych przypadkach – budowa, sieci kolejowej lub infrastruktury dworcowej. Finansowane będzie także przygotowanie dokumentacji przedprojektowej i projektowej dla inwestycji dotyczących infrastruktury kolejowej. Ponadto możliwa jest realizacja przedsięwzięć z zakresu zakupu nowego taboru kolejowego lub inwestycje podnoszące jego standard.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- zarządcy infrastruktury kolejowej lub dworcowej,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy transportu kolejowego w regionie.

2.A.6.2 (III-7d) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 7d przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Tryb pozakonkursowy może mieć zastosowanie dla projektów zidentyfikowanych w dokumencie strategicznym przygotowanym na potrzeby warunkowości ex-ante lub projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym.

W pozostałym zakresie stosowany będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7d i osiągnięcie zakładanych rezultatów.Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 7d i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Do dofinansowania będą wybierane projekty, które w największym stopniu wpływają na poprawę połączeń regionalnych i charakteryzują się największą efektywnością w zakresie wpływu na poprawę stanu środowiska i bezpieczeństwa sieci kolejowej, poprawiają dostępność obszarów przemysłowych i centrów gospodarczych oraz umożliwiają integrację systemów transportowych. Ponadto, wsparciem objęte będą, w szczególności projekty cechujące się największymi korzyściami społeczno – ekonomicznymi przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

Wybór do dofinansowania projektów taboru szynowego będzie uzależniony od stanu technicznego infrastruktury, po której będzie się poruszał, w celu zagwarantowania optymalnego wykorzystania parametrów technicznych zakupionego lub zmodernizowanego taboru. Tabor ten powinien być ponadto wykorzystywany przede wszystkim do obsługi połączeń w ramach przewozów o charakterze użyteczności publicznej, co obejmuje w szczególności jego użycie w obrębie województwa łódzkiego, przy zapewnieniu odpowiednich standardów jakości.

Przedsięwzięcia w obszarze transportu kolejowego powinny zapewniać dostosowanie infrastruktury i taboru do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

W ramach PI 7d nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7d muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-7d) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 7d nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-7d) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7d nie zidentyfikowano dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-7d) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-7d): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych (CO12)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	22	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (III) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (III) Ramy wykonania

Tabela 6 (III): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
III.Transport	wskaźnik produktu #1	CO14	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	17	-	-	87	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 25,63 % alokacji osi priorytetowej
III.Transport	wskaźnik produktu #2		Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	0	-	-	8	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 9,05 % alokacji osi priorytetowej
III.Transport	KEW powiązany z WP #2		Szacowana liczba zakupionych pojazdów kolejowych w podpisanych umowach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla WP #2
III. Transport	wskaźnik produktu #3		Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	25	-	-	134	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 19,33 % alokacji osi priorytetowej
III. Transport	wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	92 013 551	-	-	507 119 919	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (III) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i

Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (III): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
III. Transport	026	58 257 969
III. Transport	027	48 675 592
III. Transport	030	9 462 000
III. Transport	031	25 216 317
III. Transport	032	7 889 191
III. Transport	034	110 499 373
III. Transport	036	8 977 866
III. Transport	043	125 403 855
III. Transport	044	25 832 838
III. Transport	090	5 000 000
III. Transport	101	5 836 930

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
III. Transport	01	431 051 931

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
III. Transport	01	242 673 025
III. Transport	02	144 855 988
III. Transport	03	43 522 918

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
III. Transport	01	29 894 652
III. Transport	07	401 157 279

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
Nie dotyczy		

2.A.10 (III) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (IV)

Oś priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**IV**
Nazwa osi priorytetowej	**Gospodarka niskoemisyjna**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (IV) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa IV *Gospodarka niskoemisyjna* łączy w sobie zakres interwencji CT 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach (PI 4a, 4c, 4e)* i CT 6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowani zasobami (PI 6e).* Działania w ramach tej osi finansowane będą z EFRR.

Połączenie dwóch CT w ramach jednej osi priorytetowej przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, zwiększając możliwości kompleksowego i zintegrowanego podejścia do rozwiązania problemów w zakresie gospodarki niskoemisyjnej. Połączenie w jednej osi PI 4a, 4c, 4e oraz 6e umożliwi realizację spójnych działań prowadzących do redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, ograniczenia zanieczyszczenia powietrza w regionie.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach OP IV w sposób bezpośredni przyczyniać się będą do zmniejszenia emisyjności gospodarki, poprawy jakości powietrza, poprawy stanu środowiska w miastach i na terenach wiejskich, co wpłynie na rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, będący istotą *Strategii Europa 2020.* Interwencja zaplanowana w OP IV zmierzać będzie do zmniejszenia zanieczyszczeń powietrza poprzez obniżenie emisji zanieczyszczeń.

Powiązanie w ramach jednej osi priorytetowej działań z różnych celów tematycznych uzasadnione jest potrzebą kompleksowego podejścia do tworzenia gospodarki niskoemisyjnej.

W wyniku realizacji dwóch celów tematycznych nastąpi ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawi się efektywność energetyczna budynków. Ponadto oś priorytetowa realizowana przez zaproponowane dwa cele tematyczne pozwoli na realizację polityki w zakresie klimatu i energii do roku 2030.

Działania realizowane w OP IV przyczyniać się będą do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:

- zmniejszenie emisyjności gospodarki
(priorytety: zwiększenie efektywności energetycznej gospodarki, obniżenie emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich, zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych),
- zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie (priorytety: zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów, zmniejszenie presji na środowisko naturalne), co jest spójne z Priorytetem II *Strategii Europa 2020,* tj. *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.*

2.A.3 (IV) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (IV-4.a.) Priorytet inwestycyjny 4.a. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

2.A.5 (IV-4.a.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększona produkcja energii ze źródeł odnawialnych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym województwa łódzkiego przyczyni się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędzania zasobów surowców energetycznych oraz poprawy stanu środowiska poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery, gleby i wód oraz redukcję ilości wytwarzanych odpadów. Interwencje zaplanowane w ramach PI 4.a. przyczynią się ponadto do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego województwa łódzkiego, a w szczególności do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Ponadto wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych cechuje się niewielką lub zerową emisją gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń, co zapewnia pozytywne efekty ekologiczne, a jednocześnie bezpośrednio wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa "zmniejszenie emisyjności gospodarki".

Interwencje prowadzone przy pomocy środków europejskich dotyczące OZE podporządkowane będą nadrzędnemu celowi, określonemu dla Polski w ramach tzw. pakietu klimatyczno-energetycznego, zgodnie z którym udział energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii finalnej ma wynieść 15% w roku 2020 w skali kraju.

Tabela 3 (IV-4.a.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	2,6	2013	4,7	GUS / BDL	rocznie

2.A.6 (IV-4.a.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (IV-4.a.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencja w zakresie zastępowania konwencjonalnych źródeł energii przede wszystkim energią z biomasy, biogazu, wiatru, słońca i wód geotermalnych przyczyni się do osiągnięcia celu priorytetu inwestycyjnego 4.a. Województwo łódzkie ze względu na swój rolniczy charakter posiada potencjalnie duże możliwości pozyskiwania energii z biomasy i biogazu. Tego typu źródła charakteryzuje stabilność

dostaw energii. Rozwój energii z biomasy, biogazu, słońca, wody i wiatru jest możliwy w stosunkowo małych jednostkach wytwarzających energię. Ponadto, występujące na terenie województwa łódzkiego wody geotermalne mogą być wykorzystywane na cele produkcji ciepła. W ramach PI 4.a. wspierane będą również przedsięwzięcia z zakresu budowy lub modernizacji sieci o napięciu poniżej 110 kV, umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-finacing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.a:

- budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii (sieci o napięciu poniżej 110 kV), pochodzącej ze źródeł odnawialnych (ze szczególnym nastawieniem na produkcję energii elektrycznej), w oparciu o moc instalowanej jednostki, m.in.: energia wodna (wyłącznie na już istniejących budowlach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej), energia wiatru, energia słoneczna, energia geotermalna, energia biogazu, energia biomasy.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy, w tym przedsiębiorstwa energetyczne,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- jednostki naukowe,
- uczelnie,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty lecznicze,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organy administracji rządowej oraz jednostki podległe lub nadzorowane.

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

2.A.6.2. (IV-4.a.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.a. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.a. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.a. wsparciem będą mogły być objęte projekty zgodne z programami ochrony powietrza dla stref województwa łódzkiego w przypadku gdy inwestycje związane są ze spalaniem biomasy.

W zakresie działań dotyczących energii wodnej współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły.

Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód, i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską

W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Projekty dotyczące wytwarzania energii z OZE oceniane będą głównie poprzez pryzmat efektywności kosztowej oraz osiągniętych efektów wpisujących się w cele osi priorytetowej. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.a. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

W ramach PI 4.a. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

2.A.6.3 (IV-4.a.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 4a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-4.a.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.a. nie przewiduje się realizacji dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-4.a.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu.

Tabela 5 (IV.4.a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (CO30)	MW	EFRR	Region słabiej rozwiniety	-	-	47	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO34)	(tony ekwiwalentu CO2)	EFRR	Region słabiej rozwiniety	-	-	45 421	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1675	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	3883	System Informatyczny SL 2014	rocznie

5	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	81	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (IV-4.c.) Priorytet inwestycyjny 4.c. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.

2.A.5 (IV-4.c.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawiona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Jednym z kierunków rozwoju województwa łódzkiego jest zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego poprzez wspieranie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki. Interwencja związana z gospodarką niskoemisyjną wpisuje się w realizację polityki klimatycznej UE – polityki ograniczenia gazów cieplarnianych. Zgodnie z układem celów tematycznych Polityki Spójności przyjętym na poziomie UE, określenie „gospodarka niskoemisyjna" odnosi się do emisji CO_2. Projekty przewidziane w ramach PI 4.c. przyczynią się do budowy bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej województwa łódzkiego, która w wydajny, zrównoważony sposób wykorzystuje zasoby i zmniejsza emisję zanieczyszczeń. Największy potencjał w zakresie oszczędności energii identyfikowany jest w budynkach, w związku z tym wsparcie skoncentrowane będzie na ich głębokiej modernizacji energetycznej. Ponadto bardzo ważna jest świadomość społeczeństwa w zakresie możliwości podejmowania różnych działań mogących przyczynić się do eliminacji lub znacznego ograniczenia źródeł powstawania zwiększonego zapotrzebowania na energię. Do działań w tym zakresie zaliczyć należy wdrażanie rozwiązań technologicznych ograniczających zużycie energii poprzez wykonywanie głębokiej modernizacji energetycznej budynków, zwłaszcza użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkalnych, celem zwiększenia ich efektywności energetycznej.
Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 4.c. znacząco przyczyni się do poprawy systemu racjonalizacji użytkowania i wytwarzania energii w budynkach oraz pozwoli na zmniejszenie zużycia węgla, co przełoży się na znaczne obniżenie emisji zanieczyszczeń powietrza powodujących powstawanie zjawiska tzw. niskiej emisji i CO_2, co wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa "zmniejszenie emisyjności gospodarki".

Tabela 3 (IV-4.c.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Sprzedaż energii cieplnej na cele komunalno - bytowe	GJ	Region słabiej rozwinięty	16 443 292	2013	13 802 618	GUS	rocznie

2.A.6 (IV-4.c.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (IV-4.c.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Głęboka termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych będzie realizowana na podstawie wcześniej przeprowadzonych audytów energetycznych, których zadaniem będzie identyfikacja optymalnego zestawu działań, zwiększających efektywność energetyczną w budynkach. Przedsięwzięcia takie będą wspierane, jeśli zaplanowana w ramach projektu termomodernizacja zaspokoi znaczące potrzeby w tym zakresie i w dającym się przewidzieć horyzoncie czasowym nie będzie potrzebna dalsza modernizacja wspartych budynków. Inwestycje w zakresie termomodernizacji przyczynią się do zmniejszenia zapotrzebowania na energię, co w znacznym stopniu przełoży się na obniżenie zużycia paliw konwencjonalnych i w konsekwencji spowoduje ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza odpowiedzialnych za powstawanie zjawiska tzw. niskiej emisji oraz emisji gazów cieplarnianych.

Wsparcie może zostać udzielone na inwestycje w kotły spalające biomasę lub ewentualnie paliwa gazowe, ale jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy osiągnięte zostanie znaczne zwiększenie efektywności energetycznej oraz gdy istnieją szczególnie pilne potrzeby. Inwestycje w indywidualne urządzenia do ogrzewania (indywidualne źródła ciepła) muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO2, PM 10 i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Wspomniane inwestycje mogą zostać wsparte jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Projekty w zakresie indywidualnych urządzeń do ogrzewania powinny również w stosownych przypadkach przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

W przypadku modernizacji energetycznej obiektów innych niż użyteczności publicznej (w tym inwestycje w indywidualne źródła ciepła) zastosowane zostaną instrumenty finansowe zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych. Jednocześnie w ramach PI 4.c. nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-finacing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.c.:

- głęboka modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej lub wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji, instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. W ramach przedsięwzięcia możliwa będzie wymiana źródła ciepła z opartego na paliwach konwencjonalnych na źródła ciepła wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych bądź na przyłącza sieciowe oraz najbardziej wydajne urządzenia grzewcze wykorzystujące paliwa konwencjonalne. Zastosowanie pieców węglowych nie będzie przedmiotem dofinansowania.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,

- jednostki naukowe,
- uczelnie,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- podmioty lecznicze,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- organizacje pozarządowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- podmiot, który wdraża instrumenty finansowe.

W ramach PI 4.c. wsparciem nie będą objęte budynki użyteczności publicznej, których modernizacja energetyczna kwalifikuje się do dofinansowania w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

2.A.6.2. (IV-4.c.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.c. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.c. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020. Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.c. wsparciem będą mogły być objęte projekty zgodne z planami gospodarki niskoemisyjnej. Realizowane inwestycje muszą wynikać z audytów energetycznych.

Preferowane będą projekty w zakresie głębokiej termomodernizacji zwiększającej efektywność energetyczną powyżej 60%, natomiast projekty zwiększające efektywność poniżej 25% nie będą kwalifikowały się do dofinansowania ze środków UE.
Odnośnie indywidualnych urządzeń do ogrzewania, wspierane mogą być inwestycje w instalacje o jak najmniejszej emisji CO2, PM 10 oraz innych zanieczyszczeń powietrza, a wsparte projekty muszą skutkować znaczną redukcją CO2 w odniesieniu do istniejących instalacji (o co najmniej 30% w przypadku zamiany spalanego paliwa). Inwestycje w tym zakresie mają długotrwały charakter i dlatego powinny być zgodne z właściwymi przepisami unijnymi. Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny od początku okresu programowania charakteryzować się obowiązującym od końca 2020r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. W zakresie inwestycji w indywidualne źródła ciepła preferowane powinno być wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO). Projekty powinny być uzasadnione ekonomicznie i społecznie oraz, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu. Priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń. W przypadku indywidualnych urządzeń do ogrzewania wykorzystujących paliwa stałe, Program może wspierać jedynie inwestycje w urządzenia grzewcze spełniające wymagania co najmniej klasy 5 według normy EN 303-

5:2012. Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska. Wsparcie w zakresie ogrzewaczy i kotłów wykorzystujących paliwa stałe uzyskają jedynie inwestycje w najbardziej wydajne urządzenia grzewcze (w szczególności ogrzewacze pomieszczeń i ogrzewacze wielofunkcyjne oraz inne kotły i urządzenia do ogrzewania pomieszczeń), które będą dostępne na rynku w chwili ogłoszenia odpowiedniego konkursu. Kryteria referencyjne spełniające założenia ekoprojektu dla najbardziej wydajnych urządzeń grzewczych dostępnych na rynku zostaną doprecyzowane w SzOP RPO WŁ na lata 2014-2020.

Termomodernizacja szpitali będzie możliwa w przypadku zgodności z właściwymi mapami potrzeb zdrowotnych opracowanymi przez Ministerstwo Zdrowia.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.
W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.
Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.c. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

W ramach PI 4.c. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

2.A.6.3 (IV-4.c.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 4.c. przewiduje się wykorzystanie instrumentów finansowych.

2.A.6.4. (IV-4.c.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.c. możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-4.c.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV.4.c.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

					Wartość docelowa (2023)		

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w	M	K	O	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	394	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (CO31)	gospodarstwa domowe	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 750	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CO32)	kWh/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	190 157 800	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO34)	(tony ekwiwalentu CO2)	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	86 594	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (IV-4.e.) Priorytet inwestycyjny 4.e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

2.A.5 (IV-4.e.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy:

Lepsza jakość powietrza.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Inwestycje planowane w ramach PI. 4.e powinny przyczynić się do obniżenia zużycia energii oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza, związanych szczególnie z niską emisją. Ich realizacja będzie wynikać z planów gospodarki niskoemisyjnej, które mają na celu wskazanie sposobów wypełnienia obowiązków wynikających ze zobowiązań, określonych w ratyfikowanym przez Polskę Protokole z Kioto oraz w pakiecie klimatyczno - energetycznym, przyjętym przez Komisję Europejską w grudniu 2008 roku. Ich realizacja służy spełnieniu obowiązków, określonych w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o efektywności energetycznej, w szczególności dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych, redukcji zużycia energii, a także wzrostu udziału zużycia energii z odnawialnych źródeł. W wyniku realizacji projektów powinna nastąpić poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców, co w znacznym stopniu spowoduje ograniczenie emisji dwutlenku węgla oraz zwiększy efektywność energetyczną. Ponadto realizacja priorytetu wpłynie na racjonalizację rozproszonych systemów gospodarowania energią i ciepłem użytkowym oraz oszczędnością w zużyciu energii pierwotnej. Realizowane przedsięwzięcia wpłyną na ograniczenie emisyjności gospodarki, a tym samym na poprawę jakości powietrza, co przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego Umowy Partnerstwa ”zmniejszenie emisyjności gospodarki”.

Tabela 3 (IV.4.e.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średnie stężenie roczne PM10 w aglomeracjach i miastach województwa	µ/m³	Region słabiej rozwinięty	42,06	2012	27,6	GIOŚ	rocznie

2.A.6 (IV-4.e) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (IV-4.e.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 4.e planowane są inwestycje związane z modernizacją źródeł ciepła, zmniejszeniem awaryjności systemu ciepłowniczego oraz oszczędnością energii. W wyniku realizacji projektów z zakresu budownictwa o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych oraz projektów dotyczących sieci ciepłowniczych nastąpi ograniczenie strat ciepła, co powinno doprowadzić do ograniczenia poziomu kosztów eksploatacyjnych. Inwestycje związane z oświetleniem publicznym z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych, przyczynią się do oszczędności energii w regionie łódzkim. W ramach PI 4.e. przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania informacyjno-promocyjne mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu realizowanego w ramach typów przedsięwzięć. Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, poza działaniami dotyczącymi sieci ciepłowniczych realizowanych w ramach Strategii ZIT, które dofinansowane są na poziomie krajowym.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.e.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.e.:

- inwestycje w zakresie budownictwa o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych, polegające na projektach pilotażowych, demonstracyjnych dotyczących budynków użyteczności publicznej,
- inwestycje w ramach modernizacji źródeł ciepła (kompleksowa wymiana lub renowacja), rozbudowy systemów zaopatrzenia w ciepło oraz doprowadzenia źródeł ciepła do budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego oraz budynków użyteczności publicznej. Zastosowanie pieców węglowych nie będzie przedmiotem dofinansowania,
- inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych jako element szerszego projektu infrastrukturalnego.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki naukowe, placówki oświatowe, uczelnie,
- spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, TBS.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

2.A.6.2. (IV-4.e.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.e. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.e. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ

na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.e. wsparciem będą mogły być objęte projekty zgodne z planami gospodarki niskoemisyjnej.

Inwestycje związane z wymianą indywidualnych źródeł ciepła muszą przyczyniać się do zmniejszenia emisji CO_2 i innych zanieczyszczeń powietrza oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii, a wsparcie powinno ograniczać zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia z dofinansowanych urządzeń. Wspomniane inwestycje mogą zostać dofinansowane jedynie w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Wspierane mogą być inwestycje w instalacje o jak najmniejszej emisji CO_2 oraz innych zanieczyszczeń powietrza. Objęte interwencją projekty w zakresie indywidualnych źródeł ciepła muszą skutkować redukcją CO_2 o co najmniej 30% w odniesieniu do istniejących instalacji, być uzasadnione ekonomicznie i społecznie. W zakresie wymiany indywidualnych źródeł ciepła priorytetowo powinny być wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Inwestycje w zakresie indywidualnych kotłów grzewczych powinny zapewnić najniższą emisję CO_2 i stężenie pyłu PM10. W przypadku kotłów na paliwa stałe wsparciem mogą być objęte jedynie kotły spełniające co najmniej wymagania dla klasy 5 normy CE (EN 303-5: 2012). Inwestycje w rozbudowę i/lub modernizacje sieci ciepłowniczych otrzymają dofinansowanie w ramach RPO pod warunkiem dopuszczenia takiego wsparcia poprzez stosowne zapisy w Umowie Partnerstwa.

W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.e. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

W ramach PI 4.e. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

2.A.6.3 (IV-4.e.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 4e nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-4.e.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.e. nie przewiduje się realizacji dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-4.e.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-4.e.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba budynków wybudowanych z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	21	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba wymienionych źródeł ciepła	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	84	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CO34)	(tony ekwiwalentu CO2)	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6 476	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	4	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (IV-6e) Priorytet inwestycyjny 6e *Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojskowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu*

2.A.5 (IV-6e) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zmniejszone zanieczyszczenie powietrza w regionie

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 6e ma na celu przeciwdziałanie zanieczyszczeniu powietrza w województwie łódzkim w szczególności na obszarach, gdzie wartość stężenia szkodliwych pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 przekracza dopuszczalne normy. Podejmowane w ramach PI 6e działania przyczynią się do ograniczenia emisji powierzchniowej pochodzącej z sektora komunalno-bytowego poprzez likwidację trujących źródeł ciepła i zastąpienie ich źródłami ciepła bardziej ekologicznymi. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w miastach i na terenach wiejskich przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz wpłynie pozytywnie na jakość środowiska naturalnego. Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza przyczyni się do zmniejszenia poziomu niskiej emisji w województwie łódzkim. Interwencje zaplanowane w ramach PI 6e przyczynią się ponadto do ograniczenia chorób powstałych na skutek zanieczyszczonego powietrza, co wpłynie pozytywnie na zdrowie mieszkańców województwa.

PI 6e realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie (priorytety: zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów, zmniejszenie presji na środowisko naturalne).

Tabela 3 (IV.6e): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średnie stężenie roczne PM10 w aglomeracjach i miastach województwa	µ/m³	Region słabiej rozwinięty	42,06	2012	27,6	GIOŚ	rocznie

2.A.6 (IV-6e) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (IV-6e) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 6e przeznaczone będzie na wymianę niskosprawnych i nieekologicznych źródeł ciepła (w tym m.in. kotły i piece węglowe) na nowe źródła ciepła bardziej ekologiczne. Możliwe też będzie uzupełnienie powyższych działań poprzez inwestycje zwiększające efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach. Ww. przedsięwzięcia służyć muszą poprawie jakości powietrza w województwie łódzkim, a tym samym przyczynią się do umożliwienia mieszkańcom bytowania w środowisku bezpiecznym dla zdrowia. W wyniku realizacji projektów nastąpi ograniczenie substancji rakotwórczych przenikających do powietrza, co w konsekwencji spowoduje ograniczenie niskiej emisji. Ponadto realizowane inwestycje przyczynią się do poprawy efektywności energetycznej oraz zmniejszenia emisji CO_2. Mając na uwadze, iż najwięcej zanieczyszczeń pochodzi z ogrzewnictwa indywidualnego, odbiorcami ostatecznymi wsparcia będą głównie mieszkańcy województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6e.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6e:

- wymiana niskosprawnych i nieekologicznych źródeł ciepła na nowe źródła ciepła bardziej ekologiczne,
- inwestycje zwiększające efektywność energetyczną i ograniczające zapotrzebowanie na energię w budynkach wraz z wymianą niskosprawnych i nieekologicznych źródeł ciepła na nowe źródła ciepła bardziej ekologiczne

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, podmioty korzystające z rezultatów projektu

2.A.6.2. (IV-6e) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6e będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6e i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 6e wsparciem będą mogły być objęte projekty w strefach objętych Programami Ochrony Powietrza , w których zostały stwierdzone ponadnormatywne poziomy PM10.

Inwestycje związane z wymianą niskosprawnych i nieekologicznych źródeł ciepła muszą przyczyniać się do znacznego zmniejszenia emisji CO_2 i innych zanieczyszczeń powietrza (PM10, NOx, etc.) oraz do znacznego zwiększenia oszczędności energii. Inwestycje mogą zostać dofinansowane jedynie w

przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej na danym obszarze nie jest uzasadnione ekonomicznie. Wspierane mogą być inwestycje w instalacje o jak najmniejszej emisji CO_2 oraz innych zanieczyszczeń powietrza. Objęte interwencją projekty w zakresie wymiany niskosprawnych i nieekologicznych źródeł ciepła muszą skutkować redukcją CO_2 o co najmniej 30% w odniesieniu do istniejących instalacji, być uzasadnione ekonomicznie i społecznie. W zakresie wymiany źródeł ciepła priorytetowo będą wspierane projekty wykorzystujące odnawialne źródła energii. Inwestycje w zakresie wymiany kotłów i pieców węglowych muszą zapewnić jak najniższą emisję CO_2 i stężenie pyłu PM10. W przypadku kotłów na paliwa stałe wsparciem mogą być objęte jedynie kotły spełniające co najmniej wymagania dla klasy 5 normy CE (EN 303-5: 2012).

Wspierane urządzenia do ogrzewania powinny charakteryzować się od początku okresu programowania obowiązującym od końca 2020 r. minimalnym poziomem efektywności energetycznej i normami emisji zanieczyszczeń, które zostały określone w środkach wykonawczych do dyrektywy 2009/125/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią. Projekty powinny również, w stosownych przypadkach, przeciwdziałać ubóstwu energetycznemu.

Wsparcie powinno być uwarunkowane wykonaniem inwestycji zwiększających efektywność energetyczną i ograniczających zapotrzebowanie na energię w budynkach, w których wykorzystywana jest energia ze wspieranych urządzeń.

Wszelkie inwestycje powinny być zgodne z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska.

Preferowane powinno być wsparcie udzielane poprzez przedsiębiorstwa usług energetycznych (ESCO).

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

W ramach PI 6e nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

2.A.6.3 (IV-6e) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6e nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-6e) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6e nie przewiduje się realizacji dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-6e) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-6e): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wymienionych źródeł ciepła	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1280	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	(tony ekwiwalentu CO2)	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	3645	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (IV) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (IV) Ramy wykonania

Tabela 6 (IV): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
IV. Gospodarka niskoemisyjna	wskaźnik produktu #1		Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	60	-	-	394	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 44,37% alokacji osi priorytetowej
IV. Gospodarka niskoemisyjna	KEW powiązany z WP #1		Szacowana liczba zmodernizowanych energetycznie budynków w podpisanych umowach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	292	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla WP #1
IV. Gospodarka niskoemisyjna	wskaźnik produktu #2		Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	257	-	-	1675	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 18,55 % alokacji osi priorytetowej
IV. Gospodarka niskoemisyjna	wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	41 859 874	-	-	296 605 361	System Informatyczny SL 2014	

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu, zostały oszacowane w oparciu o ostateczne wyniki oceny ex-ante przeprowadzonej zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.

2.A.9 (IV) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (IV): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IV. Gospodarka niskoemisyjna	005	4 389 650
IV. Gospodarka niskoemisyjna	009	6 959 300
IV. Gospodarka niskoemisyjna	010	37 763 500
IV. Gospodarka niskoemisyjna	011	6 459 300
IV. Gospodarka niskoemisyjna	012	15 644 167
IV. Gospodarka niskoemisyjna	013	120 838 128
IV. Gospodarka niskoemisyjna	014	32 385 196
IV. Gospodarka niskoemisyjna	016	8 500 000
IV. Gospodarka niskoemisyjna	083	17 175 315
IV. Gospodarka niskoemisyjna	101	2 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IV. Gospodarka niskoemisyjna	01	230 114 556
IV. Gospodarka niskoemisyjna	04	22 000 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IV. Gospodarka niskoemisyjna	01	50 314 830
IV. Gospodarka niskoemisyjna	02	100 629 661
IV. Gospodarka niskoemisyjna	03	101 170 065

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IV. Gospodarka niskoemisyjna	01	63 768 013
IV. Gospodarka niskoemisyjna	07	188 346 543

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IV. Gospodarka niskoemisyjna	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (IV) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (V)

Oś priorytetowa V – Ochrona środowiska

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**V**
Nazwa osi priorytetowej	**Ochrona środowiska**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (V) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa V *Ochrona środowiska* łączy w sobie zakres interwencji CT 5 *Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (PI 5.b.)* i CT 6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (PI 6.a, 6.b, 6.d).* Działania w ramach tej osi finansowane będą z EFRR.
Połączenie dwóch CT w ramach jednej Osi priorytetowej przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. Przedsięwzięcia z zakresu tworzenia systemu ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów w sposób bezpośredni przyczyniają się do reagowania na zmiany klimatu (CT 5) oraz zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów (CT 6). Powiązanie w ramach jednej osi priorytetowej działań z różnych celów tematycznych uzasadnione jest potrzebą kompleksowego podejścia do tworzenia systemu ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów w regionie, jak również adaptacji do zmian klimatu. Oś priorytetowa realizowana przez jeden cel tematyczny ograniczałaby możliwości kompleksowego i zintegrowanego rozwiązywania problemów w zakresie adaptacji do zmian klimatu i ochrony środowiska, wynikających ze specyfiki regionu łódzkiego. Oś priorytetowa realizowana przez zaproponowane dwa cele tematyczne pozwoli na realizację celów Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu 2020 co, umożliwi rozwiązanie problemów związanych ze skutkami zmian klimatycznych, zaleceń Rady Europejskiej oraz wynikających z Krajowego Programu Reform w zakresie poprawy gospodarki odpadami i gospodarki wodnej.
Działania realizowane w Osi priorytetowej V przyczyniać się będą do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:
- poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami (priorytety: zmniejszenie wrażliwości obszarów i sektorów wrażliwych na zmiany klimatu, rozwój systemów zarządzania zagrożeniami),

- zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie (priorytety: zachowanie efektywności wykorzystania zasobów, zmniejszenie presji na środowisko naturalne), co jest spójne z Priorytetem II *Strategii Europa 2020* tj. *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.*

2.A.3 (V) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (V-5.b.) Priorytet inwestycyjny 5.b. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

2.A.5 (V-5.b.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększone bezpieczeństwo przeciwpowodziowe i przeciwpożarowe w regionie

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Problematyka obserwowanych zmian klimatu jest kluczowym elementem polityki Unii Europejskiej. Od kilku lat jest ona uzupełniana o zagadnienia związane z dostosowaniem do zmian klimatu i podejmowaniu działań zapobiegawczych, mających na celu łagodzenie skutków występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych. Celem działań realizowanych w ramach PI 5.b. będzie poprawa zdolności do adaptacji do zmian klimatu poprzez wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu (głównie powodzie i susze), a w przypadku ich wystąpienia zminimalizowanie ich skutków poprzez poprawę systemowego zarządzania ryzykiem. Ponadto w skali całego województwa łódzkiego ważna jest poprawa, bądź utrzymanie właściwych stosunków wodnych, z zachowaniem zasad zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi i przyrodniczymi. W ramach PI 5b, w kontekście zarządzania ryzykiem i zagrożeniami przewiduje się interwencje, które przyczyniać się będą do zwiększenia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w regionie, poprzez wspieranie inwestycji na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom przy jednoczesnym rozwijaniu systemu ratowniczego, co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami".

Tabela 3 (V.5b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Pojemność obiektów małej retencji.	dam^3	Region słabiej rozwinięty	19 014,6	2013	19 599,6	GUS/IZ	rocznie

2.A.6 (V-5.b.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-5.b.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W wyniku realizacji działań w ramach PI 5.b. nastąpi poprawa w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi (budowa, przebudowa, remont lub modernizacja urządzeń, służących do retencjonowania lub regulacji poziomu wód, utrzymanie lub rozwijanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę w ramach małej retencji), zapobiegania powodziom (budowa, remont lub przebudowa urządzeń ochrony przeciwpowodziowej, budowa systemów zatrzymywania lub zagospodarowania wód opadowych lub roztopowych w miejscu ich powstawania) oraz przeciwdziałania skutkom suszy, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa ludności województwa łódzkiego w sytuacji nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub ekstremalnych oraz podniesienia sprawności służb ratowniczych (wyposażenie służb

ratowniczych w sprzęt ratunkowy, w tym także samochodów ratowniczo-gaśniczych, niezbędny do skutecznego prowadzenia akcji ratunkowych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii). Ponadto w ramach PI 5.b. wspierana będzie budowa, rozbudowa, lub modernizacja urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów. Efektem realizacji działań w ramach PI 5.b. będzie usprawnienie regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania występowania takich sytuacji. W uzasadnionych przypadkach, uwarunkowanych koniecznością nabycia dodatkowych kompetencji związanych z obsługą systemów i urządzeń zarządzania zagrożeniami, przewiduje się możliwość zastosowania finansowania krzyżowego (cross financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 5.b.:

- budowa, przebudowa lub modernizacja obiektów małej retencji[43], w tym retencji naturalnej
- rozwój systemów wczesnego ostrzegania lub prognozowania zagrożeń oraz wsparcie w zakresie działań zapobiegawczych,

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe lub nadzorowane,
- organizacje pozarządowe,
- spółki wodne,
- jednostki naukowe,
- uczelnie,
- przedsiębiorcy,
- PGW Wody Polskie i jego jednostki organizacyjne,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2. (V-5.b.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 5.b. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 5.b. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
W ramach PI 5.b. współfinansowane będą tylko projekty niemające negatywnego wpływu na stan lub potencjał jednolitych części wód, które znajdują się na listach nr 1 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły.

[43] Pod pojęciem małej retencji rozumie się wszelkie działania techniczne i nietechniczne zmierzające do poprawy struktury bilansu wodnego zlewni poprzez zwiększenie ich zdolności retencyjnych. Realizowane będą działania wykorzystujące kompleksowe zabiegi łączące przyjazne środowisku metody przyrodnicze i techniczne oraz inne najlepsze praktyki przedstawione w Wytycznych do realizacji obiektów małej retencji w Nadleśnictwach oraz Wytycznych do realizacji małej retencji w górach

Współfinansowanie projektów, które mają znaczący wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód i które mogą być zrealizowane tylko po spełnieniu warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej[44], znajdujących się na listach nr 2 będących załącznikami do Masterplanów dla dorzeczy Odry i Wisły, nie będzie dozwolone do czasu przedstawienia wystarczających dowodów na spełnienie warunków określonych w artykule 4.7 Ramowej Dyrektywy Wodnej w drugim cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach. Wypełnienie warunku będzie uzależnione od potwierdzenia zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną drugiego cyklu Planów Gospodarowania Wodami w Dorzeczach przez Komisję Europejską.
Powyższe warunki odnoszące się do Masterplanów lub aPGW nie dotyczą projektów z zakresu zatrzymywania lub zagospodarowania wód opadowych lub roztopowych.
Ponadto realizowane przedsięwzięcia muszą być zgodne z wymogami Dyrektywy Powodziowej[45].
Alokacja przeznaczona na wyposażenie dla OSP nie przekroczy 4 mln EUR.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych, z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt.
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej, w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 5.b. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-5.b.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 5b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (V-5.b.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 5.b. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-5.b.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-5.b.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

[44] Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U.L.327 z 22.12.2000)
[45] Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim. (Dz.U.L.288 z 6.11.2007)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu ((w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba urządzeń dla celów ochrony przeciwpowodziowej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	4	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba zakupionych samochodów ratowniczo-gaśniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	31	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba ludności odnoszącej korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej (CO20)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-		2911	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (V-6.a.) Priorytet inwestycyjny 6.a. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

2.A.5 (V-6.a.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Lepsza gospodarka odpadami w województwie łódzkim

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

W zakresie gospodarki odpadami realizowanej w ramach PI 6.a. konieczne będzie podjęcie określonych działań na rzecz ochrony środowiska oraz przeprowadzenie kluczowych inwestycji wynikających z *dyrektywy ramowej o odpadach*[46] i *dyrektywy składowiskowej*[47], ze szczególnym uwzględnieniem instalacji dla odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów niebezpiecznych. Przedstawiona w dyrektywach hierarchia sposobów postępowania z odpadami obejmuje: zapobieganie powstawaniu odpadów (w tym ponowne użycie), przygotowanie odpadów do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (w tym energii). Najmniej pożądanym sposobem postępowania z odpadami jest ich unieszkodliwienie. W zakresie przywołanych dyrektyw konieczna będzie również realizacja działań odnoszących się do szczególnych rodzajów odpadów – odpadów niebezpiecznych. Jednocześnie wymagania nałożone na Polskę, a tym samym województwo łódzkie w zakresie gospodarki odpadami znajdą bezpośrednie odniesienie w aktualizowanym WPGO oraz Planach inwestycyjnych.
Realizacja tego priorytetu znacząco przyczyni się do wzrostu masy odpadów poddanych innym niż składowanie formom zagospodarowania, co wpłynie znacząco na zachowanie i poprawę jakości środowiska naturalnego, jak również na ochronę zasobów naturalnych. Realizacja PI 6.a. w sposób bezpośredni przyczyni się do ograniczenia składowania odpadów w regionie poprzez m.in. ponowne użycie i recykling odpadów, co wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie".

[46] *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. U. L 312 z 22.11.2008)*
[47] *Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. U. L. 182 z 16.7.1999)*

Tabela 3 (V-6.a.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych wytworzonych	%	Region słabiej rozwinięty	37,5	2012	60	GUS/Strateg	rocznie

2.A.6 (V-6.a.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-6.a.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierane będą kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi (poza termicznym przekształcaniem odpadów komunalnych wspieranym z poziomu krajowego). Kluczowe jest zapewnienie w ramach PI 6.a.zintegrowanego podejścia, zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych, tj. *ramowej dyrektywy odpadowej* i *dyrektywy składowiskowej*. Zgodnie z wymogami *ramowej dyrektywy o odpadach* do roku 2020 należy zapewnić przygotowanie do ponownego użycia i recykling odpadów, przynajmniej takich frakcji, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych wagowo na poziomie minimum 50%. Z kolei, tzw. dyrektywa składowiskowa nakłada na Polskę obowiązek redukcji udziału odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych do składowania, do poziomu 35% w roku 2020 w stosunku do całkowitej ilości (wagi) tych odpadów wytworzonych w 1995 r. Realizowane projekty będą obejmować infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami w regionie, zaplanowanej zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, m.in.:
infrastrukturę do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, tworzyw sztucznych, papieru, odpadów ulegających biodegradacji oraz pozostałych odpadów komunalnych w połączeniu z edukacją lokalnej społeczności objętej projektem; infrastrukturę do recyklingu, sortowania i kompostowania; infrastrukturę do zbiórki, przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

Planowane do realizacji zadania przyczynią się do poprawy jakości środowiska naturalnego, systemu gospodarowania odpadami na terenie województwa łódzkiego oraz segregacji, odzysku, unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne oraz niebezpieczne, jak również kompleksowego oczyszczania terenu z odpadów zawierających azbest wraz z ich bezpiecznym unieszkodliwieniem, (m.in. poprzez budowę składowisk odpadów azbestowych lub kwater przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest), rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów komunalnych,a także likwidacji tzw. dzikich wysypisk odpadów. W ramach PI 6.a. przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu. Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.a.:

- projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami komunalnymi przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów w procesach innych niż składowanie, w tym związane z budową, modernizacją lub przebudową zakładów zagospodarowania odpadów,
- kompleksowe projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami innymi niż komunalne przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu lub ostatecznego unieszkodliwiania odpadów, a także likwidacji tzw. dzikich wysypisk odpadów,
- rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów komunalnych.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe lub nadzorowane,
- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2. (V-6.a.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 6a przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.a. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.a. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
W ramach PI 6.a. warunkiem wsparcia inwestycji dotyczących instalacji przeznaczonych do przetwarzania odpadów komunalnych będzie ich uwzględnienie w planie inwestycyjnym uzgodnionym przez Ministra Środowiska będącym załącznikiem do wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Warunek ten nie dotyczy instalacji do recyklingu odpadów i przedsięwzięć związanych z likwidacją tzw. dzikich wysypisk odpadów oraz z gospodarką odpadami zawierającymi azbest. Projekty będą zaplanowane w oparciu o selektywna zbiórkę odpadów u źródła.
W pierwszej kolejności preferowane będą projekty dotyczące rozbudowywania infrastruktury w zakresie selektywnego zbierania i przygotowania do recyklingu odpadów komunalnych. Wsparcie nie będzie udzielane na budowę nowych instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów lub na działania prowadzące do zwiększania mocy przerobowych istniejących instalacji w zakresie przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych.

W ramach PI 6.a. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi, w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.a. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-6.a.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach).

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 6a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (V-6.a.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.a. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-6.a.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-6.a.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	2	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (CO17)	Mg/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6 845	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (V-6.b.) Priorytet inwestycyjny 6.b. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

2.A.5 (V-6.b.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Na terenie województwa łódzkiego niezbędna jest realizacja inwestycji związanych z budową lub modernizacją sieci kanalizacyjnych, wodociągowych i oczyszczalni ścieków, bądź poprawą parametrów już istniejących oczyszczalni dla aglomeracji od 2 do poniżej 10 tys. RLM. Koordynację działań podejmowanych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstw kanalizacyjnych, w realizacji zadań z zakresu infrastruktury sanitacyjnej na ich terenach zapewnia *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych*[48], w którym oszacowano potrzeby i wskazano działania na rzecz wyposażenia aglomeracji powyżej 2 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczania ścieków. Dokument zapewnia jednocześnie wdrożenie postanowień dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych[49] poprzez ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków i ochronę środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami we wszystkich aglomeracjach. W celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarze województwa łódzkiego, konieczne będzie przeprowadzenie prac obejmujących rozbudowę i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wraz z systemem oczyszczalni ścieków. Realizacja PI 6.b. przyczyni się do zwiększenia odsetka ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych oraz do podniesienia jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. Dofinansowywane przedsięwzięcia będą wypełniały założenia dyrektywy ws. oczyszczania ścieków co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie".

[48] Trzecia aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków 2010 zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r.

[49] Dyrektywa Rady 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych z dnia 21 maja 1991 r. (Dz.U. We L. 135 z 30.5.1991).

Tabela 3 (V-6.b.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	Region słabiej rozwinięty	68	2013	70,3	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (V-6.b.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-6.b.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania zaplanowane w ramach PI 6.b. służyć będą poprawie jakości wód powierzchniowych i zapobieganiu odprowadzania zanieczyszczeń do wody i gruntów. W celu wypełnienia dyrektywy ściekowej w ramach PI 6.b. realizowane będą wyłącznie kompleksowe inwestycje na obszarach aglomeracji od 2 do poniżej 10 tys. RLM. Dla tych aglomeracji wymagane będzie zastosowanie biologicznego oczyszczania ścieków (zgodnie z wymogami zawartymi w załączniku I.B. do dyrektywy ściekowej). W ramach PI 6.b. na terenach aglomeracji z przedziału od 2 do poniżej 10 tys. RLM realizowane będą również przedsięwzięcia z zakresu budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków, zapewniającej stopień oczyszczania ścieków jaki jest wymagany dla aglomeracji z przedziału 2 – 10 tys. RLM (budowa przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków jedynie na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie niezasadna). Możliwa jest także realizacja budowy, rozbudowy sieci wodociągowej tylko w przypadku realizacji projektów kompleksowych, gdy na danym terenie zapeniona jest sieć kanalizacyjna.
W przedsięwzięciach z zakresu oczyszczalni ścieków ważnym aspektem będą działania dotyczące uporządkowania gospodarki osadami ściekowymi, z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 o odpadach.

W ramach PI 6.b. przewiduje się kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, które uwzględniać będzie inteligentne systemy zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-finacing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, zgodnie z wykazem aglomeracji wskazanych w KPOŚK oraz obowiązującą linią demarkacyjną. Jednocześnie celem zmniejszenia dysproporcji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na terenach miejskich i wiejskich, dodatkowo premiowane będą projekty na obszarach gmin wiejskich bądź miejsko-wiejskich do 5 tys. mieszkańców.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.b.:

- budowa, przebudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, w tym wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi (np. poprzez kompostowanie, przyrodnicze wykorzystanie, termiczne przekształcanie),
- budowa, modernizacja sieci kanalizacyjnej.

Możliwa jest również realizacja inwestycji dotyczących budowy, rozbudowy sieci wodociągowej (w tym m.in. ujęcia lub stacje uzdatniania wody oraz zakup lub remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu lub przesyłowi wody), tylko w przypadku realizacji projektów kompleksowych, w aglomeracjach poniżej 10 tys. RLM lub gdy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna. Przewiduje się także wspieranie inwestycji z zakresu zakupu urządzeń lub aparatury (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe).

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółki wodne,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2. (V-6.b.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.b. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.b. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
W ramach PI 6.b. dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Masterplanem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach.
W ramach PI 6.b. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych, z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt.
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.
W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.
Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.b. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-6.b.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach).

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 6b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

. 2.A.6.4. (V-6.b.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.b. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-6.b.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-6.b.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	10	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Długość sieci kanalizacyjnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	158	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków (CO19)	RLM	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	23 424	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę (CO18)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1820	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (V-6.d.) Priorytet inwestycyjny 6.d. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000" i zieloną infrastrukturę

2.A.5 (V-6.d.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzmocnione mechanizmy ochrony bioróżnorodności w regionie

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 6.d. wynika z faktu, iż na terenie rozwijającego się województwa łódzkiego, mimo postępujących procesów rozwojowych, wciąż jeszcze znajduje się wiele cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk różnych gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Dlatego konieczne jest podjęcie działań gwarantujących poprawę ochrony gatunków i siedlisk oraz wypełnienie wymogów w zakresie zarządzania i planowania przestrzennego, zgodnie z *Unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.*[50] oraz tzw. *dyrektywą siedliskową*[51] *i ptasią*[52]. Zasadniczym celem interwencji podejmowanych w ramach PI 6.d., będzie wzmocnienie mechanizmów ochrony bioróżnarodności w regionie poprzez m.in. inwestycje w infrastrukturę parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, tworzenie centrów ochrony różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich. Wsparcie będzie dedykowane inwestycjom, które mają zapewnić ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego, co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie".

Warunkiem koniecznym poprawy jakości środowiska oraz zachowania krajobrazu w stopniu jak najmniej przekształconym, będzie zwiększenie świadomości mieszkańców województwa łódzkiego, co do wpływu czynników antropogenicznych na otoczenie przyrodnicze i szerzej na całe systemy ekologiczne regionu. W celu poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców regionu łódzkiego, konieczne będzie wsparcie inwestycyjne ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (np. w parkach krajobrazowych).

Realizacja działań zaplanowanych w ramach PI 6.d. przyczyni się do zachowania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego regionu łódzkiego.

[50] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 03.05.2011

[51] Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory z dnia 21 maja 1992 r. (Dz.U. L. 206 z 22.7.1992).

[52] Dyrektywa 2009/147/We w sprawie ochrony dzikiego ptactwa z 30 listopada 2009 r. (Dz.Urz. UE L. 20 z 26.1.2010)

Tabela 3 (V-6.d.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony	%	Region słabiej rozwinięty	71,4	2014	100	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego	rocznie

2.A.6 (V-6.d.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-6.d.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania zaplanowane w ramach PI 6.d. służyć będą utrzymaniu i zwiększeniu różnorodności biologicznej w województwie łódzkim, jako czynnika zwiększającego potencjał przyrodniczy regionu, ochronie zasobu genetycznego roślin endogenicznych, na bazie ogrodów botanicznych, zwiększenia świadomości ekologicznej skutkującej zmianą postaw i zachowań ludzi na bardziej proekologiczne. Dzięki inwestycjom w infrastrukturę zostanie stworzona i uzupełniona baza do ochrony zasobu genetycznego roślin, jak również baza dla rozwoju gatunków rodzimych. Wsparcie będzie dedykowane inwestycjom, które mają zapewnić ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych i spacerowych oraz inwestycjom, które będą realizowane w oparciu o rozwiązania i metody adekwatne do istniejących warunków terenowych i przyrodniczych, tak, aby w pełni rozwijać zrównoważoną turystykę i jednocześnie zabezpieczyć środowisko naturalne. Ponadto w ramach projektu infrastrukturalnego realizowanego w ramach PI 6.d. przewiduje się opracowywanie planów/programów ochrony dla obszarów cennych przyrodniczo oraz działania związane ze sporządzeniem inwentaryzacji przyrodniczej gmin. W ramach PI 6.d. przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące kampanii informacyjno-komunikacyjnych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu realizowanego w ramach typów przedsięwzięć w PI 6.d.

Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.d..

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.d.:

- przedsięwzięcia zmierzające do zachowania oraz ochrony różnorodności biologicznej polegające na ochronie czynnej na terenach objętych formą ochrony przyrody,
- podniesienie standardu bazy technicznej lub wyposażenia parków krajobrazowych lub rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach Natura 2000),
- inwestycje służące utrzymaniu lub utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich lub pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, oraz budowa, modernizacja lub doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (np. w parkach krajobrazowych) oraz prowadzenie, komplementarnych i uzupełniających do ogólnopolskich, kampanii informacyjno-edukacyjnych

- inwestycje związane z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych),
- inwestycje mające na celu ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych lub wypoczynkowych oraz promowanie form ochrony przyrody (np. platformy widokowe, ścieżki dydaktyczne wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze), opracowanie dokumentów (w tym planistycznych) z zakresu ochrony przyrody.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe lub nadzorowane,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki naukowe,
- uczelnie,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2. (V-6.d.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.d. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.d. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
W ramach PI 6.d. preferowane będą projekty wynikające z: Priorytetowych Ramam Działania opracowanymi przez Polskę zgodnie z art. 8 dyrektywy siedliskowe oraz Programem Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

W ramach PI 6.d. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych, z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.d. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-6.d.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 6d nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (V-6.d.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.d. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-6.d.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-6.d.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	21	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	11	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwiniety	-	-	2	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Powierzchnia siedlisk wspieranych w celu uzyskania lepszego statusu ochrony (CO23)	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	550	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (V) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (V) Ramy wykonania

Tabela 6 (V): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
V. Ochrona środowiska	wskaźnik produktu #1		Długość sieci kanalizacyjnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	20	-	-	158	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 38,92%

														alokacji osi priorytetowej
V.Ochrona środowiska	KEW powiązany z WP #1		Szacowana długość sieci kanalizacyjnej w podpisanych umowach	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	100	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla WP #1
V.Ochrona środowiska	wskaźnik produktu #2		Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1	-	-	10	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 12,62% alokacji osi priorytetowej
V.Ochrona środowiska	KEW powiązany z WP #2		Szacowana liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnychw podpisanych umowach	szt	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla WP #2
V.Ochrona środowiska	wskaźnik finansowy	-	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6 449 031	-	-	103 470 163	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (V) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (V): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
V. Ochrona środowiska	017	2 000 000
V. Ochrona środowiska	018	5 000 904
V. Ochrona środowiska	019	2 000 000
V. Ochrona środowiska	020	2 539 526
V. Ochrona środowiska	022	46 265 000
V. Ochrona środowiska	085	6 604 942
V. Ochrona środowiska	086	2 700 000
V. Ochrona środowiska	087	12 293 268
V. Ochrona środowiska	088	2 215 434
V. Ochrona środowiska	089	870 015
V. Ochrona środowiska	091	2 950 000
V. Ochrona środowiska	092	1 248 000

V. Ochrona środowiska	101	1 262 549

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
V. Ochrona środowiska	01	87 949 638

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
V. Ochrona środowiska	01	18 309 970
V. Ochrona środowiska	02	34 640 444
V. Ochrona środowiska	03	34 999 224

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
V. Ochrona środowiska	01	8 591 908
V. Ochrona środowiska	07	79 357 730

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
V. Ochrona środowiska	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (V) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (VI)

Oś priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**VI**
Nazwa osi priorytetowej	**Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (VI) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

OP VI *Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu* łączy w sobie zakres interwencji CT6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami* (PI 6c), CT8 *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* (PI 8b), oraz CT9 *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (PI 9b), które finansowane będą z EFRR.
Połączenie trzech CT w ramach jednej OP przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych PI i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. OP realizowana przez jeden cel tematyczny ograniczałaby bowiem możliwości kompleksowego i zintegrowanego podejścia do rozwiązania problemów w zakresie spójności społecznej poprzez niwelowanie zjawiska wykluczenia społecznego, w tym redukcję ubóstwa, efektywne gospodarowanie zasobami kulturowymi i naturalnymi oraz kreowanie otoczenia sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach OP VI w sposób bezpośredni przyczyniać się będą do zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych (CT6), wsparcia rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych (CT8), zmniejszenia poziomu ubóstwa (CT9) co wpływa na inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, będący istotą *Strategii Europa 2020.*

Planowane w ramach OP VI przedsięwzięcia w zakresie usług kulturalnych i turystycznych, rozwoju potencjałów endogenicznych obszarów o specyficznych potrzebach oraz rewitalizacji obszarów zdegradowanych przyczynią się do ożywienia społeczno-gospodarczego regionu, jak i wpłyną na podniesienie jakości i atrakcyjności życia mieszkańców woj. łódzkiego. Ograniczenie występowania negatywnych zjawisk społecznych będzie następowało poprzez realizację szerokiego spektrum inwestycji infrastrukturalnych prowadzących do aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów zdegradowanych. Interwencje w zakresie działań rewitalizacyjnych i innych służących budowaniu potencjału społecznego

(w tym również o charakterze kulturalnym oraz wpływających na wzrost zatrudnienia), będą w szczególności realizowane w sposób komplementarny z działaniami finansowanymi z EFS, co przyczyni się do wzrostu aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, a tym samym wpłynie na poprawę wizerunku regionu.

Działania realizowane w ramach OP przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych UP*: zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane*.

2.A.3 (VI) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (VI-6c) Priorytet inwestycyjny 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

2.A.5 (VI-6c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększona partycypacja w kulturze na terenie województwa łódzkiego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wielokulturowość, wielowyznaniowość oraz wielonarodowość regionu łódzkiego, mieszanie i przenikanie się różnorodnych tradycji i zwyczajów przyczyniło się do powstania zbioru cennych obiektów dziedzictwa kulturowego. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, jak również ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego stanowią ważne czynniki kształtujące i wpływające na atrakcyjność regionu. Efektywne zagospodarowanie i wykorzystanie zarówno zasobów kulturowych jak i naturalnych, wpisanych w krajobraz województwa łódzkiego, pozytywnie wpłynie na poprawę konkurencyjności regionu. W ramach PI 6c przewiduje się wspieranie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, naturalnego oraz wsparcie instytucji kultury. Inwestycje zaplanowane w ramach PI 6c przyczynią się do wzrostu partycypacji w kulturze na terenie województwa łódzkiego.
Przedsięwzięcia dotyczące prac konserwatorskich i restauratorskich oraz w odniesieniu do instytucji kultury wpłyną na podniesienie świadomości historycznej mieszkańców województwa poprzez poszerzenie oferty kulturalnej w regionie, co tym samym przełoży się na podniesienie uczestnictwa w kulturze mieszkańców regionu oraz potencjalnych turystów.

Działania podejmowane w ramach PI 6c wpłyną bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa *„zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.*

Tabela 3 (VI-6c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	osoby	Region słabiej rozwinięty	242,57	2013	279,67	GUS/ BDL	rocznie
2.	Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. mieszkańców	osoby	Region słabiej rozwinięty	3 600	2013	4 056	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (VI-6c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-6c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 6c planuje się wsparcie inwestycji z zakresu dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz inwestycje w rozwój zasobów kultury (w tym poprawę jakości funkcjonowania instytucji kultury) na terenie całego województwa łódzkiego. W odniesieniu do obiektów zabytkowych realizowane będą przedsięwzięcia na obiektach wpisanych do rejestru zabytków (ruchomych i nieruchomych). Realizacja zaprogramowanych działań wpłynie na poprawę konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów kulturowych oraz przyczyni się do procesu budowania tożsamości kulturowej i kształtowania społeczeństwa obywatelskiego. Interwencja podejmowana w ramach PI 6c umożliwi zdobycie i poszerzanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i naturalnym oraz o ofertach instytucji kultury w regionie łódzkim w kontekście wzrostu znaczenia ośrodków życia kulturalnego w świadomości mieszkańców województwa i potencjalnych turystów. Zastosowanie nowoczesnych e-rozwiązań w zakresie dostępu do kultury oraz budowanie świadomości i zainteresowania edukacją kulturalną pozwoli na znaczne wzmocnienie atrakcyjności miejsca. Wsparcie w zakresie technologii informacyjno – komunikacyjnych (TIK) oraz digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego może stanowić wyłącznie komponent szerszego projektu w ramach wymienionych typów przedsięwzięć.
Ochrona zabytków dziedzictwa kulturowego, zabezpieczenie zbiorów istotnych z punktu widzenia dziedzictwa narodowego oraz projekty dotyczące rozwoju lokalnych instytucji kultury przyczynią się do zachowania regionalnych walorów kulturowych oraz popularyzowania działań w tym zakresie, wzbogacając ofertę i dostępność usług kulturalnych dla mieszkańców województwa. Działania polegające na przebudowie towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowaniu terenów wokół obiektów dziedzictwa kulturowego lub instytucji kultury mogą stanowić uzupełnienie interwencji PI 6c. Zwiększenie dostępu do kultury oraz wysokiej jakości oferty kulturalnej będzie miało wpływ na budowanie potencjału społecznego i integrację społeczną. Wykorzystanie zasobów kulturalnych i naturalnych regionu powinno wpłynąć na wzrost aktywności gospodarczej w województwie.
W ramach PI 6c wsparciem zostaną objęte projekty, które będą przyczyniały się do budowania stałych przewag konkurencyjnych regionu poprzez wkład w rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego oraz rozwój potencjału turystycznego. Możliwa będzie realizacja inwestycji infrastrukturalnych mających na celu niezbędne dostosowanie istniejących obiektów do pełnienia nowych funkcji kulturalnych, w tym edukacyjnych. Wsparcie nie będzie kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej.

W ramach PI 6c przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 6c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6c:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych wraz z ich otoczeniem oraz zakup wyposażenia niezbędnego do zachowania pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem im takich funkcji,
- roboty budowlane z wyłączeniem prac polegających na budowie oraz/lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury, zabezpieczenie zasobów instytucji kultury na wypadek zagrożeń, w szczególności w zakresie zabezpieczeń np. przeciwpożarowych.

Ponadto, w ramach interwencji PI 6c możliwa jest również realizacja kompleksowego projektu, którego elementem mogą być działania polegające na konserwacji i renowacji zabytków ruchomych, w tym przede wszystkim muzealiów, starodruków, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów, księgozbiorów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst, posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe lub nadzorowane,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- instytucje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne,
- uczelnie prowadzące działalność w zabytkowych obiektach,
- archiwa państwowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- LGD,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego oraz potencjalni turyści.

2.A.6.2 (VI-6c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 6c przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6c i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Zastosowanie trybu pozakonkursowego w PI 6c będzie ograniczone wyłącznie do projektów wskazanych w Kontrakcie Terytorialnym oraz zidentyfikowanych w Strategii ZIT, co nie wyklucza możliwości wyboru w jej ramach projektów w trybie konkursowym. Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), *Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.
Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 6c i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Realizacja przedsięwzięć w odniesieniu do zaprogramowanej interwencji w ramach PI 6c będzie dokonywana w oparciu o przeprowadzoną analizę popytu. Projekty realizowane w ramach PI 6c będą przyczyniać się do osiągania wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych, szczególnie w aspekcie wpływu przedsięwzięcia na wzrost atrakcyjności turystycznej regionu poprzez rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego, wpływając na całoroczną aktywność gospodarczą. Dofinansowana infrastruktura będzie wykorzystana i zagospodarowana zgodnie z celem interwencji PI 6c, stanowiąc

uzupełnienie dla działań finansowanych z EFS. Dodatkowo promowane będzie zastosowanie rozwiązań mających na celu poprawę funkcjonowania obiektów/instytucji, w tym energooszczędnych rozwiązań technicznych/technologicznych oraz ekonomicznych, szczególnie w zakresie wpływu planowanej inwestycji na bezpośrednie otoczenie, jak również wykorzystanie TIK. Przedmiotem oceny będzie trwałość finansowa inwestycji, uwzględniając dywersyfikację źródeł finansowania działalności, w tym przychód generowany przez bezpośrednich użytkowników, własne zasoby beneficjentów, subsydia oraz zewnętrzne źródła finansowania.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wsparcie będzie dedykowane projektom realizującym cele *Strategii Europa 2020* oraz wpisującym się w jej inicjatywy flagowe w zakresie rozwoju priorytetów kultury zdefiniowanych w UP. Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6c muszą być zgodne z SRWŁ 2020. Przewiduje się zastosowanie preferencji dla projektów zgodnych z *Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami* oraz pozostających w komplementarności do działań realizowanych szczególnie w ramach EFS.

W ramach PI 6c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

2.A.6.3 (VI-6c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 6c nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-6c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6c nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-6c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-6c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	20	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	System Informatyczny SL 2014	rocznie

3.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CO09)	odwiedziny/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	552 000	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (VI-8b) Priorytet inwestycyjny 8b Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

2.A.5 (VI-8b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy:

Zwiększone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych województwa łódzkiego dla rozwoju gospodarki turystycznej.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty:

PI 8b ukierunkowany jest na wykorzystanie i rozwój potencjałów endogenicznych regionu łódzkiego, opartych na walorach przyrodniczych i kulturowych, określonych w polityce terytorialno-funkcjonalnej SRWŁ 2020 w celu rozwoju przedsiębiorczości z zachowaniem zasad zrównoważonej turystyki.
Region łódzki posiada zasoby przyrodnicze i walory dziedzictwa kulturowego, które nie są w pełni wykorzystywane. Podstawową barierą jest brak lub niska jakość infrastruktury turystycznej pozwalającej na rozwój aktywności gospodarczej. Efektywne wykorzystanie potencjałów przyrodniczych i kulturowych województwa łódzkiego przyczyni się do rozwoju gospodarki turystycznej[53] oraz produktów regionalnych[54].
Interwencja w ramach PI 8b wpłynie na tworzenie warunków do utrzymania i wzrostu zatrudnienia w gospodarce turystycznej, która stanowi, zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej przyjętym w 2010r. „*Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*", trzeci pod względem znaczenia obszar działalności społeczno-gospodarczej w krajach UE. Rozwój tego sektora działalności gospodarczej wpłynie na wzrost gospodarczy i zatrudnienie, a jednocześnie przyczyni się do rozwoju integracji społeczno-gospodarczej w województwie łódzkim. Interwencja zaplanowana w ramach PI 8b przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „*bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy".*

Tabela 3 (VI-8b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nowo utworzone miejsca pracy w turystyce (według sekcji I PKD)	osoby	Region słabiej rozwinięty	530	2012	926	GUS	rocznie
2.	Liczba pracujących w turystyce (według sekcji I PKD)	osoby	Region słabiej rozwinięty	12 948	2012	13 093	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (VI-8b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

[53] Gospodarka turystyczna - całość różnorodnych funkcji gospodarczych i społecznych rozwijanych w celu zaspokajania potrzeb związanych z zapotrzebowaniem na szeroko pojęte produkty turystyczne.
[54] Produkt regionalny – produkt rolny lub środek spożywczy, posiadający przyznaną przez Komisję Europejską: Chronioną Nazwę Pochodzenia (ChNP), Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG), Gwarantowaną Tradycyjną Specjalność/ Świadectwo Szczególnego Charakteru (GTS).

2.A.6.1 (VI-8b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 8b wspierane będą inwestycje wynikające z planu działania przygotowanego przez jednostkę/jednostki samorządu terytorialnego zapewniającego spójną, zintegrowaną koncepcję rozwoju potencjałów endogenicznych obszaru opartych na walorach przyrodniczo-kulturowych, które przyczynią się do wzrostu przedsiębiorczości oraz tworzenia miejsc pracy w gospodarce turystycznej. Wsparcie uzyskają inwestycje wpływające na wzrost aktywności gospodarczej polegające na budowie, przebudowie infrastruktury turystycznej (w tym obiektów i urządzeń) wraz z zakupem wyposażenia i sprzętu oraz zagospodarowaniu otoczenia pozostającego w bezpośredniej lokalizacji inwestycji. W ramach interwencji PI 8b wsparcie mogą uzyskać również projekty związane z adaptacją obiektów do pełnienia funkcji turystycznych. Całkowita wartość kosztów kwalifikowalnych dla projektów w PI 8b została określona na poziomie 2 mln EUR. W ramach działań stanowiących komponent szerszego projektu realizującego cel interwencji PI 8b możliwe jest wsparcie inwestycji odnoszących się do kultury (zarówno dziedzictwa kulturowego jak i infrastruktury kulturalnej, w tym zakupu wyposażenia i sprzętu). W ramach interwencji PI 8b w sposób komplementarny do PI finansowanych z EFS tworzone będą sprzyjające warunki ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości (samozatrudnienie).

W ramach PI 8b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i wpływają na rozwój gospodarki turystycznej.

Projekty w zakresie PI 8b będą mogły być realizowane na obszarze całego województwa łódzkiego, w szczególności na obszarach wskazanych w polityce terytorialno – funkcjonalnej SRWŁ 2020, których strategiczne kierunki działań oparte są na wykorzystaniu walorów kulturowych i przyrodniczych do rozwoju gospodarki turystycznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 8b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8b:

Budowa, przebudowa infrastruktury turystycznej (w tym obiektów i urządzeń) wraz z zakupem wyposażenia i sprzętu oraz zagospodarowanie otoczenia pozostającego w bezpośredniej lokalizacji inwestycji. W ramach interwencji PI 8b wsparcie mogą uzyskać również projekty związane z adaptacją obiektów do pełnienia funkcji turystycznych.

Główne typy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst.

Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez jednostkę samorządu terytorialnego z podmiotami publicznymi, PGL Lasami Państwowymi i ich jednostkami organizacyjnymi, organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz osobami prawnymi kościołów i związków wyznaniowych, LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, turyści.

2.A.6.2 (VI-8b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8b przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8b i osiągnięcie zakładanych rezultatów.
Zastosowanie trybu pozakonkursowego w PI 8b będzie ograniczone wyłącznie do przedsięwzięć wynegocjowanych w ramach Kontraktu Terytorialnego i wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację celu PI 8b.
Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8b i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Dla zapewnienia skuteczności interwencji, wsparcie będzie warunkowane posiadaniem przez jednostkę/ jednostki samorządu terytorialnego (gminę, gminy lub samorząd województwa) planu działań, opartego na strategii rozwoju danego obszaru, zgodnego z SRWŁ 2020, zapewniającego spójną, zintegrowaną koncepcję rozwoju danego terytorium, wskazującego powiązane ze sobą projekty lub typy projektów. Beneficjentami PI 8b będą podmioty, których projekty będą realizowane w oparciu o plany działań ukierunkowane na rozwój potencjału endogenicznego, wykazujące podejście międzysektorowe, ze szczególnym naciskiem na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości opartej na wykorzystaniu zasobów infrastruktury kulturalnej i turystycznej oraz produktów regionalnych. Wynikiem interwencji realizowanej zgodnie ze strategią będzie osiągnięcie wymiernych i trwałych korzyści społeczno - gospodarczych na danym obszarze. Wsparcie będzie przyznawane projektom o najwyższej wartości dodanej w zakresie tworzenia miejsc pracy, wynikającym ze strategii. Ponadto, oceniana będzie komplementarność planowanych do realizacji przedsięwzięć w zakresie działań infrastrukturalnych z priorytetami inwestycyjnymi finansowanymi z EFS w ramach samozatrudnienia.
Wszystkie projekty powinny być zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz zapewniać zgodność z ustaleniami *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego.*

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

W ramach PI 8b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

2.A.6.3 (VI-8b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 8b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-8b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8b nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-8b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-8b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	15	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CO02)	przedsiębiorstwa	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	15	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach (CO08)	ekwiwalent pełnego czasu pracy	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	165	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba wybudowanej infrastruktury turystycznej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	36	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5.	Liczba przebudowanej infrastruktury turystycznej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	16	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (VI-9b) Priorytet inwestycyjny 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

2.A.5 (VI-9b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy:

Przywrócenie lub nadanie funkcji społecznych i gospodarczych na terenach zdegradowanych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Ożywienie społeczno – gospodarcze i ograniczenie ubóstwa na terenach zdegradowanych w regionie łódzkim wymaga realizacji kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych, uwzględniających wymiar gospodarczy, fizyczny i społeczny. W województwie łódzkim znajduje się wiele obszarów, które w wyniku przemian gospodarczych zagrożone są zjawiskiem marginalizacji ekonomicznej i społecznej, prowadzącym do izolacji i ubóstwa. Rewitalizacja planowana w ramach 9b ma na celu przywrócenie lub nadanie funkcji społecznych i gospodarczych na terenach zdegradowanych, co będzie miało wpływ na niwelowanie zjawisk związanych z problemami społecznymi na zdegradowanych obszarach miejskich i wiejskich. Działania zaplanowane w ramach PI 9b mają koncentrować się na poprawie warunków do rozwoju obszarów zdegradowanych.

Kompleksowa rewitalizacja wymaga aktywności w czterech sferach:
- materialno-przestrzennej (modernizacja budynków oraz przestrzeni publicznej i infrastruktury technicznej),
- społecznej (rozwiązanie problemów społecznych takich jak bezrobocie, wykluczenie społeczne, niski poziom kapitału ludzkiego),
- gospodarczej (tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości),
- środowiskowej (działania zwiększające efektywność energetyczną i służące wykorzystaniu terenów zdegradowanych).

W aspekcie fizycznym (tj. materialno-przestrzennym i środowiskowym) interwencja będzie obejmowała realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych koncentrujących się na tworzeniu warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego na tych obszarach, wprowadzeniu ładu przestrzennego oraz na podniesieniu poziomu bezpieczeństwa rewitalizowanych terenów. Inwestycje z zakresu rewitalizacji fizycznej będą się przyczyniały do wzmocnienia założonego efektu społecznego lub/i gospodarczego, poprzez prowadzenie wzajemnie uzupełniających się działań, w tym interwencji finansowanych z EFS.
Realizacja działań dotyczących rewitalizacji fizycznej i gospodarczej ma służyć przede wszystkim aktywizacji obszarów marginalizowanych pod względem gospodarczym oraz wzmocnieniu zasobów rozwojowych regionu. Przedsięwzięcia z tego zakresu wiązać się będą również z rewitalizacją społeczną, skierowaną na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i walkę z ubóstwem.

W zakresie działań zorientowanych na niwelowanie problemów społecznych interwencja ma na celu poprawę spójności społecznej, zmniejszenie ubóstwa oraz maksymalizowanie korzyści społecznych. Możliwe będzie wsparcie dla projektów polegających na wykorzystaniu zasobów kapitału społecznego przy jednoczesnym prowadzeniu działalności gospodarczej. Działania o takim charakterze mogą być podejmowane przez beneficjentów o złożonym profilu działalności (np. organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa społeczne) lub poprzez realizację projektów partnerskich.

Planowana interwencja PI 9b ma przeciwdziałać przyczynom izolacji społecznej i prowadzić do ożywienia gospodarczego i społecznego tych obszarów poprzez włączenie przestrzeni i zamieszkujących ją osób w nurt życia społecznego, w tym poprzez ułatwienie dostępu do usług publicznych oraz ich aktywizację na

rynku pracy. Zakres kompleksowych działań rewitalizacyjnych przyczyni się do zniwelowania negatywnych społecznych skutków izolacji i dyskryminacji obszarów problemowych.
Działania podejmowane w ramach PI 9b wpłyną bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa *„włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane”.*

Tabela 3 (VI-9b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	Region słabiej rozwinięty	9,7	2013	7,6	GUS/BDL	rocznie
2.	Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tyś. mieszkańców	%	Region słabiej rozwinięty	521,7	2013	417,8	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (VI-9b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-9b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W odniesieniu do PI 9b działania uzyskujące wsparcie w ramach EFRR powinny być powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianych w sposób zdefiniowany w UP, odpowiadając na deficyty społeczne, gospodarcze i środowiskowo-przestrzenne danego obszaru, zgodnie z wcześniej przeprowadzoną analizą wynikającą z lokalnego programu rewitalizacji lub dokumentu równoważnego.
W odpowiedzi na zidentyfikowane problemy, interwencja w ramach PI 9b powinna być realizowana w sposób komplementarny, szczególnie w odniesieniu do działań wspieranych z EFS.
Efekty interwencji muszą prowadzić do osiągniecia długotrwałych i wymiernych korzyści społeczno-gospodarczych, rozumianych jako zmniejszenie ubóstwa, wzrost aktywności społecznej oraz ograniczenie obszarów dyskryminacji poprzez zapewnienie szerokiego dostępu do usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe.

Wsparcie uzyskają kompleksowe przedsięwzięcia infrastrukturalne, które poprzez przywracanie lub nadawanie zdegradowanym obszarom funkcji gospodarczych, edukacyjnych, rekreacyjnych, społecznych lub kulturalnych będą w największym stopniu realizować założenia PI 9b. W ramach przedsięwzięć mających na celu przywrócenie lub nadanie nowych funkcji istnieje możliwość uzyskania wsparcia w zakresie zakupu wyposażenia i sprzętu niezbędnego do realizacji celu interwencji PI 9b. Przewiduje się również wsparcie w zakresie rewitalizacji tkanki mieszkaniowej w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków. Zakres planowanej interwencji co do zasady nie obejmuje realizacji projektów polegających na budowie obiektów od podstaw.

Projekty w zakresie kultury kwalifikują się do wsparcia w ramach PI 9b pod warunkiem, iż stanowią one element szerszej inwestycji o wartości nie przekraczającej 2 mln EUR kosztów kwalifikowalnych projektu.

Inwestycje w drogi lokalne mogą być wspierane w ramach PI 9b, wyłącznie gdy będą przyczyniać się do fizycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich lub miejskich obszarów funkcjonalnych jako element lokalnego programu rewitalizacji. Wydatki na drogi lokalne mogą być uzupełnieniem działań rewitalizacyjnych pod warunkiem, że stanowić będą mniejszość kosztów kwalifikowalnych projektu.

W ramach PI 9b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe i inne o charakterze społecznym mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 9b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, zgodnie z lokalnymi programami rewitalizacji, w tym w szczególności na terenach Obszarów Strategicznej Interwencji - Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego, Ośrodków subregionalnych - miast powiatowych powyżej 20 000 mieszkańców i ich obszarów funkcjonalnych, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obszarów wiejskich, w tym o słabej dostępności do usług publicznych.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 9b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9b:

- renowacja, adaptacja budynków, obiektów, terenów i przestrzeni prowadząca do przywrócenia lub nadania nowych funkcji, wraz z możliwością zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu interwencji 9b,

- rewitalizacja tkanki mieszkaniowej w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków, w tym termomodernizacja budynków mieszkalnych (jako element szerszego projektu).

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe lub nadzorowane,
- organizacje pozarządowe
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- instytucje kultury,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- LGD,
- uczelnie,
- jednostki naukowe,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (VI-9b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 9b przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.
Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 9b i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Zastosowanie trybu pozakonkursowego w PI 9b będzie ograniczone wyłącznie do projektów realizowanych w ramach Kontraktu Terytorialnego lub w formule ZIT, zidentyfikowanych w Strategii ZIT, co nie wyklucza możliwości wyboru w jej ramach projektów w trybie konkursowym. Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), *Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.
Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne oraz służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 9b oraz osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 9b wspierane będą przedsięwzięcia, wynikające z kompleksowych, wieloletnich programów rewitalizacji opracowanych w oparciu o krajowe ramy dla działań rewitalizacyjnych oraz lokalnych programów rewitalizacji lub dokumentów równoważnych, np. Strategii ZIT. W procesie opracowywania i wdrażania planów dotyczących rewitalizacji powinien być zagwarantowany udział przedstawicieli lokalnej społeczności, środowisk społecznych i gospodarczych, w tym władz samorządowych – jako inicjatora i koordynatora wyżej wymienionego procesu.
W odniesieniu do projektów realizowanych przez LGD, oprócz zgodności z ramami dla działań rewitalizacyjnych będzie brana pod uwagę, jako kryterium formalne, ocena zgodności tych projektów z założeniami LSR.

W ramach PI 9b zakłada się preferencje dla projektów:

- komplementarnych z projektami realizowanymi z EFS,
- przedsięwzięć infrastrukturalnych o mniejszej skali, uzupełniających inwestycje w zakresie rewitalizacji w ramach innych CT finansowanych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 (np. PI 3a, PI 4a, PI 4c, PI 6c, PI 9a, PI 10a),
- projektów przyczyniających się do zmniejszenia zużycia energii w rewitalizowanych obiektach.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

W ramach PI 9b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

2.A.6.3 (VI-9b.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 9b nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-9b.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9b możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-9b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-9b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	55	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	34	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Wyremontowane budynki mieszkalne na obszarach miejskich (CO40)	Jednostki mieszkalne	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 420	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (VI) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 (VI) Ramy wykonania

Tabela 6 (VI): Ramy wykonania osi priorytetowe (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VI.Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Wskaźnik produktu #1		Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	0	-	-	55	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za % 64,15% alokacji osi priorytetowej
VI.Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	KEW powiązany z WP#1		Szacowana wartość powierzchni obszarów objętych rewitalizacją w podpisanych umowach	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	41	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją
VI.Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EEUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	25 162 924	-	-	327 335 456	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (VI) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (VI): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	013	28 392 321
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	014	29 360 599
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	020	4 055 829

VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	022	10 055 829
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	054	34 409 868
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	055	7 272 020
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	074	12 397 859
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	075	16 500 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	076	1 619 705
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	077	1 000 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	079	1 000 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	082	500 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	089	40 429 341
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	090	11 848 079
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	091	1 000 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	092	12 000 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	093	12 500 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	094	22 109 300
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	095	7 048 487
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	101	24 735 900

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	01	278 235 137

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	01	169 722 500
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	02	40 758 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	03	50 500 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	07	17 254 637

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	01	98 847 380
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	07	179 387 757

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (VI) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (VII)

Oś priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**VII**
Nazwa osi priorytetowej	**Infrastruktura dla usług społecznych**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (VII) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

W ramach OP VII realizowane będą trzy cele tematyczne: CT2 *zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK* (PI 2c), CT9 *promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (PI 9a) i CT10 *inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* (PI 10a).

Wg założeń Strategii Europa 2020 wyzwaniami stojącymi przed UE są m.in. konieczność walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zmniejszenie nierówności w obszarze zdrowia, poprawa jakości edukacji i zwiększenie stosowania i korzystania z nowoczesnych usług on-line. Zapewnienie wsparcia w powyższych obszarach wymaga zagwarantowania kompleksowej interwencji na różnych płaszczyznach polityk społecznych i usług publicznych. Konstrukcja OP VII pozwoli na realizację spójnego i zintegrowanego wsparcia umożliwiającego zwiększenie jakości i dostępu do usług społecznych (poprzez połączenie szerokiego zestawu polityk społecznych, w tym odpowiednio ukierunkowanej edukacji, opieki społecznej, ochrony zdrowia, polityk rodzinnych, godzenia życia prywatnego i zawodowego) i e-usług publicznych.

Interwencja zaplanowana w OP VII zmierzać będzie do zmniejszania dysproporcji wewnątrzregionalnych w zakresie dostępności i jakości infrastruktury społecznej. Planowane przedsięwzięcia wynikać będą ze zdiagnozowanych potrzeb oraz uwzględnią poziom dostępności i wykorzystania infrastruktury społecznej w województwie, by zapewnić jak największą efektywność realizowanych przedsięwzięć nie tylko w wymiarze lokalnym, ale również regionalnym. Wsparcie infrastruktury społecznej obejmie m.in. inwestycje w obszarze edukacji, zdrowia, pomocy społecznej, opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia i zmierzać będzie do poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych, których brak lub niedostateczna dostępność powoduje wykluczenie z życia zawodowego i społecznego. W ramach OP VII wspierany będzie również rozwój e-usług sektora publicznego, który wpłynie na zwiększenie dostępności oraz poprawę stopnia wykorzystania usług cyfrowych przez mieszkańców regionu.

Przedsięwzięcia w OP VII uwzględniać będą wymiar gospodarczy poprzez m.in. inwestowanie w edukację dostosowaną do potrzeb rynku pracy, niwelowanie barier w dostępie do rynku pracy osób sprawujących opiekę nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, udostępnienie szerokiego zakresu usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, w tym ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej.

Realizowane w OP VII działania przyczynią się do zwiększenia zastosowania TIK w społeczeństwie, zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego, poprawy jakości kształcenia.

W celu zapewnienia poprawy jakości i dostępu do usług społecznych oraz zmniejszenia liczby osób narażonych na zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym zapewniona zostanie koordynacja inwestycji EFS i EFRR na rzecz realizacji zintegrowanego podejścia, gwarantująca wsparcie interwencji w sferze infrastruktury społecznej w sposób komplementarny z działaniami współfinansowanymi z EFS.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach osi przyczynią się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych UP: *zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie*, *wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym*, *ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych*, *lepsze kompetencje kadr gospodarki*.

2.A.3 (VII) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (VII-2c) Priorytet inwestycyjny 2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.

2.A.5 (VII-2c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększone wykorzystanie e-usług publicznych, w tym informacji sektora publicznego, przez mieszkańców województwa łódzkiego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Zgodnie z SRWŁ 2020 rozwój społeczno-gospodarczy regionu wymusza zastosowanie w coraz większym zakresie narzędzi i technologii informacyjno-komunikacyjnych, które służą pobudzeniu rynku przystępnych, wysokiej jakości i interoperacyjnych[55] usług publicznych. W związku z powyższym w ramach PI 2c przewiduje się wsparcie rozwoju usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną. Inwestycje w tym obszarze pozwolą na zwiększenie dostępności usług cyfrowych i wpłyną na poprawę stopnia wykorzystania ich przez mieszkańców województwa łódzkiego. Zapewnienie interoperacyjności publicznych systemów teleinformatycznych oraz udostępnienie szerokiego zakresu usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną umożliwi pełną interakcję z instytucjami publicznymi. Interwencja w powyższym zakresie przyczyni się do wspierania rozwoju gospodarczego, zwiększenia przejrzystości i efektywności administracji publicznej, zwiększenia aktywności i zaangażowania obywateli w życie publiczne, w szczególności osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców terenów wiejskich.

Ważnym obszarem działań na rzecz wzmocnienia zastosowań TIK jest również tworzenie treści cyfrowych oraz zapewnienie powszechnego i otwartego dostępu do zasobów w postaci cyfrowej, będących w posiadaniu instytucji publicznych, zatem wsparciem zostanie objęta digitalizacja informacji sektora publicznego, będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego i lokalnego, wraz z zapewnieniem powszechnego, otwartego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej. Powyższe działania doprowadzą do wzrostu wykorzystania oraz jakości udostępnianych informacji sektora publicznego.

Interwencje podejmowane w ramach PI 2c przyczyniają się do realizacji celu szczegółowego UP – *zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie*.

Tabela 3 (VII-2c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek obywateli korzystających z e-administracji	%	Region słabiej rozwinięty	26,1	2014	33,1	GUS	rocznie

[55] Zgodnie z Programem Zintegrowanej Informatyzacji Państwa interoperacyjność to zdolność współdziałania różnych systemów teleinformatycznych.

2.A.6 (VII-2c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VII-2c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencja PI 2c obejmie wsparcie w tworzeniu i rozwoju nowoczesnych usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, uwzględniających potrzeby odbiorców.

Realizacja projektów obejmować będzie rozwój interoperacyjnych e-usług publicznych (w szczególności usług o wysokim poziomie dojrzałości[56]), w zakresie e-administracji (w tym systemów informacji przestrzennej), e-bezpieczeństwa, e-zdrowia poprzez upowszechnienie systemów informatycznych, pozwalających na szybką i sprawną wymianę danych pomiędzy różnymi podmiotami oraz umożliwiających poszerzenie zakresu spraw, które można zrealizować drogą elektroniczną. Powyższe działania przyczynią się do usprawnienia funkcjonowania i zarządzania w instytucjach publicznych, a także zwiększenia liczby osób korzystających z usług publicznych udostępnianych on-line, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami, co pozytywnie wpłynie na rozwój społeczeństwa informacyjnego w regionie.

Przedsięwzięcia dotyczyć będą również digitalizacji zasobów publicznych oraz udostępniania do ponownego wykorzystania elektronicznych wersji posiadanych przez instytucje publiczne informacji. Działania te wpłyną na poprawę dostępu do większej ilości danych publicznych oraz zwiększenie zakresu informacji udostępnianych w technologii cyfrowej. Możliwe będzie szersze wykorzystanie cyfrowych zasobów w obszarze m.in. kultury, nauki.

Inwestowanie w tzw. infrastrukturę informatyczną będzie możliwe jedynie, o ile warunkować to będzie realizację celów projektu, a przeprowadzona analiza wykaże niedostępność zasobów w ramach administracji publicznej.

W ramach PI 2c przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, gdy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 2c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 2c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 2c:

Interwencja obejmie wsparcie inwestycji z zakresu e-administracji, e-bezpieczeństwa, e-zdrowia, polegających na rozwoju interoperacyjnych elektronicznych usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz zapewniających powszechny, otwarty dostęp dla obywateli do usług. Dofinansowanie otrzymają także przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji lub systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów itp.). Ponadto wsparciem objęta zostanie budowa, przebudowa lub zakup systemów służących digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych, w tym kulturowych lub naukowych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej.

[56] Zgodnie z pięciostopniowym modelem dojrzałości opisującym stopień zaawansowania usług e-administracji przyjętym przez Komisję Europejską w „e-Government Benchmarking Report 2009".

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe lub nadzorowane (wyłącznie w sytuacji, w której projekt nie będzie miał zasięgu krajowego),
- instytucje kultury,
- uczelnie,
- jednostki naukowe,
- archiwa państwowe,
- podmioty lecznicze w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2011 Nr 112 poz. 654 z późn. zm.) działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, podmioty korzystające z rezultatów projektu.

2.A.6.2 (VII-2c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 2c przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 2c i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Zgodnie z UP tryb pozakonkursowy stosowany będzie tylko w uzasadnionych przypadkach, które czynią tryb konkursowy nieefektywnym lub niemożliwym do zastosowania, w tym w stosunku do projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym lub realizowanych w formule ZIT, zidentyfikowanych w Strategii ZIT. Powyższe nie wyklucza możliwości wyboru w ramach ZIT projektów w trybie konkursowym. Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami UP (Rozdział 3.3.2) oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020, a także Zasadami realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i posłużą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 2c oraz osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.
Kryteria wyboru projektów będą uwzględniać w szczególności:

- rekomendacje Zespołu ds. koordynacji powołanego w ramach PO PC,
- pozytywny wpływ projektu na rozwój przedsiębiorczości i ułatwień administracyjnych,
- stosunek ceny do jakości,
- wspólne zamówienia publiczne,

– wpływ na środowisko,
– komplementarność z inwestycjami perspektywy 2007-2013 i dostosowanie do obowiązujących norm krajowych.

Przedsięwzięcia realizowane w obszarze e-usług publicznych muszą być zgodne z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. 2012 poz. 526 z późn. zm.). Premiowane będą projekty, których celem będzie wdrożenie usług na co najmniej 4 poziomie dojrzałości (zgodnie ze skalą przyjętą przez Komisję Europejską w „e-Government Benchmarking Report 2009").

Projekty służące zapewnieniu otwartego dostępu do zasobów publicznych muszą być zgodne z ustawą z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.) i dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/37/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. zmieniającą dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Uzyskanie wsparcia na digitalizację będzie uwarunkowane koniecznością udostępnienia do ponownego wykorzystania treści w postaci cyfrowej objętych zakresem projektu. Ponadto w ramach ww. obszaru interwencji premiowane będą projekty uwzględniające ekonomiczny aspekt ponownego wykorzystania informacji.

Projekty polegające na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej będą weryfikowane pod kątem komplementarności oraz nie dublowania funkcjonalności przewidzianych w krajowych platformach (P1 i P2).

Ponadto w ramach PI 2c wykluczona jest realizacja inwestycji, w których wystąpić może ryzyko opóźnienia lub braku wdrożenia z powodu niejasności legislacyjnych odnoszących się do zakresu przedsięwzięcia. Projekty planowane do realizacji w ramach PI 2c będą oceniane na podstawie analizy ryzyka przedstawionej w dokumentacji aplikacyjnej.

W ramach PI 2c preferowane będą projekty wynikające z: *Europejskiej Agendy Cyfrowej*, *Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa*.

W ramach PI 2c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 2c muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VII-2c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 2c nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VII-2c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 2c nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VII-2c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VII-2c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	61	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (VII-9a) Priorytet inwestycyjny 9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych

2.A.5 (VII-9a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1 Zwiększona dostępność i jakość usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby regionalne.

Cel szczegółowy 2 Zwiększona dostępność i jakość usług społecznych ograniczających ubóstwo i wykluczenie społeczne.

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Pogarszający się stan zdrowotności mieszkańców regionu oraz występujące w województwie zjawisko starzenia się społeczeństwa powodują konieczność zagwarantowania jak najszerszego dostępu do usług ochrony zdrowia. Brak lub ograniczenie dostępu do usług medycznych skutkować może trwałym, często nieodwracalnym pogorszeniem zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym, w tym podjęcia i utrzymania zatrudnienia, co bezpośrednio przyczynia się do zwiększenia ryzyka wystąpienia ubóstwa. W związku z powyższym w ramach pierwszego celu szczegółowego planowane jest wsparcie inwestycji w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia, które przyczynią się do zwiększenia jakości i dostępu do świadczeń zdrowotnych, odpowiadających na potrzeby regionu, oraz wpłyną na zmniejszenie ryzyka wykluczenia społecznego.

Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości i niedrogich usług społecznych jest niezbędne z punktu widzenia rozwoju województwa łódzkiego oraz zmian demograficznych, przyczyniających się do wzrostu zapotrzebowania na te usługi w regionie, a także powodujących konieczność podejmowania działań na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem. W celu zagwarantowania mieszkańcom regionu równego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, umożliwiającego m.in. zachowanie aktywności zawodowej i podniesienie jakości życia, niezbędne są inwestycje służące zapewnieniu funkcjonowania infrastruktury społecznej odpowiadającej potrzebom odbiorców usług społecznych. W związku z powyższym w ramach drugiego celu szczegółowego planowana jest interwencja na rzecz podmiotów świadczących usługi społeczne, dzięki której możliwe będzie upowszechnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej oraz zapewnienie wysokiej jakości i dostosowanego do potrzeb wsparcia przyczyniającego się do ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego. Interwencja PI 9a wpłynie również na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, m.in. poprzez wzrost dostępności usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3.

Interwencje podejmowane w ramach PI 9a przyczynią się do realizacji dwóch celów szczegółowych UP – *wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym* oraz *ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych*.

Tabela 3 (VII-9a): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Śmiertelność szpitalna z powodu udaru mózgu	-	Region słabiej rozwinięty	17,68	2012	16,04	NIZP PZH	rocznie
2.	Śmiertelność szpitalna z powodu zawału serca	-	Region słabiej rozwinięty	6,94	2012	6,53	NIZP PZH	rocznie
3.	Średni czas pobytu w szpitalu		Region słabiej rozwinięty	6,09	2012	5,48	NIZP PZH	rocznie
4.	Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	szt.	Region słabiej rozwinięty	89 147	2013	77 544	GUS/BDL	rocznie

2.A.6 (VII-9a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VII-9a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wymienione w diagnozie problemy społeczne i epidemiologiczne wskazują na konieczność realizacji kompleksowego wsparcia zarówno w obszarze ochrony zdrowia, jak i w ramach systemu pomocy społecznej, w celu zmniejszenia nierówności w dostępie do niedrogich i wysokiej jakości usług społecznych w regionie.

Aby zagwarantować skuteczność i efektywność wsparcia infrastruktury zdrowotnej, interwencja w obszarze ochrony zdrowia podlegać będzie systemowi koordynacji opisanemu w *Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe ramy strategiczne* (*Policy paper*) oraz Umowie Partnerstwa. Głównym narzędziem koordynacji interwencji podejmowanych w sektorze zdrowia ze środków UE jest Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia działający pod przewodnictwem ministra właściwego ds. zdrowia. W celu zapewnienia właściwego mechanizmu koordynacji, Komitet na bieżąco analizuje kwestie związane z ochroną zdrowia, w szczególności pod kątem zapewnienia skuteczności i efektywności podejmowanych interwencji ze środków UE, osiągania oczekiwanych rezultatów oraz wpływu realizacji Planu działań w sektorze zdrowia (Plan działań) na cele *Policy paper* w zakresie ochrony zdrowia oraz cele Umowy Partnerstwa i programów operacyjnych.

Wszystkie inwestycje w sektorze zdrowia realizowane w ramach PI 9a odzwierciedlać będą kierunek i priorytety strategiczne w zakresie świadczenia opieki zdrowotnej oraz zdrowia publicznego określone w *Policy paper*, a także wynikać będą z Planu działań dotyczącego ochrony zdrowia uzgodnionego przez Komitet Sterujący ds. koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia. Plan działań – bezpośrednio powiązany z UP oraz uwzględniający inwestycje podejmowane ze środków krajowych (w tym w ramach konkursów na zadania finansowane ze środków publicznych oraz kontraktów na świadczone usługi) – zawiera m.in. listę potencjalnych projektów realizowanych na poziomie krajowym i regionalnym utworzoną po analizie pod kątem komplementarności i efektywności kosztowej propozycji przedstawionych przez IZ, zasady dotyczące trybów i kryteriów wyboru projektów w ramach naborów ogłaszanych w zakresie programów centralnych i regionalnych.

Inwestycje będą realizowane wyłącznie przez podmioty wykonujące działalność leczniczą (publiczne i prywatne) udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W przypadku

poszerzenia działalności podmiotu wykonującego działalność leczniczą, wymagane będzie zobowiązanie do posiadania umowy na udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych najpóźniej w kolejnym okresie kontraktowania świadczeń po zakończeniu realizacji projektu.

W ramach PI 9a podejmowane będą wyłącznie inwestycje zweryfikowane zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną (odpowiednio identyfikowaną na poziomie województwa – w zależności od specyfiki podmiotu leczniczego i oferowanych przez niego usług) oraz faktycznym zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia na danym obszarze z wykorzystaniem map potrzeb zdrowotnych opracowanych przez Ministerstwo Zdrowia[57] z zastrzeżeniem warunków opisanych w *Kierunkowych zasadach wyboru operacji*.

Na zasadach i w zakresie zgodnym z *Policy paper* wspierane będą między innymi projekty polegające na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych, w tym w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, a także wyposażeniu w aparaturę medyczną oraz – jako element projektu – wdrożeniu rozwiązań w zakresie IT (oprogramowanie, sprzęt).

Interwencja obejmie również wsparcie projektów w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ). Z uwagi na charakter świadczeń realizowanych w POZ, inwestycje prowadzone w ramach tego typu projektu mogą być ukierunkowane na wszystkie problemy zdrowotne dorosłych i dzieci rozwiązywane w ramach świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. Przedsięwzięcia dotyczące POZ powinny się przyczyniać do rozwoju opieki koordynowanej w celu zapewnienia kompleksowej opieki zdrowotnej, poprzez wzmocnienie roli lekarza POZ jako kierującego (gatekeeper) i tworzenie większych struktur świadczeniodawców integrujących podstawową opiekę zdrowotną i ambulatoryjną opiekę specjalistyczną (AOS) z leczeniem szpitalnym. Powyższa interwencja uwzględniać powinna również realizację wsparcia w zakresie środowiskowych form opieki (community-based centres).

Zakres interwencji w PI 9a wynikać będzie z przeprowadzonej diagnozy lub danych ujętych w dostępnych rejestrach, wskazujących na potrzeby w obszarze objętym wsparciem.

W PI 9a wspierane będą przedsięwzięcia mające na celu podniesienie jakości i poprawę dostępu do usług medycznych odnoszących się do zidentyfikowanych w regionie obszarów deficytowych oraz odzwierciedlających zdiagnozowane potrzeby regionalne. W związku z prognozowanymi zmianami demograficznymi infrastrukturę usług medycznych należy przygotować do procesu starzenia się społeczeństwa. Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz liczby osób przewlekle chorych stawia przed opieką zdrowotną wyzwania związane z zapewnieniem właściwej opieki nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej. W związku z powyższym wsparcie uzyskają podmioty udzielające świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatrii i opieki długoterminowej, a także opieki paliatywnej i hospicyjnej.

Z trendów epidemiologicznych wynika, że najistotniejszymi problemami zdrowotnymi osób dorosłych są wzmożona zachorowalność i umieralność z powodu chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych. Ww. choroby stanowią istotną przyczynę dezaktywacji zawodowej, prowadząc tym samym do wzrostu ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego, zatem niezbędne jest wsparcie podmiotów leczniczych w zakresie powyższych chorób. Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia ukierunkowane będą również na rozwiązywanie problemów dotyczących innych specyficznych dla regionu grup chorobowych, w tym przyczyniających się do dezaktywacji zawodowej, wynikających z przeprowadzonej diagnozy sytuacji demograficzno-epidemiologicznej i zidentyfikowanych ograniczeń w dostępie do świadczeń zdrowotnych.

[57] Mapy potrzeb zdrowotnych zostaną opracowane zgodnie z Planem działań na rzecz wypełnienia warunku wstępnego *9.3. Zdrowie*.

System koordynacji, któremu podlegać będzie wsparcie w sektorze zdrowia, zapewni synergię działań współfinansowanych z EFRR wdrażanych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 i pozostałych programów operacyjnych (PO IŚ, PO PC i innych regionalnych programów operacyjnych), a także komplementarność z PO WER i środkami krajowymi.

Zwiększenie jakości i dostępności usług medycznych przyczyni się do zmniejszenia nierówności społecznych w obszarze zdrowia, w tym wyrównania dysproporcji terytorialnych i poprawy sytuacji grup doświadczających deficytów w zakresie dostępu do usług ochrony zdrowia. Interwencja umożliwi rozwiązanie istotnych problemów zdrowotnych mieszkańców regionu oraz wpłynie na podniesienie jakości życia w województwie łódzkim, a tym samym sprzyjać będzie włączeniu społecznemu i redukcji ubóstwa.

Zachodzące zmiany struktury demograficznej województwa łódzkiego wskazują na potrzebę ukierunkowania wsparcia w zakresie usług dla osób starszych nie tylko w obszarze ochrony zdrowia, ale także w zakresie usług społecznych. Należy podjąć działania w celu dostosowania do potrzeb regionu infrastruktury społecznej, m.in. domów pomocy społecznej zapewniających całodobową opiekę, usług opieki w domach dziennego pobytu. Podejmowane przedsięwzięcia przyczynią się do rozwoju opieki nad osobami starszymi, ale także nad osobami z niepełnosprawnościami. Niezbędne jest również ukierunkowanie wsparcia na zwiększenie dostępności usług poprzez poprawę infrastruktury w obszarze usług społecznych, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

Dofinansowane zostaną także projekty infrastrukturalne, których realizacja przyczyni się do rozwoju usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz usług opieki środowiskowej dla osób wymagajcych wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W związku ze zdiagnozowaniem niedoborów w zakresie infrastruktury społecznej związanej ze świadczeniem usług socjalnych, w ramach priorytetu inwestycyjnego finansowane będą również inwestycje dotyczące mieszkalnictwa socjalnego i chronionego, w tym wspomaganego i treningowego, w oparciu o istniejącą infrastrukturę, w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uzasadnieniem podjętego działania są olbrzymie potrzeby w zakresie mieszkań chronionych i socjalnych. Wsparcie uzyskają inwestycje polegające na przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania socjalne, wspomagane i chronione. Możliwa będzie interwencja wykraczająca poza części wspólne budynków mieszkalnych. Kluczowym efektem wsparcia będzie usamodzielnienie się ekonomiczne i społeczne osób objętych komplementarnym wsparciem z EFS.

Interwencja powiązana będzie z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług (włączając formy stacjonarne), jednak tam, gdzie bardziej zasadne jest zastosowanie form instytucjonalnych (gdy objęcie opieką danej grupy osób nie jest możliwe w innej formie ze względu na stan zdrowia lub inne istotne przesłanki), ich wsparcie również będzie możliwe. Tworzenie efektywnej opieki środowiskowej będzie elementem równoległym do dostosowania usług społecznych do potrzeb społeczeństwa. Ze względu na zróżnicowanie potrzeb poszczególnych grup docelowych, dla zapewnienia efektywności wsparcia, podejmowane interwencje muszą mieć charakter zindywidualizowany, kompleksowy i długofalowy. Oznacza to, iż projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będą realizowane w ścisłym połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego, który pełni funkcję wiodącą w tym obszarze.

W związku z potrzebą zwiększenia dostępności do miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w regionie w ramach PI 9a udzielane będzie także wsparcie ukierunkowane na tworzenie i rozwój infrastruktury żłobkowej (w tym żłobków przyzakładowych) i klubów dziecięcych w celu dostosowania jej do rzeczywistych potrzeb odbiorców usług, poprawy standardów funkcjonowania istniejących placówek i świadczonych przez nie usług. Dofinansowanie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące wyposażenia, dostosowania, adaptacji lub modernizacji infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług, a w uzasadnionych przypadkach także budowy nowych obiektów. Powyższe działania stanowić będą

uzupełnienie interwencji EFS, umożliwiającej godzenie życia zawodowego z prywatnym, w celu zwiększenia aktywności zawodowej rodziców.

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach PI 9a zmierzać będą do zmniejszenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali bierności zawodowej mieszkańców województwa łódzkiego poprzez wyrównywanie różnic w poziomie jakości i dostępności infrastruktury społecznej, a tym samym zapewnienie efektywnych, dostępnych i wysokiej jakości usług społecznych, odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu. Interwencja koncentrować się będzie na tych obszarach i grupach docelowych, które wymagają szczególnego wsparcia, i oparta zostanie na analizie wskazującej luki w dostępie do usług.

Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, będzie zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz z kierunkami wskazanymi w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji*.

W ramach PI 9a przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania, m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe, mogą być stosowane w przypadku, gdy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 9a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonych celów szczegółowych PI 9a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9a:

- W zakresie celu szczegółowego 1 realizowane będzie wsparcie obiektów ochrony zdrowia w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych oraz specyficznych zdiagnozowanych potrzeb regionalnych, a także wsparcie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatrii, opieki długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej. Projekty będą polegały na przeprowadzeniu niezbędnych, z punktu widzenia udzielania świadczeń zdrowotnych, prac remontowo-budowlanych oraz wyposażeniu w sprzęt medyczny podmiotów leczniczych. Potencjalna zasadność realizacji tego typu projektów w zakresie robót budowlanych weryfikowana będzie zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną województwa łódzkiego oraz zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia, potwierdzonymi w mapach potrzeb zdrowotnych.

- W zakresie celu szczegółowego 2 interwencja obejmie wsparcie obiektów służących do świadczenia usług społecznych wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do osiągnięcia celów realizowanej inwestycji, w tym wsparcie instytucji pomocy i integracji społecznej, podmiotów świadczących usługi dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, interwencja na rzecz wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia. Dofinansowanie uzyskają również przedsięwzięcia dotyczące przystosowania obiektów do pełnienia funkcji mieszkań chronionych, wspomaganych oraz socjalnych (zadania te będą realizowane w ramach kompleksowych przedsięwzięć, w powiązaniu ze wsparciem EFS na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej).

Przedsięwzięcia wdrażane w ramach PI 9a służyć będą bezpośrednio realizacji celów społecznych wynikających z interwencji EFS, w tym celów odnoszących się do włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Główne typy beneficjentów:

W przypadku wsparcia usług zdrowotnych:

- w ramach projektów dotyczących wsparcia podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatrii, opieki długoterminowej oraz opieki paliatywnej i hospicyjnej: podmioty wykonujące działalność leczniczą, udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- w przypadku pozostałych projektów: podmioty lecznicze udzielające świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, przedsiębiorcy, jednostki budżetowe oraz lekarze i pielęgniarki, którzy wykonują swój zawód w ramach działalności leczniczej i udzielają świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych

z wyłączeniem podmiotów, które będą kwalifikowały się do otrzymania wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (wyłączenie to nie dotyczy szpitali ponadregionalnych posiadających w swoich strukturach oddziały geriatryczne).

W przypadku wsparcia usług społecznych:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- podmioty lecznicze w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2011 Nr 112 poz. 654 z późn. zm.),
- podmioty ekonomii społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- przedsiębiorcy,
- TBS.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, podmioty korzystające z rezultatów projektu.

2.A.6.2 (VII-9a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 9a przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy. Zgodnie z UP tryb pozakonkursowy stosowany będzie tylko w uzasadnionych przypadkach, które czynią tryb konkursowy nieefektywnym lub niemożliwym do zastosowania, w tym w stosunku do projektów wynegocjowanych w KT.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020. Kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i posłużą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celów szczegółowych PI 9a i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględnią horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych. System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Interwencja na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym powinna być zgodna z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej i kierunkami

wskazanymi w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji* oraz uwzględniać musi potrzeby terytorialne i trendy demograficzne. Preferowane będą projekty mające na celu rozwój usług opieki realizowanych przez społeczności lokalne.

W przypadku wsparcia usług zdrowotnych realizowane będą projekty wynikające z *Policy paper*.

Projekty w zakresie ochrony zdrowia będą kwalifikowalne pod warunkiem zgodności z Planem działań uzgodnionym przez Komitet Sterujący oraz zasadności ich realizacji, wynikającej z map potrzeb zdrowotnych. Projekty będą wybierane zgodnie z kryteriami wyboru opartymi na rekomendacjach określonych w Planie działań.

Wydatki ponoszone w ramach projektów dotyczących infrastruktury w zakresie opieki szpitalnej (w tym przygotowanie i ponoszenie w ich ramach wydatków) mogą być certyfikowane po wprowadzeniu map potrzeb zdrowotnych w dziedzinie medycyny oraz rodzaju świadczeń zbieżnym tematycznie z zakresem danego projektu.

W drodze wyjątku od warunku określonego powyżej inwestycje dotyczące infrastruktury w kontekście opieki koordynowanej mające na celu wzmocnienie POZ, AOS i środowiskowych form opieki (zarówno w kontekście deinstytucjonalizacji i tworzenia środowiskowych form opieki) mogą być współfinansowane od razu po przyjęciu przez Komitet Sterujący Planu działań, pod warunkiem, że diagnoza lub dane w dostępnych rejestrach umożliwiają weryfikację zasadności ich realizacji.

Preferencyjnie traktowane będą projekty wspierające przeniesienie akcentów z usług wymagających hospitalizacji na rzecz POZ i AOS, jak również wspierające rozwój opieki koordynowanej, z uwzględnieniem środowiskowych form opieki.

Inwestycje polegające na dostosowaniu istniejącej infrastruktury do obowiązujących przepisów będą niekwalifikowalne, chyba że ich realizacja będzie uzasadniona z punktu widzenia poprawy efektywności (w tym kosztowej) i dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej.

W obszarze ochrony zdrowia promowane będą projekty:

- efektywne kosztowo i realizowane przez podmioty, które wykazują największą efektywność finansową,
- przewidujące działania konsolidacyjne i inne formy współpracy podmiotów leczniczych,
- w ramach których planowane są działania w zakresie reorganizacji i restrukturyzacji wewnątrz podmiotów leczniczych, w celu maksymalizacji wykorzystania infrastruktury, w tym sąsiadującej, oraz stopnia jej dostosowania do istniejących deficytów.

W zakresie wsparcia usług społecznych preferowane będą projekty wynikające z *Wojewódzkiej Strategii w zakresie polityki społecznej na lata 2007-2020*, *Planu Przeciwdziałania Depopulacji w Województwie Łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca*, *Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020*.

Inwestycje EFRR nie powinny być ukierunkowane na duże instytucje o charakterze opiekuńczo-pobytowym, zdefiniowane zgodnie z polskim prawodawstwem, świadczące usługi długoterminowej pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, dzieci, osób starszych oraz psychicznie chorych.

Inwestycje przyczyniać się będą do zapewnienia wysokiej jakości i trwałych usług, gwarantujących jak najwyższą efektywność wsparcia.

W ramach PI 9a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VII-9a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 9a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VII-9a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9a nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VII-9a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VII-9a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	10	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Ludność objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi (CO36)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 500 000	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba wybudowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	15	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CO35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	150	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (VII-10a) Priorytet inwestycyjny 10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

2.A.5 (VII-10a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1 Wzrost jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego.

Cel szczegółowy 2 Wzrost dostępności edukacji przedszkolnej.

Cel szczegółowy 3 Poprawa jakości kształcenia ogólnego w zakresie wsparcia kompetencji kluczowych na rynku pracy oraz nauczania eksperymentalnego.

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Zachodzące w regionie łódzkim zmiany ekonomiczne i technologiczne mają istotny wpływ na rynek pracy, stawiając przed szkolnictwem zawodowym i kształceniem ustawicznym wiele wyzwań, z których najważniejszym jest wyposażenie absolwentów w kompetencje najbardziej poszukiwane przez pracodawców, w tym stworzenie możliwości zdobycia nowoczesnego zawodu dostosowanego do potrzeb innowacyjnej gospodarki. Wsparcie infrastruktury kształcenia zawodowego i ustawicznego w zakresie jej dostosowania do kształcenia zgodnego z potrzebami regionalnego rynku pracy wpłynie bezpośrednio na podniesienie poziomu wykształcenia oraz rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców regionu.

Ze względu na konieczność wyrównywania szans rozwojowych dzieci na jak najwcześniejszym etapie kształcenia niezbędne są inwestycje w infrastrukturę przedszkolną, które wpłyną na zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej, w tym również wyrównanie dysproporcji terytorialnych w tym zakresie, a tym samym przyczynią się do poprawy sytuacji kobiet na rynku pracy w kontekście możliwości godzenia życia prywatnego i zawodowego.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 10a doprowadzą również do wzmocnienia infrastruktury placówek kształcenia ogólnego, która służyć będzie poprawie jakości edukacji w zakresie nauczania wspierającego rozwój kompetencji kluczowych na rynku pracy, umożliwiających uzyskanie szans na zatrudnienie i stanowiących fundament dla dalszego podnoszenia kwalifikacji, a także nauczania eksperymentalnego.

Działania wspierające rozwój infrastruktury edukacyjnej w PI 10a wpływają bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego UP – *lepsze kompetencje kadr gospodarki*.

Tabela 3 (VII-10a) Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zdawalność egzaminów zawodowych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska =100)	-	Region słabiej rozwinięty	106,3	2013	107	OKE w Łodzi/CKE	rocznie

2	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych edukacją przedszkolną	%	Region słabiej rozwinięty	75,4	2013	90	GUS	rocznie
3.	Zdawalność egzaminów zewnętrznych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska =100)	--	Region słabiej rozwinięty	100,3	2013	101,1	OKE w Łodzi/CKE	rocznie

2.A.6 (VII-10a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VII-10a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencja PI 10a, wynikająca ze zdiagnozowanych potrzeb regionalnych, koncentrować się będzie na wsparciu infrastruktury:

- szkół zawodowych w celu zapewnienia warunków umożliwiających kształcenie zgodne z potrzebami rynku pracy,
- placówek wychowania przedszkolnego, w celu zagwarantowania wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz jej dostępności wynikającej zarówno z dysproporcji terytorialnych (wsparcie obszarów charakteryzujących się słabym dostępem do edukacji przedszkolnej), jak i potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami,
- placówek kształcenia ogólnego w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb wynikających z konieczności wsparcia rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy (zgodnych z *Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*) oraz nauczania eksperymentalnego.

Wsparcie w zakresie celu szczegółowego 1 uzyskają inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego, które przyczyniać się będą do stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Podejmowane będą również działania w zakresie wyposażenia, doposażenia warsztatów, pracowni, sal służących praktycznej nauce zawodu. Interwencja bazować będzie na wykorzystaniu istniejącej infrastruktury, umożliwiając zapewnienie kształcenia odpowiadającego na zapotrzebowanie pracodawców. Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego umożliwi wzmocnienie wymiaru praktycznego szkolenia zawodowego oraz pozwoli na dostosowanie kształcenia do aktualnych potrzeb i oczekiwań regionalnego rynku pracy.

W ramach celu szczegółowego 2 realizowane będą działania służące poprawie dostępności do edukacji przedszkolnej, w tym wsparcie infrastruktury wychowania przedszkolnego związane z adaptacją i modernizacją istniejących obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia i sprzętu gwarantującego wysoką jakość usług.

Cel szczegółowy 3 zostanie osiągnięty dzięki działaniom infrastrukturalnym w szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne, koniecznym dla:

- zapewnienia rozwoju kluczowych kompetencji (porozumiewanie się w języku ojczystym, porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość oraz świadomość i ekspresja kulturalna), które stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji[58] oraz są niezbędne do efektywnego funkcjonowania na rynku pracy i stanowią podstawę dla dalszej nauki i życia zawodowego,
- nauczania eksperymentalnego.

W celu promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży możliwe będzie również wsparcie działań wzmacniających sprawność fizyczną uczniów, jednak tylko poprzez wypełnienie luk w zakresie niezbędnej infrastruktury w placówkach edukacyjnych oraz jako element szerszej inwestycji, uzupełniający interwencję zmierzającą do osiągnięcia celów szczegółowych PI 10a.

[58] Zgodnie z definicją zawartą w *Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*.

Realizowane w ramach PI 10a projekty uwzględniać będą poziom dostępności i wykorzystania infrastruktury edukacyjnej w regionie, a także tendencje demograficzne, co zapewni dofinansowanie interwencji uzasadnionych kosztowo i zapewniających maksymalizację efektywności udzielonego wsparcia. W zakresie przedsięwzięć dotyczących infrastruktury wychowania przedszkolnego, kształcenia ogólnego oraz infrastruktury mającej wpływ na sprawność fizyczną uczniów w wyjątkowych sytuacjach, gdy nie będzie możliwości adaptacji istniejących budynków, dopuszcza się budowę nowych obiektów lub przebudowę istniejących, związanych bezpośrednio z prowadzeniem działalności edukacyjnej. W takich przypadkach niezbędne będzie przedstawienie uzasadnienia wskazującego, że zaproponowane rozwiązania związane z budową nowego obiektu lub rozbudową istniejących obiektów stanowią element strategicznego podejścia do edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego.

W ramach PI 10a przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, gdy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 10a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonych celów szczegółowych PI 10a.

Typy przedsięwzięć w ramach PI 10a:

- W zakresie celu szczegółowego 1: wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w obszarze kształcenia zawodowego i ustawicznego w zakresie jej dostosowania do potrzeb rynku pracy.

- W zakresie celu szczegółowego 2: wsparcie infrastruktury wychowania przedszkolnego służące zwiększeniu dostępności i jakości edukacji przedszkolnej.

- W zakresie celu szczegółowego 3: wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne w zakresie wsparcia kompetencji kluczowych na rynku pracy i nauczania eksperymentalnego.

W ramach ww. typów przedsięwzięć możliwy jest zakup sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celów szczegółowych PI 10a.

Główne typy beneficjentów:

- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi zakłady kształcenia i placówki doskonalenia nauczycieli.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, podmioty korzystające z rezultatów projektu.

2.A.6.2 (VII-10a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 10a przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celów szczegółowych PI 10a i osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i posłużą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej

realizacji celów szczegółowych PI 10a i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym również ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 10a uwzględniać powinny poziom dostępności i wykorzystania infrastruktury edukacyjnej w województwie, tendencje demograficzne, specyfikę regionu oraz potrzeby i deficyty zidentyfikowane w diagnozie regionalnej w celu zagwarantowania wdrożenia jedynie uzasadnionych kosztowo i efektywnych działań.

Ponadto przedsięwzięcia w obszarze kształcenia zawodowego i ustawicznego odpowiadać muszą na zdiagnozowane potrzeby regionalnego rynku pracy.

W regionie łódzkim niezbędne jest również tworzenie warunków do integracji osób z niepełnosprawnościami m.in. poprzez usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. W związku z powyższym interwencja w ramach PI 10a uwzględniać musi konieczność dostosowania infrastruktury edukacyjnej i wyposażenia do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Wsparcie infrastrukturalne finansowane z EFRR możliwe jest jako uzupełnienie działań realizowanych z EFS lub gdy jest niezbędne do osiągnięcia celów odnoszących się do CT10. W ramach PI 10a premiowane będą projekty wynikające z Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030.

Preferencje uzyskają przedsięwzięcia, które przyczyniać się będą do przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji w edukacji.

W zakresie interwencji dotyczącej kształcenia zawodowego, ustawicznego i ogólnego premiowane będą projekty, w ramach których planowane jest wykorzystanie infrastruktury do popularyzacji nauki i innowacji. Realizacja działań w zakresie wsparcia obiektów i rozwoju usług dydaktycznych służących promocji nauki i rozwoju innowacyjności uczniów możliwa będzie jedynie jako element szerszego projektu, stanowiąc uzupełnienie interwencji PI 10a.

W ramach PI 10a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VII-10a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VII-10a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10a nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VII-10a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VII-10a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	31	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba obiektów infrastruktury w zakresie kształcenia zawodowego i ustawicznego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	16	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CO35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1796	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba obiektów infrastruktury wychowania przedszkolnego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CO 35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	952	System Informatyczny SL 2014	rocznie
6	Liczba obiektów infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia ogólnego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	7	System Informatyczny SL 2014	rocznie
7	Potencjał objętej wsparciem infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (CO 35)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	910	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (VII) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (VII) Ramy wykonania

Tabela 6 (VII): Ramy wykonania osi priorytetowe (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VII. Infrastruktura dla usług społecznych	Wskaźnik produktu #1		Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	0	-	-	6	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 22,39% alokacji osi priorytetowej
VII. Infrastruktura dla usług społecznych	KEW powiązany z WP#1		Szacowana liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych w podpisanych umowach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	4	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych
VII. Infrastruktura dla usług społecznych	Wskaźnik produktu #2		Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1	-	-	10	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 40,10% alokacji osi priorytetowej
VII. Infrastruktura dla usług społecznych	KEW powiązany z WP#2		Szacowana liczba wspartych podmiotów leczniczych w podpisanych umowach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	7	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu Liczba wspartych podmiotów leczniczych
VII. Infrastruktura dla usług społecznych	Wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	11 583 966	-	-	161 914 483	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (VII) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7-11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i

Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (VII): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VII Infrastruktura dla usług społecznych	048	4 617 694
VII Infrastruktura dla usług społecznych	078	11 493 349
VII Infrastruktura dla usług społecznych	079	9 305 643
VII Infrastruktura dla usług społecznych	081	11 556 013
VII Infrastruktura dla usług społecznych	053	53 323 929
VII Infrastruktura dla usług społecznych	054	2 396 275
VII Infrastruktura dla usług społecznych	055	8 936 976
VII Infrastruktura dla usług społecznych	050	8 121 036
VII Infrastruktura dla usług społecznych	051	7 378 342
VII Infrastruktura dla usług społecznych	052	9 347 924
VII Infrastruktura dla usług społecznych	101	11 150 129

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VII Infrastruktura dla usług społecznych	01	137 627 310

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VII Infrastruktura dla usług społecznych	01	85 377 874
VII Infrastruktura dla usług społecznych	02	33 088 945
VII Infrastruktura dla usług społecznych	03	11 176 953
VII Infrastruktura dla usług społecznych	07	7 983 538

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VII Infrastruktura dla usług społecznych	01	2 129 828
VII Infrastruktura dla usług społecznych	05	1 916 049
VII Infrastruktura dla usług społecznych	07	133 581 433

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VII Infrastruktura dla usług społecznych	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (VII) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (VIII)

Oś priorytetowa VIII – Zatrudnienie

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**VIII**
Nazwa osi priorytetowej	**Zatrudnienie**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (VIII) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

2.A.3 (VIII) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (VIII-8i) Priorytet inwestycyjny 8i: Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

2.A.5 (VIII-8i) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Identyfikacja potrzeb i zjawisk zachodzących na regionalnym rynku pracy, w tym postępujących zmian demograficznych wskazuje, że należy podjąć szereg działań mających na celu zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo.Pozostawanie poza rynkiem pracy powoduje wystąpienie u tych osób szeregu barier, które uniemożliwiają aktywność zawodową. Są to bariery mentalne i materialne takie jak: niechęć do poszukiwania pracy, brak wiary we własne możliwości, brak możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach priorytetu przyczynią się do eliminacji powyższych ograniczeń oraz wpłyną na wzrost kompetencji i ograniczenie bierności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy, realizując tym samym najważniejszy element interwencji EFS, tzn. przejście od bezrobocia do zatrudnienia.

Oczekiwanym efektem działań aktywizacyjnych będzie wzrost zatrudnienia, a tym samym przywrócenie na rynek pracy osób bezrobotnych i biernych zawodowo, w szczególności osób w wieku 50 lat i więcej, kobiet, długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach, z niepełnosprawnościami. Wymiernymi rezultatami realizowanych przedsięwzięć będą: zwiększenie liczby osób, które podejmą zatrudnienie, uzyskają kwalifikacje, zdobędą doświadczenie zawodowe oraz powstanie nowych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej.

Tabela 4 (VIII-8i): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CR04)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	-	-	45	%	2014	-	-	45	System informatyczny SL 2014	roczni e
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CO02)	-	-	45	%	2014	-	-	45	System informatyczny SL 2014	roczni e

				Liczba osób z niepełnosprawnościam i objętych wsparciem w programie (CO16)	-	-	37	%	2014	-	-	37	System informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CO03)	-	-	40	%	2014	-	-	40	System informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CR03)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CO02)	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób z niepełnosprawnościam i objętych wsparciem w programie (CO16)	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CO03)	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CR06)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	-	-	52	. %	2014	-	-	52	badanie ewaluacyjne	2019 2023
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CO02)	-	-	50	.%	2014	-	-	50	badanie ewaluacyjne	2019 2023
				Liczba osób z niepełnosprawnościam i objętych wsparciem w programie (CO16)	-	-	42	. %	2014	-	-	42	badanie ewaluacyjne	2019 2023
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CO03)	-	-	40	%	2014	-	-	40	badanie ewaluacyjne	2019 2023
4	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	7601	szt	2014	-	-	3881	System Informatyczny SL 2014	rocznie

5	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	48	%	2014	-	-	48	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (VIII-8i) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VIII-8i) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W celu bardziej efektywnego wykorzystania zasobów na rynku pracy, prowadzone będą działania zmierzające do poprawy szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i biernych zawodowo. Istotnym czynnikiem wspomagającym realizację niniejszych przedsięwzięć będzie koncentracja wsparcia na grupach z największymi problemami na rynku pracy. Powyższy mechanizm działania pozwoli na wsparcie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia z uwzględnieniem specyfiki wewnątrzregionalnej.

Planowane przedsięwzięcia będą zmierzać do pomocy osobom w wieku 50 lat i więcej w powrocie do zatrudnienia, aktywizacji zawodowej kobiet, przeciwdziałania wydłużającej się bierności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, zwiększenia szans na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami i osób o niskich kwalifikacjach. Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 8i będą kierowane do osób bezrobotnych i biernych zawodowo, które wymagają głównie wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej, by móc powrócić na rynek pracy. Dzięki odpowiedniemu doborowi form wsparcia, opartego na indywidualnej diagnozie potrzeb i sytuacji osób bezrobotnych i biernych zawodowo, udzielona pomoc będzie charakteryzować się wysoką jakością i będzie prowadzić do poprawy sytuacji tych osób na rynku pracy. W ramach PI 8i możliwe będzie zastosowanie również instrumentów aktywnej integracji o charakterze społecznym, co pozwoli na zapewnienie kompleksowego wsparcia w powrocie na rynek pracy.

Wsparcie osób bezrobotnych i biernych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach, będzie odpowiadało na zidentyfikowane u tych osób trudności i bariery oraz będzie się charakteryzowało zindywidualizowanym i kompleksowym podejściem do ich rozwiązania. W celu poprawy dostępu do rynku pracy prowadzone będą działania ukierunkowane na wzmocnienie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenie kompetencji i nabywanie kwalifikacji zawodowych oraz zdobywanie doświadczenia zawodowego. Oferowana pomoc będzie obejmowała instrumenty i usługi rynku pracy, w tym przede wszystkim te wskazane w ustawie o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*. Ponadto, aby zwiększyć efektywność podejmowanych działań, szczególny nacisk zostanie położony na wysoką jakość oferowanych usług. Wsparcie będzie dopasowane do aktualnych potrzeb lokalnych rynków pracy, głównie poprzez efektywną współpracę z pracodawcami i innymi partnerami.

W ramach PI 8i nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest wykorzystanie mechanizmu cross-financingu w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Zakup sprzętu w ramach PI 8i jest dopuszczalny pod warunkiem jego niezbędności do realizacji przedsięwzięć. Wydatki na zakup sprzętu nie mogą przekraczać 10% alokacji priorytetu.

Wsparciem w ramach PI 8i zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Największy wkład w osiąganie celu szczegółowego przyniesie realizacja programów aktywizacji zawodowej w ramach pozakonkursowych projektów powiatowych urzędów pracy. Uzupełnieniem tych przedsięwzięć będą działania aktywizacyjne realizowane przed podmioty wyłonione w trybie konkursowym.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8i:

1. Programy aktywizacji zawodowej służące przywróceniu na rynek pracy osób, którym udzielane jest wsparcie:
   - instrumenty i usługi rynku pracy mające na celu zidentyfikowanie barier uniemożliwiających wejście lub powrót na rynek pracy, określenie ścieżki zawodowej oraz indywidualizację wsparcia:
     - pośrednictwo pracy,
     - poradnictwo zawodowe,
     - identyfikacja potrzeb np. poprzez indywidualne plany działania,
   - instrumenty i usługi rynku pracy służące podnoszeniu kompetencji i nabywaniu kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszemu dopasowaniu do potrzeb rynku pracy, np. poprzez wysokiej jakości szkolenia,
   - instrumenty i usługi rynku pracy służące zdobyciu doświadczenia zawodowego:
     - staże,
     - praktyki zawodowe,
     - wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy,
   - instrumenty i usługi rynku pracy służące zdobyciu doświadczenia zawodowego lub mające na celu rozwój samozatrudnienia realizowane przez powiatowe urzędy pracy:
     - subsydiowane zatrudnienie/prace interwencyjne,
     - środki w formie dotacji bezzwrotnej na podjęcie działalności gospodarczej, w tym koszty pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanego z podjęciem działalności gospodarczej.

Programy aktywizacji zawodowej mogą być uzupełnione o instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym.

2. Realizacja ukierunkowanych schematów mobilności transnarodowej (USMT) EURES zdiagnozowanych na podstawie analiz – społeczno - gospodarczych regionu.
   Realizacja tego typu operacji ma charakter warunkowy, uzależniony od zdiagnozowania branż, zawodów lub kompetencji, w których sytuacja na rynku pracy wymaga realizacji USMT.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Główne grupy docelowe:

1. Osoby pozostające bez pracy (bezrobotne i bierne zawodowo), które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj.:
   - osoby w wieku 50 lat i więcej,

- osoby długotrwale bezrobotne,
- kobiety,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby o niskich kwalifikacjach.

2. Bezrobotni mężczyźni w wieku 30-49 lat, którzy nie należą do grup wymienionych w pkt. 1 (udział tej grupy nie może przekroczyć 20% ogólnej liczby osób bezrobotnych objętych wsparciem w ramach PI 8i).

Wsparcie aktywizacyjne w PI 8i skierowane jest do osób w wieku 30 lat i więcej.

2.A.6.2 (VIII-8i) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia formalnych i merytorycznych kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

W ramach PI 8i przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Realizacja projektów w trybie pozakonkursowym będzie wynikać z kompetencji przekazanych samorządom terytorialnym na mocy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* – będą to projekty o charakterze wdrożeniowym, realizowane przez wskazane prawnie podmioty publiczne odpowiedzialne za koordynację danej polityki na poziomie regionalnym lub lokalnym, tj. instytucje rynku pracy dysponujące środkami Funduszu Pracy. W trybie pozakonkursowym zaplanowano realizację projektów powiatowych urzędów pracy, które wdrażać będą instrumenty i usługi wymienione w ustawie o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* w zakresie działań aktywizacyjnych.
Zakres i zasady realizacji tego typu projektów pozakonkursowych zostaną ograniczone do przedsięwzięć wskazanych w wiążących horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

W trybie konkursowym zostaną przyjęte metody wyboru operacji, zapobiegające kumulacji realizacji większości przedsięwzięć na określonych obszarach województwa. Zastosowane będą preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości mniej korzystne niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięta zostanie stopa bezrobocia. Przyjęte kryteria wyboru projektów wpływać będą też na koncentrację tematyczną odnoszącą się do obszarów wiejskich. Ponadto w realizowanych projektach stosowane będą klauzule społeczne zgodnie z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, w których zostanie określony zakres i tryb stosowania klauzul społecznych dla zamówień dokonywanych w ramach EFS.

Nacisk położony zostanie również na to, aby przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej uwzględniały efektywność zatrudnieniową, której jednolita metodologia pomiaru, a także sposób wskazywania jej wartości minimalnych, będzie określona w odpowiednich wytycznych ministra

właściwego ds. rozwoju regionalnego. Projekty w ramach priorytetu inwestycyjnego będą realizowane w oparciu o kryteria minimalnej efektywności zatrudnieniowej mierzone według metodologii nieuwzględniającej umów cywilno-prawnych. Dodatkowo priorytetowo traktowane będą projekty zakładające efektywność zatrudnieniową wyższą niż wymagany minimalny próg.

Ponadto zakłada się możliwość wprowadzenia preferencji dla przedsięwzięć mających na celu tworzenie miejsc pracy w „białym sektorze" oraz „srebrnej gospodarce" i „zielonej gospodarce" (zgodnie z Komunikatem KE „Inicjatywa na rzecz zielonego zatrudnienia" z dnia 02 lipca 2014 r.). IZ RPO przeprowadzi analizę, której celem będzie zidentyfikowanie zapotrzebowania na wsparcie w zakresie tworzenia „białych" i „zielonych" miejsc pracy. Wyniki tej analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

W ramach PI 8i nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8i muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VIII-8i) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 8i nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (VIII-8i) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8i nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VIII-8i) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VIII-8i): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	13 068	12 842	25 910	System informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	17 941	System informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CO02)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	13 456	System informatyczny SL 2014	rocznie

4	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	13 456	System informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CO16)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 243	System informatyczny SL 2014	rocznie
6	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	3 881	System informatyczny SL 2014	rocznie
7	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CO03)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	949	1 174	2 123	System informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (VIII-8iii) Priorytet inwestycyjny 8iii: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

2.A.5 (VIII-8iii) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie liczby trwałych, nowopowstałych przedsiębiorstw (start-upów).

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie indywidualnej działalności gospodarczej. Tymczasem sektor mikroprzedsiębiorstw uznawany jest za kluczowy dla rozwoju zarówno kraju, jak i poszczególnych regionów, w tym także regionu łódzkiego z uwagi na tworzenie miejsc pracy przy wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjału oraz dużą łatwość adaptacji do zmieniających się warunków otoczenia. Zatem istotne jest jego wsparcie, poprzez zapewnienie warunków do powstawania podmiotów gospodarczych, generujących nowe miejsca pracy, zarówno w formie samozatrudnienia, jak i w miarę rozwoju firmy również dla pracowników najemnych. Tym bardziej, że rynek pracy nie oferuje dostatecznej liczby miejsc pracy dla wszystkich osób chcących i gotowych podjąć zatrudnienie. Dotyczy to szczególnie osób w najtrudniejszej sytuacji, dla których własna działalność gospodarcza może być alternatywną drogą do podjęcia aktywności zawodowej. Ponadto praca na własny rachunek kształtuje postawy przedsiębiorcze i pozwala na lepsze wykorzystanie kreatywności kapitału ludzkiego.

Istotną barierą dla osób planujących założenie własnej firmy jest niewystarczająca dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania, ponieważ rozpoczęcie oraz rozwój działalności gospodarczej niejednokrotnie wiąże się z koniecznością poniesienia dużych wydatków. Banki niechętnie udzielają pożyczek osobom fizycznym z uwagi na ryzyko bankructwa, a także relatywnie wysokie koszty przyznawania kredytów w porównaniu do ich wielkości. Ponadto, przyszli przedsiębiorcy często nie posiadają odpowiedniej wiedzy, która pozwoliłaby im na prowadzenie dochodowego i konkurencyjnego mikroprzedsiębiorstwa. Działania podejmowane w ramach PI 8iii będą zatem skoncentrowane na eliminacji powyższych barier.

Zastosowanie kompleksowego wsparcia przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego i pozwoli na osiągnięcia zaplanowanego bezpośredniego rezultatu, którym jest powstanie nowych, trwałych miejsc pracy w nowoutworzonych mikroprzedsiębiorstwach, a w konsekwencji do wzrostu zatrudnienia w regionie i zahamowania niekorzystnych trendów demograficznych.

Tabela 4 (VIII-8iii): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	2713	szt	2014	-	-	2 352	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	48	%	2014	-	-	48	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (VIII-8iii) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VIII-8iii) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wspieranie przedsiębiorczości w regionie jest jednym z istotnych elementów aktywnej polityki rynku pracy. Działania planowane do realizacji w ramach PI 8iii będą ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości z wykorzystaniem wsparcia finansowego bezzwrotnego albo zwrotnego, wspartego działaniami szkoleniowymi..

Z uwagi na fakt, że podstawową przeszkodą utrudniającą założenie i rozwój działalności gospodarczej jest bariera finansowa, istotne znaczenie ma wsparcie finansowe przyszłych przedsiębiorców (zarówno w formie bezzwrotnej jak i zwrotnej).

W związku z trudną sytuacją społeczno-gospodarczą w regionie, wsparcie udzielane będzie przede wszystkim w formie bezzwrotnej, które adresowane będzie do osób pozostających bez pracy (bezrobotnych i biernych zawodowo), głównie znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, tj.: długotrwale bezrobotnych, kobiet, osób w wieku 50 lat i więcej, osób o niskich kwalifikacjach bądź z niepełnosprawnościami. Z uwagi, że są to osoby, które doświadczają największych trudności na rynku pracy, oferowanie im wsparcia finansowego bezzwrotnego minimalizuje ryzyko wpadnięcia w pułapkę zadłużenia w sytuacji niepowodzenia przedsięwzięcia i co za tym idzie, znacznego pogorszenia i tak już trudnej sytuacji życiowej. Bezzwrotnym wsparciem objęci zostaną również bezrobotni mężczyźni w wieku 30-49 lat, którzy nie kwalifikują się do ww. grup. Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa udział bezrobotnych mężczyzn w wieku 30-49 lat nie przekroczy 20% ogólnej liczby osób bezrobotnych objętych wsparciem w ramach typu przedsięwzięcia nr 1.

Z uwagi na fakt, że potencjał organizacyjny mikroprzedsiębiorstw, w tym również jakość ich kapitału ludzkiego jest niewystarczająca, a osoby prowadzące indywidualną działalność gospodarczą funkcjonują w warunkach silnej konkurencji, niezbędne jest również zagwarantowanie wysokiej jakości i zindywidualizowanego wsparcia szkoleniowego. Odpowiednie przygotowanie do prowadzenia działalności gospodarczej przyczyni się do zwiększenia przeżywalności nowoutworzonych firm.

Dla osób, które podejmując działalność gospodarczą utworzą dodatkowe miejsca pracy, wsparcie będzie mogło zostać przyznane na preferencyjnych warunkach (w formie zwiększonej kwoty wsparcia bądź obniżonego oprocentowania).

Wsparcie osób bezrobotnych i biernych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób w wieku 50 lat i więcej, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz niskowykwalifikowanych, będzie odpowiadało na zidentyfikowane u tych osób trudności i bariery oraz będzie się charakteryzowało zindywidualizowanym i kompleksowym podejściem do ich rozwiązania.

W ramach PI 8iii nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest wykorzystanie mechanizmu cross-financing w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Zakup sprzętu w ramach PI 8iii jest dopuszczalny pod warunkiem jego niezbędności do realizacji przedsięwzięć. Wydatki na zakup sprzętu nie mogą przekraczać 10% alokacji priorytetu.

Wsparciem w ramach PI 8iii zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Największy wkład w realizację celu szczegółowego będą miały przedsięwzięcia, uwzględniające wsparcie finansowe bezzwrotne na uruchomienie działalności gospodarczej dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Wykorzystywane w programie instrumenty finansowe, z uwagi na wielkość alokacji, mają charakter uzupełniający.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8iii:

1. Bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujące:
   - wsparcie finansowe na uruchomienie działalności gospodarczej,
   - wsparcie pomostowe służące pokryciu bieżących wydatków, powstałych w początkowym okresie prowadzenia działalności gospodarczej,
   - wsparcie szkoleniowe:
     - szkolenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej,
     - pomoc w przygotowaniu biznesplanu.

2. Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujące:
   - pożyczki na uruchomienie działalności gospodarczej przyznawane na preferencyjnych warunkach,
   - wsparcie szkoleniowe:
     - szkolenia związane prowadzeniem działalności gospodarczej,
     - pomoc w przygotowaniu biznesplanu.

Główne typy beneficjentów:

1. wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych - nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych,
2. podmiot, który wdraża instrumenty finansowe.

Główne grupy docelowe:

1. W zakresie typu przedsięwzięcia nr 1:
   a) osoby pozostające bez pracy (bezrobotne i bierne zawodowo), zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy:
   - osoby w wieku 50 lat i więcej,
   - osoby długotrwale bezrobotne,
   - kobiety,
   - osoby z niepełnosprawnościami,

– osoby o niskich kwalifikacjach;

b) bezrobotni mężczyźni w wieku 30-49 lat, którzy nie należą do grup wymienionych w pkt. a) (udział tej grupy nie może przekroczyć 20% ogólnej liczby osób bezrobotnych objętych wsparciem w ramach typu przedsięwzięcia nr 1)

2. W zakresie typu przedsięwzięcia nr 2:

osoby pozostające bez pracy (bezrobotne, bierne zawodowo), zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.

Wsparcie aktywizacyjne w tym PI skierowane jest do osób w wieku 30 lat i więcej.

2.A.6.2 (VIII-8iii) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie. W zakresie projektów obejmujących wdrażanie instrumentów finansowych zapewniona zostanie zgodność kryteriów wyboru z wynikami oceny ex-ante.

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 8iii będzie tryb konkursowy. W trybie konkursowym zostaną zastosowane preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości mniej korzystne niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięte zostaną następujące wskaźniki:

– liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na każde 100 osób w wieku produkcyjnym,
– stopa bezrobocia.

Określone kryteria wyboru będą miały również zastosowanie przy osiąganiu założonej koncentracji tematycznej, odnoszącej się do obszarów wiejskich. To samo dotyczyć będzie zapobieganiu nadmiernej kumulacji przedsięwzięć na określonych obszarach województwa.

Preferencje dotyczyć będą także projektów, w których w trakcie realizacji planowane będzie wykorzystywanie klauzul społecznych przy zakupie towarów i usług na potrzeby realizacji projektu.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym.

Projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wsparcie w ramach PI 8iii objęte będzie regułami pomocy *de minimis*, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy *de minimis*, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8iii muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VIII-8iii) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iii przewiduje się wykorzystanie instrumentów finansowych.

2.A.6.4 (VIII-8iii) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8iii nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VIII-8iii) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VIII-8iii): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 313	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 967	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	295	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (VIII) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

W ramach wdrażania VIII Osi priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznej i współpracy ponadnarodowej, niemniej priorytety inwestycyjne realizowane w niniejszej osi przyczynią się

do osiągnięcia celów zawartych w innych osiach priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym w ramach celów tematycznych 1-7.

Przykładowo PI 8iii wykazuje powiązania z 3 celem tematycznym. Przedsiębiorstwa powstałe w ramach przedsięwzięć objętych priorytetem inwestycyjnym 8iii mogą otrzymać dalsze i szersze wsparcie rozwojowe polegające w szczególności na: zwiększeniu konkurencyjności dzięki inwestycjom infrastrukturalnym (PI 3a), wdrażaniu nowych produktów, usług i unowocześnianiu procesów (PI 3c) oraz ekspansji na nowe rynki zbytu (PI 3b).

2.A.8 (VIII) Ramy wykonania

Tabela 6 (VIII): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VIII. Zatrudnienie	Wskaźnik produktu #1	CO01	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	3 656	3 672	7 328	13 956	13 992	27 948	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 91,79% alokacji VIII osi priorytetowej
VIII. Zatrudnienie	Wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	47 021 215	-	-	170 941 884	System Informatyczny SL 2014	

Założenia i szacowane wartości dotyczące wkładu instrumentów finansowych w realizację celu pośredniego i końcowego dla wskaźnika produktu, zostały oszacowane w oparciu o ostateczne wyniki oceny ex-ante przeprowadzonej zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.

2.A.9 (VIII) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7-11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (VIII) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**

VIII Zatrudnienie	**102**	103 222 494
VIII Zatrudnienie	**104**	42 078 107

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VIII Zatrudnienie	**01**	141 800 601
VIII Zatrudnienie	**04**	3 500 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VIII Zatrudnienie	**03**	10 000 000
VIII Zatrudnienie	**07**	135 300 601

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VIII Zatrudnienie	**01**	9 200 000
VIII Zatrudnienie	**07**	136 100 601

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS[59] (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwnięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
VIII Zatrudnienie	**08**	145 300 601

2.A.10 (VIII) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

[59] Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

2.A.1 (IX)

Oś priorytetowa IX – Włączenie społeczne

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**IX**
Nazwa osi priorytetowej	**Włączenie społeczne**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (IX) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

2.A.3 (IX) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (IX-9i) Priorytet inwestycyjny 9i: Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.

2.A.5 (IX-9i) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Przywrócenie zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wzrastający poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego stanowią ważne problemy w województwie łódzkim, szczególnie w połączeniu z postępującymi niekorzystnymi zmianami demograficznymi. W 2011 r. wskaźnik zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym wyniósł 27,6%[60]. Ponadto, istnieje silna korelacja w występowaniu zjawiska bierności zawodowej z wykluczeniem społecznym i rozdzielenie tych dwóch zjawisk jest bardzo trudne. Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym doświadczają wielu negatywnych zjawisk psychospołecznych, finansowo-materialnych, kulturowych i wychowawczych. Odczuwają przejawy dyskryminacji, zarówno wskutek niedostosowania ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów. Problemy wynikające z niepełnosprawności, uzależnień, czy długotrwałej choroby utrudniają osobom z tej grupy korzystanie z zasobów społecznych.

Odpowiedzią na przedstawioną sytuację będą działania ukierunkowane na reintegrację grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez szeroko rozumianą aktywizację społeczno-zawodową. Zaprojektowane działania będą pozytywnie oddziaływać na skutki wykluczenia społecznego, takie jak: degradacja człowieka jako osoby, spadek możliwości zatrudnienia oraz wzrost poczucia zagrożenia społecznego.

Oczekiwanym rezultatem planowanych przedsięwzięć będzie wzrost liczby osób, u których zostanie przywrócona zdolność do wypełniania ról społeczno-zawodowych. Efektem będzie również wzrost zatrudnienia oraz rozwój kwalifikacji i umiejętności osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem.

Tabela 4 (IX-9i): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		

[60] Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020

1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	56	%	2014	-	-	21	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	20	%	2014	-	-	20	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	15	%	2014	-	-	15	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	35	%	2014	-	-	35	badanie ewaluacyjne	2019 i 2023

2.A.6 (IX-9i) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IX-9i) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencje w ramach priorytetu będą dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, np. osób z określonym rodzajem niepełnosprawności, osób uzależnionych, czy osób po opuszczeniu zakładów karnych. Jednocześnie bardzo duży nacisk zostanie położony na indywidualizację wsparcia, tak żeby jego zakres w jak największym stopniu był dostosowany do potrzeb poszczególnych osób. Pozwoli to na profilowanie wsparcia i zwiększenie jego skuteczności.

Zakłada się realizację kompleksowych programów obejmujących instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej.

Świadczone będzie również wsparcie na rzecz tworzenia i funkcjonowania podmiotów integracji społecznej tj. centrów integracji społecznej (CIS), klubów integracji społecznej (KIS), zakładów aktywności zawodowej (ZAZ), warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) oraz innych podmiotów działających na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej, w których będą realizowane usługi reintegracji społeczno-zawodowej.

W celu poprawy skuteczności działań na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 zastosowane zostaną mechanizmy zapewniające komplementarność wsparcia EFS i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (PO PŻ). W szczególności zapewniona będzie możliwość korzystania przez grupy docelowe PO PŻ z usług aktywnej integracji (w zależności od indywidualnych potrzeb i potencjału poszczególnych osób), a także współpraca beneficjentów EFS, w tym ośrodków pomocy społecznej, z organizacjami partnerskimi i ich regionalnymi oraz lokalnymi jednostkami zajmującymi się dystrybucją żywności.

Wsparcie w ramach PI 9i będzie zgodne z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi właściwego ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 9 oraz Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

W ramach PI 9i nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

W ramach PI 9i zastosowane zostaną mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych z EFS przedsięwzięć dotyczących zapewnienia dostępu do usług, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów oraz wymagany wkład własny beneficjentów w razie potrzeby.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest wykorzystanie mechanizmu cross-financing w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Zakup sprzętu w ramach PI 9i jest dopuszczalny pod warunkiem jego niezbędności do realizacji przedsięwzięć. Wydatki na zakup sprzętu nie mogą przekraczać 10% alokacji priorytetu.

Wsparciem w ramach PI 9i zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Największy wkład w osiąganie celu szczegółowego przyniosą programy, realizowane przez podmioty specjalizujące się w aktywizowaniu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w których szczególny nacisk położony będzie na uzyskanie kwalifikacji zawodowych i powrót na rynek pracy. Uzupełnieniem tego typu wsparcia będą projekty realizowane przez podstawowe jednostki organizacyjne pomocy społecznej, ukierunkowane na przywrócenie zdolności do wypełniania ról społecznych przez osoby korzystające z pomocy społecznej.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9i:

1. Programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej, edukacyjnej:
   - **instrumenty aktywizacji społecznej** ukierunkowane na przywrócenie zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych,
   - **instrumenty aktywizacji zawodowej** ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji zawodowych, poszerzenie wiedzy i umiejętności do uzyskania zatrudnienia,
   - **instrumenty aktywizacji zdrowotnej** ukierunkowane na wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy,
   - **instrumenty aktywizacji edukacyjnej** ukierunkowane na poszerzenie wiedzy i umiejętności podnoszących kompetencje ogólne, wpływające na status społeczny.

2. Wsparcie na tworzenie i/lub funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej służące realizacji usług reintegracji społeczno-zawodowej, w tym KIS, CIS, WTZ, ZAZ.

Główne typy beneficjentów:

Podmioty specjalizujące się w aktywizowaniu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:

1. instytucje pomocy i integracji społecznej,
2. podmioty ekonomii społecznej,
3. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
4. organizacje pozarządowe,
5. kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
6. przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:
Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wraz z otoczeniem, w tym osoby bezrobotne, które w pierwszej kolejności wymagają aktywizacji społecznej.

Szczegółowy katalog osób, które można zaliczyć do grupy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym zawarty będzie w horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9 i stworzony zostanie na podstawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

2.A.6.2 (IX-9i) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia formalnych i merytorycznych kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

W ramach PI 9i przewiduje się wybór projektów do dofinansowania głównie w trybie konkursowym.

W przypadku projektów realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie dopuszcza się wybór (pozakonkursowy i konkursowy) zgodnie ze schematem określonym w wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie włączenia społecznego.

Planuje się również realizację konkursów na dofinansowanie projektów dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami, które uwzględniać będą specyficzne potrzeby tej grupy.

W PI9i projekty będą realizowane w oparciu o kryteria minimalnej efektywności społecznej mierzonej wśród osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które skorzystały z instrumentów o charakterze społecznym lub edukacyjnym, lub zdrowotnym i efektywności zatrudnieniowej mierzone w stosunku do osób, które skorzystały z instrumentów aktywizacji zawodowej. Sposób wskazywania wartości minimalnych efektywności społecznej i efektywności zatrudnieniowej będzie określony w odpowiednich wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Dodatkowo zostaną zastosowane kryteria wyboru projektów celem osiągnięcia założonej koncentracji tematycznej odnoszącej się do obszarów wiejskich.

W realizowanych projektach stosowane będą klauzule społeczne zgodnie z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, w których zostanie określony zakres i tryb stosowania klauzul społecznych dla zamówień dokonywanych w ramach EFS.

Ponadto preferowane będą również projekty:

- partnerskie, których beneficjenci posiadają kompetencje w zakresie udzielania wsparcia w obszarze zatrudnienia i włączenia społecznego, służące organizacji kompleksowego i wysokiej jakości wsparcia,
- realizowane przez podmioty integracji społecznej we współpracy z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), w zakresie usług reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej,
- realizowane na obszarach objętych rewitalizacją w ramach PI 9b, zgodnie z Lokalnymi Programami Rewitalizacji.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym.

Projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach PI 9i nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9i muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IX-9i) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 9i nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (IX-9i) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9i nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IX-9i) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IX-9i): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	19 905	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CO16)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	4 976	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (IX-9iv) Priorytet inwestycyjny 9iv: Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

2.A.5 (IX-9iv) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Poprawa dostępu do usług społecznych ograniczających ubóstwo i wykluczenie społeczne realizowanych w regionie.

Cel szczegółowy 2

Poprawa dostępu do usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby w regionie.

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Czynnikiem decydującym o atrakcyjności regionu i jego poziomie cywilizacyjnym są warunki życia mieszkańców określone m.in. poprzez dostęp do podstawowych usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym. Usługi te odgrywają ważną rolę w społeczeństwie przyczyniając się do ochrony socjalnej i włączenia społecznego. Popyt na te usługi wzrasta, a możliwości ich finansowania maleją z uwagi na trudności gospodarcze w regionie oraz starzenie się społeczeństwa.

Dodatkowo należy zwrócić uwagę na trudną sytuację rodzin, które są podstawowym środowiskiem funkcjonowania i rozwoju człowieka. Z 739 tys. rodzin (Spis Powszechny 2011 r.) zamieszkujących województwo łódzkie, z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w 2011 r. pomoc przyznano ok. 60 tys. rodzin, czyli w co 12 rodzinie w województwie. Po bezrobociu, ubóstwie i niepełnosprawności jest to kolejny, pod względem liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, powód jej przyznania.

Z uwagi na powyższe, w ramach pierwszego celu szczegółowego planowany jest rozwój usług umożliwiający zwiększenie liczby osób korzystających z usług społecznych świadczonych na obszarze województwa łódzkiego oraz podniesienie jakości tych usług. Planowane jest wsparcie procesu deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców, w tym usług środowiskowych. Służyć ma to m.in. zapewnieniu dzieciom możliwości dorastania w rodzinach, a innym osobom potrzebującym wsparcia, możliwości niezależnego życia i uczestnictwa w życiu społeczności.

Oczekiwanym rezultatem interwencji będzie wzrost liczby trwałych miejsc usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym oraz tworzenie warunków do deinstytucjonalizacji funkcjonujących form wsparcia pomocy dziecku i rodzinie oraz osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Ponadto województwo łódzkie cechują postępujące negatywne procesy demograficzne. Zgodnie z prognozami Głównego Urzędu Statystycznego w grupie wiekowej 15-64 prognozowany jest znaczny spadek liczby osób powodujący, że począwszy od 2016 r. województwo będzie charakteryzowało się najmniejszym udziałem tej grupy w ogóle ludności. Odsetek osób najstarszych będzie rósł w tempie średnio 3,1% rocznie. Pomimo, że tempo wzrostu udziału tej grupy (w proc.) nie jest największe w kraju, to jednocześnie zmniejszająca się znacznie liczba mieszkańców województwa powoduje, że udział grupy osób najstarszych jest o 2 pkt proc. wyższy niż średnio w Polsce. Ponadto, w najbliższych latach przewiduje się nasilanie zjawiska podwójnego starzenia się ludności, przejawiające się szybkim zwiększaniem się udziału osób najstarszych w populacji ludności w wieku poprodukcyjnym.

Nie bez znaczenia dla kondycji społeczeństwa jest również sytuacja zdrowotna dzieci, która wpływa nie tylko na ich rozwój fizyczno-psychologiczny, ale również stanowi podstawę, na której opiera się jakość życia przyszłych dorosłych.

Z uwagi na powyższe, w ramach drugiego celu szczegółowego planowany jest rozwój usług umożliwiający zwiększenie liczby osób korzystających z usług zdrowotnych świadczonych na obszarze województwa łódzkiego oraz podniesienie jakości tych usług. Planowane jest wsparcie procesu deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców, w tym usług środowiskowych. Służyć ma to m.in. osobom potrzebującym wsparcia, możliwości niezależnego życia i uczestnictwa w życiu społeczności.

Oczekiwanym rezultatem interwencji będzie wzrost liczby trwałych miejsc usług zdrowotnych oraz tworzenie warunków do deinstytucjonalizacji funkcjonujących form wsparcia pomocy osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Tabela 4 (IX-9iv): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1: Poprawa dostępu do usług społecznych ograniczających ubóstwo i wykluczenie społeczne realizowanych w regionie														
1	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	3526	liczba	2014	-	-	5450	System Informatyczny SL 2014	rocznie
Cel szczegółowy 2: Poprawa dostępu do usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby w regionie.														
2	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	594	liczba.	2014	-	-	850	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (IX-9iv) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IX-9iv) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się realizację szerokiego spektrum działań. Umożliwią one większej liczbie osób skorzystanie z usług społecznych oraz zdrowotnych, co w konsekwencji pozwoli na zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej w regionie, a także przyczyni się do wzrostu jakości świadczonych usług.

Co do zasady wsparcie w Programie ograniczone będzie do wsparcia form zdeinstytucjonalizowanych i będzie realizowane zgodnie z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej. Możliwe jest również wsparcie procesu tworzenia form zdeinstytucjonalizowanych. Wsparcie dla usług w formach stacjonarnych może być oferowane wyłącznie w sytuacji, gdy objęcie danej grupy osób nie jest możliwe w innej formie ze względu na stan zdrowia lub inne istotne przesłanki. Proces deinstytucjonalizacji będzie prowadzony z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych grup docelowych, których dotyczy deinstytucjonalizacja, oraz trendów demograficznych.

W doborze usług społecznych duży nacisk położony zostanie na indywidualizację wsparcia w celu dostosowania ich do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych grup docelowych.

Rodzina i jej wsparcie w środowisku lokalnym jest priorytetem w pracy wszystkich instytucji i służb działających w regionie. Usługi kierowane do rodzin mają na celu udzielenie im wsparcia w przezwyciężaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz mają zapobiegać umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej lub umożliwić powrót dziecka do rodziny. W tym zakresie będzie prowadzona kompleksowa praca z rodziną, polegająca na świadczeniu usług asystenta rodzinnego, specjalisty pracy z rodziną, świadczenie usług poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, organizacja grup samopomocowych i grup wsparcia. Niezbędne są jednak również działania mające na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania tej opieki przez rodziców. W związku z tym planuje się podjęcie współpracy z rodzinami zastępczymi i udzielanie im wszechstronnego wsparcia w wykonywanych przez nie zadaniach związanych z pieczą zastępczą oraz działania skierowane do kandydatów na rodziców zastępczych w celu przygotowania do przyjęcia dzieci do rodziny.

Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych to także poprawa jakości pomocy kierowanej do dzieci powyżej 3. roku życia i młodzieży, wywodzących się z rodzin patologicznych lub mających trudną sytuację materialną w celu objęcia ich działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi, edukacyjnymi i profilaktycznymi. Działania adresowane do tej grupy docelowej ukierunkowane będą na rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży przede wszystkim w wieku szkolnym, w tym m.in. świetlic środowiskowych, klubów, ognisk wychowawczych, placówek specjalistycznych, placówek socjoterapeutycznych. Działania będą komplementarne ze wsparciem świadczonym przez OHP w projektach realizowanych w ramach PO WER na poziomie krajowym. Placówki wsparcia dziennego powinny stanowić integralną całość z lokalnym systemem wsparcia rodziny. Bez odpowiedniej infrastruktury lokalnych, środowiskowych placówek wsparcia dziennego trudno jest bowiem skutecznie pomagać rodzinie.

Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz liczby osób przewlekle chorych stawia wyzwania związane z zapewnieniem właściwej opieki nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osobami z niepełnosprawnościami i starszymi. W ramach usług medyczno-opiekuńczych, przewidziane będą działania przyczyniające się do zwiększenia samodzielności osób

wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i w następstwie umożliwiające ich opiekunom powrót na rynek pracy. Planuje się wzrost jakości i dostępności usług, w tym w środowiskowych domach samopomocy, placówkach wsparcia dziennego i spersonalizowanych usług asystenckich, a także rozwój wszelkiego rodzaju inicjatyw oddolnych aktywizujących społecznie osoby starsze i z niepełnosprawnościami.

Wsparcie dla usług mieszkań wspomaganych będzie dotyczyło: usług w mieszkaniach treningowych o określonym czasie pobytu (treningi nauki samodzielności, poradnictwo, praca socjalna) oraz usług w mieszkaniach wspieranych o stałym pobycie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w formie usług opiekuńczych. Zakłada się również rozwój usług w mieszkaniach chronionych. Ponadto zgodnie z założeniami Policy *paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe Ramy Strategiczne* zaplanowano realizację działań związanych z rozwojem usług w ramach opieki długoterminowej. Działania te nakierowane będą na świadczenie usług w warunkach domowych, w środowisku naturalnym, a także przygotowanie najbliższego środowiska społecznego do pomocy osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Mając na uwadze profilaktykę dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i ich rehabilitację zaplanowano działania prowadzące do zwiększenia dostępności usług zdrowotnych w tym zakresie. Działania adresowane będą w szczególności do dzieci z rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Niezwykle istotne jest stworzenie kompleksowego systemu oddziaływań diagnostycznych, leczniczo-rehabilitacyjnych i terapeutyczno-edukacyjnych, skierowanych zarówno do dzieci jak również ich rodzin, które mogą prowadzić do całkowitego wyrównania zaburzeń rozwojowych u niektórych dzieci lub też ograniczyć prawdopodobieństwo ich niezdolności do samodzielnego funkcjonowania w późniejszym życiu. Wczesne wykrycie wad rozwojowych pozwoli na uniknięcie niepełnosprawności wśród dzieci. Opieka nad dzieckiem niepełnosprawnym jest częstym powodem zaprzestania aktywności zawodowej przez jedno z rodziców/opiekunów, tak więc zaproponowane wsparcie przyczyni się do poprawy sytuacji na rynku pracy osób sprawujących opiekę nad chorym dzieckiem. Projekty będą realizowane na podstawie krajowych lub regionalnych programów zdrowotnych. Opracowane przez region z własnych środków programy regionalne, stworzone zgodnie ze schematem programu zdrowotnego i zaopiniowane przez Agencję Oceny Technologii Medycznych (AOTM), zostaną zatwierdzone przez Komitet Sterujący.

Wsparcie będzie realizowane zgodnie z *Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe ramy strategiczne.* Działania podejmowane w obszarze zdrowia będą podlegały zasadom koordynacji określonym w Umowie Partnerstwa oraz wytycznych przygotowanych przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz ministra ds. zdrowia.

W celu poprawy skuteczności działań na rzecz walki z ubóstwem, w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 zastosowane zostaną mechanizmy zapewniające komplementarność wsparcia EFS i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (PO PŻ). W szczególności zapewniona będzie możliwość korzystania przez grupy docelowe PO PŻ z usług społecznych (w zależności od indywidualnych potrzeb i potencjału poszczególnych osób), a także współpraca beneficjentów EFS, w tym ośrodków pomocy społecznej z organizacjami partnerskimi i ich regionalnymi oraz lokalnymi jednostkami zajmującymi się dystrybucją żywności.

W ramach PI 9iv nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

W ramach PI 9iv zastosowane zostaną mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych z EFS przedsięwzięć dotyczących zapewnienia dostępu do usług, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów oraz wymagany wkład własny beneficjentów w razie potrzeby.

Wsparcie dla usług społecznych ogólnego interesu będzie zgodne z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi właściwego ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 9 oraz Komunikatem Komisji Europejskiej *Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie KOM(2007)725.*

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest wykorzystanie mechanizmu cross-financing w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Zakup sprzętu w ramach PI 9iv jest dopuszczalny pod warunkiem jego niezbędności do realizacji przedsięwzięć. Wydatki na zakup sprzętu nie mogą przekraczać 10% alokacji priorytetu.

Wsparciem w ramach PI 9iv zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Największy wkład w osiągnięcie pierwszego celu szczegółowego będzie miała realizacja usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wzmocniona działaniami na rzecz dzieci i młodzieży pochodzących ze środowisk zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W przypadku drugiego celu szczegółowego największy wkład w jego osiągnięcie przyniesie rozwój usług medyczno-opiekuńczych adresowanych do osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9iv:

1. rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej służące pomocy w pokonywaniu trudnych sytuacji życiowych,
2. rozwój usług placówek wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla dzieci (powyżej 3. roku życia) i młodzieży służące integracji społecznej oraz zapobieganiu patologiom,
3. rozwój usług medyczno-opiekuńczych dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych i/lub z niepełnosprawnościami służących zaspokojeniu rosnących potrzeb wynikających z niesamodzielności,
4. rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami – wdrożenie programów zdrowotnych.

W ramach PI 9iv zaplanowane świadczenie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych jest działaniem powiązanym z inwestycjami zaplanowanymi do realizacji w PI 9a.

Główne typy beneficjentów:

1. instytucje pomocy i integracji społecznej,
2. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
3. organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
4. podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
5. podmioty lecznicze.

Główne grupy docelowe:

1. osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie,

2. osoby będące kandydatami do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz osoby będące kandydatami do przysposobienia dziecka,
3. dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji oraz ich otoczenie (zgodnie z założeniami Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe ramy strategiczne),
4. podmioty świadczące usługi na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Szczegółowy katalog osób, które można zaliczyć do grupy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym zawarty będzie w horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9 i stworzony zostanie na podstawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

2.A.6.2 (IX-9iv) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

W ramach PI 9iv przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. W trybie tym planuje się m.in. realizację konkursów skierowanych do podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (ośrodki pomocy społecznej / powiatowe centra pomocy rodzinie) w ramach realizacji przedsięwzięć związanych z rozwojem usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. W przypadku tych konkursów zakres usług będzie zgodny z ustawą *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy* zastępczej, ustawą *o pomocy społecznej* oraz horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi właściwego ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 9.

Planuje się również realizację konkursów na dofinansowanie projektów dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami, które uwzględniać będą specyficzne potrzeby tej grupy.

Planuje się organizację konkursów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej i przedsiębiorstwom społecznym.

W realizowanych projektach stosowane będą klauzule społeczne zgodnie z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, w których zostanie określony zakres i tryb stosowania klauzul społecznych dla zamówień dokonywanych w ramach EFS.

Preferowane będą projekty:
- na obszarach, na których dane wsparcie nie jest realizowane albo realizowane jest w niewystarczającym stopniu,
- realizowane w ramach zintegrowanych form opieki środowiskowej (community-based centres).

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach PI 9iv nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9iv muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IX-9iv) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (IX-9iv) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9iv nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IX-9iv) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IX-9iv): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	15 312	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	6 349	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba dzieci objętych programami zdrowotnymi w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	9 000	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (IX-9v) Priorytet inwestycyjny 9v: Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia

2.A.5 (IX-9v) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Powstanie nowych i trwałych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Rozwój ekonomii społecznej oraz działających w tym obszarze przedsiębiorstw społecznych jest szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, pozostających dotychczas bez zatrudnienia. Długotrwałe pozostawanie poza rynkiem pracy powoduje wystąpienie u tych osób szeregu barier, które uniemożliwiają aktywność zawodową. Są to m.in. bariery mentalne i materialne, tj. niechęć do poszukiwania pracy, brak wiary we własne możliwości, brak możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych, a nawet zaspokojenia podstawowych potrzeb życia codziennego, co w efekcie prowadzi do izolacji społecznej, ubóstwa i bierności zawodowej. Sektor ekonomii społecznej jest niezwykle istotny dla aktywizacji osób z niepełnosprawnościami. Wskaźniki określające poziom aktywności zawodowej w tej grupie, mimo wzrostowej tendencji, są w województwie łódzkim nadal zbyt niskie. Osoby te wyróżnia potrzeba odbudowania więzi społecznych, wyrównania szans w dostępie do rynku pracy, co może zapewnić zatrudnienie m.in. w spółdzielniach socjalnych.

Tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej[61], a zwłaszcza w nowoutworzonych przedsiębiorstwach społecznych, stworzy warunki do przywrócenia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na rynek pracy.

Dla osób zainteresowanych utworzeniem przedsiębiorstwa społecznego istotną barierą jest ograniczony dostęp do źródeł finansowania planowanych przedsięwzięć oraz niewystarczające kompetencje w zakresie prowadzenia tego typu działalności.

Ponadto istotną kwestią jest zapewnienie rozwoju i trwałości funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych poprzez systematyczne podnoszenie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego kadry zarządzającej, pracowników i wolontariuszy tych podmiotów.

Oczekiwanym rezultatem planowanych przedsięwzięć będzie powstanie nowych miejsc pracy w sektorze gospodarki społecznej, gdzie osoby zagrożone wykluczeniem społecznym uzyskają trwałe zatrudnienie, co przyczyni się do zmniejszania skali ubóstwa na obszarze województwa.

Tabela 4 (IX-9v): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

[61] Zgodnie z definicją określoną w horyzontalnych krajowych wytycznych ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	66	%	2014	-	-	66	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	336	szt.	2014	-	-	773	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	47	szt.	2014	-	-	66	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	44	%	2014	-	-	44	badanie ewaluacyjne	2019 2023
5	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	44	%	2014	-	-	44	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (IX-9v) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IX-9v) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 9v skupi się na zwiększeniu dostępu do bezzwrotnego wsparcia finansowego na tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej. Możliwe też będzie korzystanie z usług opiekuna/mentora oraz szkoleń zawodowych, co na podstawie doświadczeń z realizacji projektów w perspektywie finansowej 2007-2013 uznano za istotny element wsparcia. Prowadzone będzie kompleksowe przygotowanie uczestników wsparcia do prowadzenia działalności, głównie poprzez zapewnienie wysokiej jakości szkoleń i doradztwa, dostosowanych do indywidualnych potrzeb oraz zapewnienie dostępu do usług animacyjnych i inkubacyjnych, co przełoży się w końcowym efekcie na trwałość wsparcia.

Realizowane będą również zintegrowane usługi mające na celu wzmocnienie potencjału istniejących przedsiębiorstw społecznych. Wsparcie skupi się na doradztwie prawnym i biznesowym, które jest niezbędne do rozwoju ich działalności. Ponadto przewiduje się wsparcie na rzecz podnoszenia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników PES, co wspomoże procesy podejmowania inwestycji

rozwojowych. Wsparcie w tym zakresie będzie prowadzone w oparciu o przygotowaną dla PES indywidualną diagnozę potrzeb.

W ramach PI 9v nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

Zastosowane zostaną mechanizmy gwarantujące trwałość realizowanych z EFS przedsięwzieć dotyczących zapewniania dostępu do usług, w tym odpowiednie kryteria wyboru projektów oraz wymagany wkład własny beneficjentów, w razie potrzeby.

Wsparcie w ramach PI 9v będzie realizowane zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest wykorzystanie mechanizmu cross-financing w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Zakup sprzętu w ramach PI 9v jest dopuszczalny pod warunkiem jego niezbędności do realizacji przedsięwzięć. Wydatki na zakup sprzętu nie mogą przekraczać 10% alokacji priorytetu.

Wsparciem w ramach PI 9v zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Największy wkład w osiąganie celu szczegółowego przyniesie zwiększenie dostępu do bezzwrotnego wsparcia finansowego na tworzenie miejsc pracy oraz kompleksowego wsparcia szkoleniowo-doradczego dla podmiotów i osób.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9v:

1. Udzielanie wsparcia finansowego i doradczo-szkoleniowego na tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej obejmujące:
   - bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie miejsca pracy,
   - wsparcie pomostowe służące pokryciu bieżących wydatków,
   - wsparcie szkoleniowo-doradcze:
     - szkolenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej,
     - pomoc w przygotowaniu biznesplanu,
     - doradztwo w sprawie bieżących zagadnień związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa,
     - pomoc w nawiązywaniu kontaktów biznesowych,
     - mentoring na etapie zakładania i w pierwszych miesiącach działania przedsiębiorstwa,
     - szkolenia zawodowe.

2. Świadczenie usług dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej, służące wzmocnieniu ich potencjału:
   - doradztwo prawne, biznesowe, finansowe, w tym przygotowanie do korzystania PES z mikropożyczek,
   - podnoszenie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego kadry zarządzającej, pracowników i wolontariuszy PES (np. szkolenia, staże, praktyki, wizyty studyjne),
   - doradztwo w zakresie rozwijania kompetencji społecznych pracowników PES, dotyczące budowania powiązań kooperacyjnych.

3. Świadczenie usług zmierzających do inicjowania tworzenia podmiotów ekonomii społecznej :
   - działania animacyjne,
   - szkolenia, doradztwo indywidualne i grupowe w zakresie inicjowania tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej,
   - działania inkubacyjne.

4. Koordynacja działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie w zakresie zgodnym z krajowymi horyzontalnymi wytycznymi określonymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Główne typy beneficjentów:

1. instytucje wsparcia i/lub rozwoju ekonomii społecznej / akredytowane OWES,
2. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe,
3. jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
4. jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
5. kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Główne grupy docelowe:

1. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe planujące ekonomizację,
2. osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
3. osoby fizyczne i osoby prawne, które planują założyć podmiot ekonomii społecznej,
4. otoczenie podmiotów ekonomii społecznej.

Szczegółowy katalog osób, które można zaliczyć do grupy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym zawarty będzie w horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9 i opracowany na podstawie Krajowego Programu Przeciwadzialania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.

2.A.6.2 (IX-9v) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

W ramach PI 9v przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Realizacja usług wspierających ekonomię społeczną prowadzona będzie przez beneficjentów posiadających odpowiedni potencjał do realizacji wsparcia, w tym przez akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. Decyzje o wyborze beneficjentów wspierających ekonomię społeczną będą podejmowane w oparciu o kryteria wyboru projektów, wskazujące na wymagane ilościowe efekty ich działalności w odniesieniu do wybranych kryteriów akredytacji (wdrożonych w ramach PO KL 2007 – 2013) dla poszczególnych typów świadczonych usług (animacyjnych, inkubacyjnych, biznesowych). IZ RPO zapewni również monitorowanie efektywności działalności usługowej wybranych beneficjentów w powyższym zakresie.

W realizowanych projektach stosowane będą klauzule społeczne zgodnie z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, w których zostanie określony zakres i tryb stosowania klauzul społecznych dla zamówień dokonywanych w ramach EFS.

Preferowane będą projekty:

- wspierające rozwój działań ekonomii społecznej w kluczowych sferach rozwojowych, określonych w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz w Regionalnym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- uwzględniające udział osób z niepełnosprawnościami.

Przewiduje się również realizację projektu pozakonkursowego o charakterze wdrożeniowym w zakresie koordynacji działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie (4. typ przedsięwzięć), zgodnie z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, przez Samorząd Województwa Łódzkiego / Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

W ramach PI 9v nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9v muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IX-9v) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 9v nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (IX-9v) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9v nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IX-9v) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IX-9v): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	597	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	531	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (IX) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

W ramach wdrażania IX Osi priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznej i współpracy ponadnarodowej, niemniej priorytety inwestycyjne realizowane w niniejszej osi przyczynią się do osiągnięcia celów zawartych w innych osiach priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym w ramach celów tematycznych 1-7.

Przykładowo realizacja PI 9v będzie mieć wpływ na osiągnięcie celów PI 3a, gdyż rozwój gospodarki społecznej może przyczynić się do zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej regionu zarówno poprzez tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych, jak i wzmacnianie potencjału istniejących już innych podmiotów ekonomii społecznej.

2.A.8 (IX) Ramy wykonania

Tabela 6 (IX): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	.Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
IX. Włączenie społeczne	Wskaźnik produktu		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	4 300	-	-	20 502	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 48,68% alokacji IX osi priorytetowej
IX. Włączenie społeczne	Wskaźnik produktu		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	7 270	-	-	15 312	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 35,05% alokacji IX osi priorytetowej
IX. Włączenie społeczne	Wskaźnik postępu finansowego		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	26 314 886	-	-	185 287 796	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (IX) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7–11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu

Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (IX) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IX Włączenie społeczne	**109**	67 718 406
IX Włączenie społeczne	**112**	75 549 247
IX Włączenie społeczne	**113**	14 226 973

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IX Włączenie społeczne	**01**	157 494 626

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IX Włączenie społeczne	**03**	11 000 000
IX Włączenie społeczne	**07**	146 494 626

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IX Włączenie społeczne	**01**	23 648 612
IX Włączenie społeczne	**07**	133 846 014

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS[62] (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwnięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
IX Włączenie społeczne	**08**	157 494 626

2.A.10 (IX) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

[62] Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

2.A.1 (X)

Oś priorytetowa X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**X**
Nazwa osi priorytetowej	**Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (X) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

2.A.3 (X) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4.(X-8iv) Priorytet inwestycyjny 8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

2.A.5 (X-8iv) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Oczekiwanym efektem planowanego typu przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego będzie zwiększenie szans na zatrudnienie oraz utrzymanie zatrudnienia osobom, które pełnią funkcje rodzicielskie poprzez zastosowanie kompleksowych działań w postaci zapewnienia miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz w przypadku zidentyfikowanej potrzeby działań na rzecz aktywizacji zawodowej. Rezultatem podejmowanych działań ma być zwiększenie dostępności do miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, co umożliwi łączenie życia prywatnego i zawodowego.

Tabela 4 (X-8iv): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów[12](w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	27	%	2013	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	27	%	2013	-	-	40	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	90	%	2014	-	-	90	Badanie ewaluacyjne	okresowo trzykrotnie w okresie programowania

2.A.6 (X-8iv) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (X-8iv) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania w ramach PI 8iv mają przyczynić się do wzrostu szans na zatrudnienie oraz utrzymania zatrudnienia poprzez umożliwienie łączenia życia zawodowego z prywatnym. Działania te będą kierowane do osób sprawujących opiekę nad dzieckiem do lat 3.

Częstą przyczyną dezaktywizacji zawodowej pracowników bądź barierą w wejściu na rynek pracy jest konieczność opieki nad dziećmi. Potrzeba działań w tym zakresie została zidentyfikowana w Zaleceniu 3 Rady, które wskazuje na konieczność zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy poprzez inwestowanie w przystępną cenowo i wysokiej jakości opiekę nad dziećmi.

Potrzebę tych działań zdiagnozowano także na poziomie regionu, identyfikując niezadowalający dostęp do opieki żłobkowej. Słabością jest niedopasowanie sieci żłobków do regionalnych i lokalnych potrzeb. Liczba miejsc w instytucjach opieki nad małymi dziećmi pozwala na zaspokojenie regionalnych potrzeb tylko w niewielkim stopniu. W większości gmin nie funkcjonuje żadna instytucja opieki nad dziećmi w tym wieku. Najmniejszy odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną jest w małych gminach. Równocześnie oprócz wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem istotne jest zaplanowanie działań służących aktywizacji zawodowej osób, dla których barierą w wejściu na rynek pracy jest opieka nad dzieckiem w wieku do lat trzech, biorąc pod uwagę status tych osób na rynku pracy (osoby bezrobotne oraz bierne zawodowo, sprawujące opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3). Planuje się kompleksowe użycie instrumentów rozwoju zasobów rynku pracy zapewniając zindywidualizowane podejście do grup docelowych. Biorąc pod uwagę fakt, iż kobiety częściej niż mężczyźni sprawują opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 i stanowi to barierę w wejściu na rynek pracy przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w przedmiotowym PI będą ukierunkowane na tę grupę z uwzględnieniem dodatkowych cech takich jak status na rynku pracy. W przypadku realizacji przedsięwzięć w zakresie aktywizacji zawodowej projekty w ramach priorytetu inwestycyjnego będą realizowane w oparciu o kryteria minimalnej efektywności zatrudnieniowej mierzone według metodologii nieuwzględniającej umów cywilno-prawnych.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest wykorzystanie mechanizmu cross-financinguw wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Wsparciem w ramach PI 8iv zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.
Powyższe obszary wsparcia bezpośrednio przyczyniają się do ułatwienia godzenia życia zawodowego i rodzinnego poprzez wprowadzanie rozwiązań, które umożliwiają osobom pełniącym funkcje opiekuńcze funkcjonowanie na rynku pracy.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8iv:

W celu umożliwienia pozostania bądź powrotu na rynek pracy osobom pełniącym funkcje opiekuńcze i łączenia życia rodzinnego z prywatnym zaplanowano działania w zakresie wsparcia aktywnego uczestnictwa w rynku pracy oraz służące zwiększeniu dostępu do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Główne grupy docelowe:

– osoby opiekujące się dzieckiem w wieku do lat 3.

2.A.6.2 (X-8iv) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8iv przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 8iv. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych (w tym wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MIR).

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Zastosowane kryteria wyboru i kryteria strategiczne zapewnią odpowiedni udział grup docelowych i kierunkowanie interwencji do obszarów najbardziej wymagających wsparcia. Szczegółowe preferencje będą dotyczyły projektów przewidujących:

- tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 na obszarach o zdiagnozowanym deficycie w zakresie ich dostępności;

- kompleksowe wsparcie w postaci utworzenia miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz działania aktywizujące zawodowo osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3.

Wsparcie będzie komplementarne z interwencjami planowanymi w ramach EFRR w PI 9a.

W ramach PI 8iv nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8iv muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (X-8iv) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4 (X-8iv) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8iv nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (X-8iv) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (X-8iv): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	4 872	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	4 872	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(X-8v) Priorytet inwestycyjny 8v: Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

2.A.5 (X-8v) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Podniesienie kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców sektora MŚP i ich pracowników, w tym MŚP przechodzących procesy adaptacyjne, restrukturyzacyjne i modernizacyjne.

Cel szczegółowy 2

Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych.

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Oczekiwanym efektem interwencji w ramach celu pierwszego będzie realizacja celu rozwojowego przedsiębiorstwa i wzrost kompetencji pracowników poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług rozwojowych w oparciu o podejście popytowe. Wsparcie to będzie miało bezpośredni wpływ na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie, a także wpłynie pozytywnie na rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników. Dodatkowo korzystanie z odpowiednich usług rozwojowych pozwoli pracodawcom reagować na zachodzące procesy restrukturyzacyjne w przedsiębiorstwach, a wsparcie to przyczyni się do poprawy sytuacji konkurencyjnej regionalnych przedsiębiorstw dotkniętych procesami zmiany gospodarczej.

Działania podjęte na rzecz realizacji celu drugiego służą zapobieganiu negatywnym skutkom zmian gospodarczych w regionie i przywróceniu do zatrudnienia osób, które w wyniku zmian gospodarczych utraciły lub są zagrożone utratą zatrudnienia. Zapewnienie kompleksowego i dostosowanego do indywidualnych potrzeb wsparcia w ramach outplacementu służyć będzie skutecznemu zapobieganiu dezaktywizacji zawodowej.

Tabela 4 (X-8v): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów[12](w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1: Podniesienie kompetencji i kwalifikacji przedsiębiorców sektora MŚP i ich pracowników, w tym MŚP przechodzących procesy adaptacyjne, restrukturyzacyjne i modernizacyjne.														
1.	Liczba mikro-małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	40	%	2013	-	-	40	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	40	%	2013	-	-	40	System Informatyczny SL 2014	rocznie

3.	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	40	%	2013	-	-	40	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	40	%	2013	-	-	40	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5.	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy sześć miesięcy po opuszczeniu programu (CR07)	Region słabiej rozwinięty	osoby	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO05)	-	-	27	%	2014	-	-	27	Badanie ewaluacyjne	okresowo
Cel szczegółowy 2: Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce w ramach działań outplacementowych.														
6.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	50	%	2013	-	-	60	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (X-8v) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (X-8v) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Poprawa adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników stanowi jeden z kluczowych czynników decydujących o konkurencyjności gospodarki w regionie w obliczu globalnych wyzwań, przed którymi stają przedsiębiorstwa. Istotne jest stymulowanie popytowej strony rynku pracy, szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw, które często nie potrafią samodzielnie określić swoich potrzeb szkoleniowych. Wsparcie będzie dopasowane do rzeczywistych zgłaszanych przez przedsiębiorstwo potrzeb, przedsiębiorca samodzielnie będzie decydował o zakresie udzielanego wsparcia. Główna koncentracja wsparcia opierać się będzie na najbardziej skutecznych z punktu widzenia przedsiębiorstw usługach doradczych i szkoleniowych. Niezbędne jest także podjęcie działań mających na celu poprawę jakości zarządzania przedsiębiorstwami sektora MŚP oraz wsparcie w sytuacjach kryzysowych. W tym celu przewidziano działania wspierające przedsiębiorców w zakresie zarządzania strategicznego, w tym zarządzania zasobami ludzkimi oraz doradztwo, które wspierać ma procesy restrukturyzacyjne bądź zapobieżenie wystąpieniu sytuacji kryzysowej. Pozwoli to MŚP dostosować się do zmieniających warunków gospodarczych i realizować strategię zarządzania w sytuacjach kryzysowych.
Dostosowanie się do zmieniających warunków gospodarczych wymaga niekiedy przeprowadzenia w przedsiębiorstwie procesów, których wynikiem mogą być zwolnienia pracowników. Tego typu sytuacje wymagają szybkiej interwencji, która ma pomóc w utrzymaniu aktywności na rynku pracy. Adaptacja pracowników do nowej sytuacji w ramach kompleksowych i zindywidualizowanych działań outplacementowych jest zatem niezbędna do szybkiego powrotu na rynek pracy lub kontynuowania zatrudnienia.

Dodatkowo, mając na uwadze negatywne zmiany demograficzne zachodzące w regionie, podnoszenie i aktualizacja umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza powyżej 50 roku życia i nisko wykwalifikowane, jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy. W związku z powyższym, w PI 8v przewiduje się kryteria preferencji dla wskazanych grup docelowych.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest zastosowanie mechanizmu cross-financingu, w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Wsparciem w ramach PI 8v zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8v:

- wspieranie procesów adaptacyjnych w przedsiębiorstwach sektora MŚP za pomocą usług rozwojowych dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych (1),
- wsparcie outplacementowe obejmujące m.in. szkolenia zawodowe, doradztwo zawodowe, poradnictwo psychologiczne, pośrednictwo pracy, staże przygotowujące do podjęcia pracy w nowym

zawodzie, subsydiowanie zatrudnienia uczestnika projektu u nowego pracodawcy, studia podyplomowe, wsparcie dla osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą (2).

Typ przedsięwzięcia 1 przyczynia się do realizacji celu szczegółowego nr 1, natomiast typ przedsięwzięcia nr 2 do realizacji celu szczegółowego nr 2.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Główne grupy docelowe:

- mikro, mali i średni przedsiębiorcy i ich pracownicy (z uwzględnieniem pracowników po 50 roku życia oraz o niskich kwalifikacjach),
- osoby, które utraciły pracę z przyczyn niedotyczących pracownikaw okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu,
- osoby przewidziane do zwolnienia lub zagrożone zwolnieniem z pracy z przyczyn niedotyczących pracownika.

2.A.6.2 (X-8v) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8v przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym.
Tryb konkursowy pozwoli w procedurze konkurencyjnej wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celów szczegółowych PI 8v i osiągnięcie zakładanych rezultatów.
Wspieranie procesów adaptacyjnych w przedsiębiorstwach sektora MŚP za pomocą usług rozwojowych dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych będzie realizowane w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF) z wykorzystaniem Bazy Usług Rozwojowych (BUR). Istotą podejścia popytowego jest założenie, że centralnym podmiotem wsparcia jest przedsiębiorstwo i jego potrzeby. System będzie przejrzysty, logiczny, nastawiony na jakość i dający swobodę wyboru przedsiębiorcy, który jest zainteresowany rozwojem kapitału intelektualnego w swojej firmie i co za tym idzie – zwiększeniem swojej konkurencyjności na rynku. Podmiotowy system finansowania usług rozwojowych będzie gwarantował odbiorcom wsparcia możliwość samodzielnego podejmowania decyzji edukacyjnych, a także szybką reakcję na występujące potrzeby.
Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8v i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które

umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kryteria wyboru projektów uwzględniać będą preferencje w poziomie dofinansowania w zależności od branż, sektorów, wielkości przedsiębiorstw, kategorii odbiorców. Uwzględnione zostaną grupy docelowe, do których w pierwszej kolejności kierowane będzie wsparcie (osoby 50+ oraz o niskich kwalifikacjach). Zostaną zapewnione szczególne preferencje wsparcia dla sektorów mających największy potencjał w generowaniu miejsc pracy (firmy szybkiego wzrostu) oraz sektorów strategicznych dla rozwoju województwa. W ramach projektów outplacementowych stosowana będzie preferencja dla projektów zapewniających największą efektywność zatrudnieniową (wyższą niż określone progi minimalne).

Wsparcie oferowane w ramach PI 8v uwzględni mechanizmy pozwalające na uniknięcie podwójnego finansowania tych samych usług świadczonych na rzecz przedsiębiorców w ramach CT3 i CT8 (wsparcie w ramach CT8 będzie elementem szerszej strategii rozwoju firmy w zakresie inwestycji w kapitał ludzki).

W ramach PI 8v nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8v muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (X-8v) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 8v nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (X-8v) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8v nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (X-8v) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (X-8v): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba mikro- , małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	7063	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób pracujących łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie (CO05)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	27 038	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	8 111	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	10 815	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5.	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 492	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(X-8vi) Priorytet inwestycyjny 8vi Aktywne i zdrowe starzenie się

2.A.5 (X-8vi) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wdrożenie programów zdrowotnych mających wpływ na utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, w tym szczególnie osób powyżej 50 roku życia.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Działania związane z realizacją celu szczegółowego przyczynią się do poprawy stanu zdrowia regionalnej społeczności, co umożliwi utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej pracowników. W związku z tym interwencja przyczyni się również do poprawy jakości życia osób objętych interwencją. Dzięki podejmowanym przedsięwzięciom zwiększy się liczba mieszkańców regionu objętych działaniami w zakresie profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji.
Problemy demograficzne dotykające województwo łódzkie, a szczególnie trend dotyczący starzenia się ludności, stanowią jedno z głównych zagrożeń dla jego rozwoju. Region należy do obszarów z największym nasileniem problemów demograficznych w kraju[63]. Zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrasta w wieku poprodukcyjnym. Zmiany w systemie emerytalnym dotyczące późniejszego przechodzenia na emeryturę potęgują konieczność wydłużenia aktywności zawodowej. Ta jednak uwarunkowana jest odpowiednim stanem zdrowia. Przyjmuje się, że zły stan zdrowia jest jedną z głównych przyczyn bierności zawodowej[64]. Należy podkreślić, że w regionie problem ten dotyczy w znacznym stopniu osób w wieku 50+[65]. W świetle przeciętnego trwania życia, wyraźnie krótszego niż w innych województwach, a także najwyższej w kraju umieralności osób dorosłych z powodu ogółu przyczyn, stan zdrowia mieszkańców województwa można uznać za najgorszy w kraju[66]. Zła sytuacja zdrowotna powoduje problemy z aktywnością zawodową i wydajnością pracy. W związku z powyższym bardzo istotne znaczenie dla województwa mają działania związane z zachowaniem lub przywróceniem stanu zdrowia umożliwiającego aktywność zawodową.

Tabela 4 (X-8vi): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów12(w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	0	osoby	2013	-	-	309 90	Badanie ankietowe	na bieżąco
2.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	10	%	2013	-	-	10	System Informatyczny SL 2014	rocznie

[63] Umowa Partnerstwa, Rozdział 3.3.6 Obszary z nasileniem problemów demograficznych.
[64] Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne, str. 11.
[65] „Stare czy nowe kwalifikacje – rynek pracy w Łódzkiem wobec osób po 50 roku życia", Podsumowanie najważniejszych wyników badania, Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, Łódź 2013 r.
[66] Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne, Załącznik nr Analiza zbiorcza sytuacji zdrowotnej w regionach na tle podaży usług zdrowotnych, Województwo łódzkie.

3.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	10	%	2013	-	-	10	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (X-8vi) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (X-8vi) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Zakładane działania kierowane do regionalnej społeczności, zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa, skoncentrowane będą przede wszystkim na utrzymaniu i wydłużaniu aktywności zawodowej na rynku pracy w dobrym stanie zdrowia.

Wsparcie w zakresie wdrożenia programów rehabilitacji leczniczej i zawodowej ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej będzie skoncentrowane przede wszystkim na schorzeniach, które stanowią główne przyczyny dezaktywizacji zawodowej. Realizowane działania powinny służyć pełnej lub możliwie największej sprawności fizycznej, bądź psychicznej, zdolności do pracy i do brania udziału w życiu społecznym. Zależnie od schorzenia program rehabilitacji może obejmować kilka etapów (pierwszy prowadzony w warunkach szpitalnych, drugi prowadzony w stacjonarnych ośrodkach rehabilitacji lub warunkach domowych, trzeci tzw. późna rehabilitacja).

Planowane działania obejmują realizację programów profilaktycznych dotyczących chorób specyficznych dla regionu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów uznanych za priorytetowe, w tym pozwalające przeciwdziałać negatywnym skutkom zmian epidemiologicznych. Będzie dotyczyć obszarów, dla których nie funkcjonują ogólnopolskie profilaktyczne programy zdrowotne lub w stosunku do których zdefiniowano istotne deficyty wymagające wzmacniania poprzez działania o charakterze regionalnym[67]. Realizowane działania pozwolą na wcześniejsze wykrywanie jednostek chorobowych specyficznych dla regionu i tym samym ograniczenie zachorowalności i identyfikację we wcześniejszym stadium chorób wśród mieszkańców, co przyczyni się do utrzymania ich aktywności zawodowej.

Regionalne profilaktyczne programy zdrowotne będą wdrażane zgodnie z wymogami *ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* oraz wytycznymi przygotowanymi na poziomie centralnym.

Przewidywane jest wsparcie w zakresie realizacji populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy. W przypadku finansowania programu profilaktyki raka piersi i programu profilaktyki raka szyjki macicy wsparcie jest adresowane do podmiotów, które posiadają kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia w ramach programów populacyjnych tj. Populacyjnego programu profilaktyki i wczesnego wykrywania raka szyjki macicy oraz Populacyjnego programu wczesnego wykrywania raka piersi. Natomiast w przypadku finansowania programu z zakresu profilaktyki raka jelita grubego, o środki z EFS mogą ubiegać się wszystkie podmioty, w tym również te, które posiadają umowę z Ministerstwem Zdrowia w ramach Programu badań przesiewowych dla wczesnego wykrywania raka jelita grubego[68]. Ze środków EFS nie mogą być finansowane badania cytologiczne i mammograficzne (środki EFS nie mogą zastępować

[67] Zgodnie z założeniami przedstawionymi w dokumencie „Podręcznik. Zasady opracowania i wdrażania regionalnych profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego".

[68] W przypadku zmian prawnych dotyczących systemu ochrony zdrowia w Polsce i jego finansowania obejmujących płatnika finansującego świadczenia zdrowotne w ramach krajowego programu populacyjnego zapisy należy odnosić również do podmiotu będącego kontynuatorem prawnym wskazanego płatnika. W sytuacji zmiany nazwy krajowego programu populacyjnego zapisy należy odnosić do aktualnej nazwy.

środków krajowych). Nie dotyczy to badań z zakresu kolonoskopii, ponieważ rozwój sieci podmiotów świadczących przedmiotowe badanie jest jednym z celów programu profilaktyki raka jelita grubego.
Programy profilaktyczne każdorazowo powinny obejmować podstawowy poziom opieki – lekarzy, pielęgniarki, podstawowe instytucje na poziomie lokalnym i regionalnym.
Każdorazowo decyzja o dofinansowaniu realizacji programu zdrowotnego będzie poprzedzana analizą epidemiologiczną terytorium i grup docelowych z uwzględnieniem odpowiednich dla danego programu elementów: skali zapadalności, czynników wykluczających z rynku pracy, wieku, płci oraz profilu zawodowego osób planowanych do objęcia programem zdrowotnym. W szczególności programy zdrowotne powinny być ukierunkowane na grupy docelowe najbardziej narażone na opuszczenie rynku pracy z powodu czynników zdrowotnych lub najbardziej bliskich powrotowi na rynek pracy w wyniku świadczeń rehabilitacyjnych.
Wsparcie związane z profilaktyką zdrowotną może uwzględniać edukację i promocję zdrowia o charakterze regionalnym, w tym edukację prozdrowotną, mając na uwadze, że do słabych stron ochrony zdrowia w regionie, podobnie jak w kraju, obok niskiej zgłaszalności na badania profilaktyczne, należy niska świadomość zdrowotna społeczeństwa[69][70]. Dotyczy to również zdrowego trybu życia, ograniczającego czynniki związane z głównymi chorobami regionu (np. związane z paleniem tytoniu, aktywnością fizyczną, nadwagą, otyłością, odżywianiem, alkoholem, stresem).
Ze względu na potrzebę koordynacji wsparcia ochrony zdrowia na poziomie regionalnym i centralnym przewiduje się mechanizmy koordynacyjne zapobiegające powielaniu się wsparcia. Wszelkie działania w tym zakresie będą rozpatrywane przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji interwencji EFSI w sektorze zdrowia.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest zastosowanie mechanizmu cross-financingu, w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

Wsparciem w ramach PI 8vi zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Wartość bazowa dla wskaźnika rezultatu „Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne" zostanie ustalona po 2016 roku w badaniu ewaluacyjnym, które zostanie skoordynowane dla kraju.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8vi:

- wdrożenie programów zdrowotnych z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej, ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej – w szczególności dotyczących rehabilitacji kardiologicznej, neurologicznej, psychiatrycznej, onkologicznej, pulmonologicznej, rehabilitacji narządów ruchu (1);

[69] Strategia Rozwoju Polityki Zdrowotnej dla Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, str. 18, 19.
[70] Analiza SWOT dla ochrony zdrowia w Polsce; Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne, str. 112, 118.

- wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne – w szczególności choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby kostno-mięśniowe, choroby układu oddechowego, choroby psychiczne (2);
- realizacja populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy, w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne (3).

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych), w tym publiczne i prywatne instytucje opieki medycznej, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, legitymujące się doświadczeniem.

W innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów, dopuszcza się możliwość dookreślania / zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów. W szczególności wiąże się to z wytycznymi i zaleceniami otrzymywanymi z poziomu ministerialnego i Komisji Europejskiej.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego w wieku aktywności zawodowej, w szczególności osoby powyżej 50 roku życia, kwalifikujący się do objęcia programami profilaktycznymi i rehabilitacyjnymi.

2.A.6.2 (X-8vi) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8vi przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym, zgodnym z zapisami Umowy Partnerstwa, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8vi i osiągnięcie zakładanych rezultatów.
Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8vi i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 8vi nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8vi muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (X-8vi) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (X-8vi) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8vi nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (X-8vi) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (X-8vi): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób objętych programem zdrowotnym dzięki EFS	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	37 329	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba wdrożonych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu, w tym pracodawców	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	10	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	24 961	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (X) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7.

W ramach przedmiotowej Osi Priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej.

Działania przewidziane do realizacji w zakresie Osi priorytetowej *Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie* przyczynią się do wdrażania interwencji zaplanowanej w ramach następujących celów tematycznych:

- CT 2 poprzez organizację szkoleń dla pracowników związanych z kompetencjami cyfrowymi (PI 8v EFS), a także poprzez wykorzystanie TIK jako źródła informacji o programach profilaktycznych, np. mailing do firm, bank usług profilaktycznych (EFRR) realizowanych w ramach działań na rzecz wdrożenia programów profilaktycznych (PI 8vi EFS);
- CT 3 poprzez poprawę konkurencyjności i stabilności małych i średnich przedsiębiorstw dzięki wspieraniu zdolności przystosowania się przedsiębiorstw, kadry zarządzającej i pracowników do zmian, wzrost inwestycji w kapitał ludzki. W ramach interwencji EFS możliwa będzie realizacja projektów szkoleniowych i doradczych ukierunkowanych na konkretne potrzeby przedsiębiorców, którzy uzyskali dofinansowanie na rozwój przedsiębiorstw w ramach PI 3a, 3b, 3c i w przypadku potrzeby stworzenia nowych miejsc pracy, zakładają równolegle dopasowanie kwalifikacji nowych pracowników bądź pracowników zatrudnionych, co do których konieczne jest podjęcie działań adaptacyjnych do inwestycji w przedsiębiorstwie; w przypadku natomiast inwestycji w nowoczesny park maszynowy (produkcyjny) możliwe są działania przekwalifikujące pracowników, jeśli tego typu inwestycja będzie wiązać się z koniecznością przesunięcia pracowników do innych działów i innych stanowisk pracy w przedsiębiorstwach (PI 8v EFS). Planowane są również działania przekwalifikowujące pracowników zagrożonych zwolnieniem (PI 8v EFS).

2.A.8 (X) Ramy wykonania

Tabela 6 (X): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)[1]			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)[2]
							M	K	O	M	K	O		
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	Wskaźnik produktu #1		Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1462	-	-	4 872	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 29,64% alokacji osi priorytetowej
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	Wskaźnik produktu #2	(CO 05)	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO05)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	4056	-	-	27 038	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 53,88 % alokacji osi priorytetowej
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	Wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	12186284	-	-	13 754 067 2	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (X) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na

[1] Cel końcowy może być zaprezentowany, jeśli może to mieć zastosowanie do danego wskaźnika, wartością łączna (kobiety + mężczyźni) lub w podziale na płeć. Dla EFRR oraz FS w większości przypadków podział wg płci nie będzie mieć zastosowania.

[2] Wskaźniki muszą obrazować większość alokacji na daną oś priorytetową w podziale na fundusze, kat. regionów w przypadku EFRR i EFS (większość alokacji z każdego danego funduszu dla każdej danej kategorii regionów).

potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (X) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**105**	34 653 157
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**106**	62 997 057
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**107**	19 259 356

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**01**	116 909 570

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**03**	5 845 479
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**07**	111 064 091

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**07**	116 909 570

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS[71] (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**08**	116 909 570

[71] Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

2.A.10 (X) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (XI)

Oś priorytetowa XI – Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**XI**
Nazwa osi priorytetowej	**Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności**

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (XI) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

2.A.3 (XI) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4.(XI-10i) Priorytet inwestycyjny 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

2.A.5 (XI-10i) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Zwiększenie uczestnictwa dzieci w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej (Alokacja EFS - 17 046 419,98)

Cel szczegółowy 2

Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Działania zaplanowane w ramach pierwszego celu szczegółowego przyczynią się do wygenerowania dodatkowych miejsc przedszkolnych, wpływających na wzrost całkowitej liczby miejsc w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego. Pozwoli to na tworzenie warunków równych szans edukacyjnych dzieci oraz ograniczenia barier i dysproporcji w dostępie do usług edukacji przedszkolnej, co w efekcie wpłynie na upowszechnienie uczestnictwa dzieci w wieku przedszkolnym w różnych formach wczesnej edukacji, dostosowanych jakościowo i przestrzennie do lokalnych i regionalnych potrzeb. Interwencja przyczyni się również do poprawy jakości kształcenia zwłaszcza poprzez lepsze przygotowanie nauczycieli oraz poprawę warunków wczesnej opieki i edukacji dzieci w wieku przedszkolnym z terenu województwa łódzkiego.

Efektem działań na rzecz realizacji celu drugiego stanie się wzmocnienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty, realizujących podstawę programową kształcenia ogólnego w formach szkolnych. Ukierunkowane ono będzie na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy (umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy). Ponadto działania wpłyną na stworzenie sprzyjających warunków do uczenia i nauczania eksperymentalnego oraz korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Wyposażenie dzieci i młodzieży w odpowiednie kompetencje, umiejętności i postawy warunkować będzie ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej, zwiększając tym samym szanse młodych ludzi na zatrudnienie i rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Planowane działania przyczynią się do poprawy dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych, osiąganie lepszych efektów kształcenia ogólnego, wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z terenu województwa łódzkiego.

Tabela 4 (XI-10i): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1: Zwiększenie uczestnictwa dzieci w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej														
1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	100	%	2014	-	-	90	badanie ewaluacyjne	okresowo - trzykrotnie w okresie programowania
Cel szczegółowy 2: Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi														
2	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	100	%	2014	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (cel szczegółowy 1 i 2)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	100	%	2014	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	100	%	2014	-	-	95	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	5,76	%	2014	-	-	95	System Informatyczny SL 2014	rocznie
6	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	89	%	2014	-	-	50	Badanie ewaluacyjne	okresowo

2.A.6 (XI-10i) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (XI-10i) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Do słabych stron regionu należą nierówności w dostępie do edukacji przedszkolnej, zróżnicowana jakość usług edukacyjnych oraz niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Dotyczy to głównie dzieci 3-4 letnich oraz dzieci zamieszkujących obszary wiejskie. Zdiagnozowanym problemem jest niedostosowanie przestrzenne sieci placówek wychowania przedszkolnego do lokalnych i regionalnych potrzeb, w tym znaczne różnice w dostępie do edukacji przedszkolnej pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi. Na obszarach wiejskich uczestnictwo dzieci w wychowaniu przedszkolnym jest nadal wyraźnie niższe niż w miastach.

Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji możliwe będzie dzięki upowszechnieniu wychowania przedszkolnego i wzmacnianiu roli edukacji przedszkolnej. W ramach Priorytetu realizowane będą kompleksowe działania na rzecz tworzenia warunków powszechnego dostępu do edukacji od najwcześniejszych lat życia dziecka oraz wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w szczególności na rzecz dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym wsparcia ucznia młodszego czyli takiego, który każdy kolejny etap edukacyjny rozpoczyna rok wcześniej. Wzmacniane będą zatem działania instytucji oświatowych ukierunkowane na pomoc dzieciom i uczniom, którzy ze względu na czynniki ekonomiczne, społeczne czy kulturowe nie funkcjonują prawidłowo w systemie wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia ogólnego. Pojęcie specjalnych potrzeb edukacyjnych i wychowawczych odnosić się będzie do tej grupy dzieci i uczniów, która ma niskie osiągnięcia w nauce, uczniów z niepełnosprawnościami, uczniów pochodzących z mniejszości narodowych lub etnicznych, uczniów pochodzących z rodzin patologicznych oraz uczniów dotkniętych patologiami społecznymi itp., a także młodzieży, która ze względu na różne czynniki przedwcześnie opuściła system szkolnictwa.

Zakres interwencji obejmować będzie poprawę jakości i oferty zajęć edukacyjnych, w tym realizację dodatkowych zajęć wspierających (np. logopedycznych, specjalistycznych i korekcyjnych) oraz podnoszących kompetencje uczniów. Istotna będzie również wczesna diagnoza i wdrażanie działań korekcyjnych, sprzyjających indywidualizacji pracy z dzieckiem dla ograniczania barier rozwojowych. Podjęte działania znacząco wpłyną na lepsze przygotowanie dzieci do dalszych etapów edukacji oraz wyrównywanie szans edukacyjnych i zniwelowanie dysproporcji w procesie dalszego kształcenia. Szczególnie ważne będzie objęcie wsparciem dzieci z niepełnosprawnościami oraz współfinansowanie dla placówek specjalnych.

Wsparcie przyczyni się do wspomagania rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci oraz dostosowania infrastruktury umożliwiającej przełamywanie niżu demograficznego. Pomoc skupiać powinna się przede wszystkim na wyrównywaniu szans edukacyjnych oraz uzupełniających do tych działań inwestycjach w rozwój infrastruktury edukacyjnej.

Dla zwiększenia udziału dzieci w wieku przedszkolnym w edukacji przedszkolnej planuje się działania służące generowaniu nowych miejsc wychowania przedszkolnego (w szczególności na obszarach o najniższym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, obszarach o niskiej dostępności do tanich i wysokiej jakości usług przedszkolnych, obszarach słabiej rozwiniętych, w tym defaworyzowanych, wiejskich, w aglomeracjach i na obszarach miejskich). Wsparcie kierowane będzie do już istniejących przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego. Zaplanowane działania wspierać mają również tworzenie nowych placówek, przy uwzględnieniu realnych potrzeb i trendów demograficznych, skutkujących w długoterminowej perspektywie zmniejszaniem się liczby dzieci/uczniów. Działania będą miały także wpływ na poprawę sytuacji kobiet na rynku pracy w kontekście możliwości godzenia życia prywatnego i zawodowego. Liczba utworzonych w ramach udzielonego wsparcia projektowego nowych miejsc edukacji przedszkolnej będzie odpowiadała faktycznemu i prognozowanemu zapotrzebowaniu na

usługi edukacji przedszkolnej w regionie z uwzględnieniem prognoz demograficznych. Po zakończeniu finansowania projektowego beneficjenci będą zobowiązani do zachowania trwałości utworzonych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 miejsc edukacji przedszkolnej, poprzez stosowanie kryteriów wyboru projektów. Wkład funduszy strukturalnych w realizację działań ukierunkowanych na upowszechnienie edukacji przedszkolnej w regionie nie będzie zastępować publicznych lub równoważnych wydatków przeznaczonych na ten cel.

Zjawiskiem niekorzystnym w województwie łódzkim jest silna polaryzacja przestrzenna ludności pod względem wykształcenia. Najniższym poziomem wykształcenia charakteryzuje się ludność peryferyjnych obszarów wiejskich. Uczniowie szkół z miast osiągają wyższe średnie wyniki egzaminów kończących szkołę podstawową i gimnazjum od uczniów szkół z terenów wiejskich i z mniejszych miast. Obserwowane są również dysproporcje w zakresie warunków nauczania i wyposażenia szkół. W konsekwencji zdiagnozowanych problemów edukacji w regionie wsparcie uzyskają działania skierowane na poprawę efektów kształcenia w szkołach oraz zwiększanie kompetencji kluczowych istotnych z punktu widzenia sprawnego funkcjonowania na rynku pracy. Wsparcie kształcenia ogólnego skoncentrowane zostanie na rozwijaniu kompetencji kluczowych dla przyszłej zatrudnialności i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy (umiejętności matematyczno przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy). Podnoszone będą umiejętności praktyczne uczniów, jak i bardziej uniwersalne tzw. „kompetencje miękkie" obejmujące umiejętności interpersonalne, pracy grupowej, przejrzystego komunikowania się, samoorganizacji, nowatorskiego podejścia do rozwiązywania problemów.

Planuje się stosować preferencje dotyczące kierowania wsparcia do szkół i uczniów, u których zdiagnozowane zostaną największe lub specjalne potrzeby w zakresie edukacji. Realizowane będą kompleksowe projekty obejmujące diagnozę, opracowany w oparciu o nią program rozwoju szkoły odpowiadający na jej specyficzne problemy i pozwalający na wyrównywanie poziomu kompetencji społecznych i umiejętności uniwersalnych uczniów, niezbędnych do rozpoczęcia kolejnego etapu edukacji lub wejścia na rynek pracy.

Częścią interwencji będzie tworzenie sprawnych systemów doskonalenia nauczycieli, spójnych z rozwojem szkół. Działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli koncentrować powinny się na obszarach deficytowych oraz zapewniać nauczycielom możliwość szkolenia i doskonalenia zawodowego jako elementu poprawy jakości pracy szkół przy wykorzystaniu najbardziej efektywnych form rozwoju zawodowego np. udziale w sieciach współpracy nauczycieli, korzystania z mentoringu lub coachingu. Szczególnie istotne będzie uzupełnianie kompetencji nauczycieli w obszarze korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu wszystkich przedmiotów, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także wykorzystywania narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia. Wspierane będą przedsięwzięcia realizowane na rzecz stosowania metod nauczania i wychowania oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej. Przewiduje się zastosowanie indywidualnego podejścia do ucznia, wsparcie rozwoju uczniów zdolnych, ucznia młodszego, uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów z niepełnosprawnościami i młodzieży zagrożonej przedwczesnym kończeniem nauki, z wykorzystaniem narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej. Dla wzmocnienia efektów kształcenia realizowane będą projekty przyczyniające się do poprawy warunków dydaktycznych w szkołach. Wszelkie inwestycje w sprzęt i doposażenie muszą jednak zostać należycie uzasadnione i uzależnione od konkretnych rozpoznanych potrzeb dla spełnienia warunku niezbędności i efektywności jego wykorzystania. Przewiduje się doposażenie szkolnych laboratoriów/pracowni przedmiotowych oraz szkolenie nauczycieli dla tworzenia warunków nowoczesnego nauczania wykorzystującego metody eksperymentu. Wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni, zwłaszcza

matematycznych i przyrodniczych stanowić będzie istotny czynnik wzbudzający zainteresowanie uczniów przedmiotami matematyczno-przyrodniczymi i wspierający wybór ścieżki edukacyjnej związanej z naukami ścisłymi, zaś w dłuższej perspektywie zwiększający liczbę studentów na tych kierunkach.

Kolejnym z działań będzie inwestowanie w kompetencje i umiejętności uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz upowszechnienie edukacji cyfrowej i medialnej na wszystkich poziomach kształcenia. Planowane będzie zwiększenie stopnia wykorzystania technik cyfrowych w procesie edukacji poprzez doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz wsparcie metodyczne nauczycieli w zakresie budowania kompetencji cyfrowych oraz posługiwania się zakupionym wyposażeniem w pracy dydaktycznej. Kluczowym będzie doskonalenie umiejętności nauczycieli w celu stosowania w większym stopniu interaktywnych metod pracy w nauczaniu wszystkich przedmiotów poprzez szkolenia, inne formy doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli oraz wyposażenie ich w materiały metodyczne i dydaktyczne, rozwijanie oferty elektronicznych zasobów edukacyjnych co zapewni szersze użycie w szkołach technologii informacyjno-komunikacyjnych w indywidulanej pracy z uczniem.

Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania oraz będą zgodne ze standardem wyposażenia określonym w *Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji*. Wszelkie wyżej wymienione inwestycje oraz komplementarne do zapewnionej bazy technologicznej zadania obejmujące przygotowanie nauczycieli do ich wykorzystania będą miały na celu podniesienie jakości działań edukacyjnych realizowanych przez szkoły.

Projekty związane z wyposażeniem pracowni TIK („Cyfrowa szkoła") oraz pracowni przedmiotowych będą komplementarne z zajęciami dodatkowymi dla uczniów oraz doskonaleniem nauczycieli finansowanymi ze środków publicznych (w tym EFS), a łączny limit wydatków związanych z zakupem sprzętu (środków trwałych) nie przekroczy 30% alokacji na cały PI 10i (włączając cross-financing).

W ramach PI 10i przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu zapewniając komplementarność wydatków ponoszonych w ramach cross-financingu ze środkami wydatkowanymi w ramach PI 10a. W stosunku do Beneficjentów zastosowany zostanie wymóg wykazania, że koszty ponoszone w ramach cross-financingu pozostają niezbędne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią powiązane. W ramach PI nie przewiduje się możliwości kwalifikowania zakupu nieruchomości i infrastruktury z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach zasady elastyczności (cross-financing).

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Wsparciem w ramach PI 10i zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania z jednej strony bezpośrednio przyczynią się do zwiększenia liczby miejsc w edukacji przedszkolnej, a z drugiej służą podniesieniu jakości nauczania w zakresie kompetencji kluczowych.

Typy przedsięwzięć:

- upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej na obszarach o zdiagnozowanym deficycie dostępu do wysokiej jakości usług edukacji przedszkolnej, na obszarach słabiej rozwiniętych, wiejskich, defaworyzowanych, obejmujące:
  a. wsparcie istniejących instytucji wychowania przedszkolnego (przedszkola, oddziały przedszkolne, inne formy wychowania przedszkolnego) w zakresie generowania i funkcjonowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości i oferty zajęć edukacyjnych
  b. tworzenie placówek wychowania przedszkolnego na bazie istniejącej infrastruktury i/lub adaptacja istniejącej infrastruktury przedszkolnej w celu dostosowania do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym, na terenach województwa o najwyższym zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej
  c. rozszerzenie oferty ośrodków wychowania przedszkolnego o organizację i prowadzenie dodatkowych zajęć wspierających na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci w szczególności o specjalnych potrzebach edukacyjnych, tj. realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów oraz podnoszenia jakości edukacji
  d. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli niezbędnych do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- kompleksowe programy rozwoju szkół i placówek kształcenia ogólnego (w tym szkół specjalnych), w szczególności cechujących się największymi lub specjalnymi potrzebami w zakresie edukacji obejmujące:
  a. kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy (umiejętności matematyczno-przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi, w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin, ICT, umiejętność rozumienia, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy) a także doradztwo edukacyjno - zawodowe uczniów. Jako kompetencje kluczowe oraz postawy/umiejętności niezbędne na rynku pracy należy rozumieć kompetencje z katalogu określonego w Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady (2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r.) w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.
  b. indywidualizację pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w szczególności uczniem z niepełnosprawnościami
  c. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych i pedagogicznych nauczycieli skoncentrowane na obszarach deficytowych i stanowiące element poprawy jakości pracy szkół obejmujące:
     i. kształcenie umiejętności i kompetencji w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy
     ii. podnoszenie kompetencji w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii, w tym wykorzystania narzędzi TIK w nauczaniu przedmiotowym
     iii. kształcenie umiejętności i kompetencji niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania w oparciu o metody eksperymentu w edukacji
     iv. wykorzystywanie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i indywidualnej pracy z uczniem, uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniem z niepełnosprawnościami
  d. tworzenie w szkołach warunków do prowadzenia procesu nauczania w oparciu o metodę eksperymentu w edukacji w zakresie:

i. wyposażenia pracowni przedmiotowych funkcjonujących w szkołach i placówkach w nowoczesne narzędzia do nauczania przyrody, biologii, geografii, fizyki, chemii
ii. bezpośredniego objęcia wsparciem uczniów w rozwijaniu kompetencji w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia i/lub wiedzy przeszkolonych nauczycieli

e. tworzenie w szkołach i placówkach systemu oświaty warunków do korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno–komunikacyjnych w zakresie:
   i. wyposażenia w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych według standardów opisanych w *Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji*
   ii. bezpośredniego objęcia wsparciem uczniów w rozwijaniu kompetencji kluczowych w zakresie TIK oraz objęcia nauczycieli doskonaleniem z zakresu wykorzystywania nowoczesnych metod i środków nauczania oraz posługiwania się zakupionym wyposażeniem w pracy dydaktycznej

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupy docelowe:

- dzieci w wieku przedszkolnym
- uczniowie szkół i placówek systemu oświaty kształcenia ogólnego
- nauczyciele przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty kształcenia ogólnego
- przedszkola oraz inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły i placówki systemu oświaty kształcenia ogólnego (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) i ich organy prowadzące

2.A.6.2 (XI-10i) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 10i.
Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa (rozdział 5.2).
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wsparcie dla szkół likwidowanych w wyniku reformy systemu oświaty będzie skierowane jedynie do uczniów tych szkół.

W ramach PI 10i nie przewiduje się zastosowania trybu pozakonkursowego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10i muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

W ramach edukacji przedszkolnej preferowane będą projekty:

- zakładające tworzenie oddziałów integracyjnych
- realizowane na obszarach o niskim poziomie upowszechnienia edukacji przedszkolnej
- realizowane na obszarach wiejskich
- komplementarne z inwestycjami EFRR w dziedzinie edukacji.

W ramach kształcenia ogólnego preferowane będą projekty:

- kierowane do szkół i uczniów, u których zdiagnozowane zostaną największe lub specjalne potrzeby w zakresie edukacji
- realizowane w szkołach integracyjnych i specjalnych
- zlokalizowane na obszarach wiejskich i defaworyzowanych.

Projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach cross-financingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS. Kryteria będą uwzględniać wyniki edukacyjne szkół i premiować szkoły położone na terenach wiejskich.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest zastosowanie mechanizmu cross-financingu w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

2.A.6.3 (XI-10i) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 10i nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (XI-10i) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10i nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (XI-10i) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (XI-10i): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2678	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2678	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	6450	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (cel szczegółowy 1 i 2)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1248	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	289	System Informatyczny SL 2014	rocznie
6	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	289	System Informatyczny SL 2014	rocznie
7	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1248	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(XI-10iii) Priorytet inwestycyjny 10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

2.A.5 (XI-10iii) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Podniesienie kompetencji kluczowych osób dorosłych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, w obszarze ICT i języków obcych

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja zaplanowanych działań w ramach celu szczegółowego przyczyni się do podniesienia kompetencji osób dorosłych w obszarze ICT i języków obcych, identyfikowanych jako kluczowe dla możliwości podjęcia zatrudnienia i zwiększenia uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie. Spodziewanym efektem podjętych działań na rzecz realizacji celu stanie się dostosowanie kwalifikacji osób dorosłych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy - z uwagi na niski poziom wykształcenia lub wiek - do potrzeb gospodarki regionu, poprawa ich sytuacji na rynku pracy oraz możliwość dalszej samorealizacji i rozwoju osobistego regionalnych zasobów ludzkich.

W efekcie interwencja przyczyni się do wzmocnienia integracji społecznej i zatrudnienia osób objętych wsparciem oraz budowy i rozwoju społeczeństwa i gospodarki opartych na wiedzy.

Tabela 4 (XI-10iii): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik Produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	86	%	2014	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	86	%	2014	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie

3.	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	86	%	2014	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (XI-10iii) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (XI-10iii) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Zdiagnozowanym problemem na obszarze województwa łódzkiego jest bardzo niski (3,4%) udział osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym. Osoby dorosłe często nie dostrzegają zasadności podnoszenia kompetencji i kwalifikacji oraz korzyści płynących ze stałego podnoszenia wiedzy i umiejętności. Badania kompetencji osób dorosłych dowodzą, że istotnym wyzwaniem w Polsce, jak i w regionie, jest niski poziom kompetencji kluczowych osób starszych i osób o niższych kwalifikacjach. Mając na uwadze procesy depopulacyjne, starzenie się społeczeństwa oraz przesuwającą się granicę wieku produkcyjnego niezbędne są działania na rzecz uzupełniania i/lub podnoszenia kwalifikacji i kompetencji osób dorosłych w obszarze ICT i języków obcych, jako kluczowych z punktu widzenia możliwości podjęcia lub kontynuacji zatrudnienia. Koncentracja wsparcia zostanie ograniczona do wyżej wymienionych obszarów jako tych, na które jest największe zapotrzebowanie na rynku pracy.
Wspieraną grupą będą w szczególności osoby powyżej 50 roku życia, o niskich kwalifikacjach, zamieszkujące tereny wiejskie oraz osoby z niepełnosprawnościami. Wsparcie uzależnione od diagnozy edukacyjnej konkretnego uczestnika zostanie skierowane do osób z grup defaworyzowanych, czyli wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji.
Wobec powyższego realizowane będą szkolenia i kursy dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy będą zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem i podwyższeniem umiejętności lub kompetencji cyfrowych i językowych. Wysoką jakość działań realizowanych w ramach interwencji gwarantować będzie obowiązkowy system walidacji i certyfikacji. Działania będą musiały być ukierunkowane na przeprowadzenie formalnej oceny i certyfikacji umiejętności i kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia.

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

W ramach PI 10iii przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu. W stosunku do Beneficjentów zastosowany zostanie wymóg wykazania, że koszty ponoszone w ramach cross-financingu pozostają niezbędne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią powiązane. W ramach PI nie przewiduje się możliwości

kwalifikowania zakupu nieruchomości i infrastruktury z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach zasady elastyczności (cross-financing).

Wsparciem w ramach PI 10iii zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania przyczynią się do zwiększenia uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym.

Z uwagi na zobowiązanie władz polskich w zakresie wypełnienia warunkowości ex-ante nr 10.3, zawarte w PO WER, prowadzenie działań w ramach 10iii nadzorowanych przez IZ RPO województwa łódzkiego jest uzależnione od wypełnienia tych zobowiązań na szczeblu ogólnokrajowym przez IZ PO WER.

Typy przedsięwzięć:

- szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności oraz kompetencji cyfrowych i językowych

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Grupa docelowa:

- osoby dorosłe z własnej inicjatywy uczestniczące w szkoleniach i kursach, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach, osoby powyżej 50 roku życia.

2.A.6.2 (XI-10iii) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 10iii.
Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa (rozdział 5.2).
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 10iii nie przewiduje się zastosowania trybu pozakonkursowego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10iii muszą być zgodne z SRWŁ 2020

Preferowane będą projekty:

- skierowane na rzecz osób będących w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy:
  - osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach;
  - osoby powyżej 50 roku życia;

– osoby z niepełnosprawnościami;
– osoby z terenów wiejskich.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest zastosowanie mechanizmu cross-financinguw wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

2.A.6.3 (XI-10iii) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (XI-10iii) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10iii nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (XI-10iii) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (XI-10iii): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	5887	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	5684	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1293	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(XI-10iv) Priorytet inwestycyjny 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

2.A.5 (XI-10iv) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Wsparcie na rzecz podnoszenia u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy oraz poprawa zdolności do zatrudnienia absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego

Cel szczegółowy 2

Dostosowanie kierunków kształcenia i szkolenia zawodowego do regionalnego rynku pracy we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Działania zaplanowane w ramach pierwszego celu szczegółowego pozwolą na osiągnięcie lepszych efektów kształcenia, czyli lepsze przygotowanie absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego jako pracowników do funkcjonowania na rynku pracy. Tym samym rezultatem interwencji stanie się zwiększenie szans absolwentów na zatrudnienie, wzrost aktywności zawodowej osób młodych oraz zmniejszenie bezrobocia.

Spodziewanym efektem podjętych działań w ramach drugiego celu szczegółowego będzie lepsze dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy dzięki modernizacji i wysokiej jakości kształcenia zawodowego w regionie oraz podniesienie kwalifikacji kadr gospodarki regionu. Interwencja przyczyni się do tworzenia warunków kształcenia zawodowego zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy. Zapewni to wysoką jakość nauczania dzięki doposażeniu warsztatów i pracowni w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne oraz doskonalenie zawodowe i podnoszenie kwalifikacji kadry dydaktycznej szkolnictwa zawodowego. Efektem działań będzie poprawa efektywności kształcenia zawodowego oraz dostosowanie systemu edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy województwa łódzkiego.

Tabela 4: (XI-10iv) Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik Produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
Cel szczegółowy 1: Wsparcie na rzecz podnoszenia u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy oraz poprawa zdolności do zatrudnienia absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego														
1	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	48	%	2014	-	-	70	badanie ewaluacyjne	okresowo

	zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki													
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	86	%	2014	-	-	86	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	100	%	2014	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie
Cel szczegółowy 2: Dostosowanie kierunków kształcenia i szkolenia zawodowego do regionalnego rynku pracy we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym														
3	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	100	%	2014	-	-	95	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nie dotyczy	-	-	100	%	2014	-	-	80	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.6 (XI-10iv) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (XI-10iv) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim stoi przed wyzwaniami związanymi z sytuacją demograficzną oraz koniecznością zmiany gospodarki regionalnej w kierunku tworzenia gospodarki opartej na wiedzy. Region cechuje niedopasowanie części kierunków kształcenia do potrzeb regionalnych i lokalnych rynków pracy. Problem dotyczy niedostosowania oferty edukacyjnej do kierunków rozwoju województwa. Sposób kształcenia zawodowego, w tym proporcja czasu przeznaczonego na zajęcia praktyczne do zajęć teoretycznych uznawana jest jako nieadekwatna do potrzeb. Pracodawcy i absolwenci szkół zawodowych zwracają uwagę na niedostateczne praktyczne przygotowanie do

wykonywania zawodu i konieczność wzmocnienia kształcenia praktycznego w programie nauczania. O niezadowalających efektach kształcenia zawodowego świadczą niskie wyniki egzaminów zawodowych oraz zmniejszająca się liczba szkół. Zdiagnozowano także brak elastyczności szkolnictwa zawodowego uniemożliwiający sprawne dostosowanie wiedzy, kompetencji i umiejętności absolwenta do potrzeb konkretnego pracodawcy. Kompetencje kształtowane w procesie edukacji formalnej nie są wystarczające do efektywnego wykonywania pracy bezpośrednio po zakończeniu szkoły. Podobnie oferta kształcenia ustawicznego pozostaje nadal mało efektywna i niedostatecznie dostosowana do potrzeb zmieniającej się sytuacji gospodarczej wymagającej od mieszkańców regionu nabywania nowych lub dostosowywania posiadanych kompetencji i kwalifikacji. Pracodawcy niewystarczająco wspierają swych pracowników w zakresie różnych form podnoszenia kompetencji, które powinny być doskonalone, oraz odpowiadać na wyzwania zmieniających się technologii, procesów społecznych i gospodarczych. Dużym problemem jest również baza dydaktyczna kształcenia zawodowego i ustawicznego, która nie przekłada się na rzeczywiste odzwierciedlenie środowiska pracy.

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego podejmowane będą działania mające na celu wsparcie kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy, z uwzględnieniem preferencji dla branż mających strategiczne znaczenie dla rozwoju gospodarki, identyfikowanych w dokumentach strategicznych lub definiujących inteligentne specjalizacje Priorytetem będzie właściwe rozpoznanie potrzeb szkół i potrzeb pracodawców, odnośnie wzajemnych oczekiwań dotyczących współpracy i jej efektów. Wspierane będą przedsięwzięcia dostosowujące ofertę edukacyjną szkół do potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców przy wykorzystaniu europejskich i krajowych źródeł prognozowania w zakresie edukacji i szkolnictwa oraz przedsięwzięcia włączające pracodawców w system kształcenia i egzaminowania.
Ponadto działania zostaną ukierunkowane na współpracę szkół i placówek edukacyjnych z ich otoczeniem, w szczególności służące rozwojowi tzw. partnerstw wiedzy (szkoły, pracodawcy, uczelnie) dla wypracowania i wdrożenia kierunków kształcenia zgodnych z potrzebami regionalnych pracodawców oraz skoncentrowane na branżach, które charakteryzują się silnym potencjałem rozwojowym, a jednocześnie napotykają na trudności w rekrutacji odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.
Wsparcie będzie realizowane na rzecz budowania trwałej współpracy szkół z pracodawcami oraz tworzenia sieci współpracy w zakresie wymiany informacji, zasobów, kontaktów. Kluczowym elementem będzie organizacja staży i praktyk w przedsiębiorstwach dla uczniów, które charakteryzować się będą wysoką jakością potwierdzoną zgodnością *z Wytycznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji.* Obok wspierania staży i praktyk podejmowane będą działania na rzecz realizacji kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy. Rezultatem tej współpracy będzie zwiększenie dostępu uczniów do nowoczesnych technik i technologii, wspólne przygotowywanie programów nauczania, organizacja zajęć praktycznych, szkoleń w miejscu pracy oraz prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych - w celu tworzenia modeli praktycznego kształcenia i szkolenia zawodowego. Zaplanowana interwencja obejmie również poszerzenie oferty kursów zawodowych dla osób dorosłych realizowanych we współpracy z pracodawcami. Planuje się organizację tradycyjnych pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego (m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych) oraz kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności, uprawnień i kwalifikacji zawodowych. W ramach Priorytetu planuje się skierować wsparcie do szkół zawodowych, w których zdiagnozowane zostaną największe potrzeby wprowadzenia całościowej, kompleksowej poprawy jakości nauczania, a ich wybór powinien wynikać z potrzeb regionalnej gospodarki i zasady wspierania szkół słabszych. Realizowane będą zatem projekty obejmujące kompleksowe programy rozwoju szkół wskazujące cel planowanej zmiany (modernizacji szkoły) obejmujące zarówno działania dotyczące młodzieży, jak i nauczycieli, programów nauczania, stosowanych metod dydaktycznych i zarządzania procesami kształcenia w szkole. Priorytetem dla wsparcia kształcenia zawodowego będą działania skierowane na poprawę efektów kształcenia w szkołach zawodowych oraz wzmocnienie roli kompetencji i kwalifikacji zawodowych, a także umiejętności praktycznych istotnych z punktu widzenia sprawnego wejścia absolwentów na rynek pracy i adaptacji do zmieniających się na nim warunków. Podejmowane

będą także działania mające na celu podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy (umiejętności matematyczno przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy). Jako działania uzupełniające w programach rozwoju szkół wspierany powinien być rozwój całożyciowego doradztwa zawodowego, zapewnienie dostępu do odpowiedniej informacji edukacyjno-zawodowej oraz przygotowanie uczniów do prawidłowego funkcjonowania w środowisku rynku pracy. Interwencja pozwoli na przygotowanie szkół zawodowych do realizacji wysokiej jakości usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego z wykorzystaniem narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów. Ponadto aby zachęcić młodzież do nauki oganizowana będzie pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych.

Rekomendowane będą programy zakładające wdrażanie w szkołach modułowych programów kształcenia zawodowego. Dla zwiększenia efektów interwencji w ramach Priorytetu realizowane będą działania dotyczące poprawy warunków dydaktycznych kształcenia zawodowego. Braki w nowoczesnym wyposażeniu przekładają się na ofertę edukacyjną, proces dydaktyczny oraz jakość kształcenia w tych placówkach. Przewiduje się zatem wsparcie szkół i placówek kształcenia zawodowego poprzez doposażenie w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne, nowoczesne technologie, materiały i urządzenia niezbędne do realizacji podstawy programowej kształcenia w zawodach.

Wsparcie będzie realizowane z uwzględnieniem narzędzi i materiałów dydaktycznych wspomagających modernizację kształcenia zawodowego, w tym wyposażenie pracowni i warsztatów szkolnych, w oparciu o wypracowane rekomendacje Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej. W działania będą zaangażowani pracodawcy tak, aby w jak największym stopniu stworzone warunki kształcenia odpowiadały na potrzeby rynku i zaowocowały wykształceniem wysokiej klasy specjalistów, poszukiwanych na rynku pracy. Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania oraz będą zgodne ze standardem wyposażenia określonym w *Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji.* Zaplanowana interwencja w zakresie zakupu wyposażenia szkół i placówek kształcenia zawodowego realizowana będzie mogła być przy spełnieniu warunku dokonania analizy potrzeb szkolnictwa zawodowego i wyzwań regionalnego rynku pracy.

Uzupełniające działania będą również skierowane na rozwój oferty ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego w zakresie kształcenia dla potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy. Działania te wpłyną na poprawę zdolności do zatrudnienia przyszłych absolwentów dzięki wykształceniu specjalistów w branżach, w których występują braki odpowiednio wykwalifikowanych pracowników oraz szybko rozwijających się sektorach regionalnych specjalizacji.

Ważnym elementem uzupełniającym interwencję będą także działania na rzecz doskonalenia umiejętności nauczycieli zawodów we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy. Współpraca ta służyć będzie budowaniu kompetencji nauczycieli i instruktorów zawodu odpowiadających na potrzeby gospodarki. Planuje się szerszy udział pracodawców w organizacji staży i praktyk zawodowych dla nauczycieli. Pozwoli to na zwiększenie dostępu do nowoczesnych technik i technologii oraz aktualizowanie wiedzy nauczycieli, którzy będą mieli bezpośredni kontakt z rzeczywistym środowiskiem pracy. W ofercie kierowanej do nauczycieli znajdą się również szkolenia, studia podyplomowe i inne formy doskonalenia mające na celu poprawę jakości pracy kadry dydaktycznej oraz przeciwdziałanie brakom kadrowym w kształceniu zawodowym. Realizowane przedsięwzięcia uwzględniać będą komplementarnie do zapewnionej bazy technologicznej dla szkół, zadania obejmujące przygotowanie nauczycieli do wykorzystywania nowoczesnych metod i środków nauczania oraz posługiwania się zakupionym wyposażeniem w pracy dydaktycznej.

W ramach PI 10iv przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.
Instytucja Zarządzająca planując wsparcie w PI 10iv dokonuje analizy potrzeb szkół zawodowych pod kątem wyzwań regionalnego rynku pracy. Wsparcie w zakresie zakupu wyposażenia w 10iv realizowane jest w oparciu o powyższą analizę.
W stosunku do beneficjentów zastosowany zostanie wymóg wykazania, że koszty ponoszone w ramach cross-financingu pozostają niezbędne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią powiązane.
Limit wydatków związanych z doposażeniem szkół i placówek kształcenia zawodowego w sprzęt niezbędny do realizacji kształcenia zawodowego (środki trwałe) nie przekroczy 20% całkowitej alokacji PI 10iv (włączając cross-financing). Wysokość limitu zostanie zweryfikowana w trakcie przeglądu śródokresowego programu.

W ramach PI nie przewiduje się możliwości kwalifikowania zakupu nieruchomości i infrastruktury z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach zasady elastyczności (cross-financing).

Wsparciem w ramach PI 10iv zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania przyczynią się do podniesienia jakości nauczania szkolnictwa zawodowego, szczególnie służąc powiązaniu kierunków kształcenia z potrzebami regionalnego rynku pracy.

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów

Typy przedsięwzięć

- wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, w zakresie wdrażania kompleksowych programów rozwoju szkół - w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych oraz przygotowania zawodowego uczniów - przyczyniających się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy, obejmujące:
  a. kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji i kwalifikacji zawodowych oraz umiejętności praktycznych istotnych z punktu widzenia przyszłej zatrudnialności, a także organizację staży i praktyk
  b. kształtowanie u uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy (umiejętności matematyczno przyrodnicze, umiejętności posługiwania się językami obcymi (w tym język polski dla cudzoziemców i osób powracających do Polski oraz ich rodzin), ICT, umiejętność rozumienia, kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy)
  c. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli i instruktorów zawodu skoncentrowane na obszarach deficytowych i odpowiadające na potrzeby rynku pracy
  d. wyposażenie/doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa zawodowego w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia zawodowego

- upowszechnianie wszelkich form współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym, obejmujące:
  a. współpracę z instytucjami rynku pracy, uczelniami, przedsiębiorstwami w zakresie realizacji programów rozwoju szkół, w szczególności poprzez organizację staży i praktyk dla uczniów
  b. rozwój całożyciowego doradztwa zawodowego uczniów
  c. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy; poszerzanie oferty staży i praktyk dla nauczycieli w przedsiębiorstwach
- modernizacja oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w szczególności poprzez współpracę z przedsiębiorcami włączającą ich w proces kształcenia zawodowego i egzaminowania
- tworzenie i/lub rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego lub innych jednostek realizujących zbieżne zadania
- organizacja pozaszkolnych form kształcenia zawodowego we współpracy z pracodawcami (kwalifikacyjne kursy zawodowe, kursy umiejętności zawodowych inne kursy), w tym w celu przeciwdziałania brakom kadrowym w kształceniu zawodowym
- realizacja kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy
- realizacja programu stypendialnego skierowanego do uczniów zdolnych szkół kształcenia zawodowego

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupa docelowa:

- uczniowie, wychowankowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, w tym osoby z niepełnosprawnościami
- nauczyciele, w tym nauczyciele kształcenia zawodowego i instruktorzy praktycznej nauki zawodu szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe
- szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe i ich organy prowadzące
- osoby dorosłe zainteresowane z własnej inicjatywy zdobyciem, uzupełnieniem lub podnoszeniem kompetencji lub kwalifikacji zawodowych
- partnerzy społeczno–gospodarczy
- pracodawcy/przedsiębiorcy (z wyłączeniem dużych przedsiębiorstw)

2.A.6.2 (XI-10iv) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 10iv przewiduje się wybór projektów do dofinansowania głównie w trybie konkursowym. Tryb pozakonkursowy dotyczył będzie wyłącznie projektu stypendialnego.
Projekt stypendialny realizowany będzie przez - Jednostki Organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego z uwagi na znajomość specyfiki regionu i skali problemu, a także doświadczenie merytoryczne i praktyczne z perspektywy 2007-2013, co stanowi wartość dodaną tych działań. Podejście takie zapewni systemowy i przewidywalny charakter programu oraz zakres jednolitych kryteriów i reguł wyboru w skali całego WojewództwaZastosowanie określonego trybu pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 10iv.
Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia

ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.
Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa (rozdział 5.2).
System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wsparcie dla szkół likwidowanych w wyniku reformy systemu oświaty będzie skierowane jedynie do uczniów tych szkół.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10iv muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

Preferowane będą projekty:

- realizowane w szkołach cechujących się największymi lub specjalnymi potrzebami w zakresie edukacji
- kompleksowe projekty rozwoju szkół przyczyniające się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego realizowane we współpracy z instytucjami z otoczenia społeczno-gospodarczego szkoły, w tym pracodawcami/przedsiębiorcami
- zakładające organizację wysokiej jakości staży i praktyk dla uczniów w przedsiębiorstwach
- obejmujące wsparciem osoby z niepełnosprawnosciami
- zakładające kształcenie w branżach w których występują braki odpowiednio wykwalifikowanych pracowników w tym wspieranie kierunków kształcenia związanych z nowoczesnymi technologiami (w szczególności wpisujących się do zakresu tzw. kluczowych technologii wspomagających (z ang. Key Enabling Technologies, KET) oraz procesami cyfryzacji przemysłu, wnoszące wartość dodaną na rzecz modernizacji procesów produkcyjnych
- komplementarne z inwestycjami EFRR w dziedzinie edukacji

Projekty związane z zakupem sprzętu lub infrastruktury (w ramach cross-financingu) w szkołach i placówkach edukacyjnych będą finansowane wyłącznie, jeżeli zostanie zagwarantowana trwałość inwestycji z EFS. Kryteria będą uwzględniać wyniki edukacyjne szkół i premiować szkoły położone na terenach wiejskich.

W ramach osi priorytetowej dopuszczalne jest zastosowanie mechnizmu cross-financingu, w wysokości nieprzekraczającej 10% unijnego wkładu w oś priorytetową, pod warunkiem, że koszty te są konieczne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią związane.

2.A.6.3 (XI-10iv) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Zgodnie z przeprowadzoną na podstawie art. 37 rozporządzenia ogólnego analizą ex-ante instrumentów finansowych, w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (XI-10iv) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10iv nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (XI-10iv) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5: (XI-10iv) Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	11215	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	4112	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	226	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2381	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	17	System Informatyczny SL 2014	rocznie
6	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1569	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (XI) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7.

W ramach przedmiotowej Osi Priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej.

Działania przewidziane do realizacji w zakresie Osi priorytetowej *Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności* przyczynią się do wdrażania interwencji zaplanowanej w ramach następujących celów tematycznych:

- CT 2 poprzez realizację i rozwój w szkołach programów edukacji cyfrowej oraz organizację szkoleń dedykowanych podnoszeniu kompetencji cyfrowych społeczeństwa (PI 10iii 10iv EFS).
- CT 3 poprzez edukację przedsiębiorczości (PI 10i), wspieranie podmiotów świadczących usługi edukacyjne zorientowane na praktyczne kształcenie lub szkolenie zawodowe (PI 10iii i 10iv. Przewidziane jest uzupełnienie interwencji w zakresie PI 3c poprzez łączenie realizacji projektów zakładających wsparcie dla przedszkoli lub form wychowania przedszkolnego (PI 10i EFS) z projektami, w których przewidziano wsparcie rozwoju firm (o ile z rozwojem powiązany jest wzrost poziomu zatrudnienia – EFRR). Istotne znaczenie dla wzmacniania konkurencyjności MŚP będzie miało również wsparcie udzielane w ramach PI 10iii i 10iv, zmierzające do lepszego dopasowania kształcenia do potrzeb rynku pracy;
- CT 4 i 5 poprzez usprawnienie w ramach 10iii, 10iv systemów kształcenia i szkolenia, które umożliwi dostosowanie kwalifikacji, podnoszenie umiejętności siły roboczej i tworzenie miejsc pracy w sektorach związanych ze środowiskiem naturalnym i energią.

2.A.8 (XI) Ramy wykonania

Tabela 6 (XI): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe –	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)[1]			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)[2]
							M	K	O	M	K	O		
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik produktu #1		Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w programie w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	68	-	-	226	System Informatyczny SL 2014	Powiązane ze wskaźnikiem produktu typy projektów odpowiadają za 27,58% alokacji Osi XI
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik produktu #2		Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	3365	-	-	11215	System Informatyczny SL 2014	Powiązane ze wskaźnikiem produktu typy projektów odpowiadają za

[1] Cel końcowy może być zaprezentowany, jeśli może to mieć zastosowanie do danego wskaźnika, wartością łączna (kobiety + mężczyźni) lub w podziale na płeć. Dla EFRR oraz FS w większości przypadków podział wg płci nie będzie mieć zastosowania.

[2] Wskaźniki muszą obrazować większość alokacji na daną oś priorytetową w podziale na fundusze, kat. regionów w przypadku EFRR i EFS (większość alokacji z każdego danego funduszu dla każdej danej kategorii regionów).

			w stażach i praktykach u pracodawcy											14,24% alokacji Osi XI
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik produktu #3		Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	87	-	-	289	System Informatyczny SL 2014	Powiązane ze wskaźnikiem produktu typy projektów odpowiadają za 12,88% alokacji Osi XI
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik finansowy		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	21 108 962	-	-	156 345 518	System Informatyczny SL 2014	Założone tempo certyfikacji wydatków uwzględnia przede wszystkim doświadczenia związane z wdrażaniem komponentu regionalnego PO KL

2.A.9 (XI) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (XI) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**115**	49 562 693
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**117**	6 698 764
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**118**	76 632 233

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**01**	132 893 690

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny

Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**03**	15 500 000
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**07**	117 393 690

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**07**	132 893 690

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS[72] (wyłącznie EFS)

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**08**	132 893 690

2.A.10 (XI) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

[72] Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej

2.B.1 (XII)

Oś Priorytetowa XII – Pomoc techniczna

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	**XII**
Nazwa osi priorytetowej	**Pomoc techniczna**

2.B.2 (XII) Przyczyny utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy.

2.B.3 (XII) Fundusz oraz kategoria regionu

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem

2.B.4 (XII) Cele szczegółowe i oczekiwane rezultaty

Głównym celem XII Osi Priorytetowej Pomoc Techniczna jest zapewnienie systemu skutecznej i efektywnej realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Cel szczegółowy 1: Niezbędne zasoby ludzkie oraz warunki zapewniające sprawne działanie instytucji zaangażowanych w realizację RPO WŁ na lata 2014-2020

Oczekiwany rezultat 1: Kompetentne zasoby kadrowe oraz inne niezbędne umożliwiające sprawne realizowanie RPO WŁ na lata 2014-2020, a także monitorowanie postępów przy jego wdrażaniu.

Cel szczegółowy 2: Sprawny system realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Oczekiwany rezultat 2: Wzmocnione kompetencje instytucji, w tym usprawnione działania systemów informatycznych.

Cel szczegółowy 3: Podniesienie kompetencji potencjalnych beneficjentów i beneficjentów oraz zagwarantowanie prawidłowej realizacji projektów w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.

Oczekiwany rezultat 3: Wzrost liczby potencjalnych beneficjentów ubiegających się o dofinansowanie i beneficjentów prawidłowo realizujących projekty w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.

Cel szczegółowy 4: Zapewnienie społeczeństwu właściwej informacji o RPO WŁ na lata 2014-2020.

Oczekiwany rezultat 4: Wysoki poziom świadomości na temat wpływu Funduszy Europejskich, w tym w szczególności działań wdrażanych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 na rozwój regionu i jakość życia jego mieszkańców.

2.B.5 (XII) Wskaźniki rezultatu

Nr identyfikacyjny	Wskaźniki	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa			Rok bazowy	Wartość docelowa (na rok 2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
			M	K	O		M	K	O		
143	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności	%	2,9			2013	2,9			badanie	rocznie
146	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	skala 1-5	4,2			2013	4,5			badanie ankietowe	rocznie
144	Średnioroczna liczba form szkoleniowych na jednego pracownika instytucji sytemu wdrażania FE	liczba	1,4			2013	1,5			system monitorowania	rocznie
145	Średni czas zatwierdzenia projektu (od złożenia wniosku o dofinansowanie do podpisania umowy)	liczba dni	168,36			2013	138*			system monitorowania	rocznie

* podana wartość dotyczy obecnego okresu, w którym zgodnie z zapisami Podręcznika Procedur średni czas zatwierdzenia projektu wynosi 138 dni, jednakże z przyczyn niezależnych od IZ, w obecnym okresie czas ten wyniósł 168,36 dni.

2.B.6 (XII) Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

2.B.6.1 (XII) Opis przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

W ramach **celu szczegółowego 1** realizowane będą działania ukierunkowane na zapewnienie odpowiedniego potencjału organizacyjnego, instytucjonalnego i kadrowego instytucji związanych z realizacją RPO WŁ na lata 2014-2020. Wsparcie w Programie zostanie skierowane na utrzymanie i wzmocnienie kadry pracowników zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie programu, m.in. poprzez finansowanie wynagrodzeń i podnoszenie kwalifikacji zawodowych.
Należy zapewnić także zaplecze techniczne i organizacyjne, w tym: powierzchnię biurową i magazynową, wyposażenie stanowisk pracy oraz system informatyczny służący obsłudze procesu realizacji Programu. Wsparcie zostanie także skierowane na zadania mające na celu zamknięcie pomocy dla RPO WŁ na lata 2007-2013, poprzednich perspektyw finansowych, jak i zmierzające do opracowania dokumentów związanych z przygotowaniem kolejnego okresu programowania.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 1 obejmą m.in.:

1. Finansowanie wynagrodzeń pracowników pracujących na rzecz Programu.
2. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pracujących na rzecz Programu.
3. Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji i podmiotów zaangażowanych w proces realizacji Programu.

Realizacja celu szczegółowego 1 monitorowana będzie przy pomocy wskaźników produktu nr 112, 114.

W ramach **celu szczegółowego nr 2** realizowane będą działania związane z procesem oceny i selekcji projektów dofinansowanych w ramach Programu oraz funkcjonowaniem KM RPO WŁ na lata 2014-

2020,innych podmiotów o charakterze opiniodawczo-doradczym funkcjonujących w zależności od zidentyfikowanych potrzeb w zakresie RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym koordynacja polityki społecznej w zakresie funkcjonowania ekonomii społecznej w ramach ROT, ROIS, ROIP w ramach Programu. Sprawny system polityki spójności wiąże się z systematyczną oceną działań związanych z realizacją Programu, analizą postępu jego realizacji, oceną przydatności i adekwatności podejmowanych działań i oceną oddziaływania zaangażowanych środków na rozwój społeczno-gospodarczy województwa.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 2 obejmują m.in.:

1. Finansowanie wsparcia eksperckiego i prawnego, ewaluacji, analiz, ocen, audytów i ekspertyz oraz innych dokumentów niezbędnych do prawidłowego przygotowania i realizacji Programu, w tym dokumentów strategicznych np. SRWŁ 2020.
2. Budowę, wdrożenie i utrzymanie systemu informatycznego obsługującego procesy zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli i oceny Programu.
3. Finansowanie narzędzi informatycznych na potrzeby wdrażania Programu.
4. Wsparcia działania Komitetów, Grup Roboczych, innych ciał dialogu społecznego oraz innych podmiotów o charakterze opiniodawczo-doradczym funkcjonujących w zależności od zidentyfikowanych potrzeb w zakresie dotyczącym RPO WŁ na lata 2014-2020.
5. Zapewnienie monitoringu, ewaluacji i aktualizacji regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji[73], obejmujące:

    - proces przedsiębiorczego odkrywania, angażujący regionalne instytucje zarządzającą i pośredniczące, oraz zainteresowane podmioty takie, jak uniwersytety, inne instytucje szkolnictwa wyższego, przedsiębiorców, oraz partnerów społecznych;

Realizacja celu szczegółowego 2 monitorowana będzie przy pomocy wskaźników produktu nr 116, 117.

W ramach **celu szczegółowego 3** realizowane będą działania ukierunkowane na podnoszenie kompetencji potencjalnych beneficjentów i beneficjentów poprzez informowanie o możliwościach finansowania projektów w ramach Programu, sposobach pozyskania wsparcia, a także dostarczanie beneficjentom potrzebnych informacji na różnych etapach realizacji projektów. Planowane jest także wsparcie doradcze potencjalnych beneficjentów i beneficjentów Programu w zakresie przygotowania dokumentacji projektowej. Ponadto przewiduje się realizację projektów w ramach „Project pipeline", a także wsparcie systemów inkubacji, przygotowania i realizacji innowacyjnych projektów dla OP I.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 3 obejmą m.in.:

1. Organizację specjalistycznych form szkoleniowych dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów RPO WŁ na lata 2014-2020.
2. Doradztwo w zakresie przygotowania dokumentacji projektowej dla potencjalnych wnioskodawców Programu.
3. Przygotowanie dokumentacji projektowej w ramach „Project pipeline" dla projektów RPO WŁ na lata 2014-2020 wskazanych w dokumentach przygotowanych na potrzeby warunkowości ex ante, dla których jako właściwy tryb realizacji wskazano tryb pozakonkursowy, przygotowanie do realizacji projektów w ramach przyszłych interwencji strukturalnych poprzez dofinansowanie opracowania dokumentacji projektowej wybranych projektów o charakterze strategicznym dla rozwoju woj. łódzkiego.
4. Wsparcie systemów inkubacji, przygotowania i realizacji innowacyjnych projektów dla OP I.

Realizacja celu szczegółowego 3 monitorowana będzie przy pomocy wskaźnika produktu nr 113.

[73] W zakresie wsparcia EFRR i EFS dla regionalnej strategii inteligentnych specjalizacji.

W ramach **celu szczegółowego 4** realizowane będą działania informacyjne i promocyjne ukierunkowane na upowszechnianie wśród mieszkańców województwa wiedzy na temat roli i osiągnięć polityki spójności i Funduszy Europejskich w regionie, w tym w szczególności na temat postępów wdrażania RPO WŁ na lata 2014-2020 i efektów realizacji programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP. Realizowane działania informacyjne i promocyjne będą spójne z horyzontalnymi działaniami informacyjno-promocyjnymi oraz komplementarne z działaniami finansowanymi z PO PT.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 4 obejmą m.in.:

1. Koordynację działań informacyjno-promocyjnych, w tym badanie ich efektów oraz wymianę doświadczeń.
2. Prowadzenie działań informacyjnych, w tym portali internetowych i współpracy z partnerami.
3. Prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych, w tym kampanii informacyjno-promocyjnych oraz współpracy z mediami.
4. Przygotowywanie publikacji, w tym materiałów informacyjno-promocyjnych.
5. Organizację imprez otwartych, w tym konferencji i eventów.

Realizacja celu szczegółowego 4 monitorowana będzie przy pomocy wskaźnika produktu nr 115.

Prowadzone działania zapewnią kontynuowanie mechanizmów, stosowanych już w perspektywie 2007-2013, nakierowanych na zapobieganie, wykrywanie i przeciwdziałanie nadużyciom finansowym, w tym korupcji, poprzez m.in. zwiększenie przejrzystości, zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, organizacje nadzorujące typu "watch dog", działania zapobiegawcze, ocenę ryzyka, działania edukacyjne, stosownie do potrzeb IZ oraz zgodnie z wytycznymi horyzontalnymi.

Główni beneficjenci OP XII to instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu tj. IZ RPO WŁ na lata 2014-2020 i IP.

2.B.6.2 (XII) Wskaźniki produktu, które mają przyczynić się do osiągnięcia rezultatów

Tabela 13: Wskaźniki produktu (w podziale na osie priorytetowe)

NR identyfikacyjn.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (na rok 2023)*			Źródło danych
			M	K	O	
112	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	szt.	Nie dotyczy		nie dotyczy	IZ
113	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoby	nie dotyczy		nie dotyczy	IZ
114	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	nie dotyczy		nie dotyczy	IZ
115	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	szt.	nie dotyczy		nie dotyczy	IZ
116	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	nie dotyczy		nie dotyczy	IZ
117	Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej	szt.	nie dotyczy		nie dotyczy	IZ

*** Rozporządzenie ogólne nie nakłada obowiązku ustalenia wartości docelowej dla wskaźników produktu w Osiach Pomocy Technicznej.**

2.B.7 (XII) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 14 – 16 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 14-16: Kategorie interwencji

Tabela 14: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XII. Pomoc techniczna	121	70 015 0916
XII. Pomoc techniczna	122	2 000 000
XII. Pomoc techniczna	123	10 002 150

Tabela 15: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XII. Pomoc techniczna	01	82 017 241

Tabela 16: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	**Kod**	**Kwota (w EUR)**
XII. Pomoc techniczna	07	82 017 241

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY

Sekcja 3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji Programu jest obszar województwa łódzkiego. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 621 433 387 EUR EFRR i 634 615 728 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ogólnego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 398 126 320 EUR. W realizację Programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia Programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach Programu[74].

IZ RPO WŁ zapewnia, że wszelkie wsparcie publiczne w ramach RPO WŁ będzie zgodne z przepisami proceduralnymi i materialnymi pomocy publicznej, obowiązującymi w momencie, gdy pomoc publiczna jest przyznana.

W priorytetach inwestycyjnych, gdzie w oparciu o przeprowadzone dotychczas badania nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych, ich zastosowanie nie jest wykluczone i może być ponownie rozważone w przypadku wsparcia inwestycji, które będą potencjalnie finansowo wykonalne. Decyzja o dokonaniu wkładu programu operacyjnego do instrumentu finansowego będzie poprzedzona oceną ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia (UE) 1303/2013.

Podstawa certyfikacji:

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów:

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania:

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS (tabela 17).

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej Osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem Osi XII Pomoc techniczna (finansowana wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie Osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania

[74]Przepisy rozporządzenia ogólnego, w szczególności art. 129 gwarantuje, że niezależnie od poziomu stopy dofinansowania przyjętej dla osi priorytetowej w tabeli 18a, wartość środków ostatecznie wypłaconych przez Komisję Europejską na moment zamknięcia programu nigdy nie będzie wyższa niż wkład publiczny przekazany beneficjentom. Art. 121.2 dodatkowo zapewnia, że w ramach płatności pośrednich KE zawsze będzie wypłacać kwotę niższą z dwóch kwot: kwoty wynikającej z przemnożenia podstawy certyfikacji z wniosku o płatność przez stopę dofinansowania na osi priorytetowej z tabeli 18a lub kwoty wykazanych we wniosku wydatków publicznych. Wielkość płatności pośrednich będzie uwzględniała także zasady związane z systemem rocznego badania i akceptacji kont, polegającym m.in. na udzielaniu zaliczek rocznych, wypłacaniu w trakcie roku jedynie 90% należnych płatności i rocznym rozliczaniu kont poprzez bilansowanie zaliczki rocznej wypłaconych środków i 10% zatrzymanych płatności pośrednich.

wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inną/inne osie EFS). (tabela 18a)

Koncentracja tematyczna:

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z Umowy Partnerstwa i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

Tabela 17. Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)

	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Razem	
		podstawowa alokacja [1]	rezerwa wykonania	podstawowa alokacja	rezerwa wykonania	podstawowa alokacja	rezerwa wykonania	podstawowa alokacja	rezerwa wykonania	podstawowa alokacja	rezerwa wykonania	podstawowa alokacja	rezerwa wykonania	podstawowa alokacja	rezerwa wykonania	podstawowa alokacja	rezerwa wykonania
EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	185 513 468	11 841 285	196 397 991	12 536 042	207 747 221	13 260 461	218 101 877	13 921 397	228 473 936	14 583 443	238 819 690	15 243 810	249 093 201	15 899 565	1 524 147 384	97 286 003
EFS	Reg. słabiej rozwinięte	72 608 449	4 634 582	76 868 563	4 906 504	81 310 558	5 190 036	85 363 286	5 448 720	89 422 825	5 707 840	93 472 068	5 966 302	97 493 035	6 222 960	596 538 784	38 076 944
Razem		258 121 917	16 475 867	273 266 554	17 442 546	289 057 779	18 450 497	303 465 163	19 370 117	317 896 761	20 291 283	332 291 758	21 210 112	346 586 236	22 122 525	2 120 686 168	135 362 947

Sekcja 3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR)

Tabela 18a: Plan finansowy programu (EUR)

	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE	Wkład UE	Wkład Krajowy	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Stopa współfinansowania	Dla celów informac. Wkład EBI	Główna alokacja		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na oś priorytetową
						Krajowe środki pub.	Krajowe środki pryw.				Wkład UE	Wkład krajowy	Wkład UE	Wkład krajowy	
				(a)	(b) = (c) + (d))	(c)	(d)	(e) = (a) + (b)	(f) = (a)/(e)	(g)	(h)=(a)-(j)	(i)=(b)-(k)	(j)	(k)=(b)*((j)/(a))	(l)=(j)/(a)*100
Oś 1 Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	136 889 888	24 157 040	3 623 556	20 533 484	161 046 928	0,85	0	136 889 888	24 157 040	0	0	0,00%
Oś 2 Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	297 564 927	52 511 459	7 876 719	44 634 740	350 076 386	0,85	0	268 977 614	47 466 639	28 587 313	5 044 820	9,61%
Oś 3 Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	431 051 931	76 067 988	68 461 189	7 606 799	507 119 919	0,85	0	406 045 557	71 655 098	25 006 374	4 412 890	5,80%
Oś 4 Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	252 114 556	44 490 805	26 694 483	17 796 322	296 605 361	0,85	0	238 143 870	42 025 390	13 970 686	2 465 415	5,54%
Oś 5 Ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	87 949 638	15 520 525	9 312 315	6 208 210	103 470 163	0,85	0	82 639 755	14 583 487	5 309 883	937 038	6,04%
Oś 6 Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	278 235 137	49 100 319	34 370 224	14 730 095	327 335 456	0,85	0	261 487 587	46 144 869	16 747 550	2 955 450	6,02%

Oś 7 Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	137 627 310	24 287 173	17 001 021	7 286 152	161 914 483	0,85	0	129 963 113	22 934 668	7 664 197	1 352 505	5,57%
Oś 8 Zatrudnienie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	145 300 601	25 641 283	17 948 898	7 692 385	170 941 884	0,85	0	134 564 357	23 746 652	10 736 244	1 894 631	7,39%
Oś 9 Włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	157 494 626	27 793 170	19 455 219	8 337 951	185 287 796	0,85	0	146 609 814	25 872 321	10 884 812	1 920 849	6,91%
Oś 10 Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	116 909 570	20 631 102	14 441 772	6 189 330	137 540 672	0,85	0	109 185 130	19 267 965	7 724 440	1 363 137	6,61%
Oś 11 Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	132 893 690	23 451 828	16 416 280	7 035 548	156 345 518	0,85	0	124 162 242	21 910 984	8 731 448	1 540 844	6,57%
Oś 12 Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	82 017 241	14 473 631	14 473 631	0	96 490 872	0,85	0	82 017 241	14 473 631	0	0	0
Razem	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	1 621 433 387	286 135 309	167 339 507	118 795 802	1 907 568 696		0	1 524 147 384	268 967 191	97 286 003	17 168 118	6,00%
Razem	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	634 615 728	111 991 014	82 735 800	29 255 214	746 606 742		0	596 538 784	105 271 553	38 076 944	6 719 461	6,00%
ŁĄCZNIE				2 256 049 115	398 126 323	250 075 307	148 051 016	2 654 175 438		0	2 120 686 168	374 238 744	135 362 947	23 887 579	

Tabela 18c: Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
1	2	3	4	5	6	7
Oś 1 Innowacyjność i konkurencyjność	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 1	136 889 888	24 157 040	161 046 928
Oś 2 Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 3	297 564 927	52 511 459	350 076 386
Oś 3 Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	154 079 710	27 190 537	181 270 247
			Cel tematyczny 7	276 972 221	48 877 451	325 849 672
Oś 4 Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	247 614 556	43 696 687	291 311 243
			Cel tematyczny 6	4 500 000	794 118	5 294 118
Oś 5 Ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 5	14 608 702	2 578 007	17 186 709
			Cel tematyczny 6	73 340 936	12 942 518	86 283 454
Oś 6 Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 6	39 851 735	7 032 659	46 884 394
			Cel tematyczny 8	59 897 859	10 570 211	70 468 070
			Cel tematyczny 9	178 485 543	31 497 449	209 982 992
Oś 7 Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 2	41 080 777	7 249 549	48 330 326
			Cel tematyczny 9	73 591 394	12 986 717	86 578 111
			Cel tematyczny 10	22 955 139	4 050 907	27 006 046
Oś 8 Zatrudnienie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	145 300 601	25 641 283	170 941 884
Oś 9 Włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 9	157 494 626	27 793 170	185 287 796
Oś 10 Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	116 909 570	20 631 102	137 540 672
Oś 11 Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 10	132 893 690	23 451 828	156 345 518

Oś 12 Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte		82 017 241	14 473 631	96 490 872
Łącznie				2 256 049 115	398 126 323	2 654 175 438

Tabela 19: Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)

Oś priorytetowa	Szacunkowa wysokość środków na cele związane ze zmianami klimatu	Udział w całości alokacji na program
1	2	3
Oś 1 Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	5 500 300,00	0,24%
Oś 2 Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	7 453 134,00	0,33%
Oś 3 Transport	111 859 248,00	4,96%
Oś 4 Gospodarka niskoemisyjna	235 419 717,00	10,44%
Oś 5 Ochrona środowiska	16 015 244,80	0,71%
Oś 6 Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	69 600 999,00	3,09%
Łącznie	445 848 642,80	19,76%

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO

Efektywność programowania działań rozwojowych w województwie łódzkim zależy od właściwego dostosowania interwencji do specyfiki poszczególnych obszarów określonych w SRWŁ 2020.

Wsparcie wymiaru miejskiego w RPO WŁ na lata 2014-2020 obejmie wszystkie typy ośrodków miejskich, w tym wskazanych jako OSI wynikające z założeń polityki państwa oraz polityki rozwoju województwa. Realizacja interwencji na obszarach miejskich prowadzona będzie zgodnie z zasadami polityki przestrzennej, wskazanymi w sekcji 11. Miasta małe i średnie stanowią lokalne centra rozwoju dla obszarów wiejskich, gdzie realizowane działania służyć będą wzmocnieniu potencjałów rozwojowych ośrodków gminnych oraz poprawie dostępu do usług publicznych.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierany będzie wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, w tym o słabej dostępności do usług publicznych. Działania realizowane na obszarach wiejskich będą koncentrowały się na wsparciu przedsiębiorczości i lepszym wykorzystaniu kapitału ludzkiego, w tym reorientacji zawodowej rolników, rewitalizacji społecznej i infrastrukturalnej, infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i przeciwpowodziowej. Na rozwój obszarów wiejskich zostanie przeznaczone, co najmniej 250 mln EUR. Wydatki na obszary wiejskie będą monitorowane i sprawozdawane w raportach rocznych z uwzględnieniem – zgodnie z zakresem i logiką interwencji programu – takich obszarów jak: 1) rozwój przedsiębiorczości i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientacji zawodowej rolników, 2) rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna, 3) infrastruktura wodno-kanalizacyjna i przeciwpowodziowa.

Wymiar terytorialny w RPO WŁ będzie wdrażany poprzez ZIT na terenie ŁOM oraz poprzez zastosowanie preferencji dla projektów realizowanych na terenie pozostałych OSI zidentyfikowanych w SRWŁ 2020 (OSI krajowe i regionalne). Na podstawie analiz przeprowadzonych przy opracowaniu SRWŁ 2020 wskazano OSI krajowe, do których zaliczono: Łódź i jej OF (28 gmin), ośrodki subregionalne – miasta powiatowe liczące ponad 20 tys. mieszkańców i ich obszary funkcjonalne (13), miasta powiatowe tracące funkcje społeczno-gospodarcze (10), obszary wiejskie o słabej dostępności do usług publicznych (24 gminy).

W celu efektywnego wykorzystania przewag lokalizacyjnych obszarów miejskich i wiejskich, SRWŁ 2020 wskazuje także OSI wynikające z polityki rozwoju WŁ. Należą do nich obszary będące w strefie oddziaływania sieci TEN-T oraz 5 OF wyodrębnionych na podstawie jednolitych potencjałów endogenicznych: Łódzki Obszar Metropolitalny; Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów–Szczerców–Złoczew; Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno-Tomaszów Maz.; Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa; Obszary Turystyczne Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury. Polityka rozwojowa OSI regionalnych realizowana będzie m.in. poprzez projekty oparte na partnerstwie i współpracy. Umożliwi to wzmocnienie potencjałów, uzyskanie efektu synergii i wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych.

Działania na terenie OSI zostaną ukierunkowane przez zastosowanie preferencji w kryteriach wyboru projektów.

System preferencji teryt.-funkcj. obejmuje: OP I, CT 1, OSI krajowe i regionalne wynikające z opisu PI, OP II CT 3, OSI krajowe i regionalne wynikające z opisu PI; OP III, CT 4, ZIT, OSI krajowe i regionalne wynikające z opisu PI; OP IV, CT 4, ZIT; OP V, CT 6, ZIT, OP VI, CT 6, 8 i 9, ZIT, OSI krajowe i regionalne wynikające z opisu PI, OP VII CT 2, ZIT, OP VIII, CT 8, ZIT, OP IX CT 9, ZIT.

Sekcja 4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie planuje się wykorzystania instrumentu Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS) w formule bezpośredniej. Zastosowana zostanie natomiast tzw. formuła pośrednia, tj. wsparcie LGD na obszarach wiejskich i rybackich, wybranych do wsparcia z EFRROW i EFMR, jako beneficjentów zwykłych osi priorytetowych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 (innych niż realizujących PI 9vi. lub/i 9d.) bez wskazania w momencie wyboru LSR indykatywnego budżetu na projekty realizowane w ramach LSR ze środków EFS i/lub EFRR oraz bez udziału EFS w finansowaniu kosztów przygotowawczych, bieżących i animacji. Zastosowanie formuły pośredniej, zgodnie z UP, uniemożliwia tworzenie LSR/LGD na obszarach miejskich powyżej 20 tys. mieszkańców. W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 zastosowany zostanie jeden z rodzajów wsparcia zaproponowanych w UP, w ramach którego LGD są wskazywane jako jeden z możliwych beneficjentów w konkursach, kierowanych do szerszego grona wnioskodawców. Projekty realizowane przez LGD w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 muszą wpisywać się w LSR zatwierdzane dla PROW lub PO Ryby.

W ramach formuły pośredniej wsparciem zostaną objęte projekty przede wszystkim w takich obszarach jak:

1) odbudowa zdolności do rozwoju poprzez zintegrowaną rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich i wiejskich (OP VI i VII);

2) działania z zakresu rynku pracy oraz stymulacja wewnętrznego potencjału gospodarczego (OP VIII);

3) zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (OP IX);

4) wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego na rzecz lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego (OP V i VI).

Dzięki zastosowaniu takiego podejścia możliwy będzie zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym, który jest elementem niezbędnym dla efektywnego i pełnego wykorzystania zasobów oraz potencjału regionu.

Sekcja 4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane będą przy wsparciu ZIT.

Uwzględniając cele polityki rozwoju terytorialnego wobec miast w KSRR 2010-2020 i KPZK 2030 polegające m.in. na wzmacnianiu funkcji metropolitarnych miast wojewódzkich oraz integracji ich obszarów funkcjonalnych, ZIT realizowany będzie na terenie Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego, tzw. ŁOM – ZIT wojewódzki.

ŁOM, zidentyfikowany w SRWŁ 2020, obejmuje 5 powiatów (M. Łódź, zgierski, brzeziński, łódzki wschodni, pabianicki), w tym 7 gmin miejskich, 5 miejsko-wiejskich i 16 wiejskich (M. Łódź, M. Brzeziny, G. Brzeziny, G. Dmosin, G. Jeżów, G. Rogów, G. Andrespol, G. Brójce, M. G. Koluszki, G. Nowosolna, M. G. Rzgów, M. G. Tuszyn, M. Pabianice, G. Pabianice, M. Konstantynów Łódzki, G. Dłutów, G. Dobroń, G. Ksawerów, G. Lutomiersk, M. G. Aleksandrów Łódzki, M. G. Stryków, M. Zgierz, M. Głowno, G. Głowno, M. Ozorków, G. Ozorków, G. Parzęczew, G. Zgierz). Powierzchnia ŁOM wynosi 2 499 km^2, co stanowi 13,7% powierzchni woj. W 2012 r. obszar zamieszkiwało 1 103 570 osób (43,7% w skali

województwa). ŁOM posiada unikatowe wewnętrzne potencjały dla wykorzystania których, w ramach ZIT wojewódzkiego wspierane będą, działania związane z:

- przywracaniem funkcji społ.-gosp. zdegradowanych obszarów poprzez ożywienie społ.-gosp. na tych obszarach wynikające z rewitalizacji fizycznej, społ. i gosp., ochrony dziedzictwa kulturowego, wzmocnienia zastosowania TIK, a także działań dedykowanych wsparciu na rynku pracy i włączeniu społecznemu (OP VI, VII, VIII i IX);
- wspieraniem przejścia na gospodarkę niskoemisyjną oraz poprawą efektywności energetycznej poprzez między innymi zwiększanie efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych, a także rozwojem gospodarki wodno-ściekowej (OP III, IV i V).

Tabela 20: Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich – szacunkowa alokacja wsparcia z EFRR i szacunkowa alokacja EFS (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS (wartości szacunkowe) (EUR)	Udział całkowitej alokacji z funduszu w programie
Łącznie EFRR	199 151 388	12,28%
Łącznie EFS	32 848 612	5,18%
Razem EFRR + EFS	232 000 000	10,28%

Zadania, które zostaną powierzone władzom miejskim, związane z realizacją programu w ramach ZIT, określi pisemne porozumienie pomiędzy władzami miejskimi i IZ. Zgodnie z art. 123 ust. 6 rozporządzenia 1303/2013 władze miejskie realizują zadania związane przynajmniej z wyborem projektów do dofinansowania. Minimalny zakres powierzenia zadań oznacza, że władze miejskie przedkładają IZ listy projektów wyłonionych w konkursie, bądź w przypadku trybu pozakonkursowego, zidentyfikowanych w Strategii ZIT, spriorytetyzowanych w oparciu o kryteria zatwierdzone przez KM dotyczące stopnia zgodności z celami strategii ZIT. IZ dokonuje ostatecznego sprawdzenia kwalifikowalności projektów do dofinansowania, zgodnie z art. 7 ust 5 rozporządzenia 1301/2013, chyba że porozumienie przewiduje inaczej. Techniczna organizacja naboru i pełna ocena projektów pod względem formalnym i merytorycznym może być dokonywana przez władze miejskie lub IZ, z udziałem w stosownych przypadkach ekspertów zewnętrznych, zgodnie z porozumieniem.

Realizacja ZIT odbywać się będzie poprzez wyodrębnienie w SzOP RPO WŁ na lata 2014-2020 działań lub poddziałań w ramach tematycznych OP.

Tabela 20a: Tabelaryczny opis realizacji poszczególnego ZIT w programie (dotyczy wyłącznie regionalnych programów)

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja (EUR)
EFRR	III. Transport	4	4e.	29 894 652
EFRR	IV. Gospodarka niskoemisyjna	4	4a.; 4c.; 4e.	59 687 620
EFRR	V. Ochrona środowiska	6	6b.	8 591 908
EFRR	VI. Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	6	6c.	22 900 000
		9	9b.	75 947 380

EFRR	VII. Infrastruktura dla usług społecznych	2	2c.	2 129 828
EFS	VIII. Zatrudnienie	8	8iii.	9 200 000
EFS	IX. Włączenie społeczne	9	9i.; 9iv.	23 648 612

Wykorzystanie ZIT woj. powinno przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności w woj. łódzkim, w tym w szczególności promować partnerski model współpracy różnych jednostek administracyjnych na obszarze funkcjonalnym stolicy województwa.

Dla projektów komplementarnych wskazanych w Strategii ZIT przewiduje się zastosowanie preferencji w kryteriach wyboru projektów.

Sekcja 4.3 Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewidziano zastosowania ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

Sekcja 4.4 Rozwiązania na rzecz przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach danego programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach)

W RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewiduje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim.

Sekcja 4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach)

Programując RPO WŁ na lata 2014-2020 uwzględniono cele *Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego* (SUE RMB) oraz Obszary priorytetowe określone w Planie Działania. Znajdują one odzwierciedlenie w zapisach osi priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020 szczególnie w kontekście proponowanych kierunków wsparcia. Realizacja zapisów SUE RMB w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie miała charakter pośredni ze względu na położenie województwa łódzkiego w centralnej Polsce, bez dostępu do Morza Bałtyckiego.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 w sposób pośredni realizowane będą wszystkie trzy cele SUE RMB. Największe wsparcie planowane jest w ramach trzeciego celu SUE RMB – Zwiększenie dobrobytu. Działania z nim skorelowane obejmują inwestycje w sferę B+R, zwłaszcza regionalne inteligentne specjalizacje, transfer technologii i innowacji, rozwój przedsiębiorczości, a także budowanie kapitału ludzkiego i społecznego oraz wsparcie rynku pracy. Wsparcie na ten cel przewidywane jest w ramach ośmiu osi priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, tj.: OP I: Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy, OP II: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka, OP VI: Rewitalizacja i potencjał endogeniczny, OP VII: Infrastruktura dla usług społecznych, OP VIII: Zatrudnienie, OP IX: Włącznie społeczne, OP X: Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie, OP XI: Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności.

Duże znaczenie przypisywane jest także celowi drugiemu – Rozwój połączeń w regionie, który planuje się realizować poprzez wspieranie rozwoju systemów transportowych oraz gospodarki niskoemisyjnej i ochrony środowiska (OP III: Transport, OP IV: Gospodarka niskoemisyjna, OP V: Ochrona środowiska). Natomiast pierwszy cel SUE RMB – Ocalenie morza, znajduje odzwierciedlenie w ramach OP V: Ochrona

środowiska, gdzie interwencja ukierunkowana jest między innymi na wsparcie projektów dotyczących gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami.

Należy podkreślić, że największą spójność z założeniami RPO WŁ na lata 2014-2020 wykazują określone w Planie Działań następujące Obszary priorytetowe SUE RMB:

- PA Innovation – Exploiting the full potential of the region in research and innovation;
- PA Market – Removing hindrances to the internal market;
- PA Education – Developing innovative education and youth;
- PA Health – Improving and promoting people's health, including its social aspects.

Powiązanie RPO WŁ na lata 2014-2020 z SUE RMB

OP RPO WŁ na lata 2014-2020		Obszary priorytetowe SUE RMB																
		Cel 1: Ocalenie morza							Cel 2: Rozwój połączeń w regionie			Cel 3: Zwiększenie dobrobytu						
		Agri	Bio	Hazards	Nutri	Safe	Ship	Secure	Crime	Energy	Transport	Culture	Education	Health	Innovation	Internal Market	SME	Tourisme
OP I	Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy														X	X	X	
OP II	Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka														X	X	X	
OP III	Transport									X	X							
OP IV	Gospodarka niskoemisyjna									X								
OP V	Ochrona środowiska		X	X	X													
OP VI	Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu														X	X		

OP VII	Infrastruktura dla usług społecznych												X	X	X	X		
OP VIII	Zatrudnienie															X		
OP IX	Włącznie społeczne											X	X	X				
OP X	Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie													X		X		
OP XI	Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności												X					

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 mogą zostać zastosowane preferencje w kryteriach wyboru projektów dla projektów wynikających z SUE RMB.

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Strategia Europa 2020 wypracowała nową koncepcję rozwoju kładąc silny nacisk na inteligentny, zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu. Nowymi metodami rozwiązywania problemów społecznych mają być innowacje społeczne, m.in. te związane z przedsiębiorczością społeczną i deinstytucjonalizacją usług społecznych. W odpowiedzi na te wyzwania powstał *Europejski program walki z ubóstwem*, którego celem jest zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego były szeroko dostępne a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.
W związku z celami *Strategii Europa 2020* oraz odnoszącymi się do tej tematyki zapisami krajowych dokumentów strategicznych tj. *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku* wraz ze *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego* (SRKL), *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego* (SRKS) i *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*, szczególnym obszarem wsparcia RPO WŁ na lata 2014-2020 będą działania służące niwelowaniu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.
Interwencje na rzecz wsparcia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym podejmowane będą w ramach OP VI, OP VII, OP VIII, OP IX, OP X, oraz OP XI, które w sposób kompleksowy rozwiązują problemy związane z tą tematyką.
W OP IX związanej głównie z p*romowaniem włączenia społecznego, walką z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* będą podejmowane działania zmierzające do aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, wzrostu zatrudnienia w grupie tych osób oraz poprawy dostępu do usług społecznych i zdrowotnych realizowanych na terenie województwa łódzkiego. Interwencje w ramach priorytetu będą dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Jednocześnie bardzo duży nacisk zostanie położony na indywidualizację wsparcia, tak żeby jego zakres w jak największym stopniu był dostosowany do potrzeb poszczególnych osób.

Działania w ramach OP VIII polegać będą na bezpośrednim wsparciu bezrobotnych, w tym w szczególności znajdujących się w wyjątkowo trudnej sytuacji na rynku pracy w celu ich reintegracji z rynkiem pracy, w tym na wspieraniu mobilności zawodowej i zapobieganiu dyskryminacji ze względu na płeć, wiek i niepełnosprawność.
Poprawie poziomu wykształcenia i wyrównywaniu szans edukacyjnych służyć będą interwencje w zakresie OP XI (m.in. upowszechnianie uczenia się przez całe życie, dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy oraz dostosowanie szkół dla uczniów o specjalnych potrzebach).
W ramach OP VII nacisk zostanie położony na zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług, w tym edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych, kulturalnych oraz e-usług, co przyczyni się do ograniczenia skali wykluczenia społecznego i cyfrowego m.in. osób ubogich i dyskryminowanych. Kompleksowe działania rewitalizacyjne będą powiązane z redukcją ubóstwa i wykluczenia społecznego. Środki EFRR będą uzupełniały działania skierowane na rozwiązywanie problemów społecznych w ramach działań rewitalizacyjnych i wspierających potencjały terytoriów restrukturyzowanych, a także wspierały inwestycje w zakresie dostępu do usług społecznych i ochrony zdrowia. Interwencje zaplanowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 są odpowiedzią na zdiagnozowane w województwie łódzkim problemy w osiągnięciu spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej, w tym również problemy w zakresie wspierania obszarów dotkniętych zjawiskiem ubóstwa oraz grup zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym.

Sekcja 5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem / grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład do zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa

Program będzie się skupiać m.in. na zapewnieniu pomocy dla obszarów szczególnie dotkniętych ubóstwem (powiaty: łaski, tomaszowski, kutnowski, zgierski, poddębicki, opoczyński, radomszczański) oraz wsparciu grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym[75]. Interwencja będzie polegała m.in. na działaniach związanych ze świadczeniem spersonalizowanych oraz zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych, zwiększeniem dostępu i jakości świadczonych usług, pomocą przy wejściu na rynek pracy osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacją i integracją społeczną grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, inwestowaniem w zdrowie i edukację. Na terenach zdegradowanych, o silnej kumulacji problemów społecznych w ramach zaplanowanych działań rewitalizacyjnych wspierane będą przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, które będą kompleksowo odpowiadać na potrzeby lokalnych społeczności oraz będą komplementarne z działaniami rewitalizującymi otoczenie pod względem infrastrukturalnym Wspierane będą również działania umożliwiające wzrost aktywności zawodowej osób pełniących opiekę nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (m.in. dzieci, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami). Interwencje te będą służyły rozwiązywaniu problemów osób starszych m.in. zaniedbań zdrowotnych i kulturowych, marginalizacji w życiu społecznym, niedostępności usług środowiskowych. Program będzie również wspierał przedsięwzięcia służące niwelowaniu różnego rodzaju barier dla osób z niepełnosprawnościami; od barier fizycznych (przeszkody architektoniczne) po bariery typu mentalnego (utrudniony dostęp do otwartego rynku pracy, stygmatyzacja społeczna). W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie się wspierać rozwój przedsiębiorczości jak i dostosowanie rodzajów wykształcenia do rynku pracy w celu przeciwdziałania bezrobociu i popadaniu osób pozostających bez pracy w bierność i apatię, co w konsekwencji powinno skutkować wyjściem tych osób ze sfery ubóstwa. W tym celu planowane będzie wsparcie na rzecz osób bezrobotnych, planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej (w tym wsparcie szkoleniowo-doradcze) oraz inwestycje w rozwój przedsiębiorczości zarówno przy użyciu środków dotacyjnych, jak i instrumentów zwrotnych. Ponadto wspierane będą działania związane ze zwalczaniem patologii społecznych i wszelkiego rodzaju dyskryminacji m.in. ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność. W ścisłym powiązaniu z tymi działaniami będą realizowane inwestycje w infrastrukturę społeczną i zdrowotną oraz w mieszkalnictwo wspomagane, chronione i socjalne, które przyczynią się do zmniejszenia zakresu biedy i wykluczenia społecznego oraz będą zapobiegać umieszczaniu dzieci, osób z niepełnosprawnościami i w podeszłym wieku w stacjonarnych placówkach pomocy społecznej.
Planowane przedsięwzięcia w zakresie opieki nad osobami z niepełnosprawnościami, w tym z niepełnosprawnością intelektualną oraz osobami w podeszłym wieku, pozwolą na umieszczenie ich w mieszkaniach chronionych. Pozwoli to na funkcjonowanie tych osób bez potrzeby ich umieszczania w placówkach stacjonarnych (deinstytucjonalizacja usług).

Istotne znaczenie będą miały również działania mające na celu poprawę stanu zdrowia mieszkańców regionu, w tym zwalczanie chorób cywilizacyjnych specyficznych dla starzejącego się społeczeństwa regionu łódzkiego (m.in. choroby otępienne, udary mózgu, cukrzyca, nowotwory). Ponadto w zakresie usług zdrowotnych będą rozwijane również usługi e-zdrowia. Wsparcie rozwoju całego systemu e-usług będzie służyć zmniejszeniu różnic w dostępie do usług, zapewniając tym samym podnoszenie poziomu spójności społecznej.

[75] Wsparcie udzielane będzie na podstawie aktualizacji danych GUS (w zakresie bezrobocia) oraz danych opracowanych przez RCPS w Łodzi (w zakresie liczby osób korzystających z pomocy społecznej).

Tabela 22. Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych / grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem

Grupa docelowa/ Obszar geograficzny	Główne typy planowanych przedsięwzięć w ramach podejścia zintegrowanego	Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Priorytet inwestycyjny
Obszary o najwyższym odsetku osób żyjących w rodzinach objętych pomocą społ.: radomszczański, brzeziński, poddębicki, piotrkowski, bełchatowski oraz Piotrków Tryb. Powiaty o najwyższej stopie bezrobocia: łaski, tomaszowski, kutnowski, opoczyński, zgierski.	Infrastruktura ochrony zdrowia i usług społecznych – inwestycje związane z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym wsparcie na rzecz mieszkalnictwa socjalnego.	Oś VI. Rewitalizacja i potencjał engogeniczny regionu	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9b.
	Udzielanie wsparcia finansowego i doradczo-szkoleniowego na tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej. Świadczenie usług dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej służące wzmocnieniu ich potencjału. Świadczenie usług zmierzających do inicjowania tworzenia podmiotów ekonomii społecznej.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9v.
	Programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i.
	Poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych: -rozwój usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, -rozwój usług placówek wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla dzieci (powyżej 3. roku życia) i młodzieży, -rozwój usług medyczno-opiekuńczych, - rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.
Osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne	Programy aktywizacji zawodowej służące przywróceniu na rynek pracy osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8i.
	Bezzwrotne wsparcie dla osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8iii
	Programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS		Priorytet 9i.

	instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej.			Region słabiej rozwinięty	
	Udzielanie wsparcia finansowego i doradczo-szkoleniowego na tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej. Świadczenie usług dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej służące wzmocnieniu ich potencjału. Świadczenie usług zmierzających do inicjowania tworzenia podmiotów ekonomii społecznej.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9v.
Rodziny oraz dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem społecznym oraz ubóstwem	Programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i.
	Poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych: -rozwój usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej -rozwój usług placówek wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla dzieci (powyżej 3. roku życia) i młodzieży , - rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.
Osoby starsze	Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne (w tym usługi związane z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa). Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez osoby starsze i powiązane z deinstytucjonalizacją usług.	Oś VII. Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9a.
	Poprawa dostępu do usług zdrowotnych: -rozwój usług medyczno-opiekuńczych dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.
	Opracowanie i wdrożenie we współpracy z pracodawcami programów zdrowotnych z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej, ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie	Oś X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8vi.

	aktywności zawodowej, wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, realizacja populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy, w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne.				
	Działania mające na celu rozwój wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób w wieku 50+) poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej w celu podniesienia swoich kompetencji lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	Oś XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10iii.
Osoby z niepełnosprawnościami	Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne (w tym usługi związane z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa). Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez seniorów, osoby z niepełnosprawnościami i powiązane z deinstytucjonalizacją usług, w tym rozwój placówek wsparcia oraz mieszkalnictwa wspomaganego i chronionego).	Oś VII. Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9a.
	Programy aktywizacji zawodowej służące przywróceniu na rynek pracy osób z niepełnosprawnościami.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8i.
	Bezzwrotne wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8iii
	Programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej- programy dedykowane osobom z niepełnosprawnościami. Wsparcie na tworzenie i/lub funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej (WTZ, ZAZ).	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i.
	Udzielanie wsparcia finansowego i doradczo-szkoleniowego na tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS		Priorytet 9v.

	Świadczenie usług dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej służące wzmocnieniu ich potencjału. Świadczenie usług zmierzających do inicjowania tworzenia podmiotów ekonomii społecznej.			Region słabiej rozwinięty	
	Poprawa dostępu do usług zdrowotnych: -rozwój usług medyczno-opiekuńczych dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób z niepełnosprawnościami, - rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.
	Wsparcie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym szkół specjalnych w celu wsparcia rozwoju uczniów zdolnych, uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów z niepełnosprawnościami .	Oś XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10i.
	Działania mające na celu rozwój wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami) poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej w celu podniesienia swoich kompetencji lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	Oś XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10iii.
	Działania mające na celu wsparcie kształcenia zawodowego uczniów (w tym uczniów z niepełnosprawnościami), wdrażanie kompleksowych programów rozwojowych przyczyniających się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego.	Oś XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10iv.
Obszary wiejskie	Infrastruktura ochrony zdrowia i usług społecznych – inwestycje związane z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym wsparcie na rzecz mieszkalnictwa socjalnego.	Oś VII. Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9a.
	Wsparcie przedsięwzięć mających na celu poprawę dostępu oraz podniesienie jakości specjalistycznych usług medycznych odnoszących się do zidentyfikowanych obszarów deficytowych oraz odzwierciedlających zdiagnozowane potrzeby regionalne.	Oś VII. Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9a.
	Zapewnienie równych szans w dostępie do usług edukacyjnych (w tym	Oś VII. Infrastruktura dla	EFRR		Priorytet 10a.

	przedszkolnych) oraz poprawa warunków kształcenia na wszystkich jego poziomach.	usług społecznych		Region słabiej rozwinięty	
	Programy aktywizacji zawodowej służące przywróceniu na rynek pracy osób z terenów wiejskich.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8i
	Bezzwrotne wsparcie dla osób z terenów wiejskich zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8iii
	Programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej adresowane do osób z obszarów wiejskich,	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i

Podstawowym rezultatem planowanych przedsięwzięć będzie ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego w regionie łódzkim. Mieszkańcy powiatów (LAU 1) najbardziej dotkniętych ubóstwem i bezrobociem dzięki aktywizacji zawodowej, społecznej, zdrowotnej oraz rozwojowi ekonomii społecznej polepszą jakość i poziom swego życia. Grupy społeczne najbardziej zagrożone dyskryminacją i wykluczeniem społecznym takie jak: bezrobotni, ubogie rodziny z dziećmi, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami (w tym dzieci z niepełnosprawnościami) dzięki włączeniu społecznemu staną się obywatelami korzystającymi w pełni ze swoich praw. Realizacja działań w tym obszarze będzie stanowiła także wkład województwa łódzkiego w realizację ratyfikowanej przez Polskę Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Pod względem demograficznym w latach 2004-2012 województwo łódzkie charakteryzowało się: systematycznym zmniejszaniem się liczby ludności o 63 051 osób, w tym intensywnym procesem depopulacji miast–4,1%; bardzo niskim przyrostem naturalnym (ujemnym); najsilniejszą w kraju dysproporcją płciową ludności–110 kobiet/100 mężczyzn, wysokim obciążeniem demograficznym–59,0 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2012 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 504 622 osoby (6.), co stanowiło 20% mieszkańców regionu (1.). W ujęciu powiatowym największy odsetek występował w Łodzi–23,4% i powiecie pabianickim–20,8%.Społeczeństwo regionu charakteryzuje się ponadto wysokim udziałem osób z niepełnosprawnościami–13,1% (4.), największa wartość wskaźnika tych osób występowała na poziomie LAU 1 w powiecie zduńskowolskim (17,3%), Łodzi (16,1%) i Piotrkowie Trybunalskim (16,1%)[76]. W ramach trwałego zjawiska starzenia się społeczeństw europejskich województwo charakteryzuje najkrótsze w kraju przeciętne trwanie życia kobiet i mężczyzn – odpowiednio 79,8 lat i 70,6 lat w 2012 oraz związany z tym najwyższy w Polsce współczynnik umieralności ogółem (12,4/1000 lud. w 2012). Poziom ubóstwa determinuje m.in. sytuacja na rynku pracy, a szczególnie długotrwałe bezrobocie, które dotyka aż 37% ogółu bezrobotnych. Najwyższa stopa bezrobocia w 2012 występowała na poziomie LAU 1 w powiecie łaskim (11,8%), tomaszowskim (11,5%), kutnowskim (11,4%), zgierskim (11,3%) i opoczyńskim (11,1%)(rys.24,25,zał.1).

W województwie wzrasta udział ludności żyjącej poniżej poziomu egzystencji, wskaźnik ten wynosił 5,7% w 2012 (Polska 6,8% (10.)), a wskaźnik odsetka ludności zagrożonej relatywną granicą ubóstwa – 13,4% (Polska 16,3%(11.)). Przeprowadzone badania nad zasięgiem ubóstwa na poziomie podregionów[77](NUTS 3) wykazały, że najbardziej zagrożone ubóstwem w województwie są podregiony sieradzki i skierniewicki (wskaźnik na poziomie od 22,2% do 26,6%) oraz piotrkowski (19,6% - 22,1%). Z pomocy społecznej w 2012 skorzystało ogółem 196 581 osób w tym 97 224 osoby korzystały trwale z różnego rodzaju pomocy i wsparcia. Jest to odpowiednio o 52 225 i o 28 777 osób więcej niż skorzystało z pomocy w 2011. Analiza wewnątrzregionalna wykazała, iż największy udział korzystających z pomocy społecznej w 2012r. występował na poziomie LAU 1 w powiatach: poddębickim (12,3%), opoczyńskim (11,6%) i radomszczańskim (11,0%). Wśród wszystkich powodów udzielania pomocy i wsparcia w Łódzkiem głównymi czynnikami są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność. W 2012 z powodu ubóstwa wsparcia udzielono 47 708 rodzinom; z powodu bezrobocia 47 735 rodzinom; zaś z powodu niepełnosprawności 28 077. Wyzwaniem wynikającym ze specyfiki regionu w obszarze włączenia społecznego jest głównie wsparcie na rzecz osób starszych, z niepełnosprawnościami w zakresie poprawy dostępu do usług zdrowotnych i społecznych, rodzin oraz dzieci i młodzieży znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej (w 2012 w regionie dzieci i młodzież stanowiły ok. 26% ogółu klientów pomocy społecznej[78]). W tym celu należy zapewnić pomoc, opiekę i terapię tym grupom osób w placówkach stanowiących alternatywę dla instytucji stacjonarnych oraz w środowisku domowym (m.in. w domach dziennego pobytu, środowiskowych domach samopomocy, usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób starszych i z niepełnosprawnościami[79] oraz w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży). Ponadto nacisk zostanie położony na aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w celu przywrócenia zdolności do zatrudnienia a tym samym usamodzielnienia ekonomicznego. Ograniczeniom skali ubóstwa będzie służyła także kompleksowa rewitalizacja najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich.

[76]Obliczenia własne wg danych NSP w 2011 r.
[77]Mapa ubóstwa na poziomie podregionów w Polsce z wykorzystaniem estymacji pośredniej. Poznań 06.11.2013* (*wersja skorygowana i uzupełniona w I kwartale 2014 r.).
[78]Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego.
[79] Niemal 30% gmin, głownie wiejskich w 2011r. nie świadczyło usług opiekuńczych mieszkańcom

Analiza wewnątrzregionalna wykazała, iż największy odsetek osób żyjących w rodzinach objętych pomocą z powodu ubóstwa w 2012 w stosunku do liczby mieszkańców był na poziomie LAU 1 w powiatach: radomszczańskim, brzezińskim i Piotrkowie Tryb., a z powodu niepełnosprawności w Piotrkowie Tryb., i w powiatach: poddębickim, piotrkowskim, radomszczańskim, bełchatowskim.

Istotnym instrumentem wspierającym rozwiązywanie problemów społecznych jest rozwój ekonomii społecznej oraz aktywna integracja wykluczonych m.in. poprzez WTZ – w 2012 r. były 53 placówki, liczba uczestników zajęć 1 702; ZAZ – w 2012 była 1 placówka, liczba uczestników 30; KIS – w 2012 r. było 15 placówek, liczba uczestników 2 337; CIS – w 2012 były 2 placówki, liczba uczestników 101[80] oraz 34 spółdzielnie socjalne[81]. Wskazana liczba podmiotów integracji społecznej jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb.

Barierą dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie jest brak kompetencji kadry PES i niedostosowana do potrzeb PES oferta ośrodków wsparcia ekonomii społecznej i firm szkoleniowych oraz brak wiedzy w zakresie prowadzenia przedsiębiorstw społecznych, które mogą stanowić miejsce aktywizacji zawodowej dla osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie. W szczególności istotne jest dostarczenie umiejętności w zakresie kompetencji menadżerskich, marketingowych, z zakresu prowadzenia księgowości PES, a także korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania. Wsparcie będzie dotyczyło promocji, rozwijania i ekonomizacji istniejących podmiotów ekonomii społecznej, powstawania nowych podmiotów oraz wzrostu zatrudnienia w tych podmiotach, w szczególności w obszarze dostarczania usług społecznych świadczonych na rzecz osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz dzieci i młodzieży. Procesom tym powinny towarzyszyć działania animacyjne przyczyniające się do zaangażowania w rozwój ekonomii społecznej wszystkich niezbędnych interesariuszy, zwłaszcza przedstawicieli władz lokalnych.

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że wsparcie w zakresie walki z ubóstwem powinno obejmować całe województwo, a w zakresie kompleksowej rewitalizacji w szczególności obszary strategicznej interwencji wskazane w SRWŁ 2020 dotyczące Łodzi, ŁOM, miast subregionalnych pow. 20 tys. mieszkańców, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze i obszarów wiejskich o słabej dostępności do usług publicznych. Z uwagi na specyfikę regionu należy w szczególności wspierać grupy zagrożone wykluczeniem społecznym, takie jak m.in. osoby starsze, z niepełnosprawnościami, bezrobotne, rodziny oraz dzieci i młodzież z rodzin znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej i zagrożone patologią.

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Niekorzystne uwarunkowania naturalne w regionie związane są przede wszystkim z klimatem i siecią hydrograficzną. W północnej części regionu (powiaty: sieradzki, poddębicki, łęczycki, kutnowski, łowicki, skierniewicki, rawski) oraz w zachodniej części zgierskiego zdiagnozowano wysoki niedobór wody. Klimatyczny bilans wodny (różnica między przychodami a stratami wody) wynosi na tych obszarach – 200 mm. Niewystarczające nawodnienie zagraża nie tylko uprawom rolnym, ale przyczynia się także do stepowienia północno-zachodniej części regionu. Niedostatecznie rozwinięta na tym obszarze sieć hydrograficzna i położenie na granicach zlewni cząstkowych znacznie utrudnia retencję powierzchniową, zwłaszcza że, obszary te, ze względu na potencjał glebowy i strukturę wielkościową gospodarstw rolnych, są szczególnie predestynowane do produkcji rolniczej.
Deficyt wód podziemnych (lej depresji) występuje także w wyniku działalności antropogenicznej związanej z odkrywkową eksploatacją węgla brunatnego w zagłębiu górniczo-energetycznym Bełchatów – Szczerców – Złoczew.

[80] Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 73.
[81] Informacja zaczerpnięta z RCPS w Łodzi.

W regionie występuje także zagrożenie powodziami i podtopieniami zabudowy, zwłaszcza gmin położonych nad Wartą, Pilicą i Bzurą. Największy udział terenów zagrożonych występuje w gminach: Piątek, Świnice Warckie, Łowicz, Kiełczygłów, Gidle, Żytno oraz m. i gm. Łęczyca.
Interwencja polityki regionalnej winna być ukierunkowana na rozwój form małej retencji, oraz ochronę przeciwpowodziową, co znajduje odzwierciedlenie w priorytecie inwestycyjnym 5b „Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami".
Barierą rozwoju społeczno-gospodarczego województwa jest nasilająca się depopulacja. Jej przyczyną jest wzrastający ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, ale coraz większe znaczenie ma ujemne saldo migracji. Ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, oprócz przyczyn kulturowo-cywilizacyjnych wynika z narastającej emigracji osób w wieku rozrodczym. Przyczyną tego stanu są m.in. trudne warunki życia i mniej atrakcyjne miejsca pracy w porównaniu z województwami ościennymi. Niski współczynnik urodzeń i emigracja osób młodych przyczyniają się do procesu starzenia się społeczeństwa, co w połączeniu ze wzrostem zachorowalności na choroby cywilizacyjne powoduje wzrost wskaźnika umieralności. Przyrost rzeczywisty prognozowany jest jedynie w powiatach łódzkim wschodnim, zgierskim, piotrkowskim i bełchatowskim. Korzystna sytuacja trzech pierwszych powiatów wynika z emigracji mieszkańców Łodzi i związana jest z procesem suburbanizacji, natomiast przyrost rzeczywisty w powiecie bełchatowskim wynika z dużego przyrostu naturalnego związanego z napływem osób młodych i tzw. zachowaniami pionierskimi.
Istotnym wyzwaniem stojącym przed polityką regionalną są inwestycje w rewitalizację, infrastrukturę ochrony zdrowia odzwierciedlające specyficzne potrzeby regionu łódzkiego oraz podjęcie działań w zakresie zwiększenia dostępności do niedrogich, trwałych i wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej i usług społecznych oraz działania ukierunkowane na aktywizację zawodową kobiet, które urodziły dziecko. Interwencja polityki regionalnej powinna zmierzać w kierunku zwiększenia szeroko rozumianej atrakcyjności osadniczej województwa łódzkiego dla młodych rodzin, co w efekcie doprowadzi do zwiększenia dzietności kobiet.
W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 planuje się w regionie wdrożenie szeregu działań mających przeciwdziałać niekorzystnym trendom demograficznym. Podejmowane będą działania wspierające rozwój rynku pracy, samozatrudnienia i MŚP (OP I, II, VIII), ukierunkowane na wyrównanie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, edukacji, ochrony zdrowia, kultury (OP VI, VII). Poprawiając jakość życia i generując możliwości rozwojowe, będą przyczyniać się one do zmniejszenia skali depopulacji w województwie łódzkim.

SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW

Sekcja 7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty

Tabela 23: Odpowiednie instytucje i podmioty

Instytucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownictwo instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Łódzkiego, obsługiwany przez: Departament Polityki Regionalnej, Departament ds. Regionalnego Programu Operacyjnego, Departament	Marszałek Województwa Łódzkiego

	Finansów, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego, Departament Promocji	
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Łódzkiego, obsługiwany przez: Departament Polityki Regionalnej	Marszałek Województwa Łódzkiego
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów, Departament Ochrony Interesów Finansowych Unii Europejskiej	Minister właściwy ds. finansów publicznych
Podmiot, do którego Komisja będzie kierowała płatności	Ministerstwo Finansów, Departament Instytucji Płatniczej	Minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny służący realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 ma zagwarantować sprawną realizację programu operacyjnego, odpowiadać wymogom określonym przez prawo unijne i krajowe, uwzględniając doświadczenia płynące z realizacji RPO WŁ na lata 2007-2013. W realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 zaangażowane będą następujące instytucje:

- Instytucja zarządzająca
- Instytucja certyfikująca
- Instytucja pośrednicząca
- Instytucja audytowa
- Instytucja odpowiedzialna za otrzymanie płatności KE

Jednocześnie system instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z system wynikającym z Polityki Spójności opisanym w Umowie Partnerstwa.
Funkcje Instytucji koordynującej realizację Umowy Partnerstwa pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję Instytucji Zarządzającej pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego (Krajowy Program Operacyjny) lub zarząd województwa (Regionalny Program Operacyjny). Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcje instytucji certyfikującej.
Przewiduje się również powierzenie części zadań Instytucjom Pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu TIK przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

System informatyczny

Zgodnie z UP, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ogólnego w zakresie:

1. obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym

danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 125 ust. 2 rozporządzenia ogólnego);

2. zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 72 d. rozporządzenia ogólnego);
3. zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną (art. 122 ust. 3 rozporządzenia ogólnego).

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

1) obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
2) ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
3) obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Instytucje oraz beneficjenci korzystają z funkcjonalności udostępnionych za pośrednictwem centralnego systemu informatycznego SL 2014, w zakresie obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.
Dostęp do danych gromadzonych w SL 2014 mają:

- wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji programów operacyjnych, tj. między innymi instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, instytucja audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania swoich zadań;
- beneficjenci, w zakresie danych dotyczących realizowanych przez nich projektów.

System informatyczny SL 2014 umożliwia tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Wymiana informacji pomiędzy Komisją Europejską a instytucją zarządzającą odbywać się będzie poprzez system SFC 2014.

Informacja i promocja

Instytucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego.

W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych – zgodnie z założeniami UP – prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument - wspólną strategię komunikacji polityki spójności.

W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ, zgodnie z art. 116 rozporządzenia ogólnego, opracowuje dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu.
Instytucja Zarządzająca przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację krajowego oraz regionalnego programu, które wspierane będą w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,

- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród wybranych segmentów opinii publicznej i mieszkańców województwa roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi.

Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób z niepełnosprawnościami, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.
Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność.
Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowany wniosek o płatność instytucja pośrednicząca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekazuje do instytucji zarządzającej. Instytucja zarządzająca, w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następie certyfikuje i przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

Sekcja 7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów

7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego

Jednym z elementów pozwalających na osiągnięcie celów *Strategii Europa 2020* na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego jest zaangażowanie partnerów, którzy zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji *w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i innowacyjnych* biorą udział w trakcie całego cyklu programowania, obejmującego przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę.

Ponadto kwestie dotyczące realizacji zasady partnerstwa zostaną określone przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Jednocześnie realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 będzie odbywała się zgodnie z zasadą partnerstwa w rozumieniu prawa unijnego oraz krajowego na wszystkich etapach jego przygotowania, wdrażania, monitorowania i oceny. W tym miejscu warto również podkreślić, iż w województwie łódzkim już podczas prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* w znacznym stopniu zaangażowani byli reprezentanci różnych działających w regionie podmiotów i instytucji, a także dzięki prowadzonym konsultacjom szeroka społeczność lokalna.

Zgodnie z art. 5 rozporządzenia ogólnego Instytucja Zarządzająca RPO WŁ będzie realizować swoje zadania we współpracy z właściwymi władzami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi, z partnerami społeczno-gospodarczymi, właściwymi podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerów działających na rzecz ochrony środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci i niedyskryminacji. Współpraca ta będzie realizowana z pełnym poszanowaniem odpowiednich kompetencji instytucjonalnych i prawnych partnerów społeczno – gospodarczych oraz będzie miała charakter doradczy dla potrzeb realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Instrumentami umożliwiającymi włączenie partnerów w proces programowania, wdrażania, monitorowania i oceny w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 są mi.in.:
- grupa robocza ds. RPO WŁ na lata 2014-2020,
- konferencje, warsztaty, spotkania konsultacyjne,
- konsultacje RPO WŁ na lata 2014-2020 prowadzone on- line (www.rpo.lodzkie.pl),
- udział w pracach Komitetu Monitorującego,
- włączenie partnerów w akcje informacyjno-promocyjne i edukacyjne.

W proces programowania/przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 zaangażowani zostali przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, przedstawiciele jednostek podległych Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Łódzkiego, a także przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz wszystkie zainteresowane podmioty.
Ponadto zgodnie z Uchwałą nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszy Spójności Unii Europejskiej z dnia 4 lutego 2013 r Zarząd Województwa Łódzkiego w dniu 25 września 2013 r. powołał Grupę Roboczą ds. RPO WŁ na lata 2014-2020. Do zadań grupy roboczej należy m.in.:

- wypracowywanie, omawianie, analizowanie i konsultowanie wspólnych dla RPO WŁ na lata 2014-2020 rozwiązań w zakresie zagadnień horyzontalnych, finansowych, instytucjonalnych,

- opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzeniem ewaluacji ex-ante i oceną oddziaływania na środowisko RPO WŁ na lata 2014-2020,
- monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości ex-ante,
- analizie wyzwań i potrzeb, które mają być zaspokojone środkami RPO WŁ na lata 2014-2020,
- pomoc w identyfikacji obszarów wsparcia RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz odpowiadających im typów projektów,
- identyfikacja potencjalnych zagrożeń w planowanym systemie realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Skład grupy roboczej został wyznaczony w sposób zapewniający realizację zasady partnerstwa, a także taki, by członkowie grupy byli najbardziej reprezentatywnymi stronami z uwzględnieniem ich kompetencji i zdolności do aktywnego uczestnictwa w pracach nad RPO WŁ na lata 2014-2020.

Przebieg konsultacji społecznych odbył się zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.
W ramach konsultacji społecznych w dniu 15 stycznia 2014 r. zostało opublikowane w prasie regionalnej ogłoszenie o rozpoczynających się konsultacjach społecznych projektu RPO WŁ na lata 2014-2020. Formalne konsultacje społeczne projektu RPO WŁ na lata 2014-2020 odbyły się w dniach od 16 stycznia 2014 r. do 19 lutego 2014 r. Dostęp do dokumentu miały wszystkie zainteresowane podmioty. Dokument został zamieszczony m in. na stronie internetowej www.lodzkie.pl, bip.lodzkie.pl, www.rpo.lodzkie.pl a także www.ngo lodzkie.pl. Ewentualne uwagi/sugestie/komentarze można było zgłaszać przez zamieszczony na stronie internetowej formularz on-line, osobiście w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego, a także przesyłać pocztą tradycyjną. Jednocześnie osoby głuchonieme mogły zgłaszać swoje uwagi do projektu programu operacyjnego za pośrednictwem wideotłumacza połączonego internetowo z tłumaczem języka migowego w Polskim Związku Głuchych Oddział w Łodzi.

Najczęściej zgłaszane uwagi/komentarze dotyczyły m.in.:

- rodzaju beneficjentów
- przykładowych typów przedsięwzięć,
- zmiany alokacji w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych,
- wymiaru terytorialnego,
- wskaźników.

Poza informacją o konsultacjach społecznych w prasie regionalnej Zarząd Województwa Łódzkiego wystąpił z pismem do Państwowego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego w Łodzi, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi, Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Wojewódzkiej Rady Pożytku Publicznego o zaopiniowanie Programu Operacyjnego dla województwa łódzkiego.

Zgłoszone uwagi/sugestie/komentarze zostały indywidualnie przeanalizowane i tam gdzie było to zasadne oraz zgodne z wytycznymi uwzględnione. Wnioski i wyniki konsultacji zostały zaprezentowane w raporcie z konsultacji społecznych projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji mają duże znaczenie w procesie programowania nowej perspektywy ukazując zagadnienia poruszane w RPO WŁ na lata 2014-2020 w szerszym kontekście oraz poszerzając spektrum poruszanych zagadnień. Konsultacje zwróciły uwagę na różnego rodzaju problemy czy też istotne kwestie, dzięki czemu planowane w RPO WŁ na lata 2014-2020 interwencje będą miały kompleksowy charakter.

Jednocześnie zgodnie z art. 39 oraz 54 ust . 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w ramach konsultacji społecznych w dniu 5 lutego 2014 r. została zamieszczona informacja o rozpoczynających się konsultacjach społecznych projektu Prognozy Oddziaływania na Środowisko dla projektu RPO WŁ na lata 2014-2020 i trwały one w dniach od 5 lutego 2014 r do 25 lutego 2014 r. Projekt dokumentu dostępny był na stronie internetowej www.rpo.lodzkie.pl oraz www.bip.lodzkie.pl, a także w Departamencie Polityki Regionalnej, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego.

W ramach konsultacji społecznych programu operacyjnego dla województwa łódzkiego odbyły się również spotkania, w których udział wzięli przede wszystkim przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe. Spotkania konsultacyjne odbyły się w podregionie wschodnim, zachodnim, centralnym i północnym. W ich trakcie został przedstawiony projekt RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym założenia i architektura programu dla województwa łódzkiego, planowany podział środków na RPO WŁ na lata 2014-2020, główne obszary wsparcia, a także główne grupy beneficjentów.

Zasada partnerstwa ma również zastosowanie w pracach związanych z przygotowaniem ewaluacji ex-ante projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, w której zastosowano model partycypacyjny badania, uwzględniający m.in. takie elementy jak: współpraca nad bieżącą analizą, oceną poszczególnych elementów projektu RPO WŁ na lata 2014-2020, przygotowaniu rekomendacji oraz ewentualnych zmian do programu czy też udział w procesie konsultacji społecznych RPO WŁ na lata 2014-2020.

Ponadto w celu jak najszerszej komunikacji z partnerami uruchomiono na stronie internetowej (http://www.rpo.lodzkie.pl) podstronę poświęconą nowej perspektywie finansowej (baner PERSPEKTYWA FINANSOWA 2014-2020), na której znajdują się informacje dotyczące przygotowań do wdrażania RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz ogólne informacje na temat nowej perspektywy finansowej UE.

Na etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji ważnym elementem przy stosowaniu zasady partnerstwa będzie udział partnerów (w tym: władz publicznych różnych szczebli, partnerów społecznych i gospodarczych, organizacji pozarządowych) w Komitecie Monitorującym RPO WŁ, który zapewni partycypowanie w najważniejszych decyzjach dotyczących Programu w takich obszarach i formach jak:

- udział w przeglądzie programu i postępu w osiąganiu jego celów
- analizie wszelkich kwestii, które mają wpływ na wykonanie Programu
- udział w konsultacjach i wydawanie opinii w sprawie propozycji zmian RPO WŁ na lata 2014-2020 wnioskowanych przez IZ Programu
- zatwierdzanie strategii komunikacji dla RPO WŁ na lata 2014-2020 i wszelkich zmian do niej
- zatwierdzanie metodyki i kryteriów wyboru projektów
- formułowanie zaleceń / propozycji zmian w systemie realizacji Programu i monitorowanie działań podjętych w ich następstwie
- udział w zatwierdzaniu rocznego i końcowego sprawozdania z realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020
- udział w omawianiu i zatwierdzaniu planu ewaluacji RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz wszelkich zmian do niego
- analizie postępu w realizacji planu ewaluacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Ponadto na etapie ewaluacji zasada partnerstwa będzie uwzględniała dostęp do ewaluacji przeprowadzonych w odniesieniu do RPO WŁ na lata 2014-2020 i innych programów oraz informacji o działaniach następczych podjętych w związku z jej wynikami.

7.2.2 Granty globalne (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewiduje się skierowania interwencji w postaci grantów globalnych dla partnerów społecznych i interesariuszy Programu. Nie jest planowane również powierzenie zarządzania częścią programu operacyjnego przez partnerów społecznych.

7.2.3 Alokowanie zasobów przeznaczonych na budowanie potencjału (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

Przyjmuje się, że działania realizowane w ramach Osi Priorytetowej IX, X i XI RPO WŁ na lata 2014-2020 przyczynią się do budowania potencjału organizacji pozarządowych, bowiem będą one mogły pełnić rolę beneficjentów we wszystkich wdrażanych w tych Osiach priorytetach inwestycyjnych. Dodatkowo w działaniach realizowanych w PI 9v organizacje pozarządowe będą także odbiorcami udzielanego wsparcia jako grupy docelowe.
Ocenia się, że wzmocnienie potencjału tych organizacji i realizacji zasady partnerstwa będzie miało miejsce w szczególności we wdrażaniu następujących priorytetów inwestycyjnych:
Oś IX :

- PI 9i: *Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie* – ok. 50% alokacji może zostać przeznaczone na realizację projektów zakładających działania umożliwiające organizacjom pozarządowym szerszą realizację działań za rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co przyczyni się tym samym do zwiększenia ich potencjału kadrowo-organizacyjnego i ogólnego rozwoju,

- PI 9iv: *Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym* – ok. 29% alokacji może zostać przeznaczone na realizację projektów zakładających działania umożliwiające organizacjom pozarządowym szerszą realizację usług społecznych statutowo określonych, co przyczyni się tym samym do zwiększenie ich potencjału kadrowo-organizacyjnego i ogólnego rozwoju,

- PI 9v: *Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia* – ok. 80% alokacji może zostać przeznaczonych na wzmocnienie działań instytucji wsparcia ekonomii społecznej, wspierających potencjał podmiotów ekonomii społecznej sektora pozarządowego m.in. w postaci realizacji usług szkoleniowych, doradczych, w tym usług specjalistycznych umożliwiających ekonomizację i rozwój ich działalności ekonomicznej.

Oś XI:

- PI 10i *Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia* ze wsparcia mogą korzystać również organizacje pozarządowe prowadzące szkoły i przedszkola. Obecnie widoczny jest trend, że w związku z kłopotami finansowymi samorządy lokalne stojąc przed problemem likwidacji placówek edukacyjnych przekazują je w ręce tworzonych organizacji pozarządowych. Przewiduje się, że około 4% alokacji może zostać przeznaczone na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.

- PI 10iii *Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym*

poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji - ze względu na znaczną ilość organizacji pozarządowych prowadzących działalność w odniesieniu do usług edukacyjnych. Przewiduje się, że około 3% alokacji może zostać przeznaczone na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.

- PI 10iv *Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami* - ze względu na znaczną ilość organizacji pozarządowych prowadzących działalność w odniesieniu do obszaru edukacji. Przewiduje się, że około 3% alokacji może zostać przeznaczone na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.

Jednocześnie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 przewiduje się podjęcie działań w kierunku zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych, w tym również organizacji pozarządowych w przygotowanie, monitorowanie i ocenę Programu. Partnerzy społeczni, w tym organizacje pozarządowe są włączone w proces przygotowania RPO WŁ na lata 2014-2020 i jego konsultacji (Grupa Robocza) oraz będą włączone na etapie wdrażania w proces monitorowania (w składzie Komitetu Monitorującego RPO WŁ na lata 2014-2020).

SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI

Skuteczna koordynacja między funduszami i instrumentami ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia komplementarności, a tym samym maksymalizacji efektów interwencji. Właściwe mechanizmy koordynacyjne przyczyniają się do osiągania celów i związanych z nimi wskaźników, stymulowania komplementarności i synergii interwencji, służących zwiększeniu ich efektywności oraz zapewnieniu spójności i skuteczności systemu.

System koordynacji na poziomie ogólnokrajowym został określony w UP. Wiodącą rolę w wypełnieniu celów i wymiarów koordynacji ma minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, pełniący rolę instytucji koordynującej UP oraz IZ odpowiedzialne za koordynację danego CT/grupy CT. Instrumentem służącym koordynacji strategicznej jest Komitet Koordynacyjny UP. Na poziomie zarządczym zadania koordynacji będzie realizował Międzyresortowy Zespół ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej.

Efektywny system koordynacji umożliwia zapewnienie komplementarności interwencji, która jest jednym z elementów stanowiących o jakości działań prowadzonych w ramach programów operacyjnych. Komplementarność polityk, strategii, programów, działań, projektów rozumiana jest jako ich dopełnianie się prowadzące do realizacji określonego celu.

W RPO WŁ na lata 2014-2020 zapewniony zostanie system koordynacji interwencji zaprogramowany zgodnie z zapisami UP. Za zagwarantowanie skutecznych mechanizmów koordynacyjnych odpowiedzialna będzie IZ RPO WŁ. Ponadto funkcje związane z koordynacją realizował będzie KM RPO WŁ na lata 2014-2020. Rozwiązania gwarantujące koordynację zaplanowane zostaną na dwóch poziomach:

- programowania (identyfikacja obszarów komplementarności): identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych; identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych; podział zakresów interwencji zgodnie z obowiązującą linią demarkacyjną; wykorzystanie instrumentów wsparcia terytorialnego do osiągnięcia komplementarności w ujęciu geograficznym;
- zarządzania i wdrażania: zaplanowanie mechanizmów koordynacyjnych oraz struktur zapewniających nie nakładanie się działań oraz identyfikujących możliwość łączenia różnych źródeł finansowania na poziomie pojedynczych operacji i zastosowania mechanizmu cross-financingu dla projektów EFRR i EFS.

System koordynacji zapewniony zostanie na dwóch płaszczyznach:

- zewnętrznej, gwarantującej komplementarność z interwencją pozostałych programów EFSI i innych instrumentów finansowania unijnych i krajowych oraz EBI,
- wewnętrznej, umożliwiającej zapewnienie komplementarności między działaniami realizowanymi w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.

Komplementarność zewnętrzna programu zagwarantowana zostanie m.in. dzięki zastosowaniu następujących instrumentów:

- *Linia demarkacyjna* określająca podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny w celu uniknięcia nakładania się działań;
- Kontrakt terytorialny, stanowiący umowę zawartą pomiędzy Radą Ministrów a zarządem województwa, określającą cele rozwojowe i przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju kraju i wskazanego w niej województwa, sposób ich finansowania oraz koordynacji i realizacji;

- Komitet Monitorujący dokonujący przeglądu wdrażania programu;
- Komitet Sterujący ds. koordynacji inwestycji EFSI w sektorze zdrowia w celu zapewnienia koordynacji przedsięwzięć podejmowanych na poziomie regionalnym zgodnie z uzgodnionym Planem działań dla sektora zdrowia.
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne służące realizacji strategii terytorialnych.

Wsparcie RPO WŁ na lata 2014-2020 w ramach poszczególnych OP i CT wykazuje komplementarność m.in. z następującymi interwencjami innych programów operacyjnych EFSI i instrumentów finansowania:

w OP I:

(CT 1) - Horyzont 2020 m.in. wsparcie rozwoju infrastruktury badawczej, badań naukowych, działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka, PO IR m.in. wsparcie kadr sektora B+R, rozwoju infrastruktury badawczej, rozwoju innowacji w sektorze MŚP, wzmocnienia współpracy między jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami, wzrostu potencjału komercyjnego prac B+R, PO WER m.in. zapewnienie kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającym potrzebom gospodarki, COSME m.in. wspieranie działalności innowacyjnej, PROW m.in. wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich, wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności a badaniami i innowacją;

w OP II:

(CT 3) – COSME m.in. promowanie dostępu do finansowania oraz wspieranie przedsiębiorczości, PO IR m.in. wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach i świadczenia usług proinnowacyjnych przez IOB, wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, PO PC m.in. podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych w celu poszerzenia zakresu spraw, które przedsiębiorcy mogą załatwić drogą elektroniczną, i skrócenia czasu ich realizacji, PO WER m.in. podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, PROW m.in. poprawa konkurencyjności producentów rolnych, EBI m.in. pożyczki na wsparcie dla MŚP;

w OP III:

(CT 4) - PO IŚ m.in. rozwój i większe wykorzystanie niskoemisyjnego transportu miejskiego, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń na terenach miejskich, LIFE m.in. redukcja emisji gazów cieplarnianych, EBI m.in. działalność kredytowa na projekty dot. środowiska miejskiego i zrównoważonego transportu;

(CT 7) - PO IŚ m.in. większe wykorzystanie przyjaznego środowisku transportu w przewozie towarów, stworzenie spójnej sieci transportowej TEN-T, zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich, Łącząc Europę (CEF) m.in. tworzenie nowoczesnych sieci transeuropejskiej o wysokiej wydajności, EBI m.in. pożyczki na rozwój transeuropejskich sieci transportowych i energetycznych, Horyzont 2020 m.in. działania na rzecz stworzenia przyjaznego dla środowiska europejskiego systemu transportowego;

w OP IV:

(CT 4) - PO IŚ m.in. zwiększenie udziału energii produkowanej ze źródeł odnawialnych, zmniejszenie emisyjności gospodarki, zwiększenie efektywności energetycznej na poziomie zużycia i na poziomie produkcji i przesyłu, PROW m.in. ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i leśnictwie oraz zwiększenie pochłaniania CO_2 poprzez odpowiednie użytkowanie gruntów rolnych i leśnych, LIFE m.in. redukcja emisji gazów cieplarnianych, Horyzont 2020 m.in. zrównoważone, zasobooszczędne niskoemisyjne technologie w energochłonnych przemysłach przetwórczych, Łącząc Europę m.in. zrównoważony rozwój i ochrona środowiska i promowanie zrównoważonego sektora energetyki, EBI działalność kredytowa ukierunkowana na ochronę środowiska w tym odnawialnych źródeł energii, Norweski Mechanizm Finansowy/Mechanizm Finansowy EOG m.in. wsparcie w zakresie oszczędzania energii i promowania odnawialnych źródeł energii, Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK m.in. pomoc finansowa na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych;

w OP V:

(CT 5) - PO IŚ m.in. zwiększenie możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym, PROW m.in. wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach, LIFE m.in. adaptacja do zmian klimatycznych, Horyzont 2020 m.in. walka ze zmianą klimatu i przystosowanie się do niej;

(CT 6) PO IŚ m.in. racjonalizacja gospodarki odpadami i zasobami w sektorze przedsiębiorstw, PROW min. odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej;

w OP VI:

(CT 6) - PO IŚ m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury;

(CT 8) - PROW m.in. wsparcie rozwoju usług turystycznych;

w OP VII:

(CT 2) - PO PC m.in. podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych;

(CT 9) - PO IŚ m.in. inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia, PO WER m.in. zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych oraz poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych, zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia;

(CT 10) PO WER m.in. poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych oraz podniesienie jakości nowoczesnych metod kształcenia i szkolenia zawodowego i tworzenie warunków ich rozwoju;

w OP VIII:

(CT 8) - Horyzont 2020 m.in. badania naukowe, które zapewnią decydentom wsparcie w kształtowaniu polityki sprzyjającej zatrudnieniu PO WER m.in. zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy, COSME m.in. kreowanie środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw w celu wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzenia nowych miejsc pracy, PROW m.in. ułatwienie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw oraz tworzenia miejsc pracy;

w OP IX:

(CT 9) - PO WER m.in. poprawa jakości kształtowania polityki państwa na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, poprawa zdolności do zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprawa jakości usług społecznych oraz poprawa warunków dla rozwoju ekonomii społecznej, Horyzont 2020 m.in. działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli;

w OP X:

(CT 8) - PO WER m.in. działania systemowe w celu wyrównywania szans płci na rynku pracy, zmierzający do podniesienia jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw i poprawy szybkiego reagowania na zmiany gospodarcze, poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa i wykrywalności chorób negatywnie wpływających na zasoby pracy, upowszechnienie idei aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zarządzania wiekiem, Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG) m.in. udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami, Horyzont 2020 m.in. przyspieszenie rozwoju technologii, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstwom w przyszłości, PO IŚ m.in. wsparcie dla oddziałów szpitalnych w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym, PO IR m.in. wsparcie przedsiębiorstw;

w OP XI:

(CT 10) - PO WER m.in. rozwój narzędzi polityki edukacyjnej oraz poprawa jakości szkół i placówek oświatowych, tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, budowa krajowego systemu kwalifikacji, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorców i pracowników, podniesienie jakości kształcenia i

szkolenia zawodowego, PO PC m.in. interwencja na rzecz szerszego wykorzystania TIK i podnoszenia kompetencji cyfrowych, ERASMUS + m.in. współpraca i wymiana dobrych praktyk między instytucjami zaangażowanymi w kształcenie i szkolenie oraz kursy i zdobywanie doświadczenia za granicą przez nauczycieli/personel instytucji oświatowych.

Szczegółowy system koordynacji między EFSI i innymi instrumentami finansowania oraz EBI został przedstawiony w załączniku nr 3.

Ponadto skuteczna realizacja założeń interwencji OP I zostanie wzmocniona zapewnieniem synergii z innymi programami, w tym działaniami Programu Horyzont 2020 oraz programów transgranicznych, np. Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa, W działaniach komplementarnych do Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa wsparciem obejmowane będą inwestycje, które będą miały na celu wzmocnienie obu interwencji. Podobnie udział beneficjentów OP I w działaniach Programu Horyzont 2020 pozwoli na stworzenie regionalnego ekosystemu innowacji poprzez nawiązywanie współpracy z innymi regionami w ramach m.in. działań inicjatywy „Maria Skłodowska–Curie", partnerstw publiczno-publicznych (inicjatywy w zakresie wspólnego programowania, europejska przestrzeń badawcza), oraz działań zapewniających szersze uczestnictwo i upowszechnianie doskonałości (tzw. „Widening participation and Spreading Excellence"), w szczególności w działaniach z zakresu *Teamingu*, *Twinningu*, *ERA Chairs* w celu niwelowania różnic w badaniach naukowych i innowacjach w Europie, w tym rozwój otoczenia sprzyjającego innowacjom oraz konkurencyjnego łańcucha wartości innowacyjnych produktów i usług.

Programowanie i wdrożenie dwufunduszowego RPO WŁ umożliwia zaprojektowanie celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co wpływa na zwiększenie komplementarności i efektywności realizowanych działań oraz pozwala na powiązanie ze sobą projektów „miękkich" i infrastrukturalnych, przyczyniając się do kompleksowości interwencji i zapewnienia wewnętrznej komplementarności RPO WŁ i koordynacji interwencji. W załączonej tabeli wykazano szereg działań zbieżnych z innymi programami.

Powiązanie działań zaplanowanych w ramach poszczególnych PI przypisanych różnym funduszom w ramach RPO WŁ pozwoli na realizację projektów o największej wartości dodanej, osiągając efekt synergii. Jednocześnie koordynacja i komplementarność działań zostanie wzmocniona poprzez zastosowanie specyficznych preferencji i kryteriów wyboru projektów na etapie programowania i wdrażania. Mechanizmami służącymi zagwarantowaniu komplementarności wewnętrznej interwencji RPO WŁ na lata 2014-2020 są m.in.:

- określenie obszarów wsparcia, w ramach których konieczne jest zapewnienie kompleksowości realizowanych działań;
- efektywna współpraca instytucjonalna pomiędzy IZ RPO WŁ i pozostałymi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie programu regionalnego poprzez powołanie grupy roboczej ds. komplementarności i koordynacji interwencji w ramach EFRR i EFS;
- koordynacja harmonogramów naborów wniosków w zakresie projektów komplementarnych współfinansowanych z EFS i EFRR;
- prowadzenie wspólnych dla RPO WŁ na lata 2014-2020 kampanii informacyjno-promocyjnych (w tym realizacja działań upowszechniających zasadę komplementarności wśród beneficjentów) i punktów obsługi beneficjenta obejmujących różne kategorie funduszy UE;
- jednolity centralny system informatyczny SL 2014;
- zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego;
- stosowanie kryteriów preferujących projekty komplementarne, a w przypadku projektów realizujących cele tematyczne 8-10, wprowadzenie kryteriów dotyczących komplementarności pomiędzy EFS i EFRR;
- realizacja projektów współfinansowanych z EFRR lub EFS prowadzących do osiągniecia wspólnego celu, rozwiązujących problem na określonym obszarze geograficznym lub problemów określonych beneficjentów.

SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE

Sekcja 9.1 Warunki wstępne

Informacja dotycząca oceny konieczności zastosowania i spełnienia warunków wstępnych

Warunki ogólne (poza warunkiem ogólnym 7) oraz warunki tematyczne (poza warunkami warunki tematyczne: 1.1 (dotyczący inteligentnych specjalizacji), 6.2 (dotyczący gospodarki odpadami) oraz 7.1 Transport – w zakresie secondary connectivity) są spełniane na poziomie krajowym. Samoocena dotycząca warunków spełnianych na poziomie krajowym mających zastosowanie dla programu jest jednakowa dla wszystkich programów operacyjnych. Zmiany w statusie poszczególnych warunków na poziomie krajowym są automatycznie obowiązujące dla wszystkich programów, których dotyczą.
W przypadku warunków spełnianych na poziomie regionalnym, ich niespełnienie rodzi konsekwencje wskazane w art. 19 rozporządzenia ramowego wyłącznie dla regionu.
Do programu została załączona szczegółowa samoocena spełnia warunków ex-ante.

Tabela 24. Stan spełnienia warunkowości ex-ante

Warunek ex ante obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe) do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku ex ante: Tak/ Nie/ Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów (strategie, inne odpowiednie dokumenty, z podaniem odpowiednich rozdziałów , artykułów, sekcji, wraz linkami do pełnej wersji dokumentu)	Dodatkowe informacje / wyjaśnienia
WARUNKI OGÓLNE						
1. Zapobieganie dyskryminacji. Istnienie zdolności administracyjnych które zapewnią wdrożenie i stosowanie	Warunek ogólny dla całego Programu	**Częściowo**	rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie zaangażowania odpowiedzialnych podmiotów w promowanie równego traktowania wszystkich osób w procesie przygotowania i realizacji programów, w tym	Tak	*Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania* *http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700* *Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w*	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn.

prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.			doradztwo w zakresie równego traktowania w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy	Nie	*ramach funduszy unijnych 2014-2020.*	12.08.2014 r.
2. Równouprawnienie płci Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	Warunek ogólny dla całego Programu	**Częściowo**	rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w zakresie równouprawnienia płci poprzez zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie i realizację programów, w tym doradztwo w zakresie równouprawnienia płci w działaniach związanych z funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci, i w kontrolowanie tych funduszy	Tak Nie	*Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania* http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700 *Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020.*	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn. 12.08.2014 r.
3. Niepełnosprawność Istnienie zdolności administracyjnych, które zapewnią wdrożenie i stosowanie	Warunek ogólny dla całego Programu	**Częściowo**	rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich w celu konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji reprezentujących osoby niepełnosprawne i	Tak	*Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania* http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700 *Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w*	Agenda została przesłana do KE przez MIR w dn.

konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (UNCRPD) w zakresie funduszy strukturalnych i inwestycyjnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE			inne zainteresowane strony w procesie przygotowania i realizacji programów rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy rozwiązania mające na celu zapewnienie monitorowania wdrażania art. 9 UNCRPD w odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w procesie przygotowani i realizacji programów	Nie Tak	*ramach funduszy unijnych 2014-2020.* *Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania* *http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20102541700*	12.08.2014 r.
4. Zamówienia publiczne. Istnienie uregulowań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	Warunek ogólny dla całego Programu	**Tak**	rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy rozwiązania gwarantujące przejrzystość postępowań o udzielanie zamówienia uregulowania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy rozwiązania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w	Tak Tak Tak Tak	**Ustawa o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych obejmująca dostosowanie do wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11, tj. modyfikacji art. 24 ust. 1 pkt 1 i art. 24 ust. pkt 1a ustawy PZP** http://www.uzp.gov.pl/cmsws/page/?F;248;ustawa_pzp.html	

			zakresie zamówień publicznych			
5. Pomoc państwa. Istnienie uregulowań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w obszarze europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.	Warunek ogólny dla całego Programu	**Tak**	rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa rozwiązania dotyczące szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy rozwiązania gwarantujące potencjał administracyjny w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa	Tak Tak Tak	Baza danych tzw. SHRIMP (System Harmonogramowania, Raportowania i Monitorowania Pomocy), http://www.uokik.gov.pl/kompetencje_prezesa_uokik_w_zakresie_pomocy_publicznej.php Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. *o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej* (t. j. Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070590404	
6. Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA). Istnienie uregulowań dotyczących efektywnego stosowania unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływani	Warunek ogólny dla całego Programu	**Tak**	uregulowania dotyczące skutecznego stosowania dyrektyw w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) uregulowania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw EIA i SEA uregulowania mające na celu zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego	Tak Tak Tak	1. Ustawa o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw 2. Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko 3. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko 4. Ustawa Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238).	1. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000850 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20081991227 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001238

a na środowisko (EIA) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA)						
7. Systemy statystyczne i wskaźniki rezultatu. Istnienie podstawy statystycznej niezbędnej do przeprowadzenia ocen skuteczności i ocen skutków programów. Istnienie systemu wskaźników rezultatu niezbędnych przy wyborze działań, które w najefektywniejszy sposób przyczyniają się do osiągnięcia pożądanych rezultatów, do monitorowania postępów w osiąganiu rezultatów oraz do podejmowania oceny skutków	Warunek ogólny dla całego Programu	**Częściowo**	a) gotowe są rozwiązania w zakresie: terminowego gromadzenia i agregowania danych statystycznych, uwzględniające następujące elementy: ➢ identyfikację źródeł i mechanizmów mających na celu zagwarantowanie walidacji statystycznej, ➢ uregulowania dotyczące publikacji i dostępności publicznej zagregowanych danych b) skuteczny system wskaźników rezultatu, obejmujący: ➢ wybór wskaźników rezultatu dla każdego programu, dostarczających informacji na temat przyczyn uzasadniających wybór działań z zakresu polityki finansowanych przez dany program, ➢ ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników, ➢ spójność każdego wskaźnika z następującymi wymogami: odporność oraz walidacja statystyczna, jasność interpretacji normatywnej, reagowanie na politykę, terminowe gromadzenie danych.	Tak Tak Tak Tak Nie Tak	W przypadku wskaźników, których źródłem jest statystyka publiczna - Ustawa o statystyce publicznej z dn. 29 czerwca 1995 r. (z późn. zm. - http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950880439). W przypadku wskaźników pochodzących spoza statystyki publicznej (np. z badań ewaluacyjnych) właściwa instytucja zapewnia mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej.	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie kryterium Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, IZ RPO WŁ dot. wskaźnika w PI 2c Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (%) (AEC) oraz wskaźnika w PI 9a Średni czas

			c) gotowe są procedury zapewniające, że wszystkie operacje finansowane z programu stosują skuteczny system wskaźników.	Tak	ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140001146)	pobytu w szpitalu

WARUNKI TEMATYCZNE						
1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji.	PI 1a w Osi I Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	**Częściowo**	Gotowa jest krajowa lub regionalna strategia na rzecz inteligentnej specjalizacji, która: – opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji, – przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.	Tak Nie Tak Nie	Podstawowe dokumenty zapewniające spełnienie warunku, które zostały już przyjęte to: – Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarczej (SIEG), (w szczególności działanie 1.2.3 SIEG odwołuje się do priorytetów działalności B+R,) http://www.mg.gov.pl/files/upload/17492/Strategia.pdf Programem wykonawczym do SIEG jest Program Rozwoju Przedsiębiorstw (PRP), do którego załącznikiem jest Krajowa inteligentna specjalizacja http://www.mg.gov.pl/files/upload/17484/PRP_wersja_przyj%C4%99ta_przez_RM_08042014.pdf http://www.mg.gov.pl/files/upload/20534/Krajowa%20inteligentna%20specjalizacja.pdf – Krajowy Program Badań z 16 sierpnia 2011 r. http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/userfiles/_public/bip/20110816_kpb.pdf – Foresight technologiczny przemysłu – InSight2030 http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiebiorczosci/Polityki+przedsiebiorczosci+i+inn	

					owacyjnosci/Foresight+technologiczny+przemys%C5%82u+w+Polsce – Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej z 05 sierpnia 2014 r. http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2014_08/caf36c2da9fef183c32ce8772ec5b426.pdf Inteligentna specjalizacja na poziomie regionalnym: Dla RPO WŁ na lata 2014-2020 warunek spełnia Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego „LORIS 2030" (przyjęta w dniu 26 kwietnia 2013 r.), która: - opiera się na analizie SWOT, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji, - przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, - obejmuje system monitorowania i przeglądu. http://www.rpo.lodzkie.pl/wps/wcm/connect/ca1c9f004fc9244fa27be7ab54657f72/RSI%2BLORIS%2B2030%2Bfinal%5B1%5D.pdf?MOD=AJPERES	
1.2. Istnienie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji.	Oś priorytetowa I Badania, rozwój i komercjalizacja	**Tak**	Przyjęto orientacyjny wieloletni plan dotyczący budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami UE oraz – w odpowiednich przypadkach – z Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych (ESFRI).	Tak	Warunek jest spełniony przez dokument Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej, który został przyjęty w 2011 r. Realizuje on rekomendacje Europejskiego Forum Strategicznego Infrastruktur Badawczych (ESFRI) w tym zakresie. W 2012 r. opracowany został system	

	wiedzy				finansowania projektów dużej infrastruktury badawczej objętych Mapą, który zakłada 10-letni (2013-2023) horyzont czasowy. Mapa została zaktualizowana w sierpniu 2014 r. http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2014_08/caf36c2da9fef183c32ce8772ec5b426.pdf). Opracowany i kierunkowo zaakceptowany przez KE został także szacunkowy plan finansowania infrastruktury B+R, obejmujący źródła krajowe, fundusze strukturalne oraz programy międzynarodowe. Podstawą prawną do ustalenia wydatków pochodzących ze środków europejskich (wraz z wymaganym wkładem krajowym) są programy operacyjne przyjmowane uchwałą Rady Ministrów (zgodnie z art. 14j ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz. U. 2006 nr 227 poz. 1658 z późn. zmianami). Natomiast dla wydatków pochodzących z budżetu państwa podstawą prawną są Wieloletnie Plany Finansowe Państwa, sporządzane na podstawie art. 103-108 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznch (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240 z późn. zmianami) i uchwalane przez Radę Ministrów.	
2.1. Strategiczne ramy polityki w dziedzinie rozwoju cyfrowego w celu	Oś priorytetowa VII Infrastruktura dla	**Tak**	Strategiczne ramy polityki rozwoju cyfrowego, na przykład w ramach krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji zawierają:		Strategia Sprawne Państwo (SSP) https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2011/12/SSP-20-12-2012.pdf	

pobudzenia popytu na przystępne, dobrej jakości i interoperacyjne usługi, prywatne i publiczne, wykorzystujące technologie informacyjno komunikacyjne, a także aby przyspieszyć ich asymilację przez obywateli, grupy w trudnej sytuacji, przedsiębiorstwa i administrację publiczną, w tym inicjatywy transgraniczne.	usług społeczny ch		– budżet i priorytety działań określone na podstawie analizy SWOT lub podobnej analizy spójnej z tabelą wyników europejskiej agendy cyfrowej; – została przeprowadzona analiza równoważenia wsparcia dla popytu i podaży TIK; – wskaźniki miary postępów interwencji w takich dziedzinach jak umiejętności cyfrowe, e-integracja, e-dostępność, oraz postęp w zakresie e-zdrowia w granicach określonych w art.168 TFUE, spójne w stosownych przypadkach z istniejącymi odpowiednimi unijnymi, krajowymi lub regionalnymi strategiami sektorowymi; – ocenę potrzeb w zakresie budowania większego potencjału TIK.	Tak Tak Tak Tak	Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa https://mac.gov.pl/files/pzip_ostateczny.pdf	
2.2. Infrastruktura sieci nowej generacji : Istnienie krajowych lub regionalnych planów sieci nowej generacji uwzględniających działania regionalne na rzecz osiągnięcia celów Unii dotyczących dostępu do szybkiego internetu, koncentrujących się na obszarach, na	Oś priorytetowa VII Infrastruktura dla usług społeczny ch	**Tak**	Gotowy jest krajowy lub regionalny plan sieci nowej generacji, który zawiera: – plan inwestycji w infrastrukturę oparty na analizie ekonomicznej uwzględniającej istniejącą infrastrukturę i plany inwestycyjne sektora prywatnego i publicznego; – modele zrównoważonych inwestycji, które zwiększają konkurencyjność i zapewniają dostęp do otwartej, przystępnej cenowo i dobrej jakości infrastruktury i usług, uwzględniających przyszłe potrzeby;	Tak Tak Tak	Narodowy Plan Szerokopasmowy https://mac.gov.pl/files/narodowy_plan_szerokopasmowy_-_08.01.2014_przyjety_przez_rm.pdf	

których rynek nie zapewnia otwartej infrastruktury po przystępnych kosztach i jakości, zgodnych z przepisami unijnymi w zakresie konkurencyjności i pomocy państwa, a także świadczących usługi dostępne dla grup w trudnej sytuacji.			– środki na stymulowanie inwestycji prywatnych.			
3.1. Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”	Oś priorytetowa II Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	**Częściowo**	– wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”; – wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”; – wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Tak Nie Nie	1. System S24 na portalu 2. Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym isap.sejm.gov.pl 3. Art. 29, art.25 pkt. 3, art. 14 pkt. 1 Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej isap.sejm.gov.pl 4. Ustawa o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów isap.sejm.gov.pl 5. Ustawa o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych isap.sejm.gov.pl	1. https://ems.ms.gov.pl/ 2. http://orka.sejm.gov.pl/proc7.nsf/ustawy/2094_u.htm 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20041731807 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000829 5. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000768

4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.	Oś priorytetowej IV Gospodarka niskoemisyjna	**Częściowo**	Działania służące zapewnieniu wdrożenia minimalnych wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, zgodnie z art. 3, 4 i 5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE1; Działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE; Działania służące zapewnieniu planowania strategicznego w dziedzini efektywności energetycznej, spójne z art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady2012/27/UE2; Działania spójne z art. 13 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/32/WE1 w sprawie końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, aby zapewnić dostarczenie klientom końcowym indywidualnych liczników w zakresie, w jakim jest to możliwe technicznie, racjonalne finansowo i proporcjonalne w odniesieniu do potencjalnych oszczędności energii.	Tak Nie Tak Tak	1. Rozp. MIiR z 3.06.2014 r. w spr. metodologii obliczania charakterystyki energetycznej budynku 2. Rozp. Ministra Infrastruktury z 12.04.2002 r. w spr. warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie 3. Art. 5 ust. 2a ustawy z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane 4. Art. 10. ust. 1 i 2 ustawy z 15.04.2011 r. o efektywności energetycznej 5. Ustawa z 21.11.2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów	1. http://g.ekspert.infor.pl/p/_dane/akty_pdf/DZU/2014/122/888.pdf#zoom=90 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20020750690 3. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001409 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110940551 5. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20082231459 6. Rozp. MG z 15.01.2007 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemów ciepłowniczych http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070160092 7. Ustawa Prawo energetyczne z 10.04. 1997 r. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970540348 8. Rozp. MG z 17.09.2010 r. w spr. szczegółowych zasad kształtowania

						i kalkulacji taryf oraz rozliczeń z tytułu zaopatrzenia w ciepło http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20101941291
4.2. Przeprowadzono działania promujące wysoko wydajną kogenerację energii cieplnej i elektrycznej.	Oś priorytetowej IV Gospodarka niskoemisyjna	**Tak**	Wsparcie dla kogeneracji opiera się na popycie na użytkową energię cieplną i oszczędności energii pierwotnej zgodnie z art. 7 ust. 1 i art. 9 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2004/8/WE; państwa członkowskie lub ich właściwe organy oceniły istniejące prawodawstwo i ramy regulacyjne pod kątem procedur udzielania zezwoleń lub innych procedur, aby: • zachęcać do projektowania jednostek kogeneracji dla pokrycia ekonomicznie uzasadnionego zapotrzebowania na ciepło użytkowe i unikania produkcji ciepła w ilościach przekraczających zapotrzebowanie na ciepło użytkowe oraz • ograniczyć regulacyjne i pozaregulacyjne bariery utrudniające rozwój kogeneracji.	Tak	1. Ustawa o zmianie ustawy – prawo energetyczne z dnia 14 marca 2014 r. 2. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (…) 3. Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku 4. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych 5. Ustawa dotycząca odnawialnych źródeł energii 6. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze źródeł odnawialnych	1. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU2 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140004570140000490 3. http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf 4. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20061691199 5. http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/19349/228300/dokument118770.pdf 6. http://www.mg.gov.pl/files/upload/12326/KPD_RM.pdf
4.3. Przeprowadzono działania promujące wytwarzanie i dystrybucję odnawialnych źródeł energii.	Oś priorytetowej IV Gospodarka niskoemisyjna	**Tak**	Gotowe są przejrzyste systemy wsparcia, priorytetowy lub gwarantowany dostęp do sieci oraz pierwszeństwo w dystrybucji, jak również standardowe zasady odnoszące się do ponoszenia i podziału kosztów dostosowań technicznych, które to	Tak	1. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne wraz z aktami wykonawczymi 2. Ustawa z dnia 21 marca 2014 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw 3. Krajowy Plan Działań w zakresie energii ze	1. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000490 2. http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20061691199 3. http://www.mg.gov.pl/files/

			zasady zostały podane do publicznej wiadomości, zgodnie z art. 14 ust. 1, art. 16 ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 dyrektywy 2009/28/WE. Państwo członkowskie przyjęło krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z art. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE.	Tak	źródeł odnawialnych, przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2010 r. 4. Polityka Energetyczna do 2030 roku	upload/12326/KPD_RM.pdf 4. http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf
5.1. Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: Istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	Oś priorytetowa V Ochrona środowiska	**Tak**	Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: – opis procesu, metodologii, metod i niewrażliwych danych wykorzystywanych w ocenach ryzyka, jak również opartych na ryzyku kryteriów określania inwestycji priorytetowych; – opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka; – uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu.	Tak Tak Tak	„Ocena ryzyka na potrzeby zarządzania kryzysowego. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego" z: „Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego" http://rcb.gov.pl/wp-content/uploads/ocenaryzyka.pdf Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 http://klimada.mos.gov.pl/dokument-spa-2020	
6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy – a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej	Oś priorytetowa V Ochrona środowiska	**Nie**	– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i	Nie	Nowelizacja ustawy prawo wodne http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20140000659 Masterplany dla dorzeczy Odry i Wisły http://www.mos.gov.pl/artykul/7_archiwum/23261_rzad_przyjal_masterplany_dla_dorzeczy_wisly_i_odry.html Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony	

odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiednieg o wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzony ch planach gospodarowa nia wodami w dorzeczu.			gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów; – przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.	Nie	środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010620627	
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważon ych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów	Oś priory tetow a V Ochr ona środo wiska	**Częśc iowo**	– zgodnie z wymogami art. 11 ust. 5 dyrektywy 2008/98/WE Komisji przekazano sprawozdanie z realizacji dotyczące postępów w osiąganiu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE; – istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE; – istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów, zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE; – przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.	Tak Nie Tak Nie	Krajowy plan gospodarki odpadami 2014 (M. P. Nr 101, poz. 1183) http://dokumenty.rcl.gov.pl/M2010101118301.pdf Wojewódzkie plany gospodarki odpadami Regionalne plany inwestycyjne Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów http://www.mos.gov.pl/g2/big/2014_02/9eb50a325ed3098179730907a88a53d5.pdf Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (Dz. U. poz. 888) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000888	

7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/ planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T.	Oś Priorytetowa III Transport	**Nie**	Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w: – bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz – wtórną łączność. Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie Nie Nie Nie	Warunek zostanie spełniony przez regionalny plan transportowy Województwa Łódzkiego oraz identyfikację w nim przedsięwzięć transportowych współfinasowanych ze środków UE. Będzie on zawierał wskazane elementy, w tym informację na temat zapewnienia odpowiednich zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów. Instytucja wiodąca: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego	

7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	Oś Priorytetowa III Transport	**Nie**	Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei identyfikującej odpowiednia ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem) Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie Nie Nie	Warunek zostanie spełniony przez regionalny plan transportowy Województwa Łódzkiego w którym zostanie wyodrębniona część dotycząca kolei , a także zidentyfikowane zostaną projekty z zakresu infrastruktury kolejowej, podobnie jak działania dotyczące zdolności instytucjonalnych instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów. Instytucja wiodąca: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego	
7.3. Inne rodzaje transportu, w tym śródlądowe drogi morskie i transport morski, porty, połączenia multimodalne i infrastruktura	Oś Priorytetowa III Transport	**Nie**	Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która spełnia wymogi prawne dotyczące	Nie	Warunek zostanie spełniony przez regionalny plan transportowy Województwa Łódzkiego w którym zostanie wyodrębniona część dotycząca transportu multimodalnego, a także zidentyfikowane zostaną projekty z zakresu infrastruktury transportu intermodalnego, podobnie	

portów lotniczych: Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, które poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T i przyczyniają się do promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.			strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która identyfikuje odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem) Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	Nie Nie	jak działania dotyczące zdolności instytucjonalnych instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów. Instytucja wiodąca: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego	
8.1. Została opracowana i jest realizowana aktywna polityka rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia	Oś Priorytetowa VIII Zatrudnienie	**Tak**	Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają zindywidualizowane usługi, doradztwo oraz aktywne i zapobiegawcze środki rynku pracy na wczesnym etapie, otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem	Tak	Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001, z pózn.zm.) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040991001 Rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867685&pT=details&sP=CONTENT,objectID,873075	

			społecznym, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych. Służby zatrudnienia mają możliwość zapewnienia i faktycznie zapewniają pełne i przejrzyste informacje o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy. Służby zatrudnienia stworzyły formalne lub nieformalne rozwiązania dotyczące współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi podmiotami.	Tak Tak		
8.2. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu	Oś Priorytetowa VIII Zatrudnienie	**Tak**	Gotowe są strategiczne ramy polityki na rzecz wspierania nowych przedsiębiorstw sprzyjających włączeniu społecznemu obejmujące następujące elementy: – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na rozpoczęcie działalności gospodarczej i zmniejszenie kosztów zakładania przedsiębiorstw, z uwzględnieniem celów programu Small Business Act; – wprowadzono działania mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów	Tak Tak Tak	Program Rozwoju Przedsiębiorstw (http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiebiorczosci/Polityki+przedsiebiorczosci+i+innowacyjnosci/Program+Rozwoju+Przedsiebiorstw) Program Lepsze regulacje 2015 (http://www.mg.gov.pl/Prawo+dla+przedsiebiorcy/Program+Lepsze+regulacje+2015) Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (http://dokumenty.rcl.gov.pl/MP/rok/2014/pozycja/81_1)	**Odniesienia do dokumentów c.d.:** Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004 Nr 173 poz. 1807) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20041731807

			programu Small Business Act; – działania łączące odpowiednie usługi rozwoju przedsiębiorstw i usługi finansowe (dostęp do kapitału), w tym – w razie konieczności – kontakty w celu zaangażowania grup lub obszarów w niekorzystnej sytuacji	Tak		
8.3. Instytucje rynku pracy są modernizowane i wzmacniane w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia. Reformy instytucji rynku pracy zostaną poprzedzone jasnymi ramami strategicznymi i i oceną ex ante obejmującą m.in. kwestię płci	Oś Priorytetowa VIII Zatrudnienie	**Tak**	Działania mające na celu reformę służb zatrudnienia, tak aby miały one możliwość zapewniania zindywidualizowanych usług, doradztwa oraz aktywnych i zapobiegawczych środków rynku pracy na wczesnym etapie, które są otwarte dla wszystkich osób poszukujących pracy, przy jednoczesnym koncentrowaniu się na osobach najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osobach ze społeczności zmarginalizowanych. Działania mające na celu reformę służb zatrudnienia, tak aby miały one możliwość zapewniania pełnych i przejrzystych informacji o nowych wakatach i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb na rynku pracy. Reformy służb zatrudnienia będą obejmowały tworzenie formalnych lub nieformalnych sieci współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami.	Tak Tak Tak	Polska 2030. Wyzwania rozwojowe https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2011/12/Polska2030_final_november2012.pdf Strategia Rozwoju Kraju 2020 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20120000882 Strategia Europa 2020 http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2 Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_poland_pl.pdf	**Odniesienia do dokumentów c.d.:** Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2012/2013 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_poland_pl.pdf Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2013/2014 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_poland_pl.pdf Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2014/2015 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp

						2014_poland_pl.pdf Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia 2012-2014 http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/rynek%20pracy/programy/KPDZ%202012-2014.pdf Rozporządzenia wykonawcze do ww. ustawy http://www.psz.praca.gov.pl/main.php?do=ShowPage&nPID=867685&pT=details&sP=CONTENT,objectID,873075
8.4. Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	Oś Priorytetowa X Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**Częściowo**	Właściwe zainteresowane strony są zaangażowane w opracowywanie polityki aktywnego starzenia się i związane z nią działania następcze z myślą o utrzymaniu starszych pracowników na rynku pracy i promowanie ich zatrudnienia; Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	Tak Nie	Solidarność Pokoleń 50+ (przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 grudnia 2013 r., http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/program-solidarnosc-pokolen/ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2 Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej (ZDPS, przyjęte przez Radę Ministrów 24 grudnia 2013 r., http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/zalozenia-dlugofalowej-polityki-senioralnej-w-polsce-na-lata-20142020/	**Odniesienia do dokumentów c.d.:** Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 http://www.mpips.gov.pl/seniorzyaktywne-starzenie/rzadowy-program-asos/

						Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2
8.5. Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian: Istnienie polityk sprzyjających przewidywaniu i dobremu zarządzaniu zmianami i restrukturyzacją.	Oś Priorytetowa X Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	**Tak**	Gotowe są instrumenty mające na celu wspieranie partnerów społecznych i instytucji publicznych w opracowywaniu proaktywnych podejść do zmian i restrukturyzacji, które obejmują działania: - działania służące promowaniu przewidywania zmian: - działania służące promowaniu przygotowania procesu restrukturyzacji i zarządzania nim.	Tak Tak Tak	Program „Polityka Nowej Szansy" http://bip.mg.gov.pl/node/20367	
8.6. Istnienie ram strategicznych na rzecz wspierania zatrudnienia młodzieży, w tym poprzez wdrożenie gwarancji dla młodzieży. Warunek ma zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	Oś Priorytetowa VIII Zatrudnienie	**Tak**	Istnieją ramy strategiczne polityki mającej na celu wspieranie zatrudnienia młodzieży, które: – opierają się na danych mierzących wyniki w odniesieniu do młodych ludzi, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, oraz stanowiących podstawę do opracowywania ukierunkowanych polityk i monitorowania postępów rozwoju sytuacji; – wskazują właściwą instytucję publiczną odpowiedzialną za zarządzanie środkami na rzecz zatrudnienia młodzieży i koordynację partnerstw na wszystkich	Tak Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2 Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020" http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_poland_pl.pdf Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2012/2013 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_poland_pl.pdf	**Odniesienia do dokumentów c.d.:** Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020. Aktualizacja 2013/2014 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2013_poland_pl.pdf Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020.

			poziomach i we wszystkich sektorach; – angażują zainteresowane podmioty, które są istotne dla kwestii rozwiązania problemu bezrobocia wśród osób młodych; – umożliwiają wczesne interweniowanie i aktywizację; – obejmują środki wspierające dostęp do zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji, zwiększenie mobilności i trwałą integrację na rynku pracy ludzi młodych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą.	Tak Tak Tak		Aktualizacja 2014/2015 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_poland_pl.pdf Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040991001 Nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008 r., Nr 6, poz. 33) http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20090060033)
9.1. Istnienie i realizacja krajowych strategicznych ram polityki na rzecz ograniczania ubóstwa mających na celu, w świetle wytycznych w sprawie zatrudnienia, aktywne włączenie osób	Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne	**Tak**	Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz ograniczania ubóstwa, które mają na celu aktywne włączenie i które: – zapewniają wystarczające podstawy do opracowywania polityk ograniczania ubóstwa i monitorowania zmian; – zawierają środki pomagające w osiągnięciu krajowego celu dotyczącego walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zgodnie z	Tak Tak	Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji *isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20140000787&type=2*	

wykluczonych z rynku pracy1.			definicją w krajowym programie reform), co obejmuje promowanie możliwości trwałego zatrudnienia wysokiej jakości dla osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób ze społeczności marginalizowanych; – angażują w zwalczanie ubóstwa właściwe zainteresowane strony; – w zależności od rozpoznanych potrzeb – zawierają działania umożliwiające przejście od opieki instytucjonalnej do opieki zapewnianej przez społeczności lokalne Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach właściwe zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.	Tak Tak Tak		
9.2. Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów	Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne	**Tak**	Gotowe są krajowe strategiczne ramy polityki dotyczącej integracji Romów, które: - ustalają możliwe do osiągnięcia krajowe cele integracji Romów w celu zbliżenia ich do ogółu społeczeństwa; cele te powinny odnosić się do czterech unijnych celów integracji Romów związanych z dostępem do kształcenia, zatrudnienia, opieki zdrowotnej i zakwaterowania; – identyfikują, w stosownych przypadkach, mikroregiony w	Tak Tak	Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020 http://mniejszosci.narodowe.mac.gov.pl/mne/romowie/program-integracji-spol/8303,Program-integracji-spolecznosci-romskiej-w-Polsce-na-lata-2014-2020.html	

			niekorzystnej sytuacji lub okolice poddane segregacji, gdzie wspólnoty są najbardziej poszkodowane, przy wykorzystaniu dostępnych wskaźników społeczno-gospodarczych i terytorialnych (np. bardzo niski poziom wykształcenia, długoterminowe bezrobocie itd.); - obejmują silne metody monitorowania w celu ewaluacji wpływu działań zmierzających do integracji Romów oraz mechanizmy przeglądu w celu dostosowania strategii; - zostały opracowane, są realizowane i monitorowane w ścisłej współpracy i przy stałym dialogu ze społecznością romską oraz regionalnymi i lokalnymi władzami. Na wniosek i w uzasadnionych przypadkach zainteresowane strony otrzymają wsparcie przy składaniu wniosków dotyczących projektów oraz przy wdrażaniu wybranych projektów i zarządzaniu nimi.	Tak Tak Tak		
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	Oś priorytetowa VII Infrastruktura dla usług społecznych	**Nie**	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają: - skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych; - działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury;	Nie Nie Nie Nie Nie	Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 - Krajowe Ramy Strategiczne	

			- system monitorowania i przeglądu. Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.			
10.1. Przedwczesne zakończenie nauki: Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz ograniczenia przedwczesnego zakończenia nauki w zakresie nie wykraczającym poza zakres określony w art. 165 TFUE.	Oś Priorytetowa XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**Tak**	Gotowy jest system gromadzenia i analizowania danych i informacji dotyczących przedwczesnego zakończenia nauki na odpowiednich szczeblach, który: – zapewnia wystarczające podstawy do opracowywania ukierunkowanych polityk i umożliwia monitorowanie rozwoju sytuacji. Gotowe są strategiczne ramy polityki dotyczące przedwczesnego zakończenia nauki, które: – opierają się na dowodach; – obejmują właściwe sektory edukacji, w tym wczesny rozwój dziecka, są skierowane w szczególności do grup w trudnej sytuacji, w których występuje największe ryzyko przedwczesnego zakończenia nauki, w tym do osób ze społeczności marginalizowanych, i poruszają kwestię środków zapobiegawczych, interwencyjnych i wyrównawczych; - obejmują wszystkie sektory polityki oraz	Tak Tak Tak Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Perspektywa uczenia się przez całe życie http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000378&type=2	

			zainteresowane podmioty, które są istotne dla rozwiązania kwestii przedwczesnego zakończenia nauki.			
10.2. Szkolnictwo wyższe: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania uczestnictwa w szkolnictwie wyższym, podnoszenia jego jakości i skuteczności, w zakresie określonym w art. 165 TFUE	Oś Priorytetowa XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**Tak**	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki na rzecz szkolnictwa wyższego, które obejmują: - w razie potrzeby działania zmierzające do zwiększenia uczestnictwa w szkolnictwie wyższym i uzyskiwania wyższego wykształcenia, które: zwiększają uczestnictwo w szkolnictwie wyższym wśród grup o niskich dochodach i innych grup niedostatecznie reprezentowanych, ze szczególnym uwzględnieniem osób znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym osób ze społeczności marginalizowanych; zmniejszają odsetek osób przedwcześnie porzucających naukę/poprawiają wskaźniki ukończenia nauki zachęcają do wprowadzania innowacyjnych treści programowych i projektów programów. - działania mające na celu zwiększanie szans na zatrudnienie i przedsiębiorczości, które: zachęcają do rozwoju umiejętności o charakterze ogólnym, w tym przedsiębiorczości, w odpowiednich programach szkolnictwa wyższego;	Tak Tak Tak Tak Tak Tak Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Dokument implementacyjny SRKL http://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/	

			(eliminują różnice istniejące między kobietami a mężczyznami w zakresie wyborów dotyczących nauki i zawodu.			
10.3. Uczenie się przez całe życie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	Oś Priorytetowa XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**Tak**	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w zakresie uczenia się przez całe życie, które obejmują działania: – mające na celu wspieranie rozwoju i łączenia usług na potrzeby programu uczenia się przez całe życie, w tym ich wdrażania, i podnoszenia kwalifikacji (tj. potwierdzanie kwalifikacji, doradztwo, kształcenie i szkolenie) oraz zapewnienie zaangażowania i partnerstwa właściwych zainteresowanych stron; – mające na celu świadczenie usług rozwoju umiejętności poszczególnych grup docelowych, w przypadku, gdy nadano im priorytetowy charakter w krajowych lub regionalnych strategicznych ramach polityki (na przykład dla młodych ludzi odbywających szkolenie zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami); – mające na celu zwiększenie dostępu do programu uczenia się przez całe życie, z uwzględnieniem starań na rzecz skutecznego	Tak Tak Tak Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2 Dokument implementacyjny SRKL http://www.mpips.gov.pl/praca/strategie-i-dokumenty-programowe/strategia-rozwoju-kapitalu-ludzkiego-srkl---projekt-z-31072012-r/ Perspektywa uczenia się przez całe życie http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie	

			wdrożenia narzędzi przejrzystości (na przykład europejskich ram kwalifikacji, krajowych ram kwalifikacji, europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym, europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym); - mające na celu poprawę adekwatności kształcenia i szkolenia względem rynku pracy oraz dostosowanie ich do potrzeb określonych grup docelowych (na przykład młodych ludzi odbywających szkolenia zawodowe, dorosłych, rodziców powracających na rynek pracy, osób o niskich kwalifikacjach i osób starszych, migrantów, a także innych grup w niekorzystnej sytuacji, w szczególności osób z niepełnosprawnościami).			
10.4 Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki na rzecz zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE.	Oś Priorytetowa XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	**Tak**	Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zwiększania jakości i efektywności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w zakresie określonym w art. 165 TFUE, które obejmują następujące środki: – na rzecz lepszego dostosowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy w ścisłej współpracy z właściwymi zainteresowanymi stronami, w tym za pomocą mechanizmów prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz	Tak Tak Tak	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego http://isip.sejm.gov.pl/Download?id=WMP20130000640&type=2Perspektywa uczenia się przez całe życie http://www.men.gov.pl/index.php/uczenie-sie-przez-cale-zycie/770-perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000121 Strategia Rozwoju Kraju 2020	

			umocnienia rozwoju systemu nauczania poprzez pracę w różnych formach; - mające na celu zwiększenie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym poprzez stworzenie krajowego podejścia do zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego (na przykład zgodnie z europejskimi ramami odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym) oraz wdrożenie narzędzi służących przejrzystości i uznawaniu, na przykład europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).		http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20120000882	
11. Skuteczność administracji państw członkowskich: - Istnienie strategicznych ram polityki na rzecz zwiększenia sprawności administracji państw członkowskich, w tym reform administracji publiczne	Oś Priorytetowa XII Pomoc techniczna	**Tak**	Gotowe i realizowane są strategiczne ramy polityki na rzecz zwiększenia sprawności administracyjnej instytucji publicznych państw członkowskich oraz ich umiejętności obejmujące następujące elementy: – analizę i strategiczne planowanie w zakresie reform prawnych, organizacyjnych lub proceduralnych – rozwój systemów zarządzania jakością – zintegrowane działania na rzecz uproszczenia i racjonalizacji procedur administracyjnych – opracowanie i realizację strategii i polityk dotyczących zasobów ludzkich obejmujących	Tak Tak Tak Tak Tak Tak	Strategia Sprawne Państwo 2020 http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WMP20130000136 Plan działań na rzecz wdrażania strategii „Sprawne Państwo 2020" w perspektywie do 2020 r. https://administracja.mac.gov.pl/adm/departament-administra/strategia-sprawne-panst/8085,Strategia-Sprawne-Panstwo-2020.html	

			główne luki rozpoznane w tej dziedzinie – rozwój umiejętności na wszystkich poziomach hierarchii zawodowej w organach władz publicznych – opracowywanie procedur i narzędzi monitorowania i ewaluacji			

Tabela 25. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących ogólnych warunków ex-ante

Ogólny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1. Zapobieganie dyskryminacji	uregulowania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie zapobiegania dyskryminacji i w kontrolowanie tych funduszy	Przyjęcie *Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020* przez Komitet Koordynacyjny UP	I kwartał 2015	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
2. Równouprawnienie płci	rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki UE w dziedzinie równouprawnienia płci, i w kontrolowanie tych funduszy			
3. Niepełnosprawność	rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników organów zaangażowanych w zarządzanie funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w zakresie prawa i polityki na szczeblu UE i na szczeblu krajowym w dziedzinie niepełnosprawności, w tym, w odpowiednich przypadkach, dostępności i praktycznego stosowania UNCRPD odzwierciedlonej w prawie UE i			

	prawie krajowym, i w kontrolowanie tych funduszy			

7. Wskaźniki statystyczne i wskaźniki rezultatu	b) skuteczny system wskaźników, obejmujący: ustanowienie wartości docelowych dla tych wskaźników	W PI 2c wprowadzono wskaźnik rezultatu strategicznego: *„Odsetek obywateli korzystających z e-administracji (EAC)”* - wartość bazowa wskaźnika będzie dostępna w GUS z badania pn. „*Rozszerzenie badania i pozyskanie danych na poziomie NTS 2 z zakresu wykorzystania ICT w gospodarstwach domowych*”. Po uzyskaniu tych danych IZ RPO WŁ oszacuje wartość docelową wskaźnika. Po oszacowaniu wartości docelowej, IZ RPO WŁ przedłoży wniosek o modyfikację Programu w celu wprowadzenia brakujących danych i ostatecznego wypełnienia warunku ex-ante 7. Wskaźnik PI 9a „*Średni czas pobytu w szpitalu*”: wartości nie są dostępne w ramach statystyki publicznej. Dane dostarczone będą corocznie przez NIZP PZH, który obecnie dokonuje agregacji danych w celu określenia wartości bazowej dla wskaźnika. Po ich uzyskaniu IZ RPO WŁ oszacuje wartość docelową wskaźnika.	IV kwartał 2015 r. I połowa 2015	GUS / IZ RPO WŁ

Tabela 26. Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących tematycznych warunków ex-ante

Tematyczny warunek ex-ante obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych, co jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji	Brak krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, która przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój. Nie zostały przyjęte ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje	- wyłonienie Wykonawcy dla realizacji Polityk sektorowych; - uwzględnienie odniesień KIS do mechanizmów regionalnych; -powołanie nieformalnych ciał – rad branżowych, złożonych z podmiotów reprezentujących daną branżę, w celu ich włączenia w proces tworzenia, konsultowania oraz realizacji zapisów poszczególnych Polityk sektorowych; - Przeprowadzenie badania, dotyczącego wskazania możliwości powiązania kluczowych grup technologii z branżami kluczowymi - opracowanie projektów Polityk sektorowych; - przeprowadzenie procesu konsultacji społecznych projektów Polityk sektorowych; - opracowanie finalnych wersji dokumentów;	IV kwartał 2014 IV kwartał 2014 Marzec 2015 Lipiec/Sierpień 2015 Sierpień 2015 Wrzesień/Październik 2015 Listopad 2015 Grudzień 2015	IZ RPO WŁ IZ RPO WŁ IZ RPO WŁ IZ RPO WŁ IZ RPO WŁ IZ RPO WŁ IZ RPO WŁ IZ RPO WŁ

		- przyjęcie dokumentów przez Zarząd Województwa Łódzkiego.		
3.1.Przeprowadzono konkretne działania wspierające promowanie przedsiębiorczości z uwzględnieniem programu „Small Business Act”	– wprowadzono środki mające na celu skrócenie czasu potrzebnego na uzyskanie licencji i pozwoleń na podjęcie i prowadzenie szczególnego rodzaju działalności w ramach przedsiębiorstwa, z uwzględnieniem celów programu „Small Business Act”;	Wejście w życie ustawy o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów - III transza deregulacji	01.05.2015 r.	Ministerstwo Sprawiedliwości
	wprowadzono mechanizm monitorowania procesu wdrażania programu „Small Business Act” i oceny wpływu prawodawstwa na MŚP.	Wdrożenie elektronicznej platformy konsultacyjnej Wytyczne do przeprowadzania Oceny Wpływu Zakończenie pilotażu w zakresie testu MŚP	1.07.2015 1.07.2015 31.12.2015	MG
4.1. Przeprowadzono działania promujące racjonalne kosztowo ulepszenie efektywnego końcowego wykorzystania energii oraz racjonalne kosztowo inwestycje w efektywność energetyczną przy budowaniu lub renowacji budynków.	(2) Działania konieczne do utworzenia systemu certyfikacji w odniesieniu do charakterystyki energetycznej budynków spójnego z art. 11 dyrektywy 2010/31/UE	Wydanie rozporządzenia w sprawie metodologii wyznaczania charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku, sposobu sporządzania oraz wzorów świadectw charakterystyki energetycznej (obecnie zakończono zbieranie uwag do projektu rozporządzenia w ramach konsultacji publicznych)	30.06.2015 r	MIiR
6.1. Gospodarka wodna: Istnienie – w odniesieniu do inwestycji wspieranych przez programy –	– w sektorach wspieranych z EFRR i Funduszu Spójności państwo członkowskie zapewniło wkład różnych użytkowników wody	Główne działania: 1. Przyjęcie nowej ustawy – Prawo wodne, 2. Aktualizacja planów gospodarowania	31.03.2016 r. 31.12.2015 r.	Instytucja wiodąca: MŚ

a) polityki taryfowej w zakresie cen wody, przewidującej odpowiednie zachęty dla użytkowników, aby efektywnie korzystali z zasobów wodnych oraz b) odpowiedniego wkładu różnych użytkowników wody w zwrot kosztów za usługi wodne w stopniu określonym w zatwierdzonych planach gospodarowania wodami w dorzeczu.	w zwrot kosztów za usługi wodne w podziale na sektory, zgodnie z art. 9 ust. 1 tiret pierwsze dyrektywy 2000/60/WE, przy uwzględnieniu w stosownych przypadkach skutków społecznych, środowiskowych i gospodarczych zwrotu, jak również warunków geograficznych i klimatycznych dotkniętego regionu lub dotkniętych regionów;	wodami na obszarach dorzeczy w Polsce Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		
	– przyjęcie planu gospodarowania wodami w dorzeczu dla obszaru dorzecza spójnego z art. 13 dyrektywy 2000/60/WE.	Główne działania: 1. Aktualizacja planów gospodarki wodami na obszarach dorzeczy w Polsce 2. Przekazanie do KE raportu wraz z kopiami aktualizacji PGW planowane jest w I kwartale 2016 r. Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.	31.12.2015 r.	Instytucja wiodąca: KZGW Instytucja współpracująca: MŚ
6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w	Kryterium 2 istnienie jednego lub kilku planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE;	Główne działania: 1. Wprowadzenie obowiązku sporządzania przez ZW planów inwest., 2. Wydanie rozp. określającego sposób i formę	IV kw. 2014 r.	Parlament MŚ

szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE oraz z hierarchią odpadów.		sporządzania WPGO 3. Aktualizacja KPGO 4. Aktualizacja WPGO wraz z opracowaniem planów inwestycyjnych Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.	IV kw. 2014 r. 31.12.2015 r. 31.12.2016 r.	MŚ/RM Marszałkowie Województw/ Sejmiki Województw
	Kryterium 4 przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.	Główne działania: 1. Nowelizacja ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach 2. Rozp. ws. obowiązku selektywnego zbierania niektórych odpadów komunalnych oraz szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów 3. Wydanie rozp. RM ws. opłat za korzystanie ze środowiska(…) 4. Uchwalenie nowej ustawy o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym 5. Wydanie rozp. ws. wzorów sprawozdań o odebranych	31.12.2014 r. II kw. 2015 r. 31.12.2015 r. 31.03.2015 31.12.2015 31.12.2015	Parlament RP Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Środowiska Parlament RP Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Środowiska

		odpadach komunalnych […] 6. Wydanie rozp. dotyczącego audytu na podst. art. 51 ustawy z dn. 13 czerwca 2013. o gospodarce opakowaniami […] Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		
7.1. Transport: Istnienie kompleksowego planu/ planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T.	Kryterium 1 Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Kryterium 2 Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013, w tym priorytetów w zakresie inwestycji w:	Główne działania: 1. Opracowanie projektu regionalnego planu transportowego spełniającego kryteria warunku ex ante 7.1 2. Opracowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko 3. Przeprowadzenie konsultacji społecznych oraz opiniowanie i uzgadnianie ww. dokumentu przez właściwe organy 4. Przyjęcie regionalnego planu transportowego po konsultacjach, opiniowaniu i uzgodnieniach oraz podanie go do publicznej wiadomości Opis spełniania kryterium wraz ze	IV kwartał 2016	Instytucja wiodąca: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

	– bazową i kompleksową sieć TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności, oraz wtórną łączność. Kryterium3 Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających identyfikację odpowiedniej ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności Kryterium 4 Istnienie kompleksowego planu/ planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowych określających działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		
7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z	Kryterium 1 Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące	Główne działania: 1. Opracowanie projektu regionalnego planu transportowego spełniającego kryteria warunku ex ante 7.2 2. Opracowanie strategicznej oceny	IV kwartał 2016	Instytucja wiodąca: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), która wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T. Inwestycje obejmują tabor, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.	strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Kryterium 2 Istnienie w kompleksowym planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei identyfikującej odpowiednia ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem) Kryterium 3 Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	oddziaływania na środowisko 3. Przeprowadzenie konsultacji społecznych oraz opiniowanie i uzgadnianie ww. dokumentu przez właściwe organy 4. Przyjęcie regionalnego planu transportowego po konsultacjach, opiniowaniu i uzgodnieniach oraz podanie go do publicznej wiadomości Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		
7.3. Inne rodzaje transportu, w tym śródlądowe drogi morskie i transport morski, porty, połączenia multimodalne i infrastruktura portów lotniczych: Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń	Kryterium 1 Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która spełnia wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	Główne działania: 1. Opracowanie projektu regionalnego planu transportowego spełniającego kryteria warunku ex ante 7.3 2. Opracowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko 3. Przeprowadzenie konsultacji społecznych oraz opiniowanie i uzgadnianie ww. dokumentu przez właściwe organy	IV kwartał 2016	Instytucja wiodąca: Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, które poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T i przyczyniają się do promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.	Kryterium 2 Istnienie w kompleksowym planie lub kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg morskich i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych i infrastruktury portów lotniczych, która identyfikuje odpowiednią ilość realistycznych i zaawansowanych w przygotowaniu projektów (wraz z harmonogramem i budżetem) Kryterium 3 Działania mające na celu zapewnienie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów	4. Przyjęcie regionalnego planu transportowego po konsultacjach, opiniowaniu i uzgodnieniach oraz podanie go do publicznej wiadomości Opis spełniania kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz haromonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante.		
8.4. Aktywne i zdrowe starzenie się: Została opracowana polityka dotycząca aktywnego starzenia się w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia.	2 Państwo członkowskie przygotowało działania mające na celu promowanie aktywnego starzenia się.	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. - Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r.	30.06.2015	Ministerstwo Zdrowia

		- Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	1) Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki zdrowotnej, które zawierają:	Warunek zostanie uznany za wypełniony po spełnieniu poniższych kryteriów:	31.12.2016	Ministerstwo Zdrowia
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	2) skoordynowane działania poprawiające dostęp do świadczeń zdrowotnych;	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. - Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r. - Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze	30.06.2015	Ministerstwo Zdrowia

		na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	3) działania mające na celu stymulowanie efektywności w sektorze opieki zdrowotnej poprzez wprowadzanie modeli świadczenia usług i infrastruktury;	Plan działań dotyczący map potrzeb zdrowotnych - Sporządzenie „map potrzeb" w zakresie onkologii i kardiologii opisujących elementy systemu na poziomie POZ, AOS, szpitali. Termin: 31/12/2015 - Stworzenie „map potrzeb" dla innych chorób na poziomie POZ, AOS, szpitali. Termin: 31/12/2016 Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.	31.12.2016	Ministerstwo Zdrowia
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym	4) system monitorowania i przeglądu.	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-	30.06.2015	Ministerstwo Zdrowia

w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą		2020. Krajowe Ramy Strategiczne. - Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16 października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r. - Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		
9.3. Zdrowie: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki zdrowotnej w zakresie określonym w art. 168 TFUE, zapewniających stabilność gospodarczą	5) Państwo członkowskie lub region przyjęły ramy określające szacunkowo dostępne środki budżetowe na opiekę zdrowotną oraz efektywną pod względem kosztów koncentrację środków przeznaczonych na priorytetowe potrzeby opieki zdrowotnej.	Plan działań dotyczący przygotowania dokumentu: Policy Paper dla obszaru ochrony zdrowia w Polsce na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. - Uzupełnienie Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne. Dokument zostanie zweryfikowany w kontekście uwag zgłoszonych przez KE na spotkaniu w dniu 16	30.06.2015	

		października 2014 r., Termin: 31/01/2015 r. - Przyjęcie Policy paper przez właściwe władze na poziomie krajowym, Termin: 30/06/2015 r. Opis spełnienia kryterium wraz ze szczegółowym planem działań oraz harmonogramem i instytucjami odpowiedzialnymi zostały przedstawione w Samoocenie spełniania warunkowości ex ante, stanowiącej załącznik do programu.		

Sekcja 9.2 Opis przedsięwzięć służących spełnieniu warunków wstępnych, odpowiedzialne podmioty i harmonogram takich przedsięwzięć

Ocenę spełnienia poszczególnych warunków wstępnych, które będą miały zastosowanie do RPO WŁ na lata 2014–2020, wraz z uzasadnieniem oraz planem działań w odniesieniu do warunków niespełnionych bądź spełnionych częściowo zawiera załącznik „*Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020*".

SEKCJA 10. ZMNIEJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP. Uproszczenia te polegają nie tylko na wprowadzeniu uproszczeń wynikających z rozporządzeń unijnych lub będących ich konsekwencją, ale także w obszarach podlegających uregulowaniom na poziomie krajowym. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem,
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ogólne, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem poprzednich perspektyw finansowych).

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE

Sekcja 11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój jest jednym z trzech głównych priorytetów *Strategii Europa 2020* i oznacza wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku oraz bardziej konkurencyjnej. Istotną cechę powyższej Strategii stanowi jej wielopłaszczyznowość polegająca na równoważeniu poszczególnych elementów systemu środowiska, gospodarki oraz społeczeństwa, zakłada się jednak, że rozwój jednego z powyższych elementów nie powinien stanowić zagrożenia dla pozostałych. W polityce UE zasada zrównoważonego rozwoju ma priorytetowe znaczenie dla łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu, w związku z czym uwzględnienie powyższej reguły w RPO WŁ na lata 2014-2020 jest konieczne i obejmuje finansowanie przedsięwzięć minimalizujących oddziaływanie działalności człowieka na środowisko. Zasada zrównoważonego rozwoju będzie stosowana horyzontalnie w RPO oraz promowana we wszystkich realizowanych projektach, ponieważ łączy się z korzyściami dla środowiska (zmniejszone emisje gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń), gospodarki (stymulowanie rozwoju sektora budowlanego, zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego) i społeczeństwa (rynek pracy, zapobieganie ubóstwu energetycznemu). Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPO jest spójna z propozycjami typów inwestycji w tym zakresie, zawartymi w Umowie Partnerstwa (Sekcja 1.5.3) i będzie sprowadzać się do realizacji działań wymienionych we wskazanym dokumencie.

Praktycznym i wymiernym sposobem wprowadzenia zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie ustalenie minimalnych wymogów (opisanych szczegółowo w Sekcji 1.5.3 UP), dla projektów, do których należeć będą m.in.:

- racjonalne gospodarowanie zasobami;

- ograniczenie presji na środowisko;

- uwzględnienie efektów środowiskowych w zarządzaniu;

- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zasady te będą stosowane zarówno do wyboru projektów z obszaru środowiska, jak i projektów związanych z efektywnością energetyczną i oszczędnością energii, zwłaszcza w odniesieniu do wszelkich projektów infrastrukturalnych, w których przewidziana jest budowa lub modernizacja budynków.

Dodatkowo system realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie przewidywał stosowne mechanizmy mające na celu wzmocnienie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju poprzez premiowanie w kryteriach wyboru projektów przedsięwzięć uwzględniających np.

- stosowanie zasady Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (CSR);

- eko-innowacje i oszczędności zasobów w ramach m.in. OP I*;*

- ”zielone miejsca pracy” w ramach m.in. OP VIII;

- projekty inwestycyjne związane z ponownym wykorzystaniem terenu i wypełnianiem zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet „brownfield” ponad „green-field”, inwestycje o różnym celu wpisujące się w szeroki nurt działań rewitalizacyjnych), a także przyczyniające się do: a) powstrzymywania żywiołowego rozlewania się miast, b) zapobiegania rozpraszaniu zabudowy i przeciwdziałania chaosowi przestrzennemu, c) kształtowaniu przestrzeni publicznych w maksymalnie możliwym zakresie przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym, zapewniających dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego – OPVI;

- zastosowanie zielonych zamówień publicznych – promowanie uwzględniania aspektów środowiskowych w dokumentacji przetargowej projektów finansowanych w ramach Programu;

- zastosowanie zasady „zanieczyszczający płaci" i „użytkownik płaci" w odniesieniu do finansowania infrastruktury poprzez wprowadzenie obowiązku zgodności finansowanych interwencji z odpowiednimi regulacjami unijnymi i krajowymi.

Kolejnym elementem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju jest zachowanie zasad polityki przestrzennej. Realizacja RPO , będzie zapewniać osiąganie celów przestrzennych wynikających z krajowych dokumentów strategicznych: KPZK 2030, KSRR 2010-2020 i ŚSRK 2020 oraz dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym tj. SRWŁ 2020 oraz PZPWŁ.
Przedsięwzięcia zaplanowane w RPO WŁ na lata 2014-2020 będą uwzględniać następujące czynniki kształtowania przestrzeni:
- działania na rzecz przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego,
- zrównoważone podejście przede wszystkim w aspekcie niskoemisyjnym, oraz sprzyjające włączeniu społecznemu.

Przedsięwzięcia (w tym również infrastrukturalne), które choćby pośrednio będą prowadzić do procesów przeciwnych niż wynikające z powyżej wskazanych zasad nie, będą uzyskiwały wsparcia. Dodatkowo wspomniane regulacje będą w adekwatny sposób uwzględniane w systemie realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020. W praktyce będzie to oznaczać np. dodatkowe premiowanie projektów w szczególny sposób przyczyniających się do przywrócenia ładu przestrzennego, preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych, promowanie projektów komplementarnych itp.

W przypadku pomocy udzielonej z Funduszy Strukturalnych dużemu przedsiębiorcy, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium UE.
W ramach RPO zakłada się zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie odporności na zagrożenia, katastrofy, zapobieganie ryzyku oraz zarządzanie, w szczególności poprzez zapewnienie, że infrastruktura tworzona w ramach RPO będzie przystosowana do zmian klimatu.

Sekcja 11.2 Równość szans i niedyskryminacja

RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie realizowany z poszanowaniem zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną na każdym etapie przygotowania i realizacji Programu.

Wszystkie instytucje zaangażowane w przygotowanie i wdrażanie Programu zostaną zobowiązane do przestrzegania tej zasady oraz jej upowszechniania w ramach pełnionych funkcji zgodnie z obowiązkami i zaleceniami ujętymi w *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, *Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020*, *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020* oraz *Wytycznych horyzontalnych w zakresie realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami*.

Promocja RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie organizowana w sposób równościowy i antydyskryminacyjny. Przekazy informacyjno-promocyjne będą formułowane w sposób wolny od stereotypów, nie wykluczający określonych grup społecznych z podejmowanych działań.

W procesie monitorowania będą pozyskiwane i analizowane dane dotyczące wsparcia grup narażonych na dyskryminację - osób w niekorzystnej sytuacji społecznej, zagrożonych wykluczeniem, długotrwale bezrobotnych, biernych zawodowo, z niepełnosprawnościami, a także wg wieku, w tym dla osób starszych, które obrazują efekty interwencji. Program zakłada wskaźniki w tym zakresie. Na etapie

ewaluacji przewiduje się realizację badań dotyczących efektywności udzielonej pomocy oraz losów tych osób po zakończeniu udziału w projekcie. Przesłanką do badań mogą być wyniki monitorowania.

Realizacja zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji na etapie przygotowania Programu zostanie zapewniona m.in. poprzez włączenia w prace nad RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz w proces konsultacji społecznych przedstawicieli podmiotów zajmujących się tą problematyką. Przewiduje się działania przeciwdziałające dyskryminacji: m.in. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej oraz wspieranie podmiotów, które zajmują się osobami narażonymi na dyskryminację. Wskazano grupy, które powinny być priorytetowo obejmowane wsparciem, np. osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, osoby w wieku 50 lat i więcej, długotrwale bezrobotni, osoby o niskich kwalifikacjach .

Zasada równości szans i niedyskryminacji przy realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 obowiązywać będzie w procesie oceny projektów poprzez kryteria wyboru w projektach realizowanych w ramach EFS i EFRR oraz w oparciu o tzw. standard minimum. Nad realizacją działań związanych z wyrównywaniem szans i inicjowaniem działań przeciwdziałających dyskryminacji czuwać będzie Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020. Obowiązek przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji wskazywany będzie m.in. na etapie ogłaszania konkursów, podczas spotkań informacyjnych dla potencjalnych projektodawców.

Kryteria dotyczące równości szans i niedyskryminacji dotyczyć będą głównie tych przedsięwzięć, których celem jest bezpośrednie wsparcie osób tj. OP VIII Zatrudnienie, OP IX Włączenie społeczne, OP X Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie i OP XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności. W ramach projektów stosowana będzie zasada eliminowania dyskryminacji, zapewniania dostępności, zastosowania racjonalnych usprawnień i poszanowania dla różnorodności i odmienności z powodu płci, rasy, pochodzenia etnicznego, religii, światopoglądu, niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej. Poprzez eliminację barier fizycznych, finansowych, socjalnych i psychologicznych, utrudniających/zniechęcających do pełnego udziału w życiu społeczeństwa wspierana będzie aktywizacja zawodowa i społeczna grup wykluczonych.

Zasada niedyskryminacji będzie także stosowana w osiach priorytetowych odnoszących się do tworzenia i poprawy infrastruktury. Przy projektowaniu wsparcia z tego zakresu, brana pod uwagę będzie perspektywa użytkownika, dzięki czemu planowane do realizacji inwestycje wpisywać się będą w potrzeby grup odbiorców zróżnicowanych pod kątem m.in. wieku czy niepełnosprawności.

Promowane będzie stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób z niepełnosprawnościami, obejmującego usługi o charakterze psychologiczno-motywacyjnym, jak i ukierunkowane na rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych. Efektem tych działań będzie zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.

Z punktu widzenia regionu, z uwagi na proces starzenia się społeczeństwa i niekorzystną strukturę demograficzną ważne jest podejmowanie działań ułatwiających osobom młodym po 30 r. ż. wejście na rynek pracy oraz działań prowadzących do utrzymania i wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców województwa. Za kluczowe uznaje się: tworzenie warunków wspierających zatrudnienie (PI 8i i 9i), tworzenie warunków do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (PI 8iii), adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian (PI 8v), opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej (PI 8vi), tworzenie warunków do poprawy jakości usług społecznych (PI 9iv), ułatwianie dostępu do edukacji i podnoszenia lub zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych (PI 10.i), wsparcie osób dorosłych w kształceniu ustawicznym (PI 10iii), podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego i dostosowanie do potrzeb rynku pracy (PI 10iv).

Sekcja 11.3 Równouprawnienie płci

Równość płci jest podstawowym i obowiązkowym aspektem równości szans w polityce UE. Znajduje to odzwierciedlenie w treści unijnych dokumentów, począwszy od traktatów i aktów wykonawczych UE

i stanowi niezbędny element realizacji *Strategii Europa 2020*, będący punktem wyjścia do interwencji w okresie programowania 2014-2020. Założenia działań UE w ramach równości płci zostały przedstawione w dokumencie pn. *Agenda działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020* i *Wytyczne horyzontalne dotyczące zasady równości szans płci i równości szans i niedyskryminacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Kierunki działań, jakie powinny zostać podjęte w okresie programowania 2014-2020 zostały określone w ramach rozporządzenia ogólnego, a także rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006.

Zgodnie z wymogami zasada równości płci będzie uwzględniana na wszystkich etapach realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020. Na etapie programowania w diagnozie uwzględnione zostaną najważniejsze kwestie dotyczące zjawisk społeczno-gospodarczych w wymiarze płci. Realizowane będą wyłącznie projekty EFRR/EFS zgodne z zasadą równości płci. Podczas wyboru projektów współfinansowanych ze środków EFS stosowany będzie standard minimum – zestaw pytań/punktów, które określają minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach niniejszej zasady . W procesie monitorowania wszystkie wskaźniki realizacji programu/projektu dotyczące wsparcia osób będą przedstawiane w podziale na płeć (w tym na poziomie projektu we wnioskach o płatność, a na poziomie IP/IZ w sprawozdaniach okresowych). W skład Komitetu Monitorującego RPO WŁ i działających przy nim zespołów wejdą przedstawiciele partnerów społecznych zróżnicowani pod względem płci, a w skład tego gremium zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans. W ramach badań ewaluacyjnych uwzględniane będą pytania badawcze dotyczące równości płci. Wnioski z monitoringu i ewaluacji mogą być wdrażane poprzez udoskonalenia przyjętych rozwiązań w zależności od obszaru, którego będą dotyczyć. Zakres kontroli dotyczących RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie uwzględniać zagadnienia równości płci (odzwierciedlenie w liście kontrolnej).

W ramach Pomocy Technicznej podejmowane będą działania służące budowie potencjału równościowego wśród wszystkich instytucji i projektodawców zaangażowanych w realizację RPO WŁ na lata 2014-2020.

Zgodnie z diagnozą kobiety są dyskryminowane na rynku pracy zarówno jeżeli chodzi o poziom zatrudnienia jak i poziom płac. W dużej mierze to właśnie one są obarczone opieką nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu co prowadzi do ich wykluczenia społecznego i nierówności między płciami. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie możliwości zatrudnienia kobiet, godzenia życia zawodowego i rodzinnego, wspieranie dostępu do usług opieki nad osobami wymagającymi wspracia w codziennym funcjonowaniu w celu wzrostu zatrudnienia oraz zapewnienie udziału kobiet edukacji m.in. poprzez kształcenie ustawiczne i zawodowe.

W odpowiedzi na zidentyfikowane w programie problemy przewiduje się realizację działań EFS, mających na celu promowanie równości szans i zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć. W ramach Osi VIII, IX, X i XI podejmowane będą działania na rzecz równości płci:

- wsparcie dotyczące CT 8: *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* obejmować będzie: działania na rzecz powrotu lub rozpoczęcia aktywności kobiet na rynku pracy po urodzeniu dziecka oraz promocję równości szans płci, rozpoczęcie działalności gospodarczej. Działania te przyczynią się do wzrostu zatrudnienia kobiet (PI 8iv, 8iii). Także wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kompetencji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy, pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego (PI 8i) będzie w dużej mierze kierowane do kobiet;
- wsparcie dotyczące CT 9: *Promowanie włączania społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* obejmować będzie: rozwój usług społecznych (PI 9iv), w tym obejmujące usługi opieki nad dziecimi (powyżej 3 roku życia) i młodzieży oraz osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, wspieranie gospodarki społecznej (PI 9v) w związku z niższą aktywnością kobiet dotyczącą prowadzenia działalności gospodarczej;

- wsparcie dotyczące CT 10: *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* obejmować będzie: zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku przedszkolnym w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej w szczególności na obszarach o najniższym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, o niskiej dostępności do tanich i wysokiej jakości usług przedszkolnych, słabiej rozwiniętych, udział kobiet w kształceniu ustawicznym, zawodowym (PI 10i, 10iii, 10iv).

Wypracowywane rozwiązania na rzecz równości płci będą oparte na doświadczeniach związanych z wdrażaniem EFRR i EFS w perspektywie 2007-2013 oraz 2004-2006.

SEKCJA 12. ODRĘBNE ELEMENTY

Sekcja 12.1 Duże projekty, których wdrożenie zaplanowano w okresie programowania

W perspektywie finansowej UE 2014-2020, w rozumieniu art. 100 rozporządzenia ogólnego duże projekty to projekty obejmujące szereg robót, działań lub usług, z których każde ma na celu wykonanie niepodzielnego zadania o sprecyzowanym charakterze gospodarczym lub technicznym, posiada jasno określone cele, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają kwotę 50 mln EUR, a w przypadku projektów przyczyniających się do realizacji celu tematycznego 7, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają 75 mln EUR.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie wyklucza się realizacji dużych projektów. Dotychczasowa identyfikacja nie wykazała występowania potencjalnych dużych projektów w województwie łódzkim. W przypadku wystąpienia potrzeby realizacji dużego projektu w rozumieniu art.100-103 ww. rozporządzenia KE zostanie poinformowana.

Sekcja 12.2 Ramy wykonania programu operacyjnego

Tabela 28: Ramy wykonania programu, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Oś priorytetowa (w podziale na Fundusze i kategorie regionów)	KEW, wskaźniki postępu finansowego, produktu i rezultatu	Jednostka pomiaru (jeśli dotyczy)	Cel pośredni na 2018 r.	Wartość docelowa 2023		
				M	K	O
I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	Wskaźnik produktu #1: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	16	-	-	105
	KEW powiązany z WP#1: Szacowana z umów wartość wskaźnika Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	przedsiębiorstwa	32	-	-	-
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	27 157 848	-	-	161 046 928
II - Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Wskaźnik produktu #1: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	przedsiębiorstwa	204	-	-	1 400
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	99 682 578	-	-	350 076 386
III -Transport	Wskaźnik produktu #1: Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	17	-	-	87
	Wskaźnik produktu #2: Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	szt.	0	-	-	8
	KEW powiązany z WP #2: Szacowana liczba zakupionych pojazdów kolejowych w podpisanych umowach	szt.	8	-	-	-
	wskaźnik produktu #3:	szt.	25	-	-	134

	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej					
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	92 013 551	-	-	507 119 919
IV - Gospodarka niskoemisyjna	Wskaźnik produktu #1: Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	60	-	-	394
	KEW powiązany z WP #1 Szacowana liczba zmodernizowanych energetycznie budynków w podpisanych umowach	szt.	292			
	Wskaźnik produktu #2: Liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	257			1675
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	41 859 874	-	-	296 605 361
V – Ochrona środowiska	Wskaźnik produktu #1: Długość sieci kanalizacyjnej	km	20	-	-	158
	KEW powiązany z WP #1 Szacowana długość sieci kanalizacyjnej w podpisanych umowach	km	100			
	Wskaźnik produktu #2: Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt	1	-	-	10
	KEW powiązany z WP #2 Szacowana liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych w podpisanych umowach	szt	6	-	-	-
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	6 449 031	-	-	103 470 163
VI - Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Wskaźnik produktu #1: Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	-	-	55
	KEW powiązany z WP#1 Szacowana wartość powierzchni obszarów objętych rewitalizacją w podpisanych umowach	ha	41			
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	25 162 924	-	-	327 335 456

VII - Infrastruktura dla usług społecznych	Wskaźnik produktu #1: Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	0	-	-	6
	KEW powiązany z WP#1: Szacowana liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych w podpisanych umowach	szt.	4	-	-	-
	Wskaźnik produktu #2: Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	1	-	-	10
	KEW powiązany z WP#2: Szacowana liczba wspartych podmiotów leczniczych w podpisanych umowach	szt.	7	-	-	-
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	11 583 966	-	-	161 914 483
VIII - Zatrudnienie	Wskaźnik produktu #1: Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	7 328	13 956	13 992	27 948
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	47 021 215	-	-	170 941 884
IX Oś - Włączenie społeczne	Wskaźnik produktu #1: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	4 300	-	-	20 502
	Wskaźnik produktu #2: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	7 270	-	-	15 312
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	26 314 886	-	-	185 287 796
X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	Wskaźnik produktu #1: Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat trzech objętych wsparciem w programie	osoby	1462	-	-	4872
	Wskaźnik produktu #2: Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C05)	osoby	4056	-	-	27038
	Wskaźnik finansowy:	EUR	12 186 284	-	-	137 540 672

	Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych					
XI- Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik produktu #1: Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	68	-	-	226
	Wskaźnik produktu #2: Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	3 365	-	-	11 215
	Wskaźnik produktu #3: Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	87	-	-	289
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	21 108 962	-	-	156 345 518

Sekcja 12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu

W proces przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 zaangażowani są członkowie Grupy roboczej wspierającej prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020:
- przedstawiciele strony rządowej,
- przedstawiciele samorządu województwa oraz jego jednostek organizacyjnych,
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego,
- przedstawiciele środowiska naukowego,
- partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz organizacji pracodawców i pracowników.

ZAŁĄCZNIKI W RAMACH PROGRAMU

Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZROWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej osiągnięcie spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej

1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

2. INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Rysunek 1. Udział przemysłowych przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. *(Źródło: GUS)*

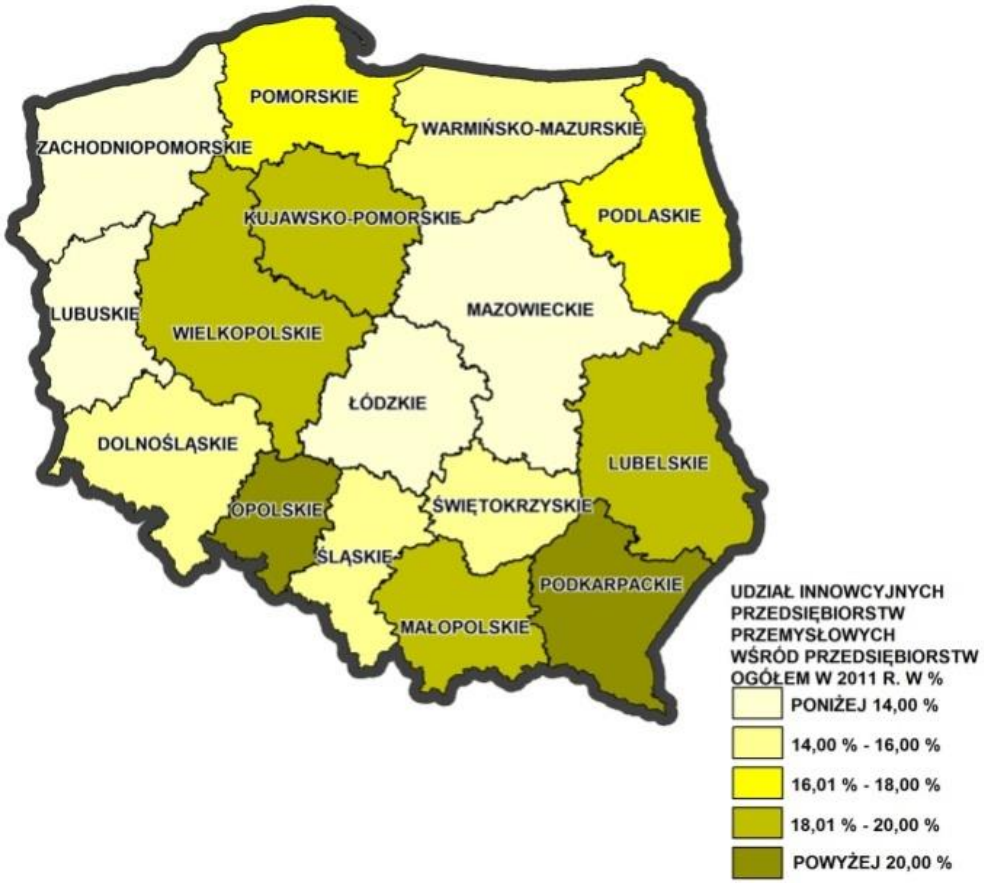

Rysunek 2. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w województwie w 2012 r. *(Źródło: GUS)*

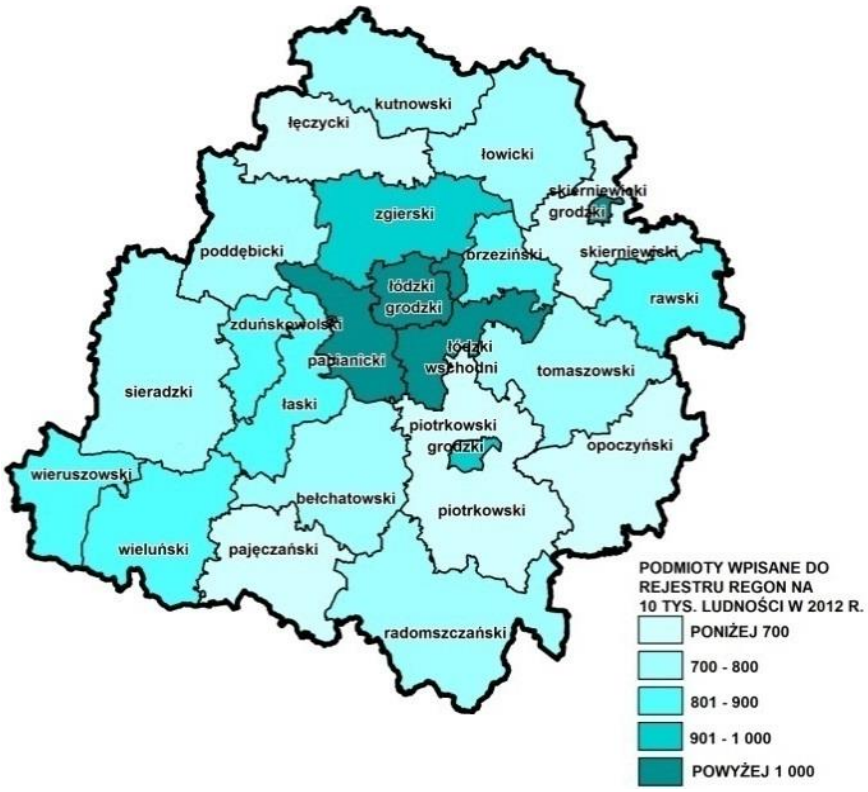

Rysunek 3. Struktura eksportu w województwie łódzkim w 2010 r. *(Źródło: GUS)*

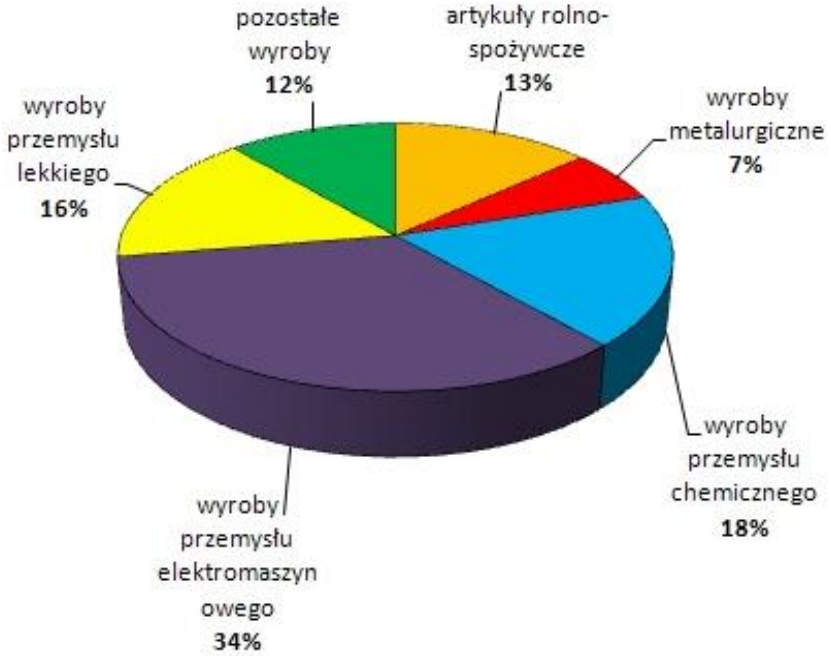

3. TRANSPORT

Rysunek 4. Sieć drogowa w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

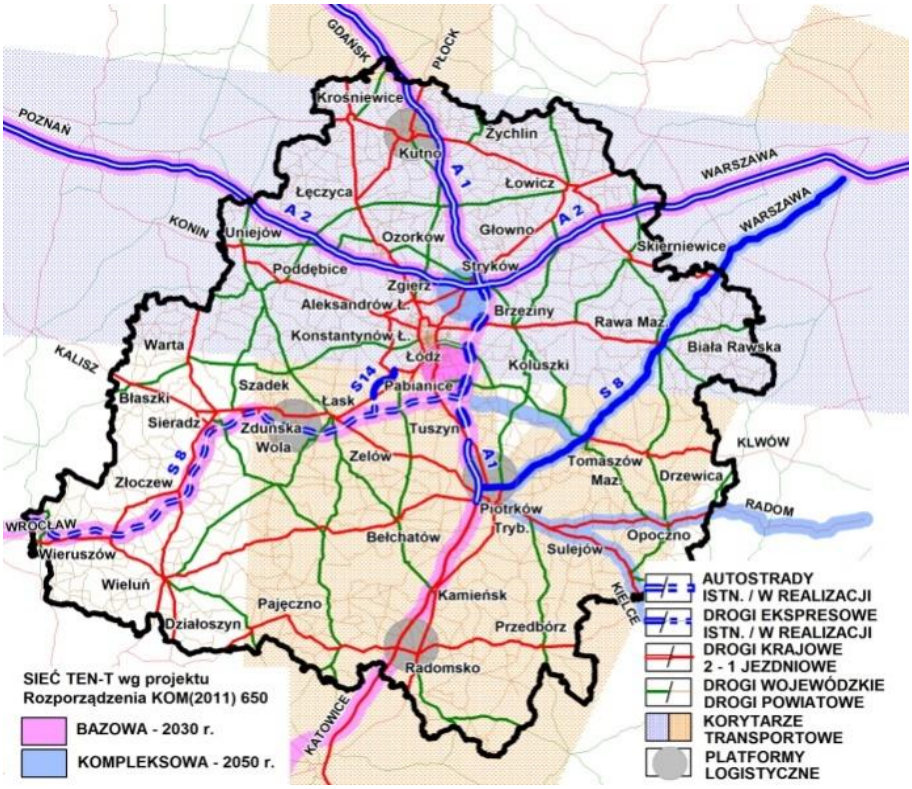

Rysunek 5. Natężenie ruchu pojazdów ogółem w 2010 r. (średni dobowy ruch pojazdów) (*Źródło: opracowanie własne BPPWŁ na podstawie danych Transprojekt-Warszawa)*

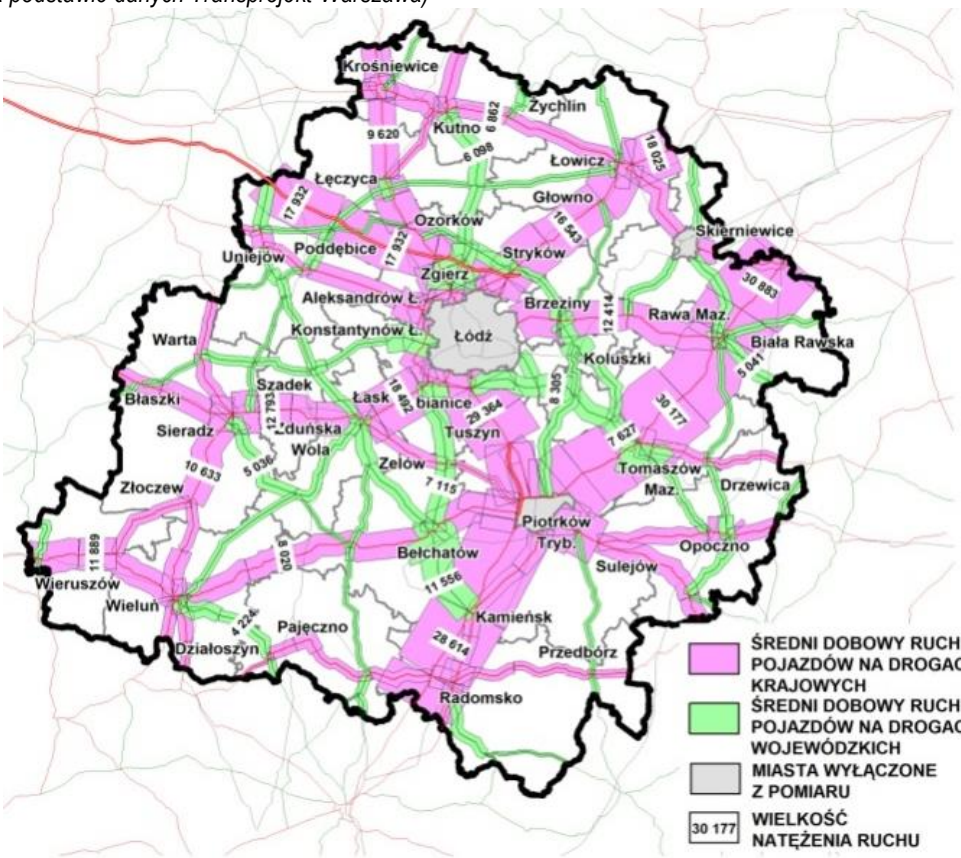

Rysunek 6. Wypadki drogowe i ich skutki w 2012 r. *(Źródło: GUS)*

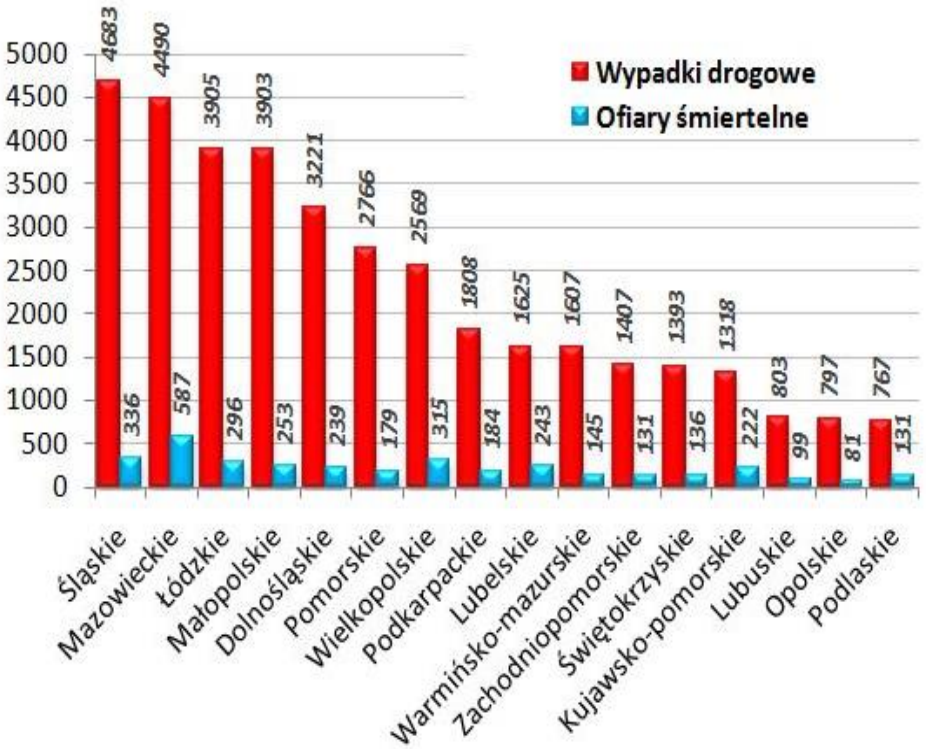

Rysunek 7. Sieć kolejowa i lotniska w 2012 r. *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

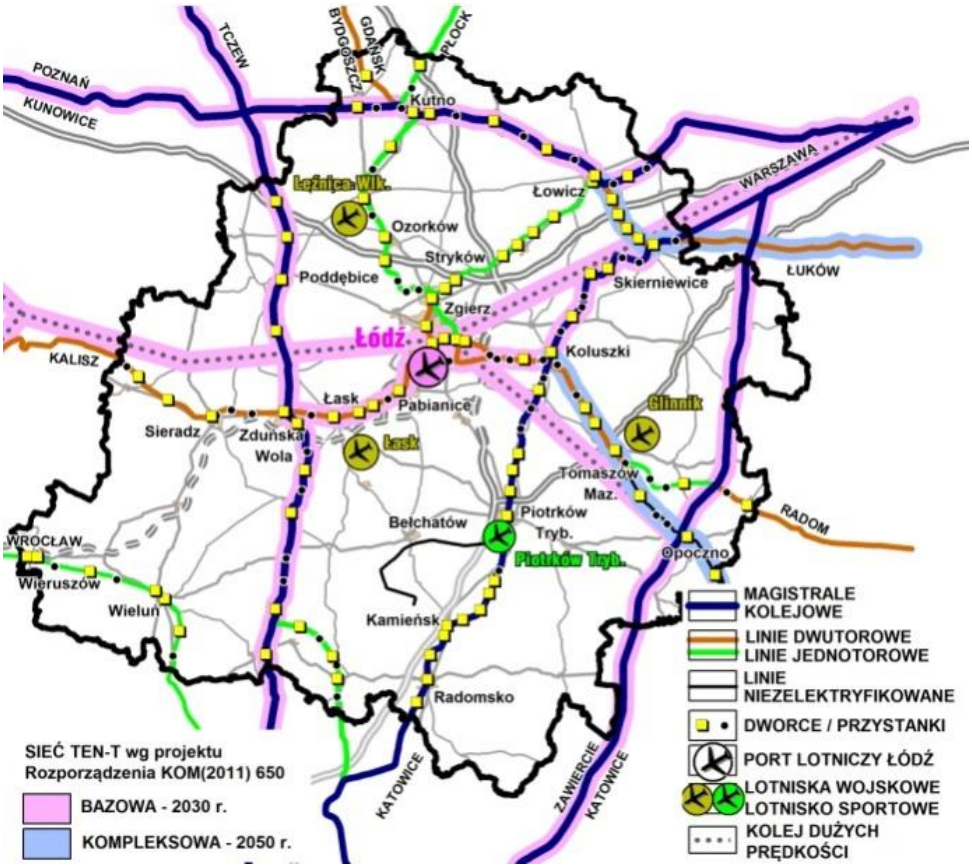

4. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Rysunek 8. Produkcja energii elektrycznej z OZE w województwie łódzkim w latach 2005-2011 *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

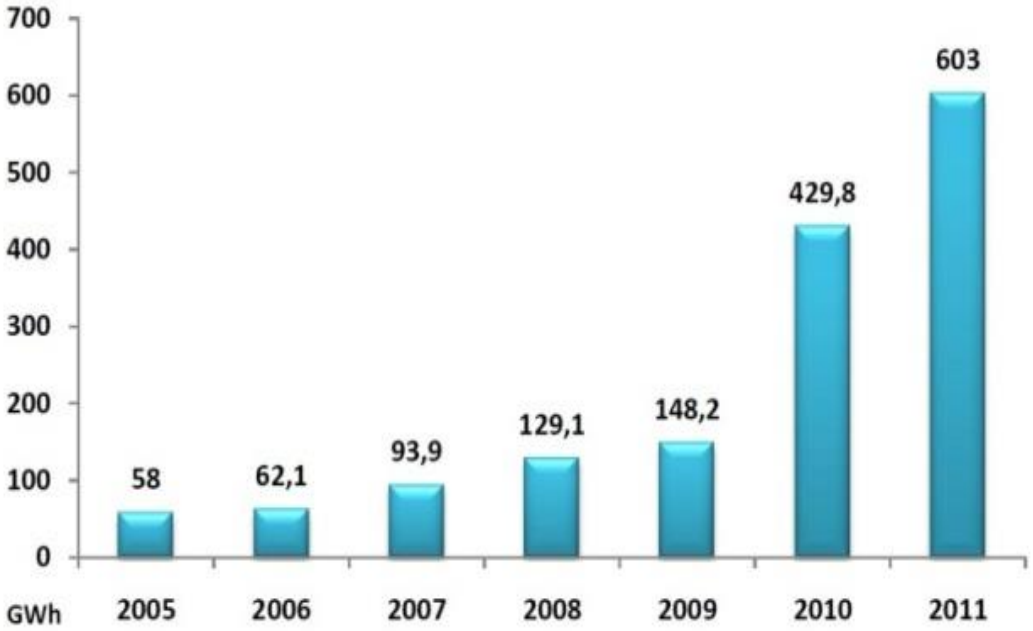

5. OCHRONA ŚRODOWISKA

Rysunek 9. Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych w 2012 r. *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

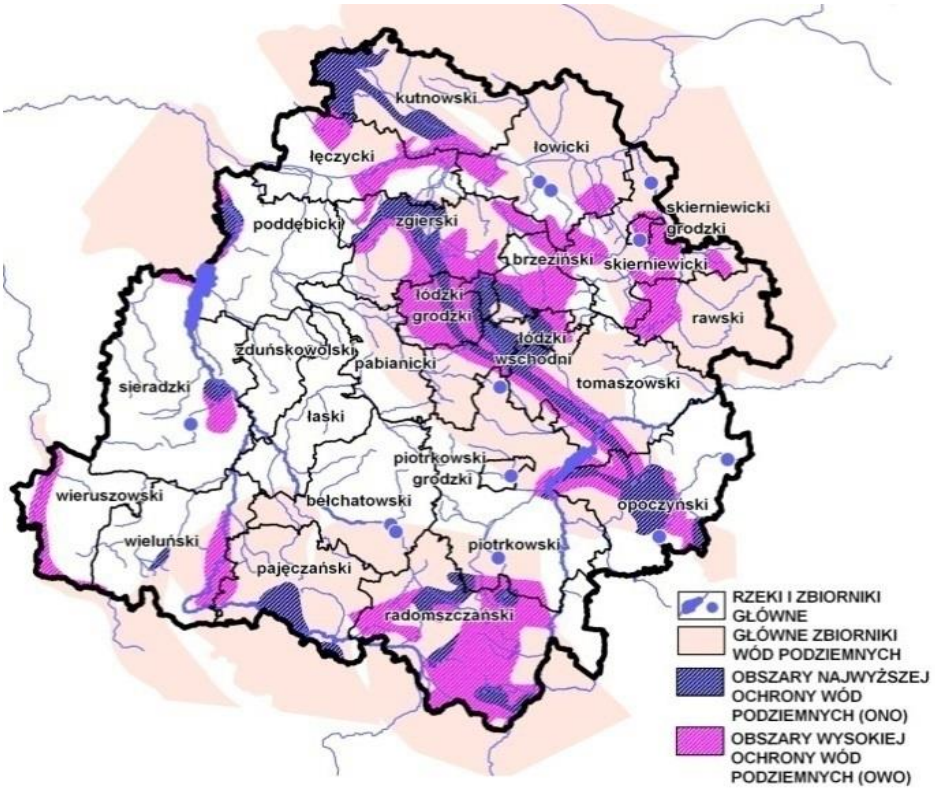

Rysunek 10. Obszary zagrożenia powodziowego w 2012 r. (*Źródło: opracowanie własne BPPWŁ na podstawie danych z RZGW Warszawa, RZGW Poznań)*

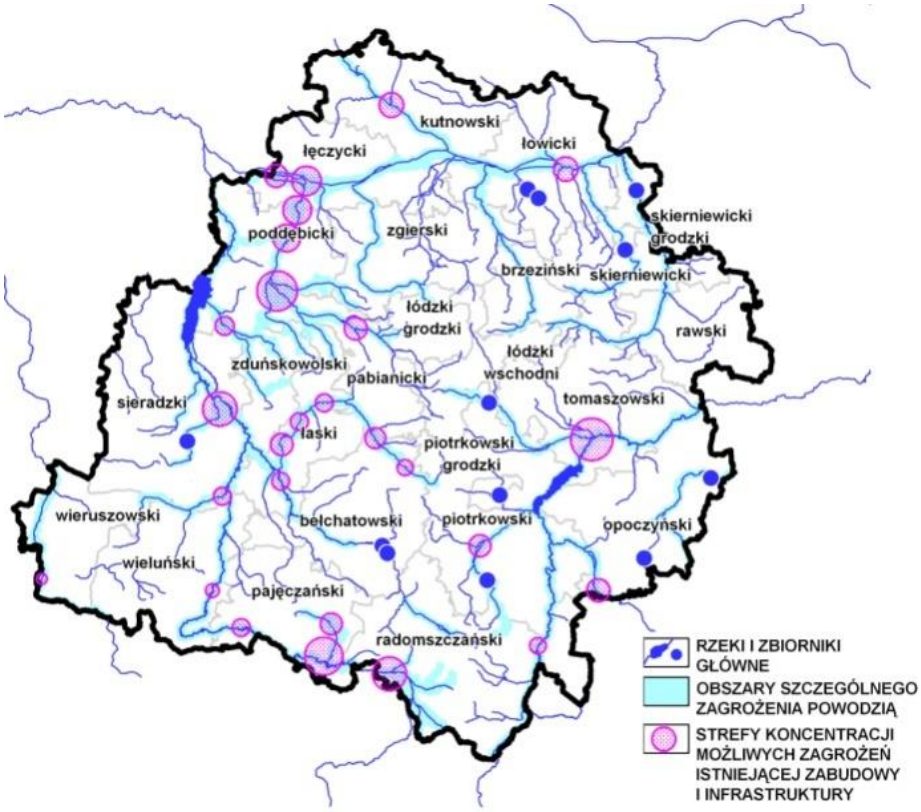

Rysunek 11. Gospodarka odpadami w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ)

Rysunek 12. Dysproporcje sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w gminach wiejskich wg powiatów w 2012 r. *(Źródło: GUS)*

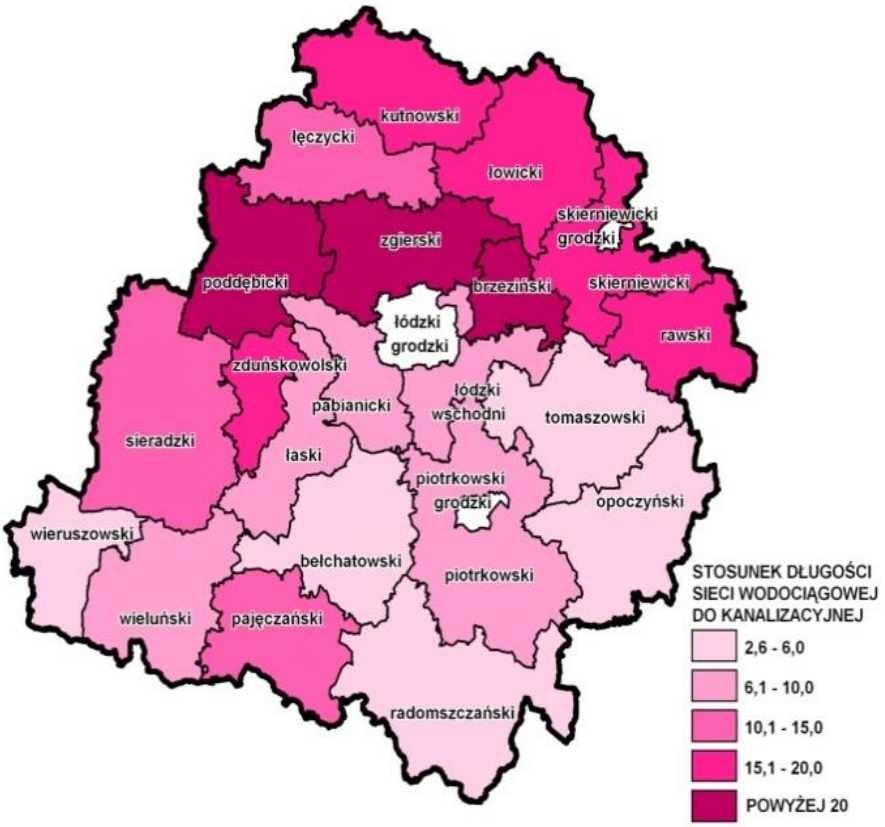

Rysunek 13. Istniejące elementy systemu obszarów chronionych w 2012 r. *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

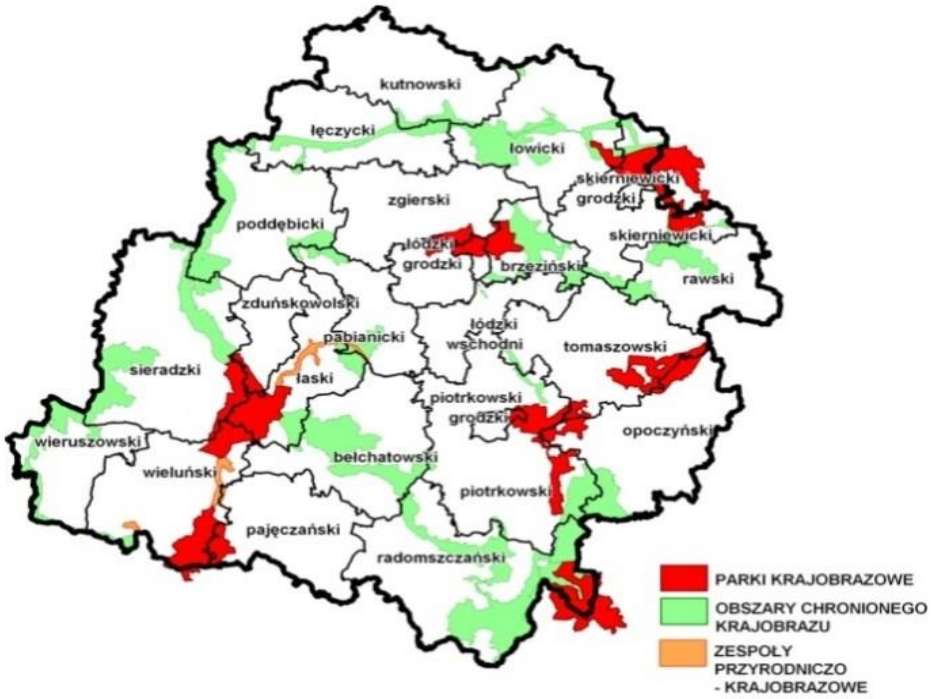

6. REWITALIZACJA I POTENCJAŁ ENDOGENICZNY REGIONU

Rysunek 14. Działania rewitalizacyjne w województwie łódzkim *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

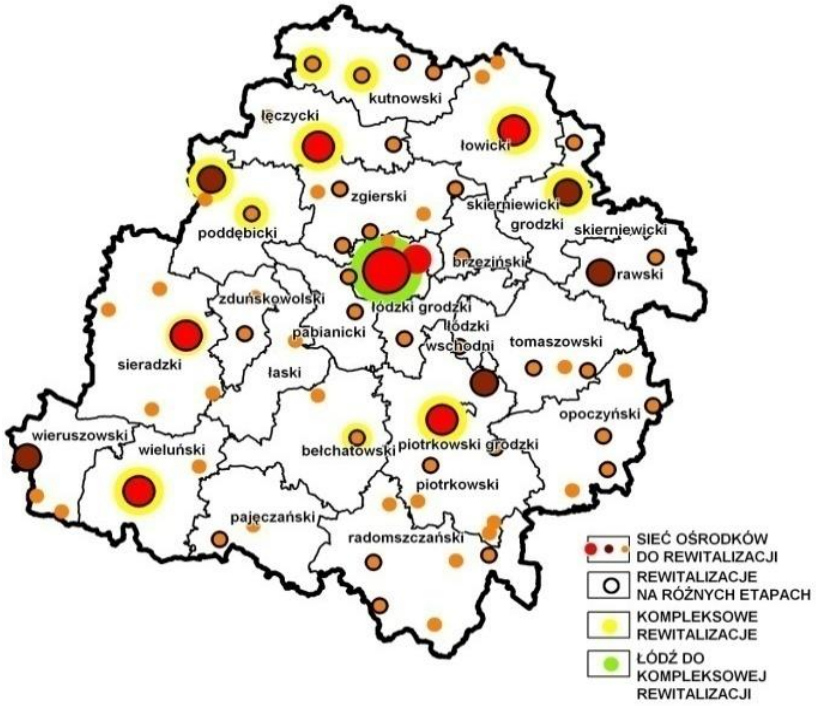

Rysunek 15. Obiekty nieruchome[82] wpisane do rejestru zabytków na tle kraju w 2012 r. *(Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa)*

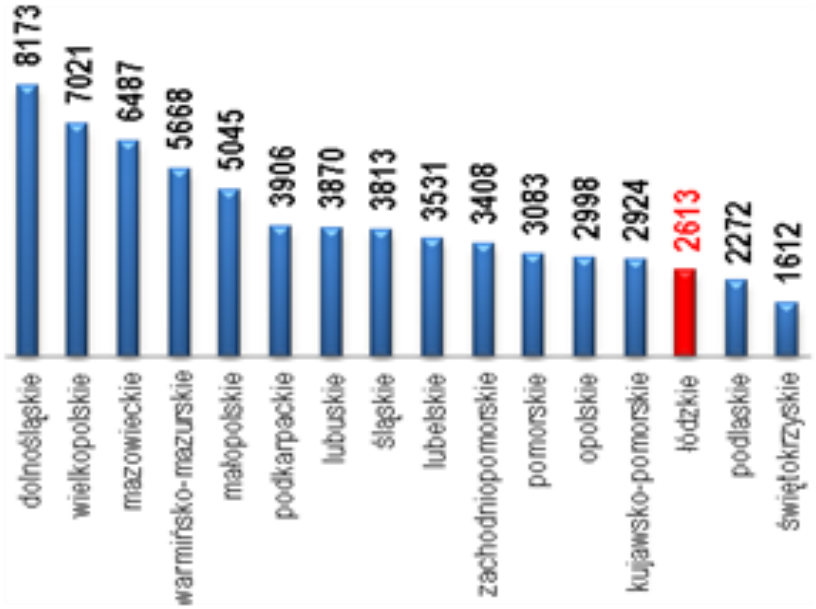

[82] Obiekt nieruchomy wpisany do rejestru zabytków – jest to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym, ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Rysunek 16. Zabytki wpisane do rejestru zabytków w województwie łódzkim w 2012 r. *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

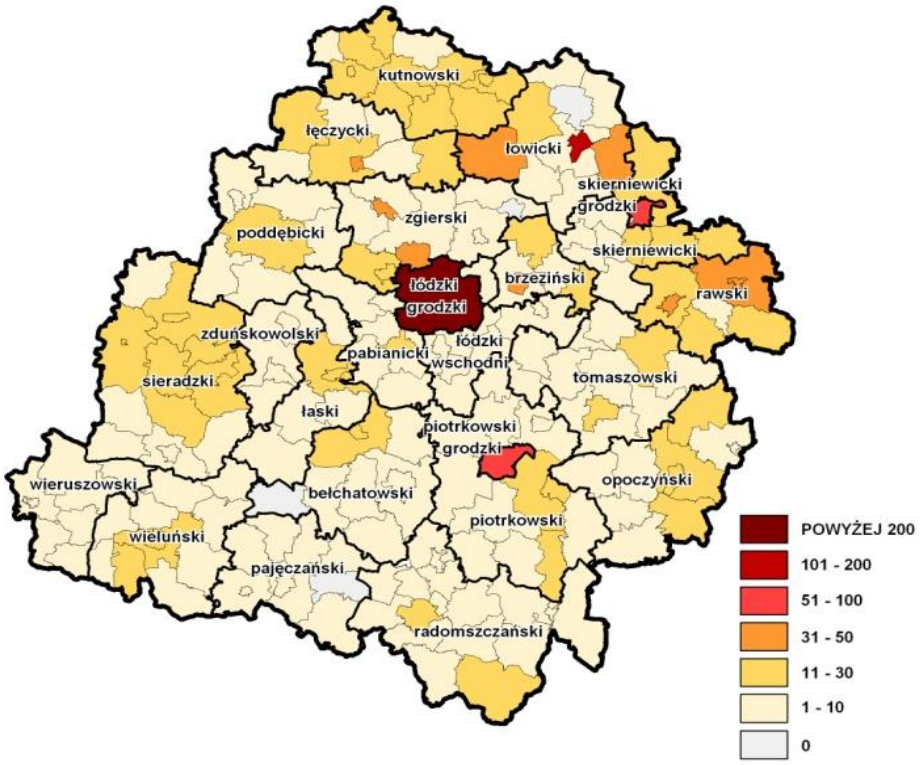

7. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG SPOŁECZNYCH

Rysunek 17. Prognoza demograficzna w powiatach w 2020 r. *(Źródło: GUS)*

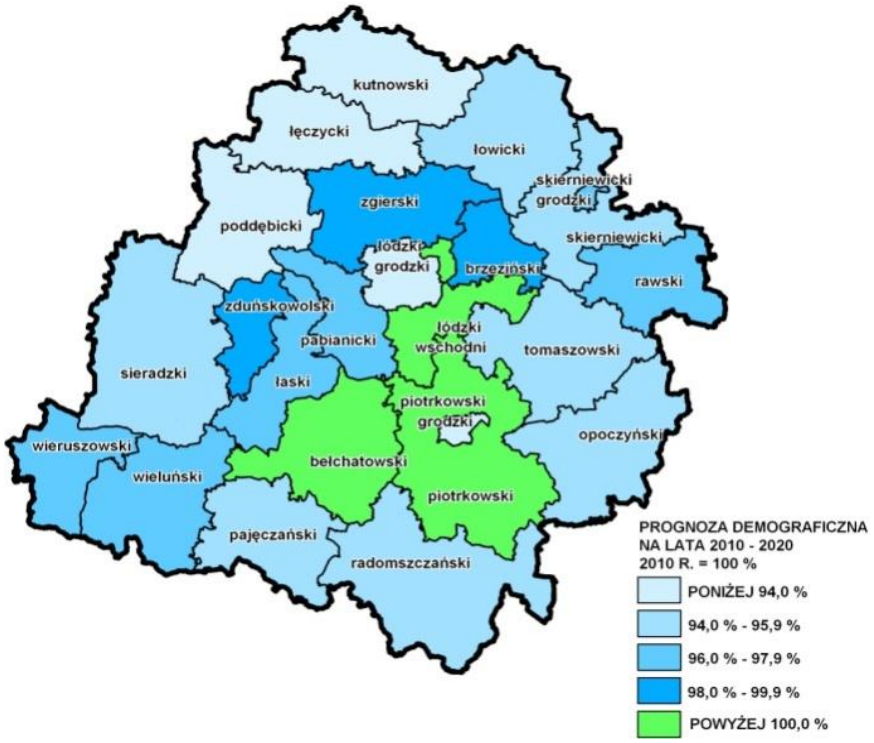

Rysunek 18. Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. *(Źródło: GUS)*

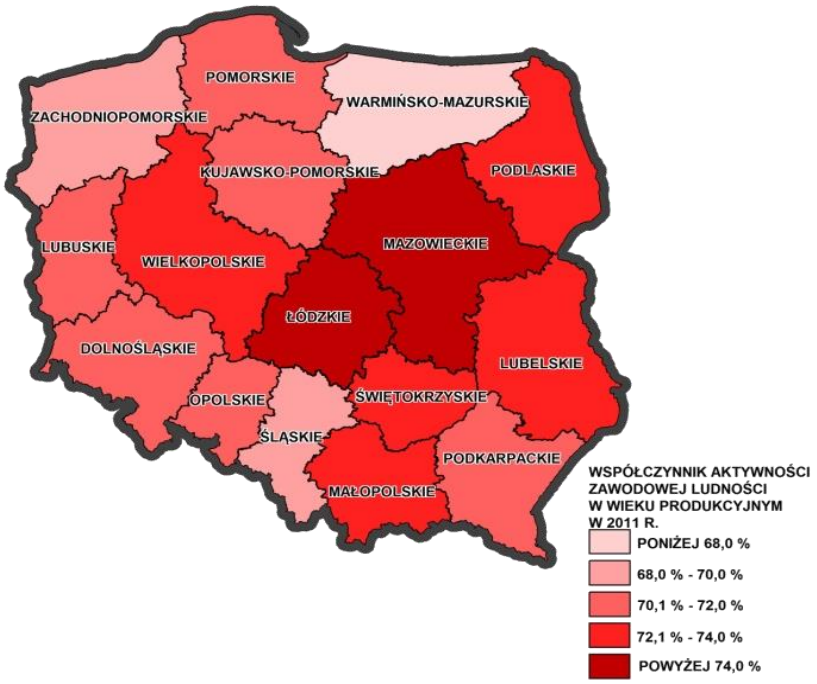

Rysunek 19. Średnie dalsze trwanie życia mężczyzn w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. *(Źródło: GUS)*

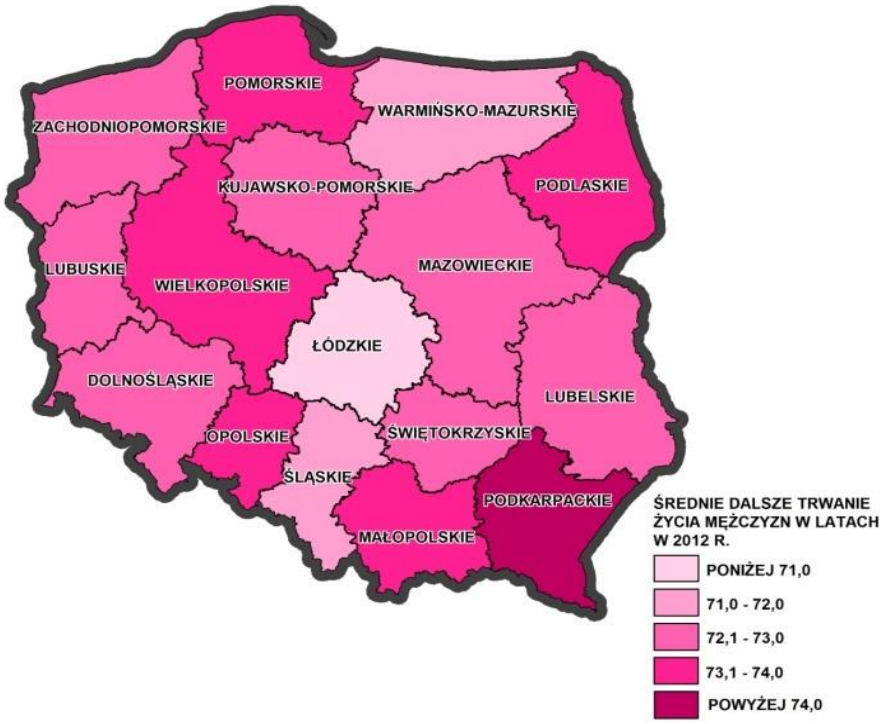

8.ZATRUDNIENIE

Rysunek 20. Stopa bezrobocia w województwie łódzkim na tle kraju w latach 2004 – 2012 *(Źródło: GUS)*

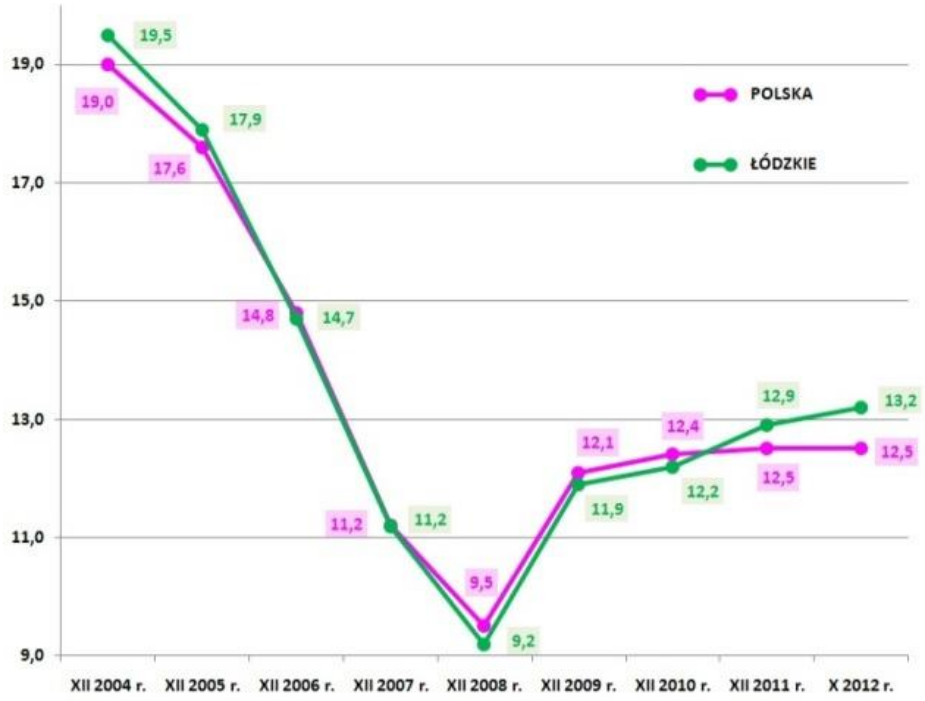

11. EDUKACJA, KWALIFIKACJE, UMIEJĘTNOŚCI

Rysunek 21. Udział dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach w 2012 r. (Źródło: *GUS)*

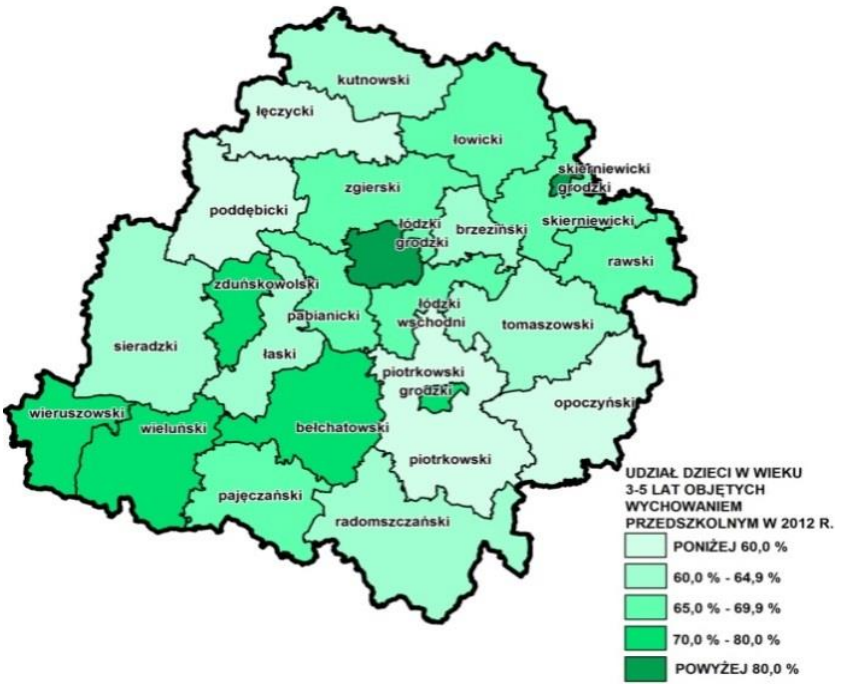

ZAKRES TERYTORIALNEJ INTERWENCJI

Rysunek 22. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki państwa *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

Rysunek 23. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego – obszary funkcjonalne *(Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)*

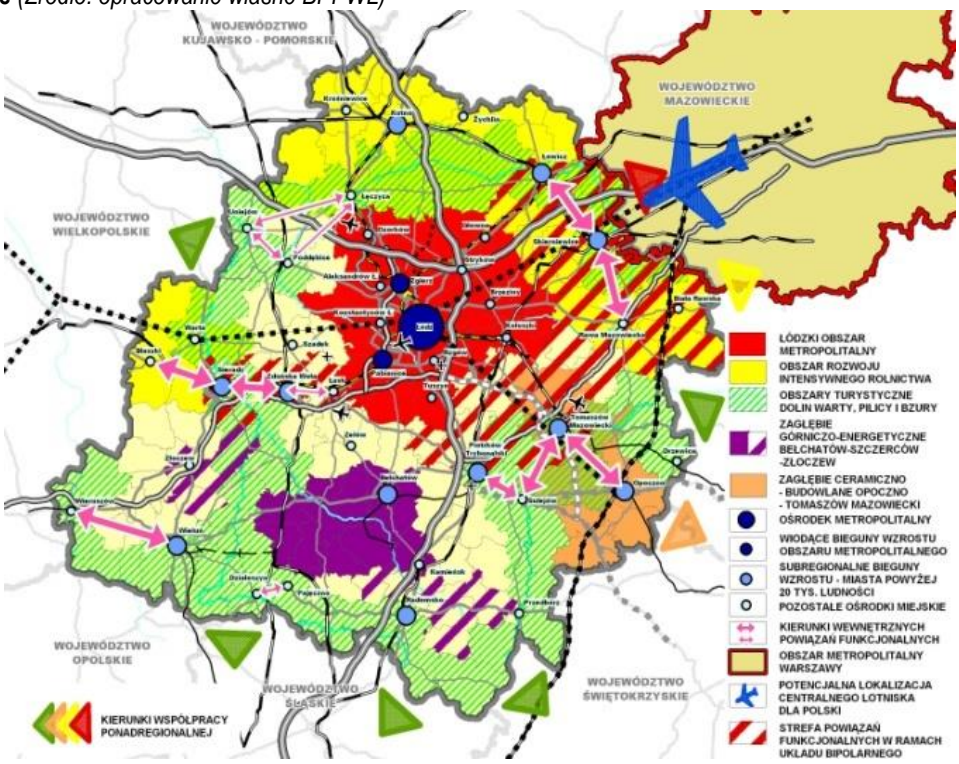

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Rysunek 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. *(Źródło: GUS)*

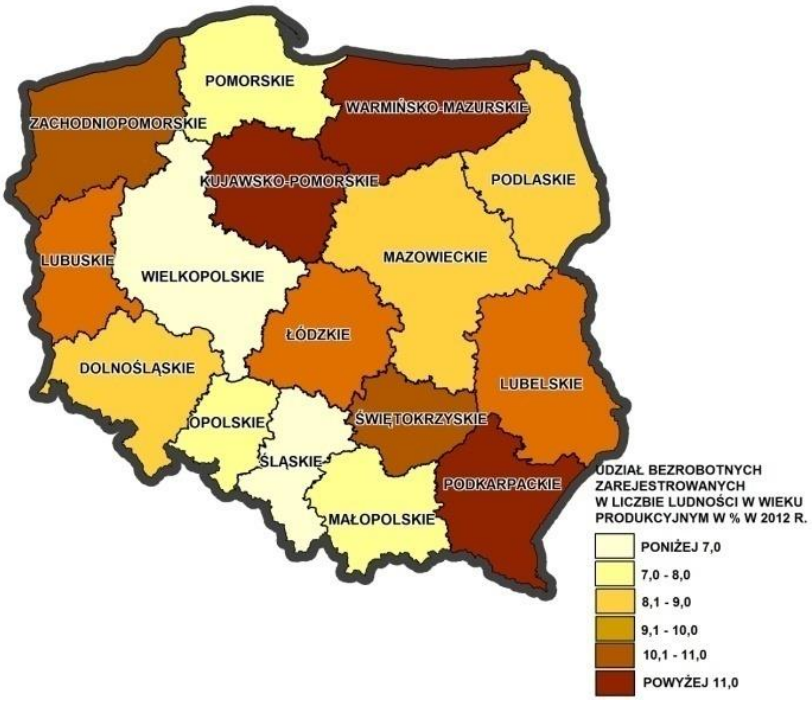

Rysunek 25.
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiatach w 2012 r. *(Źródło: GUS)*

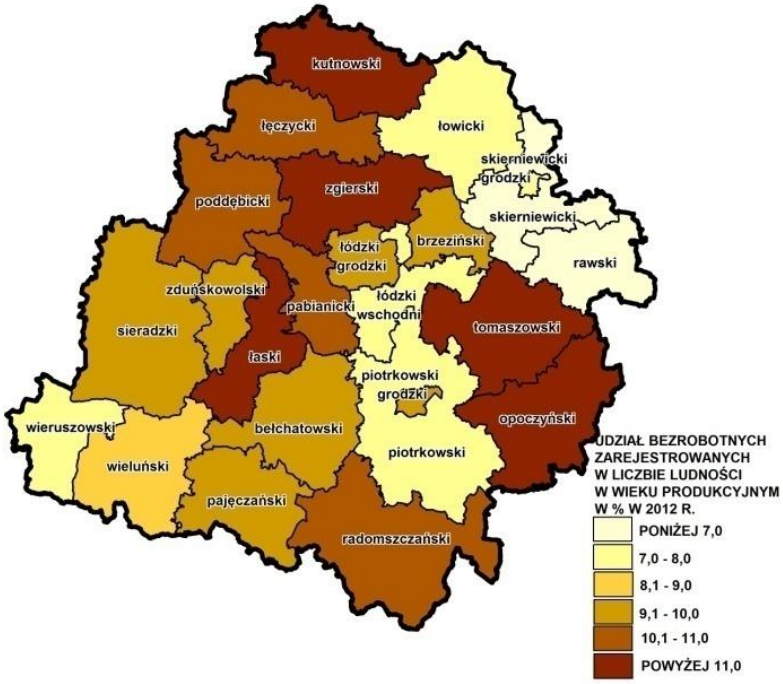

Załącznik 2. Powiązanie pomiędzy RPO WŁ na lata 2014 – 2020, Umową Partnerstwa, Strategią Europa 2020, Krajowym Programem Reform i dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego i krajowego (Sekcja 1)

Cele priorytetowe RPO WŁ na lata 2014 -2020	*Cele szczegółowe Umowy Partnerstwa*	*Priorytety Strategii EUROPA 2020*	*Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform z 8 lipca 2014 r.*	*Dokumenty strategiczne*	*Powiązania interwencji osi z celami opisanymi w dokumentach strategicznych*
Oś priorytetowa I **Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy**	Wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych	Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji	Zalecenie 4: *(…) lepsze dostosowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 1:** Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki: II.2.2 Wzrost udziału przemysłów średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie Cel II. 3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki: II.3.1 Wzrost popytu na wyniki badań naukowych II.3.4 Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych Cel III. 3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	**Interwencje w ramach CT1:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.1 Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych

					1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne 1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne
				Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego	**Interwencja w ramach CT1:** Cele szczegółowy 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego: 4.2. Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym 4.2.1 Rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki i organizacjami społecznymi oraz podmiotami prywatnymi 4.2.3. Rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego oraz wspieranie przedsiębiorczości w kulturze
				Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	**Interwencje w ramach CT 1:** Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy: 2.1. Podniesienie poziomu i efektywności nauki w Polsce, wzmocnienie jej powiązań z gospodarką oraz wzrost jej międzynarodowej konkurencyjności: 2.2. Budowa ram dla prowadzenia efektywnej polityki innowacyjności 2.3. Wspieranie współpracy w tworzeniu i wdrażaniu innowacji 2.4. Kształtowanie kultury innowacyjnej oraz szersze włączenie społeczeństwa w proces myślenia kreatywnegotworzenia innowacji Cel 4: Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki: 4.2. Wspieranie napływu innowacyjnych oraz odpowiedzialnych inwestycji, w tym inwestycji zagranicznych
				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 1:** Cel szczegółowy 4: Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego

				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	**Interwencje w ramach CT 1:** Cel operacyjny 1: Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji 1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 1.1.2 rozwój nowoczesnych technologii (biotechnologie, nanotechnologie i zaawansowane materiały, mechatronika, technologie komunikacyjne i informatyczne) dla kluczowych przemysłów regionu (zwłaszcza przemysłu włókienniczego, energetycznego, medycznego, farmaceutycznego, kosmetycznego, rolno-spożywczego, meblowego, materiałów budowlanych, maszynowego i elektromaszynowego, eko-przemysłów) 1.1.3 rozwój specjalistycznych usług (m. in. usług dla ochrony zdrowia, eko-usług, logistyki, BPO, IT) wykorzystujących nowoczesne i inteligentne technologie Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 3.1.1. rozwój klastrów gospodarczych 3.1.3. współpraca między przedsiębiorcami, samorządami i sferą B+R 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.2.1. poprawa konkurencyjności MŚP
				Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030	**Interwencje w ramach CT 1:** Cel operacyjny 1.2. Budowa potencjału intelektualnego w zakresie specjalizacji regionalnej Cel operacyjny 2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych
Oś priorytetowa II **Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka**	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie	Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji; Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie	Zalecenie 6: *Podjęcie dalszych działań w celu poprawy otoczenia biznesu…*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 3:** Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej: II.1.4. Rozwój eksportu towarów i usług Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki: II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki II.2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie

		gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną			Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki: II.3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych II.3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	**Interwencje w ramach CT 3:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne: 1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne 1.3.4. Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB)
				Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego	**Interwencje w ramach CT 3:** Cel szczegółowy 2: Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne: 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej 2.3.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy.
				Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki	**Interwencje w ramach CT 3:** Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki: 1.4. Ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP 1.4.2. Rozwój systemu pożyczkowego, poręczeniowego i gwarancyjnego

				„Dynamiczna Polska 2020”	1.4.3. Rozwój systemu mikrofinansowania
				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 3:** Cel szczegółowy 1: Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: Priorytet 1.3: Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich.
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	**Interwencje w ramach CT 3:** Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości dla rozwoju gospodarki 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 3.1.1. rozwój klastrów gospodarczych 3.1.2. tworzenie platform informatycznych dla przedsiębiorczości 3.1.4. prowadzenie kompleksowej polityki „przyciągania” inwestorów 3.1.5. rozwój instytucji otoczenia biznesu, w tym ośrodków dyfuzji rozwiązań innowacyjnych 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.2.1. poprawa konkurencyjności MŚP Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym: 6.2.1. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej
				Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030	**Interwencje w ramach CT 3:** Cel operacyjny 1.4 Wsparcie projektów współpracy w ramach klastrów i obszarów specjalizacji Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie świadomości o korzyściach z innowacji

					Cel operacyjny 2.2. Promocja wiedzy o innowacyjności i przedsiębiorczości Cel operacyjny 2.3. Platformy wymiany doświadczeń i komunikacji Cel operacyjny 2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych Cel operacyjny 3.5. Budowa systemu finansowania innowacji
Oś priorytetowa III **Transport**	Zmniejszenie emisyjności gospodarki Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym	Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej	Zalecenie 5: *(…) Zapewnienie skutecznej realizacji projektów inwestycyjnych w dziedzinie kolejnictwa(…)*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 7:** Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu: II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych: III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	**Interwencje w ramach CT 7:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych: 2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym 2.5. Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności

				Strategia Rozwoju Transportu	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel strategiczny 1: Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego Transport miejski jako element zintegrowanego systemu transportowego **Interwencje w ramach CT 7:** W całości wpisuje się w realizację Strategii Rozwoju Transportu
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych 7.1.2. rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego **Interwencje w ramach CT 7:** Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych 7.1.1. rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o znaczeniu strategicznym 7.1.2. rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego 7.1.3. rozwój proekologicznego transportu towarowego, w tym węzłów intermodalnych i logistyki transportowej
Oś priorytetowa IV **Gospodarka niskoemisyjna**	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej	Zalecenie 5: *(…) poprawa efektywności w całym łańcuchu energetyczny. Przyspieszenie i*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel II.6. Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska: II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii II.6.4. Poprawa stanu środowiska

		przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej	*rozszerzenie rozbudowy sieci elektroenergetycznej(…)*		
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne
				Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel 3: Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców: 3.2. Wspieranie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia
				Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię: 2.2 Poprawa efektywności energetycznej 2.6 Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii 2.7 Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich Cel 3. Poprawa stanu środowiska 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne

				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej: 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich: 5.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	**Interwencje w ramach CT 4:** Cel operacyjny 1: Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji 1.2 Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej 1.2.1 wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii 1.2.2 rozwój „zielonych przemysłów" i usług na rzecz wykorzystywania OZE Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 7.2.1. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym elektroenergetyka, ciepłownictwo, gazownictwo.
Oś priorytetowa V **Ochrona środowiska**	Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami	Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej	Zalecenie 5: *(…) Poprawa gospodarowania odpadami.*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 5:** Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko: II.6.4. Poprawa stanu środowiska II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu **Interwencje w ramach CT 6:** Cel II.6.Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko: II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami

	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie				II.6.4. Poprawa stanu środowiska
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	**Interwencje w ramach CT 5:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne 1.3.5. Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne **Interwencje w ramach CT 6:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego
				Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko	**Interwencje w ramach CT 5:** Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody **Interwencje w ramach CT 6:** Cel 3. Poprawa stanu środowiska
				Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP	**Interwencje w ramach CT 6:** Cel 4 Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa: 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego: 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa

				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 5:** Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich **Interwencje w ramach CT 6:** Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej: 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	**Interwencje w ramach CT 5:** Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego 8.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych 8.2.1. zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej 8.2.2. zwiększanie retencjonowania wód 8.2.3. zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych (pożary, powodzie, wichury, szkodniki owadzie) i poważnych awarii **Interwencje w ramach CT 6:** Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 7.2.2. rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych 7.2.3. racjonalizacja gospodarki odpadami

					Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego 8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych 8.1.1. utworzenie spójnego wewnętrznie regionalnego systemu obszarów chronionych w powiązaniu z systemem krajowym 8.1.2. utrzymanie różnorodności biologicznej 8.1.3. utworzenie systemu przyrodniczo – kulturowego w obszarze powiązań Aglomeracji Łódzkiej
Oś priorytetowa VI **Rewitalizacja** **i potencjał endogeniczny regionu**	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane	Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną		*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 6:** Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich **Interwencje w ramach CT 8:** Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich **Interwencje w ramach CT 9:** Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych: 3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego	**Interwencje w ramach CT 6:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych

				2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego **Interwencje w ramach CT 8:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego **Interwencje w ramach CT 9:** Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych: 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
				Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko	**Interwencje w ramach CT 6:** Cel 1 Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.4 Uporządkowanie zarządzania przestrzenią
				Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego	**Interwencja w ramach CT 9:** Cel szczegółowy 2 Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne: 2.1. Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami 2.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu obywatelskiego i dialogu społecznego 2.1.3. Zwiększenie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej

					2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej
				Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego	**Interwencja w ramach CT 9:** Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem
				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 9:** Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	**Interwencje w ramach CT 6:** Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji **Interwencje w ramach CT 8:** Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji **Interwencje w ramach CT 9:** Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu

					6.1.1. przeciwdziałanie wyuczonej bezradności 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym 6.2.2. aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.2.3. zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego Cel operacyjny 9. Zrównoważony system osadniczy 9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego 9.2.1. rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i poprzemysłowych, w tym rewaloryzacja zabytkowych układów przestrzennych oraz obiektów zabytkowych
Oś priorytetowa VII **Infrastruktura dla usług społecznych**	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, Lepsze kompetencje kadr gospodarki.	Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną	Zalecenie 1: *(…) lepsze ukierunkowanie polityki społecznej oraz poprawę efektywności kosztowej wydatków i ogólnej wydajności sektora opieki zdrowotnej(…)*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 2:** Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem: I.1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja) Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela: I.3.2. Rozwój kapitału społecznego Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych: II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych: III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych **Interwencje w ramach CT 9:** Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych: 2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych 2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych **Interwencje w ramach CT 10:** Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych: 2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych

				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	**Interwencje w ramach CT 2:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania absorpcji poza miastami wojewódzkimi Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe **Interwencje w ramach CT 9:** Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych: 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe **Interwencje w ramach CT 10:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego
				Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	**Interwencje w ramach CT 2:** Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy: 2.6. Stworzenie wysokiej jakości infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej i rozwój gospodarki elektronicznej
				Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego	**Interwencje w ramach CT 2:** Cel szczegółowy 3 Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy: 3.1. Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej

					3.1.1 Zwiększanie dostępności treści edukacyjnych, naukowych i kulturowych w domenie publicznej 3.2. Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji 3.2.3. Wspieranie społecznej partycypacji w tworzeniu i upowszechnianiu polskich treści w mediach społecznych i komercyjnych oraz w Internecie Cel szczegółowy 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego: 4.1. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej 4.1.3 Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury **Interwencja w ramach CT 9:** Cel szczegółowy 2 Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne: 2.1. Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami 2.1.3. Zwiększenie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej Priorytet strategii 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej
				Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego	**Interwencja w ramach CT 9:** Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem **Interwencja w ramach CT 10:** Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli
				Strategia Sprawne Państwo	**Interwencje w ramach CT 2:** Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych: 5.1. Efektywny system ochrony zdrowia 5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem technologii cyfrowych 5.7. Sprawnie funkcjonujące rejestry publiczne

					Interwencje w ramach CT 9: Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych: 5.1. Efektywny system ochrony zdrowia
				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 9:** Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich **Interwencje w ramach CT 10:** Cel 2 Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz popraw ich dostępności przestrzennej: 2.4 Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	**Interwencje w ramach CT 2:** Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym 5.4.1. rozwój e-administracji i upowszechnienie elektronicznej obsługi ludności 5.4.2. interaktywne narzędzia komunikacji samorządów z mieszkańcami 5.4.3. tworzenie baz danych Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych **Interwencje w ramach CT 9:** Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.1. rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej

					5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu 6.1.1. przeciwdziałanie wyuczonej bezradności 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym 6.2.2. aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.2.3. zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego **Interwencje w ramach CT 10:** Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1.Kształtowanie i rozwój kadr dl gospodarki innowacji 2.1.2 rozwój szkolnictwa zawodowego Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji 5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia
				Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca	**Interwencje w ramach CT 9:** Cele szczegółowe dla osób młodych: 14. Zdrowi mieszkańcy województwa świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób. Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów: 5. Wysoka jakość i dostępności do usług opiekuńczych i zdrowotnych. 6. Rozwinięta baza ochrony zdrowia i innych form opieki dla osób starszych i przewlekle chorych. 7. Wysoka jakość usług specjalistycznych w zakresie osób starszych (geriatria). 8. Zdrowi mieszkańcy województwa, świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób. **Interwencje w ramach CT 10:** Cele szczegółowe dla osób młodych: 2. Szeroki dostęp do żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (edukacji przedszkolnej) prowadzący do utrzymania miejsc pracy/powrotu rodziców - opiekunów na rynek pracy.

					7. Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich. 9. Wysoki poziom kluczowych kompetencji uczniów szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) w zakresie nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych. 10. Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy.
Oś priorytetowa VIII **Zatrudnienie**	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną	Zalecenie 2: *(…) Zwalczanie segmentacji rynku pracy przez zwiększenie wysiłków na rzecz zapewnienia łatwiejszego zapewnienia łatwiejszego przechodzenia z zatrudnienia na czas określony do stałego zatrudnienia oraz przez ograniczenie nadmiernego wykorzystywania umów cywilnoprawnych.*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020;*	**Interwencje w ramach CT 8:** Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka: Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego: II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	**Interwencje w ramach CT 8:** 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne): 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego w tym kapitału ludzkiego i społecznego
				Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki: 1.4. Ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP 1.4.2. Rozwój systemu pożyczkowego, poręczeniowego i gwarancyjnego 1.4.3. Rozwój systemu mikrofinansowania 1.4.7. Działania informacyjne i szkoleniowe
				Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych

				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel ogólny: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju. Cel szczegółowy 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Priorytet 1.2. Zwiększenie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania 1.2.1. Poprawa wahadłowej mobilności przestrzennej na poziomie lokalnym i regionalnym 1.2.5. Aktywizacja lokalnych rynków pracy z uwzględnieniem małych miast Priorytet 1.3. Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich 1.3.1. Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy 1.3.2 Rozwój przedsiębiorczości
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.2.1 aktywizacja zawodowa ludności 2.2.2. upowszechnianie modelu „silver economy”
				Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca	**Interwencje w ramach CT 8:** Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów: 2. Uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy.
Oś priorytetowa IX **Włączenie społeczne**	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym Ograniczenie ryzyka wykluczenia	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną	Zalecenie 1: (…) *lepsze ukierunkowanie polityki społecznej oraz poprawa efektywności kosztowej wydatków i ogólnej wydajności sektora opieki zdrowotnej (…)*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020;*	**Interwencje w ramach CT 9:** Cel III.1. Integracja społeczna: 1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym 1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych: 2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych 2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych

	społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane	i terytorialną		*Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*	**Interwencje w ramach CT 9:** Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych : 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe
				Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;	**Interwencje w ramach CT 9:** Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym
				Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego;	**Interwencje w ramach CT 9:** Priorytet strategii 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej Kierunki działań: 2.3.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym wspieranie różnorodnych form samopomocy
				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 9:** Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz redukcja i przeciwdziałanie ubóstwu na obszarach wiejskich
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;	**Interwencje w ramach CT 9:** Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.1. rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu 6.1.1. przeciwdziałanie wyuczonej bezradności 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym 6.2.1. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej 6.2.2. aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.2.3. zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego

				Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca	**Interwencje w ramach CT 9:** Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów: 2. Uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy 3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób starszych 5. Wysoka jakość i dostępności do usług opiekuńczych i zdrowotnych 6. Rozwinięta baza ochrony zdrowia oraz alternatywnych form opieki dla osób przewlekle chorych i starszych 8. Zdrowi i świadomi profilaktyki zdrowia mieszkańcy województwa łódzkiego 9. Szeroki zakres usług skierowanych na osoby starsze w ramach „białej gospodarki" i „srebrnej gospodarki".
Oś priorytetowa X **Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie**	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną	Zalecenie 1 *(…) wydajność sektora opieki zdrowotnej (…)* Zalecenie 2 *(…)Zwalczanie segmentacji rynku pracy (…)* Zalecenie 3 *(…)podniesienia współczynnika aktywności zawodowej kobiet, w szczególności przez dążenie do zwiększenia dostępności wysokiej jakości, przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i edukacji przedszkolnej (…)*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego: II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie;	**Interwencje w ramach CT 8:** 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne): 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego w tym kapitału ludzkiego i społecznego 1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe 2.2.1. Usługi edukacyjne i szkoleniowe
				Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020"	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy: 2.4. Kształtowanie kultury innowacyjnej oraz szersze włączenie społeczeństwa w proces myślenia kreatywnego i tworzenia innowacji 2.4.1. Kształtowanie postaw proinnowacyjnych przedsiębiorców, zwłaszcza z sektora MŚP

					2.5. Wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki 2.5.4. Zwiększanie umiejętności zarządczych przedsiębiorców, w szczególności sektora MŚP
				Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli Cel szczegółowy 4: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej
				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel ogólny: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju Cel szczegółowy 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Priorytet 1.2. Zwiększenie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania 1.2.2. Rozwiązania prawne i systemowe na rynku pracy w zakresie ułatwiania i upowszechniania stosowania elastycznych form pracy 1.2.3. Zwiększenie wykorzystania i promocja elastycznych form zatrudnienia przez pracodawców 1.2.4. Zwiększenie dostępu do usług opieki nad dzieckiem
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;	**Interwencje w ramach CT 8:** Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.2.1 aktywizacja zawodowa ludności 2.2.2 upowszechnianie modelu „silver economy” Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej

				Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca	**Interwencje w ramach CT 8:** Cele szczegółowe dla osób młodych: 2. Szeroki dostęp do żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (edukacji przedszkolnej) prowadzący do utrzymania miejsc pracy/powrotu rodziców - opiekunów na rynek pracy. 4. Aktywizacja zawodowa kobiet/osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci lub opieką nad osobami zależnymi. 5. Wysoka atrakcyjność zatrudniania osób z grup defaworyzowanych (kobiety/młode matki/osoby niepełnosprawne) dla potencjalnego pracodawcy. 6. Dostępność i atrakcyjność miejsc pracy w regionie, sprzyjające warunki dla napływu ludności do województwa łódzkiego. 8. Wspieranie rodzin w zakresie godzenia ról zawodowych i prywatnych oraz równości kobiet i mężczyzn. 14. Zdrowi mieszkańcy województwa świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób. Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów 1. Wysoka świadomość pracodawców w zakresie korzyści płynących z zatrudniania w szczególności osób powyżej 50. roku życia oraz niepełnosprawnych. 2. Uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy. 3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób starszych. 8. Zdrowi mieszkańcy województwa, świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób. 9. Szeroki zakres usług skierowanych na osoby starsze w ramach „białej gospodarki" i „srebrnej gospodarki"
Oś priorytetowa XI **Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności**	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną	Zalecenie 2 *(…) lepsze dostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy, zwiększenie dostępności programów przyuczania do zawodu i uczenia się poprzez praktykę (…) zacieśnianie współpracy między szkołami a pracodawcami (…)Zwiększenie uczest-nictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie w celu dostosowania podaży umiejętności do popytu na nie (…)*	*Strategia Rozwoju Kraju 2020*	**Interwencje w ramach CT 10:** Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego Cel II.5 Zwiększenie wykorzytsania technologii cyfrowych II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych: 2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie;	**Interwencje w ramach CT 10:** Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne) 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego. 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe 2.2.1. Usługi edukacyjne i szkoleniowe

			Zalecenie 3 *(…)podniesienia współczynnika aktywności zawodowej kobiet (…)*		
				Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	**Interwencje w ramach CT 10:** Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy: 2.5. Wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki
				Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;	**Interwencje w ramach CT 10:** Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli
				Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	**Interwencje w ramach CT 10:** Cel 1 Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.1 Podnoszenie umiejętności, poziomu wykształcenia oraz wzrost mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;	**Interwencje w ramach CT 10:** Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1 Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.1.2 rozwój szkolnictwa zawodowego Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji 5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia

				Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca	**Interwencje w ramach CT 10:** Cele szczegółowe dla osób młodych: 7. Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich. 9. Wysoki poziom kluczowych kompetencji uczniów szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) w zakresie nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych. 10. Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy. 11. Wysokie kwalifikacje nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych systemu oświaty dostosowane do wymogów związanych z kierunkami rozwoju regionu, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie oświaty.

Załącznik 3. Koordynacja między funduszami polityki spójności, EFRROW, EFMR oraz innymi unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania oraz EBI w RPO WŁ na lata 2014-2020 (Sekcja 8)

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
Oś Priorytetowa I: Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy							
PI 1a.	Horyzont 2020		Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych	Zapewnienie światowej klasy infrastruktury badawczej, dostępnej dla wszystkich naukowców w Europie i poza jej granicami, oraz pełne wykorzystanie jej potencjału w zakresie rozwoju nauki i innowacji. Integracja szkolnictwa wyższego i przedsiębiorczości z badaniami naukowymi i innowacjami.	- -identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów innowacyjnych w zakresie prowadzenia badań i wykorzystywania nowoczesnych technologii
	PO IR	CT 1 CT 3	Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych	Rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (projekty znajdujące się na Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej), rozwój kadr sektora B+R, finansowanie badań naukowych. Wsparcie współpracy nauki i biznesu, kształtowanie i promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PO WER	CT 10	Wzmocnienie badań naukowych	Zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom, gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW		Wspieranie innowacji	Wspieranie innowacji, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich poprzez transfer wiedzy, działalność informacyjną oraz usługi doradcze i usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań,	
	NER 300		Wsparcie badań naukowych	Możliwość stymulowania innowacji technologicznych w dziedzinie energii odnawialnej (projekty demonstracyjne)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	-- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego		Wsparcie badań naukowych	Pośredni związek z celem Zwiększenie dobrobytu poprzez wzmocnienie powiązań opartych na B+R między instytucjami naukowymi najwyższego szczebla w celu zwiększenia rozwoju dynamiki przedsiębiorczości.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EWT		Wsparcie badań naukowych	Przewiduje się wsparcie na badania naukowe, rozwój technologiczny i innowacje zarówno w Programie Regionu Morza Bałtyckiego, jak i INTERREG Europa.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 1b.	Horyzont 2020		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstwom przyszłości i pomogą innowacyjnym europejskim MŚP przeobrazić się w firmy wiodące na rynku światowym (wsparcie na rzecz badań naukowych, rozwoju i demonstracji; dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				ryzyka; indywidualnie dostosowane wsparcie, by stymulować wszystkie formy innowacji w MŚP).		odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	komplementarności ą działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów innowacyjnych w zakresie prowadzenia badań i wykorzystywania nowoczesnych technologii
	PO IR	CT 1	Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Finansowanie projektów B+R, Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R, Tworzenie warunków infrastrukturalnych dla prowadzenia działalności B+R przez przedsiębiorstwa, Kredyt na innowacje technologiczne, Fundusz gwarancyjny dla wsparcia innowacyjnych przedsiębiorstw	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	COSME		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	COSME: Instrument kapitałowy na rzecz wzrostu gospodarczego wspierający wzrost przedsiębiorstw Unii oraz działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PROW		Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich	Wzrost innowacyjności na obszarach wiejskich poprzez wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji, m.in. poprzez doradztwo, działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów. Wzmocnienie powiązań pomiędzy rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem, a badaniami i innowacją w celu poprawy zarządzania i ochrony środowiska.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji. - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EBI		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Wsparcie MŚP w zakresie finansowania badań, rozwoju i innowacji (pożyczki, Risk Sharing Finance Facility (RSFF), Risk Sharing Instrument (RSI)).	-- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego		Wsparcie badań naukowych	Pośredni związek z celem Zwiększenie dobrobytu poprzez wzmocnienie działań z zakresu B+R w przedsiębiorstwach (rozwój produktów i usług opartych na wiedzy naukowej). Inwestycje w produkcje, wiedzę i innowacje mają na celu wzmocnienie rozwoju przedsiębiorczości, tym samym wpisując się w tętniące życiem środowisko innowacyjne założone w SUE RMB.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa II: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka							
PI 3a.	COSME		Wspieranie przedsiębiorczości	Ułatwienie i poprawa dostępu MŚP do finansowania na etapie powstawania, wzrostu i przenoszenia własności, w uzupełnieniu instrumentów finansowych na rzecz MŚP stosowanych przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym i regionalnym (poprawa dostępu MŚP do finansowania kapitałem własnym i finansowania dłużnego; poprawa dostępu do rynków; poprawa ramowych warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw unijnych, w szczególności MŚP, w tym w sektorze turystyki; krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności ą działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. konkurencyjności przedsiębiorstw
	Horyzont 2020		Wspieranie przedsiębiorczości	Transfer i wykorzystanie działań z zakresu szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji w tworzeniu nowych przedsiębiorstw.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PO PC	CT 2	Wspieranie przedsiębiorczości	Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych w celu poszerzenia zakresu spraw, które obywatele i przedsiębiorcy mogą załatwić drogą elektroniczną oraz skrócenia czasu ich realizacji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI")		Wspieranie przedsiębiorczości	Zwiększenie poziomu mikrofinansów i dostępu do nich m.in. dla mikroprzedsiębiorstw – zarówno w fazie rozruchu, jaki rozwoju.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EBI		Wspieranie przedsiębiorczości	Kredyty dla MŚP.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PO WER	CT 11	Wspieranie przedsiębiorczości	Poprawa procesu stanowienia prawa, jakości regulacji oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW		Wspieranie przedsiębiorczości	zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, w tym modernizacja gospodarstw rolnych lub ich restrukturyzacja. Interwencja będzie podejmowana w odniesieniu do m.in. rozwoju działalności rolniczej, wprowadzenia wsparcia na usługi doradcze z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem rolnym. Przewiduje się również dofinansowanie na scalanie gruntów. Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - wykorzystanie instrumentów terytorialnych zapewniających komplementarność w ujęciu geograficznym.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	POIŚ		Wsparcie terenów inwestycyjnych	Działania dot. przywracania utraconych lub nadawania nowych funkcji terenom rekultywowanym pod kątem uzbrajania terenów pod inwestycje.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - wykorzystanie instrumentów terytorialnych zapewniających komplementarność w ujęciu geograficznym.	
PI 3b.	COSME		Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw	Wsparcie działań usprawniających finansowanie transgraniczne i międzynarodowe, zgodnie z popytem na rynku, w celu umiędzynarodowienia działalności gospodarczej MŚP; ułatwianie MŚP dostępu do rynków unijnych i poza Unią; rozwój międzynarodowej współpracy, w tym dialogów z państwami trzecimi na temat przemysłu oraz regulacji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. konkurencyjności przedsiębiorstw
	Horyzont 2020		Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw	Wspieranie transnarodowych innowacji rynkowych w celu poprawy ramowych warunków innowacji. Wsparcie transnarodowych działań wspomagających wdrażanie i uzupełnianie	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				środków przeznaczonych dla MŚP w całym zakresie programu „Horyzont 2020", zwłaszcza w celu zwiększania zdolności MŚP pod względem innowacji. Te działania są koordynowane – w odpowiednich przypadkach – z podobnymi środkami krajowymi. Zakłada się ścisłą współpracę z siecią krajowych punktów kontaktowych oraz Europejską Siecią Przedsiębiorczości (EEN).	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PO IR	CT 3	Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw	Wsparcie internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw (programy promocji, wsparcie IOB w zakresie działań przyczyniających się do internacjonalizacji MŚP, świadczenie na rzecz innowacyjnych przedsiębiorstw sektora MŚP specjalistycznych usług doradczych z zakresu internacjonalizacji, prowadzenie badań wśród eksporterów i potencjalnych eksporterów oraz systematycznego monitoringu trendów na rynkach globalnych w zakresie specjalizacji)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PO WER	CT 8-11	Współpraca ponadnarodowa	Wypracowanie nowych rozwiązań we współpracy z partnerem zagranicznym i ich wdrożenie; import, eksport nowych rozwiązań i ich zaadaptowanie oraz wdrożenie; wymiana informacji i doświadczeń; wsparcie sieci współpracy.	-- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW		Integracja przedsiębiorstw, promocja regionu	Działania w kierunku zintegrowania producentów poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych, tworzenie grup producenckich i organizacji międzybranżowych. Poza tym w ramach RPO WŁ przewiduje się promocję gospodarcza, w tym turystyczną regionu (w wymiarze zarówno krajowym jak i międzynarodowym).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	
PI 3c.	Horyzont 2020		Wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw	Badania naukowe i innowacje w zakresie zaawansowanych systemów produkcji i przetwarzania w celu przeobrażenia przedsiębiorstw wytwórczych i systemów i procesów wytwórczych (wykorzystanie kluczowych technologii prorozwojowych w celu wypracowania ponadsektorowych technologii produkcyjnych i przetwórczych bardziej intensywnie wykorzystujących wiedzę, zrównoważonych i efektywnie wykorzystujących zasoby i energię). Instrument finansowania dłużnego i instrument finansowania kapitałowego ułatwiające przedsiębiorstwom dostęp do pożyczek, gwarancji i innych form finansowania ryzyka, zachęcające do inwestycji na wczesnym etapie.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności ą działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				Podnoszenie poziomu innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach			konkurencyjności przedsiębiorstw
	Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI")		Wsparcie przedsiębiorstw	Wspieranie rozwoju rynku inwestycji społecznych i ułatwianie przedsiębiorstwom społecznym dostępu do finansowania poprzez udostępnianie kapitału własnego, quasi-kapitału własnego, instrumentów pożyczkowych i dotacji	- - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PO WER	CT 8, 9	Wsparcie przedsiębiorstw	Podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, wzmocnienia kondycji ekonomicznej podmiotów ekonomii społecznej;	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EWT		Wsparcie przedsiębiorstw	Wsparcie w zakresie działań podnoszących konkurencyjność mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w ramach Programu INTERREG Europa.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, ,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PO IR	CT 3	Wspieranie przedsiębiorczości	Rozwój rynku kapitału podwyższonego ryzyka – instrumenty finansowe.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, , - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW	CT 3	Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich	Poprawa konkurencyjności producentów rolnych oraz ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, w tym modernizacja gospodarstw rolnych lub ich restrukturyzacja. Interwencja będzie podejmowana w odniesieniu do m.in. rozwoju rozwoju usług rolniczych, także poprzez inwestycje w przetwórstwo /marketing i rozwój produktów rolnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa III: Transport							
	PO IŚ	CT 4	Gospodarka niskoemisyjna i transport	Przedsięwzięcia mające na celu rozwój i większe wykorzystanie niskoemisyjnego transportu miejskiego w obsłudze mieszkańców obszarów funkcjonalnych miast (wsparcie transportu publicznego wynikające z przygotowanych przez samorządy planów gospodarki niskoemisyjnej).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 4e.					- podział zakresów interwencji.	odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	komplementarności ą działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań transportowych
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna i transport	Wsparcie projektów służących redukcji emisji gazów cieplarnianych (Podprogram LIFE działania na rzecz klimatu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EBI		Gospodarka niskoemisyjna i transport	Działalność kredytowa ukierunkowana na ochronę środowiska (projekty dotyczące środowiska miejskiego i zrównoważonego transportu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Horyzont 2020		Gospodarka niskoemisyjna i transport	Minimalizacja oddziaływania systemów transportu na klimat i środowisko (w tym hałasu i zanieczyszczenia powietrza) poprzez poprawienie ich jakości i wydajności pod względem wykorzystania zasobów naturalnych i paliw oraz poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i ograniczenie jego zależności od paliw kopalnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PROW		Gospodarka niskoemisyjna i transport	Wsparcie tworzenia, ulepszania, rozbudowy w zakresie inwestycji dotyczących dróg lokalnych na obszarach wiejskich.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PO IŚ	CT 7	System transportowy	Połączenie ośrodków miejskich z siecią TEN-T (drogi ekspresowe i drogi krajowe poza TEN-T), odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego (obwodnice, drogi wylotowe z miast, w tym drogi krajowe w miastach na prawach powiatu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT,

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 7b.						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań transportowych
	EBI		System transportowy	Pożyczki na rozwój transeuropejskich sieci transportowych stanowiące uzupełnienie finansowania UE.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		System transportowy	Stworzenie europejskiego systemu transportowego, który będzie zasobooszczędny, przyjazny dla środowiska i klimatu, bezpieczny i spójny, z korzyścią dla wszystkich obywateli, gospodarki i społeczeństwa.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Łącząc Europę		System transportowy	Wsparcie budowy nowej infrastruktury i usług lub modernizacji istniejącej infrastruktury i usług w sektorze transportu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorii beneficjentów i grup docelowych.	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 7c.	PO IŚ	CT 7	Transport przyjazny środowisku	Działania zmierzające większego wykorzystania przyjaznego środowisku transportu w przewozie towarów (m.in. poprzez wsparcie rozwoju transportu intermodalnego).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczącej praktycznej projektów dot. rozwiązań transportowych
	Łącząc Europę		Transport przyjazny środowisku	Zapewnienie zrównoważonych i efektywnych systemów transportowych w celu umożliwienia dekarbonizacji wszystkich rodzajów transportu przez przejście na innowacyjne, niskoemisyjne i energooszczędne technologie transportowe.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Horyzont 2020		Transport przyjazny środowisku	Minimalizacja oddziaływania systemów transportu na klimat i środowisko (w tym hałasu i zanieczyszczenia powietrza) poprzez poprawienie ich jakości i wydajności pod względem wykorzystania zasobów naturalnych i paliw oraz poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i ograniczenie jego zależności od paliw kopalnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		System transportowy	Pośredni związek z założeniami celu Rozwój połączeń w regionie poprzez realizację projektów infrastrukturalnych, w celu pokonania wąskich gardeł w systemie transportowym.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 7d.	PO IŚ	CT 7	System transportowy	Interwencja dążąca do stworzenia spójnej, jednolitej sieci transportowej TEN-T obejmującej obszar całego kraju (uzupełnianie luk na głównych liniach (magistralach) kolejowych w TEN-T, dzięki czemu największe miasta zostaną połączone siecią nowoczesnych linii kolejowych).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności ą działań podejmowanych w ramach PO EWT,

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. transportu
	EBI		System transportowy	Wsparcie kredytowe na budowę międzynarodowych, krajowych, regionalnych połączeń komunikacyjnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa IV: Gospodarka niskoemisyjna							
PI 4a	PO IŚ	CT 4	OZE	Wsparcie na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (w szczególności wsparcie na budowę jednostek o większej mocy wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, biomasę i biogaz).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PROW		OZE	Zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach rolnych w celu zwiększenia efektywności wykorzystania energii w procesie produkcyjnym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	projektów dot. ochrony środowiska
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Wsparcie skierowane na redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz wspieranie przejścia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Łącząc Europę		OZE	Wspieranie inicjatyw promujących rozwój energii odnawialnej: włączenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych do sieci przesyłowej, dążenie do uniknięcia ograniczenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EBI		OZE	Działalność kredytowa ukierunkowana na wsparcie w zakresie odnawialnych źródeł energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		OZE	Wsparcie w zakresie promowania odnawialnych źródeł energii w celu zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie zużycia energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EWT		Gospodarka niskoemisyjna	Działania dotyczące przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach w ramach Programu INTERREG Europa.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	SET-Plan		Gospodarka niskoemisyjna	Wspieranie działań związanych z odnawialnymi źródłami energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 4c.	PO IŚ	CT 4	Efektywność energetyczna	Zwiększenie efektywności energetycznej na poziomie zużycia (kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i mieszkaniowych skutkująca wykorzystaniem technologii odzysku ciepła i wysokimi parametrami termoizolacyjności) oraz na poziomie produkcji i przesyłu (inwestycje w sieci ciepłownicze związane ze zmniejszeniem strat energii powstających w procesie przesyłania i dystrybucji ciepła oraz mikroinstalacje związane z OZE).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań. - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności ą działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	EBI		OZE	Działalność kredytowa ukierunkowana na wsparcie w zakresie odnawialnych źródeł energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań. - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	projektów dot. ochrony środowiska
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Wsparcie skierowane na redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz wspieranie przejścia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy /		Efektywność energetyczna	Poprawa efektywności energetycznej w budynkach (termomodernizacja budynków użyteczności publicznej przeznaczonych na potrzeby: administracji publicznej, oświaty, opieki	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Mechanizm Finansowy EOG			zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania; zastąpienie przestarzałych źródeł ciepła dla budynków użyteczności publicznej o mocy do 5 MW nowoczesnymi, energooszczędnymi i ekologicznymi źródłami ciepła lub energii elektrycznej, w tym: pochodzącymi ze źródeł odnawialnych lub źródłami ciepła i energii elektrycznej wytwarzanych w skojarzeniu [kogeneracji / trigeneracji]; projekty mające na celu modernizację węzłów cieplnych o łącznej mocy do 3 MW dla ww. budynków użyteczności publicznej).	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Fundusz Termomodernizacj i Remontów BGK		Efektywność energetyczna	Pomoc finansowa na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych, remontowych oraz remonty budynków mieszkalnych jednorodzinnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		Efektywność energetyczna	Pośredni związek z celem Rozwój połączeń w regionie poprzez działania przyczyniające się do wzrostu gospodarczego mające na celu poprawę konkurencyjności regionu i zachęcenie do inwestowania w energię ze źródeł odnawialnych. W pośredni sposób również łączy się to z działaniami z zakresu zmniejszania emisji gazów cieplarnianych i działaniom na rzecz zmniejszenia zapotrzebowania na energię.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EWT		Gospodarka niskoemisyjna	Działania dotyczące przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 4e.	PO IŚ	CT 4	Efektywność energetyczna	Poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców (w szczególności poprzez modernizację oraz rozbudowę sieci ciepłowniczych) oraz poprawa sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Efektywność energetyczna	Projekty mające na celu modernizację węzłów cieplnych o łącznej mocy do 3 MW dla budynków użyteczności publicznej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorii beneficjentów i grup docelowych.	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Działania zmierzające do redukcji emisji gazów cieplarnianych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EWT		Gospodarka niskoemisyjna	Działania dotyczące przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach w ramach Programu INTERREG Europa.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa V: Ochrona środowiska							

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 5b.	PO IŚ	CT 5	Zapobieganie zagrożeniom naturalnym	Przedsięwzięcia nakierowane na zwiększenie możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym oraz dążące do wzmocnienia odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych, - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	PROW		Zapobieganie zagrożeniom naturalnym	Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach (objęcie interwencją gospodarstw dotknięte w poważnym stopniu klęskami żywiołowymi i katastrofami oraz podejmowanie działania umożliwiających zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych w przyszłości). Interwencja będzie ralizowana w ramnach prtzywracania potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof, wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych poprzez upowszechnianie transferu wiedzy i działalności informacyjnej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	LIFE		Łagodzenie skutków zmiany klimatu	Łagodzenie skutków zmiany klimatu; zarządzanie i informacją w zakresie klimatu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorii beneficjentów i grup docelowych	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Zapobieganie zagrożeniom naturalnym oraz łagodzenie skutków zmiany klimatu	Walka ze zmianą klimatu i przystosowanie się do niej poprzez: poprawę zrozumienia zmiany klimatu i zagrożeń związanych ze zdarzeniami ekstremalnymi i nagłymi zmianami dotyczącymi klimatu, co ma służyć przygotowaniu wiarygodnych prognoz w tym zakresie; ocenę skutków i słabych punktów; opracowanie innowacyjnych, efektywnych kosztowo środków przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku oraz zarządzania ryzykiem oraz wspieraniu polityk oraz strategii związanych z łagodzeniem zmiany klimatu, w tym badań, których głównym przedmiotem jest oddziaływanie polityk prowadzonych w innych sektorach.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PO IŚ	CT 6	Gospodarka odpadami	Rozwój systemu gospodarki odpadami komunalnymi mający na celu zastąpienie przeważającego obecnie sposobu zagospodarowania tych odpadów (tj. poprzez składowanie) innymi bardziej zrównoważonymi metodami. Realizowane będą projekty w zakresie rozwoju infrastruktury pozwalającej na wykorzystywanie właściwości materiałowych odpadów oraz projekty, w ramach których będą wykorzystywane energetyczne właściwości odpadów poprzez termiczne ich przekształcanie z odzyskiem energii. Rozwój systemu gospodarki	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań,	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
6a.				odpadami komunalnymi mający na celu zastąpienie przeważającego obecnie sposobu zagospodarowania tych odpadów (tj. poprzez składowanie) innymi bardziej zrównoważonymi metodami. Realizowane będą projekty, w zakresie rozwoju infrastruktury pozwalającej na wykorzystywanie właściwości materiałowych odpadów oraz projekty, w ramach których będą wykorzystywane energetyczne właściwości odpadów poprzez termiczne ich przekształcanie z odzyskiem energii.		- identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	LIFE		Gospodarka odpadami	Wspieranie zastosowania, rozwoju, testowania i prezentacji zintegrowanych podejść do realizacji planów i programów w zakresie środowiska, głównie w dziedzinie wody, odpadów i powietrza.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EWT		Efektywność wykorzystania zasobów	Wspieranie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz wspierania efektywności wykorzystania zasobów w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
6b.	PO IŚ	CT 6	Gospodarka wodna	Budowa nowej infrastruktury wodno-ściekowej i modernizacja istniejących już obiektów m.in. poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii, podwyższonego stopnia usuwania biogenów lub zwiększenia przepustowości systemu; wsparcie gospodarki osadami ściekowymi, w celu innego niż składowanie ich zagospodarowania; wspieranie, w ramach kompleksowych projektów, działań związanych z zaopatrywaniem ludności w wodę, w tym systemy zarządzania dystrybucją oraz likwidowania strat wody; wsparcie absorpcji innowacyjnych rozwiązań w zakresie zwiększania efektywności oczyszczania ścieków przemysłowych oraz ograniczania zużycia wody w procesach produkcyjnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	PROW		Gospodarka wodna	Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów poprzez m.in. wdrażanie działań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	LIFE		Gospodarka wodna	Wspieranie zastosowania, rozwoju, testowania i prezentacji zintegrowanych podejść do realizacji planów i programów w zakresie środowiska, głównie w dziedzinie wody, odpadów i powietrza.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorii beneficjentów i grup docelowych	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego		Gospodarka wodna	Powiązanie w sposób pośredni w ramach celu *Ocalenie morza* poprzez zastosowanie podobnych kryteriów oceny środowiska wodnego i okołowodnego, zastosowanie zintegrowanych podejść do realizacji projektów w zakresie np zachowania czystości wód oraz zachowania stanu środowiska wodnego.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EWT		Efektywność wykorzystania zasobów	Wspieranie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz wspierania efektywności wykorzystania zasobów w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
6d.	PO IŚ	CT 6	Ochrona różnorodności biologicznej; rozwój zielonej infrastruktury; edukacja ekologiczna	Ochrona in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, w tym w ramach kompleksowych projektów ponadregionalnych; rozwój zielonej infrastruktury, w tym zwiększanie drożności korytarzy ekologicznych lądowych i wodnych mających znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej i adaptacji do zmian klimatu; opracowanie i wdrażanie dokumentów planistycznych; wspieranie zrównoważonego zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo; doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (wyłącznie podlegające Parkom Narodowym); prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	PROW		Ochrona różnorodności biologicznej oraz operacje dotyczące zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków	Przewiduje się działania umożliwiające prowadzenie operacji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w celu zapewnienia dostępu do podstawowych usług dla ludności wiejskiej. Także obszarem wsparcia będą objęte inwestycje dot. odtwarzania, ochrony i wzbogacania różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	LIFE		Ochrona różnorodności biologicznej	Wspieranie opracowywania i wdrażania unijnej polityki i przepisów w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej; wspieranie dalszego rozwoju wdrażania i zarządzania siecią „Natura 2000”;	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorii beneficjentów i grup docelowych	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Różnorodność biologiczna; edukacja ekologiczna; Obszary Natura 2000	Realizacja projektów, mających na celu: zwiększenie potencjału dla efektywnego zarządzania obszarami Natura 2000 i ich monitorowania; zwiększenie potencjału lokalnych ekosystemów przeciwko obcym gatunkom inwazyjnym; wzrost świadomości społecznej i edukacji na temat różnorodności biologicznej i działań na rzecz ekosystemów; zwiększenie potencjału ekologicznych organizacji pozarządowych promujących różnorodność biologiczną.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Różnorodność biologiczna	Poszerzanie wiedzy na temat bioróżnorodności i funkcjonowania ekosystemów, ich interakcji z systemami społecznymi i roli w zakresie zrównoważenia gospodarki i dobrostanu ludzi.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	EWT		Efektywność wykorzystania zasobów	Wspieranie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz wspierania efektywności wykorzystania zasobów w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa VI: Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu							
PI 6c.	PO IŚ	CT 6	Dziedzictwo kulturowe	Kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym; poprawa standardów funkcjonowania instytucji kultury (renowacja zabytków nieruchomych wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych i ich digitalizacji (w przypadkach kiedy została ujęta jako element projektu); działania dotyczące zwiększenia dostępu do zasobów kultury, poprawy jakości funkcjonowania instytucji kultury, w tym poprzez podnoszenie standardów infrastruktury oraz zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony dziedzictwa kulturowego
	Horyzont 2020		Dziedzictwo kulturowe	Badanie strategii, metod i narzędzi niezbędnych do wykorzystania dynamicznego i zrównoważonego dziedzictwa kulturowego w Europie w odpowiedzi na zmianę klimatu; badanie dziedzictwa Europy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Dziedzictwo kulturowe	Rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem; budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury; konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych. Także rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PROW		Dziedzictwo kulturowe i naturalne	Inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej (odnawianie lub poprawa stanu obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego; zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne). Inwestycje dotyczące odnowy poprawy stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Interwencja z PROW obejmuje również zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Program „Kreatywna Europa”		Wsparcie sektora kultury	Wspieranie działań umożliwiających podmiotom sektora kultury i sektora kreatywnego nabywanie umiejętności, kompetencji i wiedzy eksperckiej, przyczyniających się do wzmacniania sektora kultury i sektora kreatywnego, w tym zachęcających do dostosowania się do technologii cyfrowych, testowania innowacyjnych metod rozwoju publiczności i testowania nowych modeli biznesowych i modeli zarządzania.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 8b.	COSME		Wspieranie przedsiębiorczości	Ułatwienie i poprawa dostępu MŚP do finansowania na etapie powstawania, wzrostu i przenoszenia własności, w uzupełnieniu instrumentów finansowych na rzecz MŚP stosowanych przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym i regionalnym (poprawa dostępu MŚP do finansowania warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw w tym usług w sektorze turystyki; krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości; działania służące utrzymaniu dotychczasowych miejsc pracy jaki i przyczyniające się do rozwoju zatrudnienia).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań z zakresu turystyki
	PROW		Wykorzystanie potencjału endogenicznego	Wsparcie rozwoju usług turystycznych, zwiększanie promocji i informacji w zakresie wysokojakościowego produktu regionalnego, co w efekcie ma prowadzić do aktywizacji mieszkańców terenów wiejskich oraz do wzrostu zatrudnienia na tych terenach.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
PI 9b.	PO IŚ	CT 6		Inwestycje na obszarach zurbanizowanych (miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) w zakresie zanieczyszczenia powietrza oraz ograniczenia występowania obszarów zdegradowanych. Wsparcie zostanie skierowane na rekultywację na cele środowiskowe obszarów zanieczyszczonych/zdegradowanych na obszarach miejskich, co pozwoli na usunięcie zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska oraz poszerzenia dostępu powierzchni publicznych na terenach miejskich.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rewitalizacji
	PROW			Wspieranie odnowy wsi dla zapewnienia efektywnego wykorzystania istniejących możliwości rozwoju. Ze względu na wysoki poziom zagrożenia ubóstwem mieszkańców obszarów wiejskich, podejmowane będą działania pobudzające postawy kreatywne i umożliwiające udział we wspólnych przedsięwzięciach jak i samodzielną realizację projektów, których celem będzie m.in. niwelowanie wykluczenia społecznego, rozwój przedsiębiorczości itp. Zapewnienie podstawowych usług i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej. Zapewnienie podstawowych usług i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury. Ponadto w ramach PROW podejmowane będą interwencje dot. rewitalizacji fizycznej w tym w zakresie poprawy ładu przestrzennego oraz inwestycji w drogi lokalne na obszarach wiejskich.			
	Horyzont 2020			Badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie promowania zrównoważonych i integracyjnych środowisk poprzez innowacyjne planowanie i projektowanie przestrzenne i urbanistykę.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych							
	PO PC	CT 2	E-usługi publiczne	Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych (wdrażanie przez urzędy standardów i dobrych praktyk organizacyjnych w dziedzinie TIK; wsparcie podmiotów publicznych w tworzeniu i rozwoju nowoczesnych usług świadczonych drogą elektroniczną; zwiększenie dostępności informacji sektora publicznego; tworzenie usług i aplikacji wykorzystujących e-usługi publiczne i informacje sektora publicznego).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT,

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 2c.						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań informatycznych
	PO WER	CT 8	Efektywność instytucji publicznych	Wzrost efektywności instytucji rynku pracy oraz ich dostosowanie do systemowych zmian w polityce rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy; efektywność usług publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Rozwój zasobów cyfrowych	Rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW		Rozwój e-usług	Inwestycje w zakresie m.in. tworzenia narzędzi elektronicznych służących gromadzeniu oraz	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				udostępnianiu usług związanych z turystyką i rekreacją.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
PI 9a.	PO IŚ	CT 9	Infrastruktura zdrowotna	Inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia o charakterze strategicznym w obszarach deficytowych z punktu widzenia potrzeb społeczeństwa i gospodarki oraz uwzględniających istniejące braki w infrastrukturze w wymiarze terytorialnym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu ochrony zdrowia
	PO WER		Usługi zdrowotne i społeczne	Zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiologiczno-demograficzne kraju, poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	
	EaSI		Zatrudnienie i zwalczanie wykluczenia	Działania dotyczące promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy (działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań,	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Infrastruktura zdrowotna, programy profilaktyczne	Lepsze dostosowanie opieki zdrowotnej w celu sprostania potrzebom szybko powiększającej się populacji osób przewlekle chorych i niesamodzielnych oraz osób starszych (np. rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) podmiotów prowadzących działalność leczniczą, łącznie z ośrodkami opieki długoterminowej); profilaktyka chorób nowotworowych mająca na celu zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu nowotworów w Polsce (programy profilaktyczne z uwzględnieniem badań przesiewowych oraz szkoleń dla personelu medycznego przeprowadzającego badania przesiewowe; edukacja zdrowotna i promocja zdrowia związana z badaniami profilaktycznymi i	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				zdrowym stylem życia; rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) oraz zakup sprzętu dla jednostek radioterapii; zakup sprzętu do wczesnego wykrywania chorób nowotworowych dla podmiotów prowadzących działalność leczniczą); rozpoznanie determinantów społecznych nierówności w zdrowiu i opracowanie międzysektorowej strategii w zakresie zmniejszania tych nierówności, jak również opracowanie programów promocji zdrowia / profilaktyki zdrowotnej, mających na celu ich ograniczenie.			
PI 10a.	PO WER	CT 10	Edukacja	Poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych; tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy; podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia infrastruktury edukacyjnej jw.
	Erasmus +		Edukacja	Poprawa kompetencji wśród nauczycieli i uczniów	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce		Wsparcie kształcenia osób młodych	Zapewnienie młodym osobom w wieku do 25 lat dobrej jakości oferty dalszego kształcenia i przyuczenia do zawodu lub stażu (m.in. dofinansowanie dalszego kształcenia, działania służące zwiększaniu jakości kształcenia i ułatwiające wchodzenie na rynek pracy absolwentom szkół i uczelni).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa VIII: Zatrudnienie							
PI 8i.	PO WER	CT 8	Zatrudnienie	Zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia dot. zatrudnienia
	Horyzont 2020		Zatrudnienie	Badania naukowe, które zapewnią decydentom wsparcie w kształtowaniu polityki sprzyjającej zatrudnieniu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	jw.
	EaSI		Zatrudnienie	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi; promowanie dobrowolnej mobilności geograficznej pracowników na uczciwych zasadach oraz zwiększenie możliwości zatrudnienia poprzez budowanie wysokiej jakości i sprzyjających włączeniu społecznemu, otwartych i dostępnych dla wszystkich unijnych rynków pracy przy jednoczesnym przestrzeganiu swobody przemieszczania się (wspieranie działalności sieci EURES).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG)		Zatrudnienie	Udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PROW		Zatrudnienie	Wsparcie w zakresie realizacji szkoleń zawodowych i nabywania umiejętności	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce		Zatrudnienie	W ramach Planu realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce interwencja skierowana będzie do nieuczącej się i niepracującej młodzieży, wymagającej wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej w obszarze rynku pracy (dobrej jakości oferta zatrudnienia, dalszego kształcenia, przyuczenia do zawodu lub stażu lub inna forma pomocy prowadząca do aktywizacji zawodowej) oraz mobilności zawodowej. W ramach RPO pomoc w ww. zakresie uzyskają pozostałe grupy	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				docelowe, co umożliwi objęcie interwencją osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.		zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 8iii.	COSME		Wspieranie przedsiębiorczości	Kreowanie środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw w celu wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzenia nowych miejsc pracy (ułatwienie i poprawa dostępu MŚP do finansowania na etapie powstawania, wzrostu i przenoszenia własności, w uzupełnieniu instrumentów finansowych na rzecz MŚP stosowanych przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym i regionalnym; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia dot. zatrudnienia jw.
	PO WER	CT 8	Wspieranie przedsiębiorczości	Zwiększenie przedsiębiorczości osób młodych do 29 r.ż. bez pracy z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych; poprawa sytuacji osób młodych do 24 r.ż. bez pracy; zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW		Wspieranie przedsiębiorczości	Ułatwianie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw oraz tworzenia miejsc pracy (wsparcie podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej, przyczyniając się tym	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				samym do redukcji ukrytego bezrobocia), wsparcie doradcze dla rolników. Przewiduje się również wsparcie rozpoczynania działalności przetwórczej dla rolników.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EaSI		Wspieranie przedsiębiorczości	Promowanie zatrudnienia i włączenia społecznego poprzez zwiększenie poziomu mikrofinansów i dostępu do nich dla osób w trudnej sytuacji, które chcą założyć mikroprzedsiębiorstwo, oraz dla istniejących mikroprzedsiębiorstw, a także poprzez zwiększanie dostępu do środków finansowych dla przedsiębiorstw społecznych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce	CT 8	Wspieranie przedsiębiorczości	W ramach Planu realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce wsparcie przedsiębiorczości osób młodych w postaci dotacji oraz pożyczek. W ramach RPO pomoc w ww. zakresie uzyskają pozostałe grupy docelowe, co umożliwi objęcie interwencją osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa IX: Włączenie społeczne							
PI 9i.	PO WER		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Poprawa jakości kształtowania polityki państwa na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa oraz jej integracja z polityką rynku pracy; poprawa jakości działań realizowanych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; poprawa zdolności do zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności ą działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu ubóstwa i włączenia społecznego
	Horyzont 2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Badania naukowe, które zapewnią decydentom wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli (badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie mechanizmów promowania inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EaSI		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi (poprzez działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy wspieranie współpracy między różnymi instytucjami).	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 9iv.	PO WER		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Poprawa jakości usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu ubóstwa i włączenia społecznego
	Horyzont 2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Badania naukowe, które zapewnią decydentom wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli (badania umożliwiające zrozumienie i	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				wspieranie bądź wdrażanie mechanizmów promowania inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu).	kategorii beneficjentów i grup docelowych	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EaSI		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi (poprzez działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy wspieranie współpracy między różnymi instytucjami).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
PI 9v.	PO WER	CT 9	Wsparcie ekonomii społecznej	Poprawa warunków dla rozwoju ekonomii społecznej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności ą działań

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu ubóstwa i włączenia społecznego
	PROW		Wsparcie ekonomii społecznej	Inwestycje w zakresie zmniejszenia liczby zagrożonych i wykluczonych społecznie, zwiększając ich szanse na zatrudnienie i integrację ze środowiskiem dzięki rozwojowi sektora ekonomii społecznej. Sieciowanie i koordynacje współpracy sieci OWES w ramach wsparcia ekonomii społecznej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
Oś Priorytetowa X: Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie							
PI 8iv.	PO WER	CT 8	Równość szans płci	Tworzenie warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy (stworzenie modelu monitorującego różnice w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn; opracowywanie i wdrażanie zmian w zakresie równości szans płci na poziomie legislacyjnym, opracowywanie i wdrażanie modelowych programów przeciwdziałania dyskryminacji i wyrównywania szans płci w miejscu pracy i w dostępie do zatrudnienia; upowszechnianie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego z opieką nad dziećmi do lat 3, w tym poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry samorządów gmin odpowiedzialnych za rozwój form opieki na dziećmi do lat 3).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						- centralny system informatyczny.	projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu wsparcia przedsiębiorstw
	Horyzont 2020		Równość szans płci	Badania naukowe, które zapewnią decydentom wsparcie w kształtowaniu polityki zapobiegającej dyskryminacji i nierówności, takich jak nierówności płci.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	PO WER	CT 8	Wsparcie przedsiębiorstw	Podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw (m.in. realizacja działań budujących świadomość właścicieli i kadry zarządzającej; opracowanie, przetestowanie (pilotaże) i upowszechnienie efektywnych modeli rozwoju; wypracowanie i wdrożenie efektywnych rozwiązań systemowych wspierających rozwój przedsiębiorstw działalności gospodarczej; koordynacja wsparcia rozwojowego udzielanego na rzecz przedsiębiorstw i pracowników na poziomie regionalnym); poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze (m.in. prowadzenie cyklicznych badań pozwalających prognozować zmiany dynamiki kluczowych trendów mikro- i makroekonomicznych, zachodzących na poziomie określonych branż gospodarczych, sektorów i obszarów geograficznych (wczesne ostrzeganie); stworzenie systemowych narzędzi zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu wsparcia przedsiębiorstw

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 8v.	PO WER	CT 10	Wsparcie przedsiębiorstw	Poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników (monitorowanie potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje, w tym analiza struktury kompetencji na rynku pracy; stworzenie i upowszechnianie narzędzi diagnozowania potrzeb rozwojowych MŚP i pracowników oraz ich monitorowanie we współpracy z samorządami województw; budowa i rozwój ogólnopolskiego rejestru usług rozwojowych; podniesienie efektywności podmiotów świadczących usługi rozwojowe).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PO	CT 3	Wsparcie przedsiębiorstw	Wsparcie przedsiębiorstw (rozwój rynku kapitału podwyższonego ryzyka, zwiększenie aktywności polskich firm na rynkach zagranicznych, rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami w celu tworzenia rozwiązań innowacyjnych).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG)		Outplacement	Udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami (jedno z kryteriów: co najmniej 500 pracowników zwolnionych i osób, które zaprzestały prowadzenia działalności na własny rachunek w wyniku poważnych zmian strukturalnych wpływających na kierunki światowego handlu,	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				spowodowanych globalizacją; na niewielkich rynkach pracy lub w wyjątkowych okolicznościach możliwe wsparcie przy niespełnieniu powyższego warunku) poprzez aktywne środki rynku pracy, które stanowią część skoordynowanego pakietu zindywidualizowanych usług, mających na celu ułatwienie reintegracji zawodowej beneficjentów objętych pomocą, a w szczególności osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz starszych i młodych osób bezrobotnych, i podjęcie przez nich zatrudnienia lub działalności na własny rachunek (szkolenia, dodatki na poszukiwanie pracy, skierowane do pracodawców zachęty do zatrudniania, dodatki na koszty przeniesienia, dodatki na koszty utrzymania lub dodatki szkoleniowe).	kategorii beneficjentów i grup docelowych	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Wsparcie przedsiębiorstw	Przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstwom przyszłości i pomogą innowacyjnym europejskim MŚP przeobrazić się w firmy wiodące na rynku światowym	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	COSME		Wsparcie przedsiębiorstw	Poprawa dostępu MŚP do finansowania kapitałem własnym i finansowania dłużnego; poprawa dostępu do rynków; poprawa ramowych warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw unijnych, w szczególności MŚP; krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości; działania służące poprawie warunków ramowych	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń.		odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	EBI		Wsparcie przedsiębiorstw	Kredyty dla MŚP.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
8vi.	PO WER	CT 8	Aktywne i zdrowe starzenie się	Projekty pilotażowe i testujące w zakresie programów profilaktycznych; ogólnokrajowe programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia; upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się; stworzenie i rozbudowanie sieci współpracy na rzecz aktywności zawodowej i zatrudnienia osób w wieku 50+; wypracowanie i upowszechnianie rozwiązań z zakresu zarządzania wiekiem w miejscu pracy; prowadzenie badań i analiz nad starzeniem się i sytuacją osób starszych oraz ich upowszechnianie.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PO WER	CT 10	Usługi zdrowotne	Zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiologiczno-demograficzne kraju.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	działań z zakresu wsparcia działań z zakresu wsparcia przedsiębiorstw
	PO IŚ		Usługi zdrowotne	Wsparcie dla oddziałów szpitalnych w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym, dedykowane chorobom, które stanowią najistotniejsze problemy zdrowotne osób dorosłych (roboty budowlane, doposażenie); wsparcie pracowni diagnostycznych i innych jednostek zajmujących się diagnostyką współpracujących z ww. jednostkami.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Usługi zdrowotne	Lepsze dostosowanie opieki zdrowotnej w celu sprostania potrzebom szybko powiększającej się populacji osób przewlekle chorych i niesamodzielnych oraz osób starszych (np. rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) podmiotów prowadzących	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji,	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				działalność leczniczą, łącznie z ośrodkami opieki długoterminowej); profilaktyka chorób nowotworowych mająca na celu zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu nowotworów w Polsce (programy profilaktyczne z uwzględnieniem badań przesiewowych oraz szkoleń dla personelu medycznego przeprowadzającego badania przesiewowe; edukacja zdrowotna i promocja zdrowia związana z badaniami profilaktycznymi i zdrowym stylem życia; rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) oraz zakup sprzętu dla jednostek radioterapii;, zakup sprzętu do wczesnego wykrywania chorób nowotworowych dla podmiotów prowadzących działalność leczniczą.	kategorii beneficjentów i grup docelowych	możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa XI: Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności							
PI 10i.	PO WER		Poprawa jakości edukacji	Rozwój narzędzi polityki edukacyjnej; poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych; tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Mobilność przybierająca formę nauczania, asystentury lub udziału w działaniach w zakresie rozwoju zawodowego za granicą osób, które zawodowo albo na zasadzie wolontariatu zajmują	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				się kształceniem, szkoleniem lub uczeniem się pozaformalnym młodzieży; partnerstwa strategiczne między organizacjami lub instytucjami zajmującymi się kształceniem i szkoleniem mające na celu opracowywanie i wdrażanie wspólnych inicjatyw oraz promowanie wzajemnego uczenia się i wymiany doświadczeń; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	podnoszenia kompetencji
	PO WER		Wspieranie uczenia się przez całe życie	1. Rozwój uczenia się przez całe życie poprzez budowę krajowego systemu kwalifikacji. 2. Poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników (monitorowanie potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje, w tym analiza struktury kompetencji na rynku pracy; stworzenie i upowszechnianie narzędzi diagnozowania potrzeb rozwojowych MŚP i pracowników oraz ich monitorowanie we współpracy z samorządami województw; budowa i rozwój ogólnopolskiego rejestru usług rozwojowych; podniesienie efektywności podmiotów świadczących usługi rozwojowe).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu podnoszenia kompetencji jw.
	PROW		Wspieranie uczenia się przez całe życie	Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa; działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów dostosowane do potrzeb odbiorców i realizowane poprzez aktywne formy sprzyjające nabywaniu konkretnych praktycznych umiejętności.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
10iii.						instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Podniesienie poziomu kluczowych kompetencji i umiejętności, w szczególności w zakresie ich przydatności dla rynku pracy i ich wkładu w spójność społeczeństwa, dzięki zwiększonym możliwościom dotyczącym mobilności edukacyjnej oraz dzięki zacieśnionej współpracy między środowiskiem kształcenia i szkolenia a środowiskiem pracy (partnerstwa strategiczne między organizacjami lub instytucjami zajmującymi się kształceniem i szkoleniem mające na celu opracowywanie i wdrażanie wspólnych inicjatyw oraz promowanie wzajemnego uczenia się i wymiany doświadczeń; partnerstwa środowiska pracy oraz instytucji edukacyjnych i szkoleniowych; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce		Wsparcie kształcenia osób młodych	Zapewnienie młodym osobom w wieku do 25 lat dobrej jakości oferty dalszego kształcenia i przyuczenia do zawodu lub stażu (m.in. dofinansowanie dalszego kształcenia, działania służące zwiększaniu jakości kształcenia i ułatwiające wchodzenie na rynek pracy absolwentom szkół i uczelni).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PROW		Wspieranie innowacji i kształcenia	Zapewnienie szkoleń ukierunkowanych na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych rolników lub właścicieli lasów, w zakresie związanym z prowadzeniem działalności rolniczej i związanej z rolnictwem oraz leśnictwem.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji, - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, - możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań,	
10iv.	PO WER		Wsparcie kształcenia zawodowego	Podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym stworzenie warunków dla współpracy pracodawców ze szkołami i placówkami edukacyjnymi różnego typu i szczebla w procesie kształcenia, egzaminowania i doradztwa zawodowego (włączenie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy; rozwój współpracy szkół i placówek kształcenia i szkolenia zawodowego z ich otoczeniem; modernizacja treści i metod kształcenia i szkolenia zawodowego z udziałem pracodawców; rozwój doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży i dorosłych; prowadzenie badań pozwalających na identyfikację i prognozowanie potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy przy udziale pracodawców).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu podnoszenia kompetencji
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Mobilność przybierająca formę nauczania, asystentury lub udziału w działaniach w zakresie rozwoju zawodowego za granicą osób, które zawodowo albo na zasadzie wolontariatu zajmują się kształceniem; partnerstwa środowiska pracy oraz instytucji edukacyjnych i szkoleniowych;	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia.		odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce		Wsparcie kształcenia osób młodych	Zapewnienie młodym osobom w wieku do 25 lat dobrej jakości oferty dalszego kształcenia i przyuczenia do zawodu lub stażu (m.in. dofinansowanie dalszego kształcenia, działania służące zwiększaniu jakości kształcenia i ułatwiające wchodzenie na rynek pracy absolwentom szkół i uczelni).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- możliwość zastosowania kryterium komplementarności na etapie tworzenia kryteriów oceny projektów jako dodatkowe kryterium selekcji, możliwość zastosowania mechanizmów koordynacyjnych i odpowiednich struktur wspierających komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniających nie nakładanie się działań.	

Załącznik 4. Wykaz skrótów

AOS – ambulatoryjna opieka specjalistyczna
ASOS – Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020
ASP – Akademia Sztuk Pięknych
B+R – działalność badawczo-rozwojowa
B+R+I – działalność badawczo-rozwojowa i innowacyjna
BDL – Bank Danych Lokalnych
BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
BRD – Bezpieczeństwo Ruchu Drogowego
CEF – Instrument „Łącząc Europę"
CIS – Centra Integracji Społecznej
CKE – Centralna Komisja Egzaminacyjna
COSME – Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw
CSR – Społeczna Odpowiedzialność Przedsiębiorstw (ang. Corporate Social Responsibility)
– (ang. Country Specific Recommendations) Zalecenia Rady dla poszczególnych państw członkowskich
CT – Cel tematyczny
DDP – Dzienny Dom Pomocy
EaSI – (ang. Employment and Social Innovation) Program UE na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych
EBI – Europejski Bank Inwestycyjny
ECVET – Europejski System Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym
EFMR – Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW – Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
EFSI – Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
EIA – Dyrektywa Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne
EURES – (ang. European Employment Services) Europejskie Służby Zatrudnienia
EU-SILK – Europejskie Badanie Warunków Życia Ludności
EWD – edukacyjna wartość dodana
EWT – Europejska Współpraca Terytorialna
FE – fundusze europejskie
FS – Fundusz Spójności
GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS – Główny Urząd Statystyczny
Horyzont 2020 – „Horyzont 2020" – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014-2020)
IOB – instytucje otoczenia biznesu
IP – Instytucja Pośrednicząca
IT – (ang. information technology) technologia informacyjna
ITS – Inteligentne Systemy Transportowe
IW – Instytucja Wdrażająca
IZ – Instytucja Zarządzająca
IZ RPO WŁ – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
jst – jednostki samorządu terytorialnego

KE – Komisja Europejska
KEW powiązany z WP – kluczowy etap wdrażania powiązany z wskaźnikiem produktu
KIS – Kluby Integracji Społecznej
KM RPO WŁ na lata 2014-2020 – Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020
Kpgo – Krajowy plan gospodarki odpadami
KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZK 2030 – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR 2010-2020 – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
KT – Kontrakt Terytorialny
KZGW – Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
LAU – ang. Local Administrative Units
LGD – Lokalne Grupy Działania
LIFE – Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) na lata 2014-2020
LSR – Lokalna Strategia Rozwoju
ŁOM – Łódzki Obszar Metropolitalny
MG – Ministerstwo Gospodarki
MIR – Ministerstwo obsługujące ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego
MPiPS – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MŚ – Ministerstwo Środowiska
MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NER 300 – Program KE „Rezerwa dla nowych instalacji 300”
NGO – (ang. non-governmental organization) organizacja pozarządowa
NIZP PZH – Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny
NTS – Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
NUTS – (Nomenclature of territorial units for statistics) Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
OF – Obszary Funkcjonalne
OHP – Ochotnicze Hufce Pracy
OKE – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
OP – Oś priorytetowa
OSI – Obszary Strategicznej Interwencji
OWES - Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej
OZE – Odnawialne Źródła Energii
PE – Parlament Europejski
PES – Podmioty Ekonomii Społecznej
PGL Lasy Państwowe – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PGW – Plany Gospodarowania Wodami na Obszarach Dorzeczy
PI – Priorytet Inwestycyjny
PKB – Produkt Krajowy Brutto
PO – Program Operacyjny
PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
PO IR – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
PO IŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
PO PC - Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
PO PT – Program Operacyjny Pomoc Techniczna
PO PŻ - Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa
PO WER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
POZ – podstawowa opieka zdrowotna

PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
PSZ – Publiczne Służby Zatrudnienia
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
PWSFTviT – Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi
PZIP – Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa
PZPWŁ – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
RCL – Rządowe Centrum Legislacji
RCPS – Regionalne Centrum Polityki Społecznej
RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna
REGON – system identyfikacji i klasyfikacji jednostek gospodarki narodowej
RLKS- Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
ROIS – Regionalne Obserwatorium Integracji Społecznej
RORP – Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy
ROT – Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Łódzkiego
Rozporządzenie ogólne – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
RPO WŁ na lata 2014-2020 – Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
RPO WŁ na lata 2007-2013 – Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013
RSI LORIS 2030 – Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030
SEA – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
SET-Plan – Europejski Strategiczny Plan w dziedzinie technologii energetycznych
SFC 2014 – system elektronicznej wymiany danych między państwem członkowskim a KE
SRK 2020/ ŚSRK 2020 – Strategia Rozwoju Kraju 2020 / Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020
SRKL – Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SRKS – Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego
SRWŁ 2020 – Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
SSP – Strategia Sprawne Państwo 2020
SUE RMB - Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego
SWOT – (ang. Strengths, weaknesses, opportunities, threats) siły, słabości, szanse, zagrożenia
SzOP RPO WŁ na lata 2014-2020 – Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa
TFUE – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej
TIK – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (ang. ICT – Information and communications technology)
UE – Unia Europejska
UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
UP – Umowa Partnerstwa
UZP – Urząd Zamówień Publicznych
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WŁ – Województwo Łódzkie

WPGO – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
WRS – Wspólne Ramy Strategiczne
WTZ – Warsztaty Terapii Zajęciowej
WUP – Wojewódzki Urząd Pracy
ZAZ – Zakłady Aktywności Zawodowej
ZDPS – Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020
ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014 JAKO ODDZIELNE PLIKI

1. OBOWIĄZKOWE:

- Raport z przeprowadzonego badania pn.: „Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020".
- Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
- Opinia Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania na temat realizacji przez program zasad horyzontalnych.
- Streszczenie obywatelskie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

2. DODATKOWE:

- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
- Informacja dodatkowa dotycząca wymiaru terytorialnego w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.
- Plan działań na rzecz zapewnienia potencjału instytucjonalnego jednostek zaangażowanych w realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
- Informacje dotyczące ustanowienia ram wykonania.
- Metodologia szacowania wartości docelowych dla wskaźników wybranych do realizacji w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
- Tabela CSR.
- Lista wskaźników społeczno-gospodarczych, które stanowią załącznik do diagnozy regionalnego programu operacyjnego.